

anadolum
e K a m p ü s
ve
anadolu mobil
dilediğin yerden,
dilediğin zaman,
öğrenme fırsatı!

(ekampus.anadolu.edu.tr)

(mobil.anadolu.edu.tr)

ekampus.anadolu.edu.tr

Takvim

Duyurular

Ders
Kitabı (PDF)

Epub

Html5

Mobi
Kitap

Sesli Kitap

Canlı Ders

Video

Ünite
Özeti

Sesli Özet

Sorularla
Öğrenelim

Alıştırma

Çözümlü
Sorular

Deneme
Sınavı

Tartışma
Forumu

Çıkmış Sınav
Soruları

Sınav Giriş
Bilgisi

Sınav
Sonuçları

Öğrenci
Toplulukları

AOS DESTEK
AÇIKÖĞRETİM DESTEK SİSTEMİ

Açıköğretim Sistemi ile ilgili
merak ettiğiniz her şey AOS Destek Sistemimde...

- Kolay Soru Sorma ve Soru-Yanıt Takibi
- Sıkça Sorulan Sorular ve Yanıtları
- Canlı Destek (Hafta İçi Her Gün)
- Telefonla Destek

aosdestek.anadolu.edu.tr

AOS DESTEK Sistemi İletişim ve Çözüm Masası

0850 200 46 10

www.anadolu.edu.tr

T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 3285
AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 2148

ÇOCUK VE DRAMA

Yazarlar

Dr.Öğr. Üyesi Sevcan YAĞAN GÜDER, Arş.Gör. Işıl TAŞ (Ünite 1)
Öğr.Gör. Füsun KURT GÖKÇELİ, Arş.Gör. Gülhan YILMAZ BURSA (Ünite 2)
Prof.Dr. Aysel KÖKSAL AKYOL, Dr. Zahide DALBUDAK PEKDEMİR (Ünite 3, 4)
Dr.Öğr. Üyesi Erhan ALABAY (Ünite 5)
Dr. Gökçen ÖZBEK (Ünite 6)
Dr.Öğr. Üyesi Asiye PARLAK RAKAP (Ünite 7, 8)

Editör

Doç.Dr. Serap ERDOĞAN

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Anadolu Üniversitesine aittir.
“Uzaktan Öğretim” tekniğine uygun olarak hazırlanan bu kitabın bütün hakları saklıdır.
İlgili kuruluştan izin almadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt
veya başka şekillerde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

Copyright © 2016 by Anadolu University
All rights reserved

No part of this book may be reproduced or stored in a retrieval system, or transmitted
in any form or by any means mechanical, electronic, photocopy, magnetic tape or otherwise, without
permission in writing from the University.

ÖĞRENME TEKNOLOJİLERİ AR-GE BİRİMİ

Birim Yöneticisi

Doç.Dr. Alper Tolga Kumtepe

Kitap Hazırlama Grubu Sorumlusu

Öğr.Gör. Erdem Erdoğdu

Grafik Tasarım Yönetmenleri

Prof. Tevfik Fikret Uçar

Doç.Dr. Nilgün Salur

Öğr.Gör. Cemalettin Yıldız

Dil ve Yazım Danışmanı

Öğr.Gör. Fatma Serdaroğlu

Ölçme Değerlendirme Sorumlusu

Ayhan Tufan

Kapak Düzeni

Doç.Dr. Halit Turgay Ünalın

Grafiker

Özlem Çayırılı

Dizgi

Kitap Hazırlama Grubu

Çocuk ve Drama

E-ISBN
978-975-06-2565-7

Bu kitabın tüm hakları Anadolu Üniversitesi'ne aittir.
ESKİŞEHİR, Ağustos 2018

2899-0-0-0-1609-V01

İçindekiler

Önsöz vii

Drama ve Dramanın Boyutları 2

1. ÜNİTE

GİRİŞ	3
DRAMANIN TANIMI VE TEMEL KAVRAMLAR	4
Drama	4
Dram	4
Dramatik	4
Dramatik Durum	4
Yaratıcılık	5
-Mış Gibi Yapmak	5
Yaratıcı-Eğitici/Eğitimde Drama	6
Psikodrama	6
Sosyodrama	7
DRAMANIN UYGULAMA BOYUTLARI	7
Bir Öğretim Yöntemi (Araç) Olarak Drama	7
Dramada Öğrenme Türleri	8
Bir Disiplin (Amaç) Olarak Drama	11
DRAMANIN ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE ETKİSİ VE SAĞLADIĞI YARARLAR	12
Bilişsel Gelişim	13
Dil Gelişimi	14
Psikomotor ve Fiziksel Gelişim	15
Sosyal-Duygusal Gelişim	16
OYUN VE DRAMA İLİŞKİSİ	17
Özet	19
Kendimizi Sınayalım	20
Yaşamın İçinden	21
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	21
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	21
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	22

Dramanın Tarihsel Gelişimi 24

2. ÜNİTE

GİRİŞ	25
DRAMANIN YURT DIŞINDAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ	26
DRAMANIN TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ	27
DRAMANIN TÜRKİYE'DEKİ ÖNCÜLERİ	29
Selahattin Çoruh (1903-1987)	29
Emin Özdemir (1931-)	29
Tamer Levent (1950-)	30
İnci San (1936-)	30
DRAMANIN YURT DIŞINDAKİ ÖNCÜLERİ	30
Harriet Finlay Johnson (1871-1956)	30
Henry Caldwell Cook (1886-1939)	31
Peter Slade (1912-2004)	31
Brian Way (1923-2006)	32
Dorothy Heathcote (1926-2011)	33

Gavin Bolton (1927-)	34
Winifred Ward (1884-1975)	34
Nellie McCaslin (1914-2005)	35
Özet	36
Kendimizi Sınayalım	38
Yaşamın İçinden	39
Okuma Parçası	40
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	40
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	41
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	42

3. ÜNİTE**Dramanın Bileşenleri ve Aşamaları 44**

GİRİŞ	45
DRAMA VE DRAMATİK ÖGELER	46
DRAMANIN BİLEŞENLERİ	47
DRAMADA UYGULAMA AŞAMALARI	52
DRAMADA PLANLAMA VE UYGULAMA	54
DRAMADA DEĞERLENDİRME	57
Özet	58
Kendimizi Sınayalım	60
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	61
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	61
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	62

4. ÜNİTE**Dramada Kullanılan Teknikler 64**

GİRİŞ	65
DRAMADA TEKNİKLERİN ÖNEMİ VE TEKNİK KULLANMANIN AMAÇLARI	66
DRAMADA TEKNİK KULLANIRKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN FAKTÖRLER	68
DRAMADA KULLANILAN TEKNİKLER	69
Özet	75
Kendimizi Sınayalım	76
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	77
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	77
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	78

5. ÜNİTE**Drama ile Fen ve Matematik..... 80**

GİRİŞ	81
Fen Eğitimi ve Çocuk	82
Matematik Eğitimi ve Çocuk	86
Fen ve Matematik Etkinlikleri Drama Yöntemiyle Nasıl Hazırlanır, Uygulanır ve Değerlendirilir?	88
Drama Yöntemi ile Fen Etkinliği Örnekleri	91
Etkinlik 1. Sıcak – Soğuk Oyunu	91
Canlandırma Aşaması	91
Etkinlik 3. Geri Dönüşüm Robotları	91
Değerlendirme Aşaması	92
Etkinlik 1. Don Oyunu	92

Ara Değerlendirme	92
Etkinlik 2. Ayak İzlerine Basarak Yürüme	92
Etkinlik 3. Dinozor Yumurtasını Bulma	93
Canlandırma Aşaması	93
Etkinlik 4. Dinazor Müzesi	93
Değerlendirme Aşaması	94
Drama Yöntemi ile Matematik Etkinliği Örnekleri	94
Etkinlik 1. Ülke Kapmaca (Sandalye Kapmaca Oyunundan Uyarlanmıştır)	94
Etkinlik 2. Kıtaları Gezme	94
Canlandırma Aşaması	94
Etkinlik 3. Şekillerden Ülkeler Oluşturma	94
Değerlendirme Aşaması	95
Etkinlik 4. Şekil Ülkelerinin Bayrağını Yapma	95
Isınma/Hazırlık Aşaması	95
Etkinlik 1. Eşini Bul ve Çök Oyunu	95
Etkinlik 2. Hafıza Kartları Oyunu	95
Canlandırma Aşaması	96
Etkinlik 3. Sayı Heykelleri Oluşturalım	96
Etkinlik 4. Sayılar Kendilerini Tanıtıyor	96
Değerlendirme Aşaması	96
Etkinlik 5. Sayılar Tarlası	96
Özet	97
Kendimizi Sınayalım	98
Yaşamın İçinden	99
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	99
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	99
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	100

Alternatif Mekânlarda Drama 102

6. ÜNİTE

GİRİŞ	103
ALTERNATİF MEKÂNLARDA DRAMA	105
KÜTÜPHANE DRAMA	109
MÜZEDE DRAMA	111
TİYATRO PERFORMANSI SONRASINDA DRAMA	116
DOĞADA DRAMA	116
DİĞER ALTERNATİF MEKÂNLARDA DRAMA	117
Özet	119
Kendimizi Sınayalım	121
Yaşamın İçinden	122
Okuma Parçası	123
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	123
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	124
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	125

Farklı Yaşam Alanlarında Drama 126

7. ÜNİTE

GİRİŞ	127
DRAMA	128
DRAMA EĞİTİMİNDE ORTAM	128
DRAMA EĞİTİMİNDE ORTAM ÖZELLİKLERİ	130

FARKLI YAŞAM ALANLARINDA DRAMA	130
Sokakta Yaşayan Çocuklarla Drama	133
Hastane Ortamındaki Çocuklarla Drama	134
Cezaevlerinde Kalan Çocuklarla Drama	135
Yetiştirme Yurtlarında Kalan Çocuklarla Drama	136
Göç Eden Çocuklarla Drama	137
Mülteci Çocuklarla Drama	138
Farklı Yaşam Alanlarında Dramanın Önemi	139
Özet	140
Kendimizi Sınayalım	141
Yaşamın İçinden	142
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	142
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	142
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	143

8. ÜNİTE

Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama	144
GİRİŞ	145
ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARLA DRAMA ÇALIŞMALARI	146
Üstün Yetenekli Çocuklarla Drama	148
Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklarla Drama	149
İşitme Yetersizliği Olan Çocuklarla Drama	150
Görme Yetersizliği Olan Çocuklarla Drama	151
Ortopedik Yetersizliği Olan Çocuklarla Drama	152
Dil ve Konuşma Güçlüğü Gösteren Çocuklarla Drama	153
Öğrenme Güçlüğü Gösteren Çocuklarla Drama	154
ÖĞRETMENİN ROLÜ	154
Özet	156
Kendimizi Sınayalım	157
Yaşamın içinden	158
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	159
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	159
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	160

Önsöz

Sevgili öğrenciler,

Eğitimde alternatif bir öğrenme biçimi olan drama son yıllarda ülkemizde tanınmaya ve uygulanmaya başlanmıştır. Drama çalışmalarında çocuklara iletişim kurma, problem çözme, yaratıcılık, farklılıklara saygıya yönelik ortamlar oluşturulmakta ve yeni deneyim fırsatları sunulmaktadır. Çocuklar en iyi şekilde yaşayarak, oynayarak öğrenmektedirler. Çocuk ve Drama kitabında drama ve dramanın boyutları, dramanın tarihsel gelişimi, dramanın bileşenleri ve aşamaları, dramada kullanılan teknikler, drama ile fen ve matematik, alternatif mekânlarda drama, farklı yaşam alanlarında drama ve özel gereksinimli çocuklarla drama konularına yer verilmiştir. Belirlenen bu konu başlıkları ile dramanın ne olduğu ve nasıl uygulandığı ile birlikte farklı yaşam ortamlarında drama çalışmaları örnekleri de sizlere sunulmuştur. Özellikle çocuğun gelişimi ve eğitiminde yer alan kişilere rehber olarak hazırlanan bu kitap, sadece çocuk eğitimcilerine değil, drama ile ilgilenen herkesin yararlanabileceği bir kitap olarak hazırlanmıştır. Drama hayatın provasıdır. Çocuk ve drama kitabının sizi de hayata hazırlaması dileğiyle.

Editör

Doç.Dr. Serap ERDOĞAN

1

Amaçlarımız

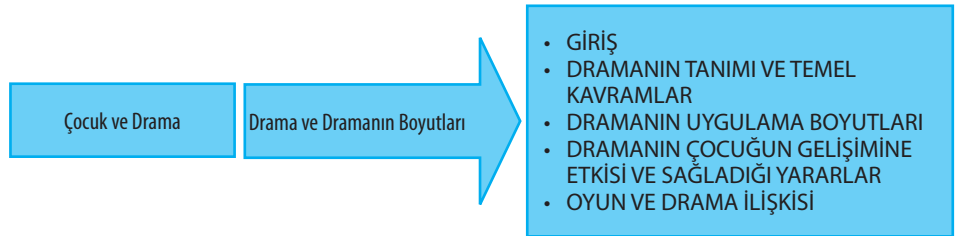
Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Dramanın tanımını yapabilecek,
- Dramanın uygulama boyutlarını açıklayabilecek,
- Dramanın çocuğun gelişim alanlarına katkısını açıklayabilecek,
- Drama ve oyun arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ayırt edebilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Anahtar Kavramlar

- Drama
- Dramatik
- Dram
- Dramatik Durum
- Oyun
- Yaratıcılık
- -Mış Gibi Yapma
- Eğitici Drama
- Drama
- Sosyodrama
- Psikodrama

İçindekiler

Drama ve Dramanın Boyutları

GİRİŞ

2014-2015 Güz Dönemi'nde Okan Üniversitesi Sağlık Meslek Yüksekokulu ve Sağlık Bilimleri Yüksekokulu öğrencilerine verilen drama dersi sonrasında "Dramaya İlişkin Metaforlar"ı belirlemek üzere bir form verildi. Bu forma yanıt veren öğrencilerin metaforları incelendiğinde dramayı farklı şeylere benzettikleri görülmüştür. Bunlardan bir kaç şöyledir:

Drama "Gökyüzü" gibidir. Çünkü drama dersleri beni yorgunluktan, stresten uzaklaştırıp rahatlatıyor. Kendimi buluyorum drama dersinde. Tıpkı gökyüzüne baktığımda bulduğum gibi.

Drama "Gökkuşağı" gibidir. Çünkü dramada pek çok yaşam ve yaşamdan kesit vardır. Pek çok şeyi farklı boyuttan değerlendirmemizi sağlayan soyut ifadeler ve somut kanıtlar vardır.

Drama "İnternet" gibidir. Çünkü her şey onun içinde toplanmış. Her şeyi kendisinde barındırır. Drama "İlaç" gibidir. Stresi alır, keyif vericidir, eğlencelidir. Öz güveni artırır, yardımlaşma ve dayanışma geleneğini artırır.

Drama "Palyaço" gibidir. Çünkü palyaçolar hep gülen ve güldüren kişilerdir. Ancak bazı palyaçolar mutsuz da olabilir. İçlerindeki mutsuzluğu dışlarına gülücük olarak yansıtabilirler. Drama da benim için böyle. İnsanlar dramada o anda görünmek istedikleri role istedikleri gibi bürünebiliyorlar.

Bir grubun bir lider eşliğinde drama ve tiyatro tekniklerini kullanıp, kendi yaşam deneyimlerinden yola çıkarak bir durumu, bir anı ya da bir eğitim konusunu canlandırması olarak tanımlanabilen drama özellikle okul öncesi dönemde çocukların somut yaşantılar elde etmesi, yaparak yaşayarak öğrenmesi ve etkin katılımı açısından oldukça önemlidir. Gelişimin kritik bir öneme sahip olduğu okul öncesi dönemde drama çalışmaları çocukların tüm gelişim alanlarına olumlu pek çok katkı sunar. Çocuklar için haz verici bir etkinlik olan onların gelişim alanını destekleyen "oyun" ile karıştırılsa da oyun ve drama farklı şeylerdir.

Bu ünite, öncelikle dramanın tanımı yapılmış ve drama ile bağlantılı temel kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Ardından dramanın "amaç" ve "araç" olarak kullanımından bahsedilmiştir. Dramanın çocuğun gelişimine katkıları ve gelişim alanlarını nasıl desteklediğine değinilmiş ve son olarak da oyun ve drama ilişkisi açıklanmıştır.

- Dramanın Tanımı ve Temel Kavramlar
- Dramanın Uygulama Boyutları
- Dramanın Çocuğun Gelişimine Etkisi ve Sağladığı Yararlar
- Oyun ve Drama İlişkisi

DRAMANIN TANIMI VE TEMEL KAVRAMLAR

Drama

Dramanın tek bir tanımını yapmak oldukça zordur. Ancak en genel anlamda drama, doğaçlama ve rol oynama gibi tiyatro ve drama tekniklerinin kullanıldığı, bir grup çalışması içinde bireylerin bir yaşantıyı, olayı, fikri, soyut bir kavramı ya da davranışı oynusu süreçlerle canlandırması olarak tanımlanabilir.

Drama kavramının tam olarak bir Türkçe karşılığı olmamakla birlikte sözcük olarak Yunancada yapmak, etmek, eylemek anlamına gelen “dram”dan türetilmiştir. Drama sözcüğü, Yunanca Dramenon’daki seyirlik olarak benzetme anlamına daha yakındır ve eylem anlamını taşır. Drama Eski Yunancada bir şey yapma ya da yapılan bir şey anlamında kullanılan bir sözcüktür. Ayrıca, yine Eski Yunancada drama sözcüğünün karşılığı oynamaktır. Ancak antik tiyatronun gelişiminden bu yana bu sözcük yalnızca herhangi bir kimsenin herhangi bir şey yapması değil, belli bir kimsenin katılanlara anlamlı bir şey yapması anlamında kullanılır. Drama kavramı, Amerika’da “drama (createve drama)”, İngiltere’de “eğitimde drama (drama in education)”, Almanya’da ise “oyun ve etkileşim (Schulspiel, Spiel un Interaktion)” kavramları kullanılarak ifade edilmektedir (Nutku, 1983; Akt: Aslan, 2010; San, 2006).

Devinim: İş, hareket olarak tanımlanır.

Drama, bir ya da birden çok insanın birbirleriyle, doğayla ya da nesnelere etkileşerek yaşadıkları, içinde eylem olan içsel ve dışsal devinimlerdir. Drama grup üyelerinin yaşam durumlarını geniş ölçüde içeren etkinliklerdir (Adıgüzel, 2010). Dramalarda, hayvanlar, tanrılar ve akla gelecek her türlü nesne yer alabilir. Bir bakıma drama bir illüzyondur. Gerçek hayatta konuşması, düşünmesi mümkün olmayan nesnelere dramada konuşabilir, düşünebilir ve bir insan gibi olabilirler (Letwin, Stockdale ve Stockdale, 2008; San, 1996). Drama her hangi bir sahne ve kostüm olmadan grup üyelerinin kendi yaşam deneyimlerini aktarmalarına izin veren bir etkinlik, eylemdir.

Dram

Dram kavramı gündelik kullanımda “acıklı olay” anlamının ötesinde tiyatroya ait bir kavramdır.

Dram kelimesinin anlamı Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Sahnede oynanmak için yazılmış oyun, drama; acıklı, üzüntülü olayları, bazen güldürücü yönlerini de katarak konu alan sahne oyunu ya da televizyon filmi; acıklı olay; tiyatro edebiyatı” olarak tanımlanmıştır. Türkçede kullanılan dram kavramı ise Fransızcadaki “drame”den gelmektedir ve burjuva tiyatrosu anlamını taşımaktadır. Dram Yunancada bir şey yapmak ya da yapılan bir şey anlamında kullanılmakta olup lirik ve epik yanında üçüncü bir yazın alanıdır. Dram, sahnede oynanmak üzere konuşmalarla ve hareketlerle gelişen karşıt oluşların çatışmasıyla sonuçlanan oyun olarak tanımlanırken halk dilinde ise ciddi oyun anlamlarına gelmektedir (Nutku, 1983; Akt: Aslan, 2010; San,1990).

Dramatik

Fransızcadaki dramatique’den dilimize geçen dramatik terimi Türk Dil Kurumu sözlüğünde sahne oyununa özgü olan; içinde gerilim, çatışma vb. olaylar bulunan, insan ilişkileri ile gelişen (eser, olay); coşku veren, duyguları kamçılaman; acıklı olarak tanımlanmıştır. Öte yandan, Adıgüzel (2010) dramatik teriminin etkileyici, ani, birden bire olan ve genellikle sürpriz hissi veren, heyecanlı an, insanla ve insan ilişkileri ile gelişen ve içinde gerilim, çatışma ve karşıtlıklar bulunan anlamlarını barındırdığını belirtmiştir. Gönen ve Uyar (1999) ve San (2004), dramatik kavramının özellikle “acıklı olan” anlamına gelmediğini vurgulamaktadırlar. Dramatik kavramı canlı olan, yaşanan bir şey; dokunaklı olan, niteliği ve etkisi tiyatro oyunlarındaki gibi olan eylem, edinim ve olaylar zinciri olarak tanımlanabilir.

Dramatik Durum

Dramatik durum insanın tüm eylemlerini içerir. İnsanın yapacağı seçimler ya da diğer insanlarla yaşayacağı çatışma durumları, arada oluşan en az düzeyde bir etkileşim, her türlü dolaysız, doğrudan ilişki, etki tepki alışverişi dramatik durumun kendisidir. Drama-

tik durumda bir “durum” söz konusudur. Bir sorunu içeren bu durum sorunun çözümü konusunda başlangıç, ilerleme ve sonuca dair izler taşır. Bu gelişimin olabilmesi için de birilerinin o duruma ya da soruna karşı bir tepkide bulunması gerekir. Anlık durumları yaşamak da dramatik olan ya da dramatik andır. Karşı karşıya gelen kişilerden birinin soruna bir tepkide bulunması gelişmeyi sağlayacak ve dramatik olanı sonuca götürebilecektir. Dramatik an çatışmanın çözüleceği noktaya gider ve taraflar bu gerilimi yaşarlar. Gerilimin bitmesi ya da çatışmanın çözülmesi dramatik olanı ya da anı bitirir (Nickel, 1976; Akt: Adıgüzel, 2010; Adıgüzel, 2006a; Akt: Öztürk ve Adıgüzel, 2008).

Yaratıcılık

Yaratıcılık kavramı incelendiğinde 1950’li yıllardan itibaren pek çok yönüyle ele alınmaya başlandığı ve araştırmacıların yaratıcılığa ilişkin tanımlamalarında farklı öğeleri vurguladıkları görülmektedir. Bazı yazarlar tanımlamalarda verilen ürün üzerine odaklanırken bazıları ise düşünme süreçlerine ağırlık vermiş, bazı yazarlar da belirli bir tür kişilik yapısı üzerinde yoğunlaşmışlardır (Öncü, 2003). Deroche (1968)e göre yaratıcılık iki farklı yolla tanımlanmaktadır. Tanımlamalardan birincisi daha önceden keşfedilmiş birşeyi yeniden keşfetme sürecine odaklanırken ikincisi tamamen yeni bir şey üretmeye odaklanmaktadır.

Torrance yaratıcılığı, “problemlere ve eksikliklere karşı duyarlı olma, bunları belirleme, çözümler arama tahminler yapma ve hipotezler kurma ya da hipotezleri değiştirme, çözüm yollarından birini seçme ve deneme, yeniden deneme, daha sonra da sonuçları ortaya koyma” olarak tanımlamaktadır (Torrance, 1974; Akt: Aslan, 2001). Bireyin yaratıcılığını oluşturarak ortaya çıkarmasında algı, imge, duygu, simgeler, imgelem ve mecaz gibi bazı süreçlerden geçilmesi gerekmektedir (Yıldız ve Şener, 2007). Yapılan tanımlamalar incelendiğinde genellikle yaratıcılığın “orijinal, yeni, olağan dışı ya da beklenmedik ve aynı zamanda değerli, uyarlanabilir ya da yararlı bir şeyler ortaya koyma”yı içerdiğine dair ortak bir görüş bulunmaktadır. Yaratıcılık her bireyde olan ve doğuştan getirilen bir özelliktir. Ancak yaratıcılığın gelişimi, sürekliliği, derecesi ve ortaya çıkışı her bireyde farklı olabilmektedir.

Guilford (1962), yaratıcılığın birbirinden bağımsız üç faktörü olduğunu belirtmiştir. Bunlar; belirli bir zaman içinde ortaya çıkabilen düşünceler, bir problemin çözülmesi için önerilen farklı çözüm yolları ve tek ve özel çözümdür. Öte yandan iraksak düşünme, düşüncede esneklik ve özgünlük, sorunlara karşı duyarlılık da yaratıcı bireylerin özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Barron ise yaratıcı kişilerin karmaşıklığı sevdiklerini, yargılarında bağımsız, kendine güvenen, oldukça başat bir kişiliğe sahip olduklarını ve baskı ve sınırlandırmalara karşı tahammülsüz olduklarını vurgular (Akt: San, 2008).

-Mış Gibi Yapmak

Sanki imiş gibi anlamına gelen “-mış gibi” yapmak bir rol üstlenmenin ve rolü oynamanın temel süreçlerinden biri olduğu için dramanın olmazsa olmazlarından. Çocukların sembolik düşünme ve üst düzey zihinsel işlemleri yapmalarını sağlayan doğal ve etkin öğrenme durumları “-mış gibi” yapmaktır. Çocukların erken yaşlardan itibaren “-mış gibi” yapma ile gerçeği ayırt edebilme konusunda kendilerine has yetenekleri bulunmaktadır. “-Mış gibi” yapma çocuğun düşünsel süreçleri kullanarak sanki öylemiş gibi yapmasını gerektirir. Aristo bu yeteneği “metaxis” olarak Vygotsy ise “ikili etki” durumu olarak ifade etmektedir (Adıgüzel, 2012; Adıgüzel, 2011; Güven, 2008).

Çocukların oynadıkları evcilik, doktorculuk gibi çoğu oyun dramatik niteliktedir. Çocuklar bu tür dramatik oyunlarda bir başkasını canlandırarak rol yaparlar yani “-mış gibi” yaparlar. Çocuğun yaparak yaşayarak öğrenmesi, gerçek yaşam deneyimi kazanması açısından “-mış gibi” yaparak oynadığı oyunlar oldukça önemlidir. Bir durumu ya da

Yaratıcılığın birbirinden bağımsız üç faktörü vardır. Bunlar belirli bir zaman içerisinde ortaya çıkabilen düşüncelerdir.

Iraksak Düşünme: Yoruma dayalı olabilen, hayal gücünün kullanılabileceği, var olan bilgiye dayanılarak yeni yorumların üretilmesidir.

Üst düzey Bilişsel Beceriler:

- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- Problem çözme
- Empati kurma
- İletişim

rolü canlandırırken “-miş gibi” yapan çocuk daha önceden bildikleri ile yeni karşılaştığı durumlar arasında bir bağ kurar. Bu durum, çocuğun farklı durumlara uyum sağlaması, bir durum için olası başka yanıtları düşünmek ve deneme-yanılma gibi üst düzey bilişsel becerilere zemin hazırlar. Dolayısı ile “-miş gibi” yapmak çocukların bilişsel gelişimleri açısından oldukça önemlidir.

SIRA SİZDE

Drama ya da eğitimde drama kavramlarını daha önce hiç duydunuz mu? Aralarında ne gibi farklar olabilir? Düşününüz.

Yaratıcı-Eğitici/Eğitimde Drama

Drama, bir kavramın, bir ders konusunun, bir metnin daha iyi anlaşılır kılınması, bireyce ve grupça özümseme içsel yaşantıya dönüşmesi, gözden geçirilerek, üzerinde düşünülerek dışa vurulması olarak tanımlanmaktadır. Dramanın tek bir tanımını yapmak oldukça zordur. Ancak en genel tanımı şu şekilde olabilir: Drama, bir grupta ve grup üyelerinin yaşantılarından yola çıkarak, bir amacın ya da düşüncenin, doğaçlama ve rol oynama gibi drama tekniklerinden yararlanılarak canlandırılmasıdır. Bu canlandırma süreçleri deneyimli bir lider/ eğitmen eşliğinde yürütülürken kendiliğindenliğe, şimdi ve burada ilkesine, “-miş gibi” yapmaya dayalıdır. Ayrıca drama oyunun genel özelliklerinden doğrudan yararlanır (Adıgüzel, 2010; San, 2006). Görüldüğü gibi bir çalışmanın drama olabilmesi için bir gruba, bir amaca, bir drama lideri/ eğitmenine ve drama tekniklerine gereksinim duyulmaktadır.

Eğitici drama ya da eğitimde drama etkinlikleri çocuğu eğitim sürecinde aktif kılan, çocuğun kendisini başkalarının yerine koyarak, çok yönlü düşünmesini, kendini ifade edebilmesini ve yaratıcı olmasını sağlayan uygulamalardır. Eğitimde drama eğitim amaçlarıyla sınırlı bir etkinliktir ve kapsamı eğitim tarafından belirlenir. Dramayı bir eğitim aracı olarak kullanan eğitimciler okul dışındaki yaşamı yeniden yaratma olanağı bulurlar (Sağlamöz, 2006; Dirim, 1998).

Alan yazında farklı şekillerde adlandırılabilir drama, eğitimde drama ya da eğitici drama kavramları birbirlerinden farklı değildir. Eğitimde drama ya da drama alanlarının temel amaçları bireydeki tüm bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranış alanlarını geliştirmektir. Bu durum bile eğitimin geniş bir alanını kapsar. Eğitimde drama ve drama kavramlarının bugün bağımsız bir alan ve bir yöntem olan boyutları ve kendilerine özgü teknikleri vardır. Bunlar rol oynama, doğaçlama, rol değiştirme, rol içinde yazma, öğretmenin role girmesi, donuk imge gibi tekniklerdir. Özetle drama, eğitimde drama ya da eğitici drama birbirinden farklı kavramlar değildir; aynı amaçlar doğrultusunda işlevlere sahiptir (Adıgüzel, 2010).

SIRA SİZDE

Psikodramatist kimdir ve kimler psikodramatist olabilir?

Psikodrama

Psikodrama genellikle grup hâlinde hastalıkları tedavi etmek amaçlı uygulanan bir terapi yöntemidir. Psikodramada amaç psikodramatik yöntemler kullanarak gerçeği bulmaktır. Örneğin, içine kapanık çocuklar psikodrama sayesinde kendilerini daha rahat ifade ederler, başkalarının kimliğine bürünerek kendi sorunlarının farkına varırlar ve çözüm bulmaya çalışırlar. Psikodrama “gerçeği dramatik yöntemler kullanarak bulmaya ve incelemeye çalışırken aynı zamanda bireylere başkaları ile olan ilişkilerini gözden geçirme, bu ilişkilerde yaşadıkları sorunları anlatma ve tanıma yeteneğini geliştirme, alternatif çözüm yollarının farkına varma, bu alternatiflerden birisini seçme ve ona göre davranma becerisini artırma olanağı verir. Psikodrama yaklaşımı, eski bilişsel örüntülerin yeni bir şekilde algılanmaları ve buna bağlı olarak da davranışların yeniden düzenlenmesi yoluyla bireylerdeki ve gruplardaki değişimleri kolaylaştıran rol kuramına dayalıdır (Adıgüzel, 2010; Dirim, 1998).

Uluslararası İstanbul Psikodrama Enstitüsü'ne <http://www.istpsikodrama.com.tr/> internet adresinden ulaşılabilir.

INTERNET

Türkiye'de psikodrama eğitimi veren iki enstitü bulunmaktadır. Bunlar; Dr. Kadir Özbek Psikodrama Enstitüsü ve Uluslararası İstanbul Psikodrama Enstitüsüdür. Psikodrama eğitimleri 3 aşamada yürütmektedir. Bunlar; 1) Hazırlık Aşaması, 2) Temel Aşama, 3) Üst Aşamadır. Bu aşamalar psikodrama yöneticilik belgesine sahip olunması için izlenmesi gereken aşamalardır. Hazırlık grubuna psikolojik danışma, psikoloji ve ilgili bölümler (klinik, sosyal gelişim psikolojisi vs.) psikiyatri, psikiyatri hemşireliği alanlarında yüksek lisans mezunları ve doktora yapanlar katılabilirler. Üst aşamaya temel aşamayı geçen psikiyatri, psikoloji, psikolojik danışma alanı mezunları katılabilir. Bu aşamaya üyeler görüme ile ve tez önerilerinin sunumu sonrası kabul görmeleri durumunda alınır. Psikodrama eğitimi birinci aşamada 36, ikinci aşamada 360, üçüncü aşamada 300 saat olmak üzere toplamda 696 saattir ve en az 3,5 yıl en çok 7 yıl sürmektedir. Psikodrama eğitimi başarı ile tamamlamış kişiler Psikodrama yöneticisi ya da Psikodramatist belgesini alır.

Sosyodrama

Sosyodrama genellikle psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kullanılmaktadır. Sosyodramada toplumsal sorunlarla ilgili çeşitli canlandırmalar gerçekleştirilir. Sosyodramada toplumsal sorunlar işlenebildiği gibi gruba yönelik ortak sorunlar da ele alınabilir. Sosyodrama, "metinsiz" tiyatro kategorisinde yer alan psikodrama gibi Jacob Moreno tarafından geliştirilmiş bir alandır. Sosyodrama "eyleme dayalı" tiyatro uygulaması olarak tasarlanmıştır. Amaç, gruplarda ve gruplararası ilişkilerde değişime yol açmaktır. Yani dramatik edimde grup ilişkileri açığa çıkarılmalı, grubun ortak problemleri açıkça ortaya konmalı ve birlikte çözüm yolları aranmalıdır. Kişi sahnede tek başına değil, grupça yer almalıdır. Sosyodrama, psikodrama gibi akılcı anlayış, kavram ve duygusal tecrübeler yönünden değişimler sağlar (Adıgüzel, 2010; Karadağ ve Çalışkan, 2005).

DRAMANIN UYGULAMA BOYUTLARI

Eğitimde dramanın uygulama boyutları incelendiğinde araç ve amaç olmak üzere iki biçimde kullanıldığı görülmektedir. Araç olarak kullanılmasından, herhangi bir konunun, olayın ya da eğitim ünitesinin drama yöntemiyle işlenmesi; amaç olarak kullanılmasından ise dramanın öğretilmesi anlaşılır. Yani araç olarak dramanın kullanılması dramanın bir öğretim yöntemi olarak seçilmesi anlamına gelir. Öte yandan amaç olarak kullanılması ise "Drama Dersi" olarak dramanın kendi konularının öğretilmesi olarak yorumlanır.

Drama ister amaç isterse de araç olarak kullanılsın her iki uygulama boyutunda da çocuğun çok yönlü gelişimine odaklanılır. Drama uygulamalarında özellikle çocukların yaparak yaşayarak öğrenmeleri amaçlanır ve etkin öğrenme yolları gerçekleştirilir.

Bir Öğretim Yöntemi (Araç) Olarak Drama

Öğretim yöntemi, hedefe ulaşmak için önceden belirlenmiş ya da izlenecek en kısa yol olarak tanımlandığı gibi "bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzensiz yol" olarak da tanımlanmaktadır (Demirel, 2005).

Hayali eylemler ürünlerin hem orjinalliğini hem de değerlerini artırmak için üretilir.

DİKKAT

Yaratıcılığın önemi ve onun kültür ve eğitimle ayrılmaz ilişkisi geçtiğimiz yüzyılda oldukça belirgin hâle gelmiştir. Eğitimciler yaratıcılık ve yaratıcı düşünmenin gelecek neslin gelişimindeki önemini açıkladıklarından beri eğitimin karşılaştığı zorluklar geleceğimizin iş gücü tarafından şekillenmiştir. Bu durum yaratıcılığı açıklayan *All Our Futures (Tüm Geleceğimiz)*'de şöyle açıklanmıştır: “*Hayali eylemler ürünlerin hem orijinalliğini hem de değerlerini artırmak için üretilir*” (DfEE 1999). Drama çocuklara yaratıcılıklarının gelişebileceği çok algılı bir çevre sağlamaktadır. Bu çevre içerisinde orijinal fikirler geliştirmeyi, bağlantı kurmayı, birlikte problem çözmeyi öğrendikleri ve geliştirdikleri gibi, fikirler ve duygularla da oynamaya başlarlar (Baldwin ve Fleming, 2003). Bu süreç içinde de anlamlı öğrenme gerçekleşir. Çünkü öğrenme, çocuğun kendi gelişimiyle bütünleşen bir süreçtir. Öğrenmenin amacı “anlamaktır”. Çocuk anlamadığı bir şeyi öğrenemez. Drama, yaşantılar aracılığıyla zihinsel soyutlamaların yapılmasına olanak sağlar. Böylece, yalnızca sözler olarak sunulduğunda ya da yalnızca gösterildiğinde anlaşılabilirliği sınırlı olan yaşantılar, drama sürecinde somut olarak anlam kazanır (Tuğrul, 2003). Geleneksel eğitim, görme ve işitme yoluyla öğretime odaklanırken çocuklar okul öncesi çağlarda dokunmaya ve harekete dayalı eylemlerle öğrenirler. Bu nedenle, geleneksel eğitim çocuğun gelişimsel gereksinimlerine uygun bir yol değildir. Yalnızca görerek, yalnızca dinleyerek, yalnızca dokunarak ya da yalnızca harekete dayalı öğretim ortamı çocuğun çok yönlü gelişim ve öğrenme gereksinimlerine yanıt olamaz. Drama birinci elden etkileşim sağlayan, çocukların yaparak yaşayarak öğrendikleri etkin bir öğrenme yöntemidir. Ezbere ve bilgiyi aktarmaya dayalı bir eğitim sürecinde çocuk, çeşitli yaptırımlardan kurtulamamakta; bilgiyi arayarak, paylaşarak bulması engellenmektedir. Öte yandan drama yoluyla çocuklar etkin öğrenme yaşantıları ile doğrudan karşılaşır. Dramada pek çok durumun tek bir doğrusu yoktur. Bu tarz açık uçlu durumlar ve olaylar yaratıcılığı geliştiren etkili bir yöntemdir. Bu bakımdan drama özellikle okul öncesi dönemde önemlidir.

Drama, çocukların tüm duyularının etkin olarak kullanılmasını sağlar. Çocuklar, drama sürecinde konuşurlar, hareket ederler, bedenlerini, seslerini, duyu ve düşüncelerini kullanırlar, başkalarıyla iletişim içinde olurlar, özgün düşünce, davranış ve somut ürün oluştururlar, eğlenirler. Bu süreç, öğrenme kalitesini doğrudan etkiler. Öğrenmeye etkin ve istekle katılım, öğrenme verimliliğini artırır (Tuğrul, 2003). Drama belli bir yaş aralığında yapılıp bitirilen, belli bir sürede sonuçlanan bir olgu değildir. Bu özelliği, dramanın bir yöntem olduğu ve bu özelliği ile öğretme-öğrenme yaşantılarının paylaşılmasında önemli bir yeri olduğunun kanıtı gibidir (Üstündağ, 2002).

Drama sürecinde ana temel yaratıcı düşüncedir. Eğitimde öğretmenler ve çocuklar bilgi, deneyim, beceri ve anlama arasında bağ kurmada özgür olmalıdır. Drama süresince çocuklar yaratıcılıklarını, anlama güçlerini ve becerilerini geliştirip yeni bilgiler edinirler (Baldwin ve Fleming, 2003). Drama bir grup etkinliğine ve grup üyelerinin yaşantılarına dayalı olduğu için dramanın başlangıç noktası ve drama sürecinin gelişmesi, yaşantılar sonucunda elde edilen birikimlerin işe koşulması ile doğrudan ilgilidir. Drama ortamlarında katılımcı izlediği ya da içinde olduğu canlandırmalarda, çoğunlukla dramatik bir anı, çatışmayı, kendi ya da başkasının yaşadığı bir sorundan yola çıkarak çözmeye doğru yönelir. Çözülmesi gereken sorunun kaynağı katılımcının öznel yaşantısından kaynaklanmaz ve canlandırmada ana kahraman da yine kendisi doğrudan olamaz. Drama yaşantılarında bir katılımcı herhangi bir içeriği, tüm duyularını harekete geçirerek, koklayarak, dokunarak, duyarak, işiterek, gerektiğinde tadararak yani özetle yaşayarak öğrenir (Adıgüzel, 2005).

Dramada Öğrenme Türleri

Dramanın öğretim yöntemi olarak kullanılmasyla ortaya çıkan öğrenme türleri şu şekilde sıralanmaktadır:

Yaşantılara dayalı öğrenme: Drama etkinlikleri çocuklara yaparak yaşayarak öğrenme olanağı sunan, çocukların aktif oldukları ve sanal bir gerçek dünyanın yarattığı bir süreçtir. Dolayısıyla drama etkinlikleri konusunu gerçek hayattan alır ve çocuklar gerçek hayatı canlandırır. Bu bağlamda drama etkinliği içinde aslında çocuklara yaşantılarına dayalı bir öğrenme gerçekleştirilir.

Çoklu Zekâ Kuramının kurucusu Gardner insanda tek bir zekâ alanı yerine sekiz farklı zekâ alanı olduğunu belirtmektedir. Bu zekâ alanları: Bedensel-kinestetik zekâ, kişilerarası-sosyal zekâ, benlik bilgisi (kişiye dönük zekâ), mantıksal-matematiksel zekâ, müzik-ritmik zekâ, sözel-dilbilimsel zekâ, görsel uzaysal zekâ ve doğacı zekâ olarak belirlenmiştir. Gardner son yıllarda yaptığı çalışmalarda 8 olan zekâ alanına iki yeni alan daha eklemiş ve bu alanların da varoluşsal zekâ ile ahlak zekâsı olduğunu belirtmiştir. Çocukların zekâ alanları arasındaki bu bireysel farklılıklar her çocuğun farklı öğretim yöntem ve tekniklerine ihtiyaç duymasına sebep olmuştur. Çocukları çeşitli öğrenim olanaklarından mahrum etmemek için çocukların zekâ alanlarına göre gelişimlerini destekleyecek öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalıdır. Öğrenme için gerekli olan tüm zekâ alanlarını kullanabilmek ve dolayısıyla öğrenmenin işlevsel olabilmesi için gerçek yaşantılara ya da gerçek yaşantılara benzer olanakların sağlandığı drama gibi etkinliklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Hareket yoluyla öğrenme: Hareket çocuğun doğumundan itibaren doğal bir şekilde gelişir. Çocuklar erken yaşlardan itibaren yaşantıları ve hareketleri yoluyla öğrenmeye başlarlar. Çocuğun hareketleri ve bu hareketleri tekrarlama yaparak öğrenmesi bakımından önemlidir. Çocuğun yaşı kaç olursa olsun hareketleri gözlemlenerek ne hissettiği ve ne düşündüğü rahatlıkla anlaşılabilir. Drama etkinlikleri sırasında özgürce ritme uygun olarak koşan, zıplayan, yürüyen vb. kısacası hareket eden çocuk duygu ve düşüncelerini hareketleri yoluyla rahatlıkla ifade etme ve bu yolla yaparak öğrenme fırsatı bulur. Gözlem ve taklide dayalı hareket oyunları, çocukların kelime hazinelerini geliştirir ve çocuklar bilmedikleri kelimeleri öğrenirler. Bazı hareket çalışmaları ile çocuklar birbirlerine güvenmeyi, birbirlerini anlamayı, birbirleriyle grup hâlinde çalışabilmeyi öğrenirler (Ömeroğlu, 2007).

Aktif öğrenme: Etkili ve kalıcı öğrenme ancak çocuğun aktif katılımcı olduğu yaparak yaşayarak öğrenme olanağı bulduğu yöntemler yoluyla gerçekleşebilir. Drama etkinliklerinde çocuklar etkinliklere doğrudan katılırlar (Kandır, 2007). Drama etkinlikleri çocuklara kendilerini ve sosyal çevrelerini araştırma konusunda aktif olma fırsatı sağlayan etkinliklerdir. Drama etkinliklerinde çocuklar oluşturulan durumlar içerisinde yaparak yaşayarak öğrenirler. Dolayısıyla öğrenilenlerin kalıcı olması sağlanır. Dramada çocuklar izleyici olmak yerine gözlem yapma, sınıflama, değerlendirme, analiz, sentez vb. gibi çeşitli bilimsel süreç becerilerini kullanarak kendilerini, başkalarını ve çevrelerindeki nesnelere tanıyarak anlamlandırır.

Etkileşim yoluyla öğrenme: Drama etkinliklerinin tümü drama grubundaki kişilerin sözlü ve sözsüz iletişimine dayanır. Drama sürecinde katılımcılar kendi düşüncelerinin, duygularının ve bedenlerinin farkına varırlar. Kendi özelliklerinin farkına varan birey başkalarına da o gözle bakar ve onları da tanımaya başlar. Dramada bu iletişim ve etkileşim süreci farkında olunan bu özellikleri paylaşmaya ve onları arttırmaya dayanır. Dramada kişiler arası iletişim ve etkileşimi arttırmak için pek çok ipucu bulunmaktadır (Üstündağ, 2002).

Sosyal öğrenme: Sosyal Öğrenme Kuramının kurucuları insanın davranışlarının temelinde "taklit etmenin" bulunduğunu ve insanların birbirlerini taklit etme yönünde doğuştan bir eğilimleri olduğunu savunmaktadırlar. Çocuklar içinde buldukları sosyal çevre ile ilgili etkili bilgilenmeyi, o çevredeki modelleri gözlemleyerek, modellerle birlik-

Drama bir öğretim yöntemi olarak kullanıldığında pek çok öğrenme türü ortaya çıkmaktadır. Bunlar: Yaşantılara dayalı öğrenme, Hareket yoluyla öğrenme, Aktif öğrenme, Etkileşim yoluyla öğrenme, Sosyal öğrenme, Tartışarak öğrenme, Keşfederek öğrenme, Duygusal öğrenme, İşbirliği kurarak öğrenme ve Kavram öğrenmedir.

te aynı çevre içinde yaşantılar geliştirerek ve modellerin davranışlarının taklit edilmesi yoluyla gerçekleştirebilirler. Drama grubundaki çocuklar birbirleri için model olarak ve birbirlerini doğrudan gözlemleyerek öğrenirler. Özellikle okul öncesi dönemde çocuklar birbirleri için güçlü modeller oluştururlar. Kendi yaşantısında olmasa bile çocuk bir başka yaşantının yaşantısını deneyimleyebilir ve böylece kendi yaşaması mümkün olmayan durumlardan da haberdar olabilir.

Tartışarak öğrenme: Drama etkinliklerinde belirlenen olay anı çerçevesinde çocuklar belirli fikirler üretirler ve bu fikirleri hem kendi zihinlerinde hem de birbirleri ile tartışır. Bu tartışma sırasında pek çok öğrenme deneyimi yaşarlar. Öte yandan drama çalışmalarının olmazsa olmaz en önemli aşaması “değerlendirme aşaması”dır. Değerlendirme aşamasında her bir çocuk hem kendi fikrini hem de başkalarının fikrini sorgular ve değerlendirir. Sürece ilişkin yapılan bu sorgulamalar çocukların birbirleri ile etkileşerek öğrenmesine yol açar. Drama lideri tarafından yönlendirilen değerlendirme aşamasında pek çok soru ya da sorun tartışılabilir. Bu tartışmalar yoluyla çocuklar zihinsel, duygusal ve yaşamsal pek çok kavram kazanabilirler.

Keşfederek öğrenme: Drama etkinlikleri, çocukların yaratıcılıklarının gelişmesine yardımcı olduğu gibi özgün bir şeyler yaratarak öğrenmelerini sağlar. Yaratıcılığın kullanıldığı ve keşif yoluyla öğrenmenin gerçekleştiği drama etkinliklerinde çocukların problem çözebilme yetenekleri de gelişir. Drama etkinlikleri, keşfederek öğrenme için gerekli olan ve öğrencilerin inceleme, kullanma ve araştırmaya dayalı tümevarım yolu ile bilgi elde etme olanağı bulacakları çevrenin yaratılmasını sağlar (Önder, 1999).

Duygusal öğrenme: Duygusal öğrenme dramının psikolojik boyutunun olmasıyla ilgilidir. Empati basit bir tanımla karşısındakinin ne hissettiğini hissetmek, ne düşündüğünü anlamak ve bunları birbirlerine iletmektir. İnsanlar arasında kurulabilecek en kolay ve en güçlü bağ empatidir. Dramada empatik iletişim kurulmaya çalışılır. Yani drama bir yandan bireyler arasındaki iletişimi kolaylaştırırken diğer yandan da bireylerin çevreleriyle olan etkileşimlerini güçlendirir. Drama çalışmalarında gruplar; herhangi bir nesne, varlık, resim, eşyayı vb. empati geliştirmek için kullanabilir (Üstündağ, 2002). Özellikle okul öncesi dönemde empati becerilerinin gelişimi sürecinde drama etkinlikleri oldukça etkilidir. Özellikle davranış problemlerinin çözülebilmesi açısından empati becerisinin önemi ortaya çıkmaktadır. Okul öncesi dönemde paylaşma, yardımlaşma, saygı, sevgi ve hoşgörü değerlerinin edinimi sürecinde empati becerisinin büyük etkisi olduğu söylenebilir. Çocuğun kendisini başkasının yerine koyması, kendisi yaşayamasa bile başkası yaşadığında ne hissedebilir? acaba demesi oldukça önemli bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısı ile drama çalışmaları özü itibari ile çocukların empati becerilerinin gelişimini desteklemede önemli bir yer tutar.

İş birliği kurarak öğrenme: “Sosyal gelişim ve diğer kişilerle iş birliği içinde çalışma becerisinin gelişimi” dramının genel amaçları arasında yer almaktadır. Drama, bünyesinde sosyalleşmeyi barındıran bir grup etkinliğidir. Drama etkinlikleri sırasında grup içinde bulunan tüm katılımcılar birbiriyle iş birliği içinde çalışır ve öğrenirler. Ayrıca drama etkinlikleri sırasında kişi kendisinin dile getiremediği sorunları grup içindeki diğer katılımcıların da yaşadıklarını anlar ve diğerlerini yaşadıkları farklı sorunları dinleyerek, kendini ifade etme ve başkalarını dinlemeyi öğrenir (Kandır, 2007). Drama etkinliklerinin özellikle canlandırma aşamasında iş birliğine gereksinim duyulur. Varolan problemi çözmek için grup üyelerinin birbirleri ile iş birliği içerisinde mutlaka etkileşime girmesi gerekmektedir. Dolayısı ile drama etkinlikleri doğrudan “iş birliği” temasını kullanmasa bile her drama oturumu bir iş birliğinin doğrudan yansımasıdır.

Kavram öğrenme: Okul öncesi dönemde çocuklar düşüncelerini kavramlar aracılığıyla geliştirirler. İnsanların dili kullanabilmesi, diğer insanlarla sözlü ve sözsüz iletişim

kurabilmesi için kavramları bilmesi gereklidir. Okul öncesi dönemde kavramların eğitimi çeşitli yöntem ve teknikler kullanılarak gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Önder, 2009). Bu yöntemlerden biri de drama yöntemidir. Kavram öğrenme yapılanma ve yapılandırma işlemidir. Çocuklar kavramları öğrenirken benzer ve farklı yanlarını algılayarak benzerliklerden genellemelere ulaşarak kavramları oluştururlar. Kavramların öğrenilmesi, çocukların ilgi ve dikkatlerinin konuya yoğunlaştırılması için sadece oyun yeterli değildir. Bu durumda kullanılacak en etkili yöntemlerden biri drama yöntemidir (Aykaç, 2006). Drama etkinliklerine çocuklar aynen oyunda olduğu gibi tüm ilgi ve enerjilerini işe koşarak sıklımadan katılırlar ve süreç içinde yeni zihinlerinde oluşan yapılandırmalar sayesinde yeni kavramları öğrenirler. Ayrıca dramanın değerlendirme aşamasında yapılan tartışmalar sayesinde çocuklar süreci tanımlar, anlamlandırır ve öğrendiklerini etiketler yani kavram öğrenmesi gerçekleşmiş olur.

Bir Disiplin (Amaç) Olarak Drama

Dramanın bir disiplin olarak ele alınabilmesi için bilimin genel olarak 3 temel işlevi olan betimleme, açıklama ve kontrol özelliklerini taşıyor olması gereklidir. Okul öncesi dönemde drama uygulamaları kapsamına bakıldığında çocuğun yaratıcılığını geliştiren bir etkinlik dizisi hakkındaki inceleme ve bu inceleme ile okul başarısı arasındaki ilişki ve elde edilen sonuçlara göre bireyin gelecekteki kişilik özelliklerini yordama bilimin bu üç temel işlevinden yararlandığını göstermektedir. Ayrıca dramanın kendine özgü bir çalışma alanı vardır. Dramada veriler bilimsel yöntem ve teknikler kullanılarak toplanır ve yine bilimsel yöntemler kullanılarak kendine ait bilgi üretilir. Dolayısıyla drama diğer alanlardan bağımsız bir inceleme alanına sahiptir ve bilimsel yöntemleri kullanarak alanıyla ilgili problemleri çözerek elde edilen verileri eğitim uygulamalarını geliştirmede kullanır. Drama alanında bilgi üretenler ve bu bilgileri uzmanlıklarına uyan bir biçimde uygulayanlar olduğu için drama farklı bir alan olarak görülür (Üstündağ, 2006).

Sanat insan ile doğadaki nesnel gerçekler arasındaki estetik ilişkidir. Sanat eğitimi kişiye görsel duyarlılık kazandırır. Sanat eğitimi çocukların düşünmeyi öğrenmesini sağladığı gibi, kişiliklerinin ve yaratıcılıklarının gelişmesini de sağlar. Eğitimin temel taşlarından biri sanat eğitimidir. Sanat eğitiminin eksikliği kişilik gelişimini olumsuz etkiler. Okul öncesi dönemde çocuklar sanat içerikli eğlenceli oyun ve etkinlikler yoluyla gözlemlene, analiz etme, fark etme, sınıflandırma, yeni kelimeler öğrenme, bunları kullanarak düşüncelerini ifade etme, grup içinde rol alma, aldığı rolün gereğini yerine getirme, çevresiyle iletişim kurma, el-göz koordinasyonunu geliştirme vb. birçok beceri kazanırlar. Drama bir sanat eğitimi alanıdır. Sanat eğitimi aynı zamanda duyuların eğitimidir. Dolayısıyla duyuların eğitime önem veren okul öncesi dönemden ileriki yaşlara kadar herkes drama çalışmalarına katılabilir. Dramada göz duyarlılığı gelişmiş, görmeyi öğrenmiş, gördüklerini düşünmeyle bütünleştirmiş birey müzik dinlerken, öykü okurken, şiir dinlerken de o sanat yapıtının vermek istediği mesajı “görerek” anlar. Dramanın okul öncesi dönemdeki hedefleri ve sanat eğitiminin amaçları örtüşmektedir. Dramada da sanat eğitiminde de çocuğun güven duygusunu ve karar verme becerilerini geliştirme, kendini tanımaya yardımcı olma, duygu ve düşüncelerini ifade etme, yaratıcılık ve estetik gelişimini sağlama, toplumsal değerlerin gelişimini destekleme, çevreye karşı duyarlılık geliştirme, dil ve iletişim becerileri kazandırma, vücudunu tanıma, kişi ve olayları çok yönlü değerlendirerek farklı bakış açıları kazandırma amaçlanmaktadır. Sanat eğitiminde duyuların harekete geçirilmesi önemlidir. Dramada doğaçlama çalışmalarında koklama ve tatma duyusunun sıklıkla kullanılabilirdiği ortamlar yaratılır. Dramada gruplarla ya da bireysel olarak gerçekleştirilen oluşumlar ve rahatlama çalışmalarında koklama ve tatma duyuları harekete geçirilir (Ersoy, 2007; Üstündağ, 2006; İpşiroğlu, 1994; Akt: Üstündağ, 2002). Sonuç olarak

sanat ve drama birbirinden ayrılmaz unsurlardır ve özellikle okul öncesi öğretmenin kullandığı önemli kaynaklardır. Çocukların hayal güçlerini geliştirici sanat etkinlikleri dramanın geliştirilmesine ortam hazırlar (Artut, 2002; Akt: Ersoy, 2007).

DRAMANIN ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE ETKİSİ VE SAĞLADIĞI YARARLAR

Çocuğun yaşamının en doğal parçalarından biri oyundur. Oyunun çocuğun dünyasındaki yeri ve önemi büyüktür. Oyun çocuğun duygularını, gördüklerini sınıadığı en iyi öğrenme ortamlarındandır. Bu bağlamda oyunla öğretim eğitimciler tarafından kabul gören bir yöntemdir (Akın, 1993). Yaşamda ve oyunda bulunan temel yapıların benzeşmesi oyunun eğitimde kullanılmasının başlıca nedenlerindedir. Çocuklar çeşitli oyunlar yoluyla gerçek yaşamlarına hazırlanmaktadır (San, 2006). Oyun aynı zamanda drama çalışmalarını oluşturan önemli aşamalardan biridir. Çocuklar drama etkinliklerini oyun olarak gördükleri için etkinlikler sırasında sıkılmazlar ve eğlenirken öğrenme fırsatı yakalarlar. Böylece drama etkinlikleri sırasında dikkatleri ve ilgileri çok çabuk dağılabilen okul öncesi dönem çocuklarının ilgileri canlı tutularak kalıcı öğrenme sağlanabilir.

Drama, dil becerilerini doğal bir biçimde birleştirir. Dramada, dikkatli dinleme anahtar bir özelliktir. Drama, iletişimin hem sözel hem de sözel olmayan yanlarını birleştirir, böylece zekâ ve vücudu bir araya getirir ve öğrenimin fiziksel ve entelektüel yanlarının arasındaki dengeyi sağlar. Ayrıca drama hem bilişsel hem de duyguların geneline hitap ettiğinden düşünmeye olduğu kadar duygulara da önem verir. Drama, öğrenci farklılıklarını göz önünde bulundurulması açısından eşsiz fırsatlar sunar. Drama etkinlikleri sırasında kendini ve diğer katılımcıların özelliklerini yeniden keşfeden çocukların farkında olma duygusunu, kendilerine güvenlerini ve saygılarını geliştirerek motivasyonlarını artırır. Motivasyon da etkinliklerin geliştirdiği beklenti duygusu ve çeşitliliği sayesinde gerçekleşir ve devam eder. Bunların dışında dramada öğretmenlerden çocuklara geçen bir sorumluluk durumu bulunmaktadır. Bu durum sayesinde çocuklarda sorumluluk alma bilinci gelişir (Maley ve Duff, 2005).

Drama etkinlikleri çocukların dünyayı anlamlandırılmaları, çevreleri, başkaları ve kendileriyle etkileşim ve iletişime girmeleri için fırsatlar yaratır. Drama etkinlikleri sayesinde çocuklar duygularını, hayal güçlerini, imgeleme yetilerini ve hatta düşlerini işe koşarak etkinliklere aktif olarak katılma olanağı bulurlar. Ayrıca, drama etkinlikleri sayesinde çocukların yaratıcılığı, sanatsal duyarlılığı ve zihinsel kapasiteleri gelişir. Drama etkinlikleri drama grubunda yer alan katılımcıların etkileşimini gerektirir. Dolayısıyla drama etkinlikleri sırasında insanlar arası davranışlar öğrenilebilir ve öğretilir. Burada ortak olarak uygulanan ve yaşanan davranışların öğrenilmesi söz konusudur ve bu süreç "toplumsallaşma" olarak adlandırılabilir. Drama süreci, bir grubun üyesi olmanın gerektirdiği gizil gücü vurgular, iletişim kurma ve problem çözme becerilerini geliştirir (San, 2006; Dirim, 1998).

Drama bireylerde yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştirme, kendini tanıma, gerçekleştirme ve başkaları ile iletişim becerisi geliştirme, demokratik tutum ve davranış geliştirme, estetik davranışlar geliştirme, eleştirel ve bağımsız düşünme becerisi geliştirme, iş birliği yapabilme ve birlikte çalışma becerisi geliştirme, sosyal duyarlılık yaratma, duygunun sağlıklı bir biçimde boşalımı ve kontrolü, dil gelişimi, sözel ve sözel olmayan ifade becerisi geliştirme gibi pek çok kazanımı sağlar (Adıgüzel, 2010).

Dirim (1998)'e göre dramanın yararları şu şekilde sıralanmaktadır:

- Drama etkinlikleri sayesinde çocuk kendisi hakkında beceriler elde etme olanağı bulur.
- Duygularını ifade etme ve ayırt etme becerisi kazandırır.
- Kelimeleri doğru ve yerinde kullanmayı ve kelime dağarcığının zenginleşmesini sağlar.

Drama çocukların gelişimini pek çok yönden destekler. Özellikle bilişsel, sosyal-duygusal, psikomotor ve fiziksel gelişim, dil gelişimi alanlarında önemli katkılar sunar.

- Drama etkinliklerinde seyirci olmadığı için çocuk kendisini baskı altında hissetmez ve böylece sıklıkla duyusunu yenmiş olur.
- Drama etkinlikleri sırasında arkadaşlarıyla paylaşım içinde çalışan çocuk iş birliğinin gerekli olduğunu öğrenir.
- Drama etkinlikleri sırasında öğrenilecek her konu daha somut hâle getirildiği için daha kolay öğrenme sağlanır.
- Oyunlar sırasında çocukları gözlemleyen öğretmen çocuklar hakkında daha çok bilgiye sahip olma fırsatı yakalar ve bu yolla bazı duygusal sorunları daha kolay çözebilir.
- Drama etkinlikleri sayesinde çocuklar edilgenlik yerine aktif olma, bağımlılık yerine bağımsız olma ve başkalarına karşı hoşgörülü olma gibi nitelikler kazanır.

Bilişsel Gelişim

Öğretme ve öğrenme için yaratıcı ve çoklu zekâya dayanan bir model oluşturmak oldukça kullanışlıdır. Gardner iyi bir öğretmenin, her çocuğun farklı zekâlara sahip olabileceğini ve bu zekâların çeşitli yolları olduğunu bilmesi gerektiğini belirtmiştir. Çocukların zekâ alanları arasındaki bu bireysel farklılıklar her çocuğun farklı öğretim yöntem ve tekniklerine ihtiyaç duymasına sebep olmuştur. Öğretme ve öğrenmenin büyük bir çoğunluğu sadece sözel-dilbilimsel zekâyı geliştirmeye yönelik uygulanmakta ve çocukların farklı yollardan düşündükleri, öğrendikleri ve yorumladıkları gözden kaçırılmaktadır. Bazı öğrenciler diğerlerine göre daha çok görselliğe dikkat ediyor olabilir. Bu öğrenciler görselliğe, şekle ve resimlere ilgi duyar. Bazıları ise işitsel çocuklardır. Bu çocuklar ise seslere, konuşmaya ve dile ilgi duyarlar. Bazı çocuklar da hareket algısına önem verir ki bu öğrenciler de bedensel-kinestetik öğrencilerdir. Çocukları çeşitli öğrenim olanaklarından mahrum etmemek için çocukların zekâ alanlarına göre gelişimlerini destekleyecek öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalıdır. Çocuklar düşünmek, öğrenmek, bilgilerini göstermek, beceri ve dramayı anlamak için olanaklara ihtiyaç duyarlar. Dramayı planlarken ders boyunca kullanılacak materyaller ve yöntemler önceden planlanıp hazırlanmalıdır. Böylece çoklu zekâ ve algıların sınırları belirlenmiş olur (Baldwin ve Fleming, 2003).

Drama, çocuğun özgürce hareket etmesi, bedeni yoluyla fiziksel dünyayı kullanması, sınaması, değiştirmesi, dönüştürmesi olanaklarını sunar. Çocuk bu olanakları kullandıkça zihinsel süreçleri de gelişir. Çocuğun bedensel hareketleri ile zihinsel gelişimi arasında bir etkileşim vardır. Çocukların hareketleri arttıkça zihinsel gelişimde de ilerleme görülür ve basitten karmaşığa, somuttan soyuta, alt düzeydeki süreçlerden üst düzeydeki süreçlere doğru bu gelişim ilerler. Drama en çok çocuğun taklit yeteneğine dayanır. Dramanın değerlendirme aşamasında yer alan zihinde canlandırma bu yaş döneminin kazanımlarından birinin öğrenme amaçlı kullanılmasına örnektir. Okul öncesi dönemde çocuklar genellikle birisiymiş ya da bir nesneymiş gibi davrandıkları sembolik oyunlar oynarlar. Piaget bilişsel gelişim kuramında çocukların dış dünyayı alırken (özümleme) ve kendine mal ederken (uyumsama) bu süreçlerden yararlandığını ifade etmektedir (Önder, 2009). Bazen çocuklar yeni olgulara değinmek için daha önceden var olan kavramları kullanırlar. Kavramsal değişikliğin ilk aşamasının bu değişikni özümleme olarak adlandırılır. Genellikle çocuğun yeni bir durum karşısında, sahip olduğu kavramlar yeni olguları başarılı bir şekilde kavramak için yeterli olmaz. Bu nedenle çocuk kendi zihninde var olan kavramları yeniden yapılandırıp organize etme yoluna gider. Bu kavramsal değişiklik biçimi uyumsama (accomodation) olarak adlandırılmaktadır.

Çocuklarda matematiksel anlayışın gelişimi zihinsel gelişimle yakından ilişkilidir. Matematiksel anlayışın gelişebilmesi için çocuğun bilimsel süreç becerilerini kullanabilmesi gerekmektedir. Drama çocuklara bilimsel süreç becerilerini kullanabilecekleri ortamlar

sağlar. Drama, eğlenceli drama oyunları ve kurgulanmış drama konularıyla matematiksel anlayışın gelişmesine yardım eder. Görme ve dokunma duyularına ilişkin soyut düşünce sağlar. Drama çocuklara problem çözme ve çözüm arama gibi motive edici sebepler vererek, zengin hayali konularda matematiği kullanmak için matematiksel düşünceyi geliştirir. Öte yandan, drama, güvenli ve korunan bir çevreden gerçek dünyayı tanımak ve anlamak için çocukların desteklediği hayali bir dünya sunar. Korunan, güçlü, paylaşılan betimlemeler; problem çözme, tahmin ve eleştirel düşünmeyi destekleyen olası deneyimler sunar. Drama, çocukların dikkatini gerçek dünyaya ve onun kültür farklılığına çeker. Gerçek dünya hakkında farklı düşünme yolları sunar. Drama çocukların bağlantı kurmakta gelişebileceği, orijinal fikirleri genelleyebileceği, beraber problem çözebilecekleri, oynayabilecekleri ve öğretmen modelli formlarda ve temsillerde duyguları ve düşünceleri açıklayabileceği çok algılı bir çevre sunar. Drama etkinlikleri çocuklarda merak, keşfetme ve deney yapma isteği uyandırır (Baldwin ve Fleming, 2003).

Drama temelinde yaratıcılık olan, yaratıcılığı geliştirmeye yönelik olarak uygulanan etkinlikleri kapsar. Drama her çocukta var olan yaratıcı güçleri, hayalleri, fantezileri özgür kılar ve yaratıcılığı geliştirir. Drama sürecinde çocuk hayal kurar, farklı fikirler ileri sürer, yeni oyunlar, konular, materyaller üretir, problem çözme becerisi gelişir, yaratıcılıkta önemli olan kritik noktaları yakalamayı öğrenir, esnek ve özgür düşünür, özgün ve yeni ürünler yaratabilir (Turla, 2007).

Problem çözme becerisi, çocuklara kazandırılması gereken en temel becerilerdendir. Oyun ise okul öncesi çocuğunun günlük yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır. Oyun temelli gelişen bir süreç olan dramayı çocuklar oyun gibi algıladıklarından sıkılmadan tüm dikkat ve enerjilerini etkinliğe yoğunlaştırırlar. Ayrıca çocuklar drama etkinlikleri sırasında kendilerine sunulan farklı yaşantılar içinde bazı problemleri farklı şekillerde yeniden yaşarlar. Böylece problem çözme becerileri desteklenen çocuklar olaylara karşı farklı bakış açıları geliştirirler. Drama etkinlikleri sürecinde çocuklar yeni ve farklı birçok bilgi edinirler. Bu bilgilere arkadaşlarının deneyimlerini gözlemleyerek ya da farklı yaşantıları deneyimleyerek ulaşırlar. Muhakeme becerilerinin temelini oluşturan bilgilerini, edindikleri yeni bilgi ve deneyimlerle kıyaslar; benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koyar ve süreçte yeni çıkarımlar yaparlar. Böylelikler tekrar yeni yaşantı ve bilgilere ulaşırlar. Drama etkinliklerinde çocuklar karşılaştıkları bir problem durumunu çözebilmek için önceden edindikleri bilgileri tekrar tekrar gözden geçirerek olayları ve durumları birbiri ile ilişkilendirip olayların sebeplerini sonuçlarını irdeler (Ceylan, 2015; Kandır, 2007).

Dil Gelişimi

Drama ile çocukların salt bilişsel değil, duyuşsal, devinimsel ve sosyal alanlarda da gelişmeleri hedeflenmektedir. Drama, eğitimi çocuk merkezli hâle getirir. Dramada çocuk kendini ifade etme, başkalarının fikirlerini dinleme ve başkalarının fikirlerine saygı duymayı öğrenir. Bu sayede çocuklar pasif durumdayken aktif katılımı eğitim sürecinin içinde yer alma fırsatını yakalamış olurlar. Drama konuşma ve dinleme için güçlü içerikler sağlar. Drama şarkılar ve hikâyelere dayanan, çocukların fikirlerini, duygularını ve düşüncelerini ifade etmelerine olanaklar sağlayan bir iletişim aracıdır. Drama paylaşılan bağlar içerisinde iletişim, dil ve edebi kültür gelişimini artırır. Çocuklara ve katılımcılara karakterleri sorgulama, ana fikir çıkarma, deneyimlerini rol içi ve dışında yeniden anlatma imkânı verir. Drama etkinlikleri sayesinde çocuklar sembollerini anlama ve sessizlikleri ve kelimeleri birbirine bağlama imkânı bulurlar. Drama etkinlikleri çocuklara duyguları ve anlamları diğerlerine iletmek için sesli olan ya da jest ve mimik gibi sözlü olmayan iletişim biçimlerini kullanarak diğer katılımcılarla iletişim kurma imkânı verir. Çocukların dramatik oyunları hikâyeleştirmede orijinalliği geliştirir. Hayali karakterlerin oluşumu,

oyunlar ve konular tekrar anlatılarak ve gözden geçirilerek hikâyeleştirilen, adapte edilen drama gelişimine katkı sağlar. Edebi kültürün konularını geliştirmede önemli rol oynar (Baldwin ve Fleming, 2003).

Drama tamamen katılımcıları edilgenlikten çıkarıp aktif kılmayı amaçlayan bir süreçtir ve çocuklar etkinliğin merkezinde yer alır. Dramada, okul öncesi eğitim amaç ve kazanımları, çocukların yaş, gelişimsel özellik ve gereksinimleri göz önünde bulundurularak etkinlikler planlanır ve uygulanır. Çocuklar, diğer katılımcıların söylediklerini dinleyerek, diğerlerinin fikirlerine saygı duymayı, araya girmekten kaçınmayı ve işbirliği içinde bir etkinlik planlamayı öğrenirler (Lipman, 2010). Günümüz eğitim yaklaşımı olarak nitelendirilen etkinlikler dizgesinde drama çalışmalarıyla çocuk, pek çok duyu organını harekete geçirir ve yaparak yaşayarak öğrenir (Üstündağ, 1998). Bu bağlamda “drama” konu merkezli, ezberci ve yapılandırılmış eğitim anlayışına karşı alternatif bir yöntemdir (Kandır, 2007).

Okul öncesi eğitim programı çocuk merkezli olduğu için öğretmenlerin öğrenme sürecinde çocukların bir şeyleri planlamalarına, yapmalarına, düzenlemelerine, sorgulamalarına, araştırmalarına, tartışmalarına ve üretmelerine mümkün olduğunca çok olanak tanımaları gerekmektedir. Drama sürecinde lider olan öğretmen çocuklara süreç içinde ve sonunda sürekli olarak kendilerini ifade etme olanağı tanır. Dramanın sonunda mutlaka yapılması gereken değerlendirme aşamasında çocukların süreçteki yaşantılarını tartışmalarına, anlamlandırılmalarına olanak tanınır. Dramanın canlandırma aşaması sırasında çocuk bilimsel süreç becerilerini kullanarak yeni bir üretme sürecine girer. Bu üretimin ürünü bir şiir, bir şarkı, bir resim, bir hikâye vb. olabilir.

Psikomotor ve Fiziksel Gelişim

Psikomotor gelişim, çocuğun büyük ve küçük kas hareket gelişimi ile ilgili becerilerini ifade etmektedir. Büyük kasların motor gelişimi baş, gövde, kol ve bacakların hareketini kapsarken küçük kasların gelişimi el ve ayak parmaklarının gelişimi ile ilgili hareket ve becerileri kapsamaktadır. Okul öncesi dönemdeki çocukları, her ne kadar sözel becerileri gelişmiş olsa da duyu ve düşüncelerini hareketleriyle daha iyi ifade edebilirler. Özellikle kendilerini etkileyen korku, üzüntü ve mutluluk gibi duygularını oyunlarında vücut hareketleriyle rahatlıkla anlatabilirler (Baldwin ve Fleming, 2003). Drama etkinliklerinde çocuklar vücutlarını koordineli ve belli bir amaca dönük olarak kullanma becerileri kazanırlar (Gönen, 2002; Akt: Kandır, 2007). Drama, fiziksel hareket süresince estetik sanat formu olarak betimlenebilecek konuları geliştirir ve fikirleri genelleştirir. Çocukların fikirleri kabul etmesi, geliştirmesi ve güçlendirmesine yardım eder ve konuları kinestetik olarak olgu ve hareketle birleştirir. Drama bireysel olarak ve grupla uyumlu, kontrollü, planlı ve canlı hareket edebilmek için gerekli motivasyonu ve bağlayıcılığı sağlar (Baldwin ve Fleming, 2003).

Drama etkinlikleri çocukların ayakta durma, yürüme, koşma, yuvarlanma, zıplama, merdiven tırmanma, dengede durma gibi hareketler yoluyla çocuğun fazla enerjisini kullanabileceği geliştirici, rahatlatıcı ve sakinleştirici etkinliklerdir. Drama etkinlikleri hem küçük hem de büyük motor hareketlere dayalı etkinliklerdir. Drama etkinlikleri sırasında çocuklardan sürekli olarak oturmaları, ses çıkarmamaları, yerlerinden kalkmamaları beklenmez. Aksine özellikle drama oyunu sırasında kendilerini daha çok büyük motor hareketlerle ifade etmeleri istenir. Dolayısıyla drama etkinlikleri çocuğun motor becerilerini geliştiren etkinliklerdir. Drama sırasında birbirini taşıma, tutma ve yönlendirme gibi hareketler yapılır. Bu hareketlerle çocuklar birbirlerine güvenmeyi, anlamayı ve iş birliği içinde çalışmayı öğrenirler. Çocuklar arkadaşlarını etkinlikler sırasında elinden tutup başkalarına çarpmadan taşıyarak arkadaşlarına karşı sorumluluk taşırlar. Ayrıca, kendisini de başka arkadaşının yönlendirmesine izin vererek başkalarına güvenmeyi öğrenirler.

Çocuğun hareket gelişimi sayesinde kazandığı fiziksel güven ardından psikolojik güvene dönüşür. Hareketli oyunlar sırasında çocukların kasları kasılma ve uzamalarla daha aktif hâle gelir (Fazlıoğlu ve Ercan, 2014; Önder, 2009).

Sosyal-Duygusal Gelişim

Çocuğun toplumun etkin bir üyesi olabilmesi için kendisinin bir birey olduğunu ve diğerlerinden farklı olduğunu anlaması gerekmektedir. Bu farklılığın algılanmasında ise anne-baba, eğitimciler, akranlar ve çocuğun çevresinde yer alan tüm bireylerin tutum ve davranışları etkilidir. Çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirebilme süreci, çevresinde yer alan bireyleri gözlemlenme, taklit etme, davranışı içselleştirme ya da reddetme aşamalarını içerir. Bireyin içinde yaşadığı toplumun kendisinden beklediği ve yapmasını istediği davranışları gösterecek biçimde yetişmesi onun sosyal duygusal gelişim alanının desteklenmesi ile ilgilidir. Okul öncesi dönemde çocuklar doğrular ve yanlışlar arasındaki farkı tam olarak ayırt edemezler. Dolayısıyla değerler çocuklara “ayakkabılarını yan yana koymalarını öğrenme gibi” somut bir şekilde öğretilmelidir (Uyanık-Balat, 2012; Uyanık-Balat ve Balaban-Dağal, 2009; Akt: Kılınç, 2015). Drama etkinlikleri kapsamında, çevreye saygı, farklılıklara saygı, yardımlaşmanın önemi vb. konular ile ilgili çalışmalar yapılabilir. Sınıf içinde değerlerle ilgili uygulanacak drama etkinliği grup içinde bir değeri yaşayarak öğrenmesine katkıda bulunabilir (Neslitürk, 2015).

Toplumsallaşma, toplumda geçerli olan kültürel değerleri öğrenerek yetişkinlerin dünyasına hazırlanma ve yetişkinlerin davranış biçimlerini yaşantısına uygulanabilir hâle getirmek anlamına geldiği için drama dünyayı tanıma süreci içinde toplumsallaşmayı da beraberinde getirir. Dramada gruplarla yapılan etkinlikler sırasında çocuklar başkalarını olduğu gibi kabul edebilme, başkalarının düşüncelerini dinleyebilme ve başkalarının duygularını paylaşabilme olanaklarını bulurlar. Toplumsallaşmanın ilk adımı bu süreçlerin başarıyla yaşanmasına bağlıdır. Dramada bireyin toplumsal yaşama bakış açılarından yola çıkılarak grupla yepyeni yaşantılar elde edilir. Drama, bireylere çevrelerinde olup bitenleri daha dikkatli bir gözle inceleyebilmeleri için ipuçları vererek onların izleyen, katılan, gözlemleyen, tepki gösteren bir birey olmanın faydalarını görmelerini sağlar (Üstündağ, 2002). Drama ayrıca çocukların olayları “herkesin değerli olduğu” düşüncesiyle yorumlamasına, yeniden yapılandırmasına ve inşa etmesine yardım eder. Drama kurgudan oluşmasının yanında çocuklara gerçek hayattaki insanları ve olayları, kendi kurgularıyla birlikte keşfetme ve deneme imkânı sunar. Çocuklar drama sürecinde öğretmenlerin rehberliğinde kendi çalışmalarını ve diğerlerinin çalışmalarına kinestetik kalite katmak ve tanımlamak suretiyle hem seyirci hem de katılımcı olabilmektedir (Baldwin ve Fleming, 2003).

Drama grubunu oluşturan çocuklar birbirlerinden farklı özelliklere sahiptir. Drama sürecinde çocuklar arasındaki bu farklılıklar çocukların kendilerini ve diğer çocukları tanımalarına olanak sağlar. Drama çocuklar arasındaki bireysel farklılıkları avantaja çevirerek eğitim ortamını zenginleştirir, böylece çocuklar farklılıklara saygı duymayı öğrenir. Drama sürecinde farklı yaşam deneyimleri olan çocuklar bir araya gelerek farklı problem durumlarında problemleri nasıl çözmeleri gerektiğini birbirlerini gözlemleyerek öğrenme olanağı bulurlar.

Ezbercilik yerine, yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlayan dramanın geleneksel eğitim yönteminden ayrıldığı yanlardan biri de her yaşta insana özgürlükler tanınması ve coşku yaşatmasıdır. Dramaya katılımında içtenlik sağlandığında, çocukların o güne kadar ortaya çıkmayan, ayırımına varılmayan yanları ortaya çıkar. Öte yandan duyguların denetim altına alınması ve uygun ortamlarda boşalımını sağlar. Öfke, korku, kıskançlık vb. duyguları içeren oyunlara katılanlar, bu tür duygularını doğru ve sağlıklı ortamlarda boşaltma olanağı bulurlar. Öte yandan, okul öncesi eğitimde drama etkinlikleri çocukların empati be-

cerilerinin gelişimini desteklemektedir. Çocuklar drama etkinliklerinde kendilerini başkalarının yerine koyarak farkındalık geliştirir ve anlayış kazanırlar. Rolüne girdiği ya da karşısındaki karakterin kim olduğu, neden öyle davrandığı, olayların birbiri ile bağlantısı ve problemleri ele alınışına karar verinceye kadar karşısındaki hakkında çok şey öğrenir ve böylece iletişim kurmaya başlar (Öztürk, 2001; Cömertpay, 2006).

Oyun ve drama kavramları birbirlerinin yerine kullanılabilir mi? Düşününüz.

SIRA SİZDE

OYUN VE DRAMA İLİŞKİSİ

Genel tanımı ile oyun, belirli bir amaca yönelik olan ya da olmayan, kurallı ya da kuralsız gerçekleştirilen fakat her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı, fiziksel, bilişsel, dil, duygusal ve sosyal gelişiminin temeli olan gerçek hayatın bir parçası ve çocuk için en etkin öğrenme süreci olarak tanımlanabilir. Oyun, çocuğun kendisinin başlattığı, içsel olarak güdülenen belirli bir amacı olmayan, çocuğun koyduğu kurallara bağlı olarak kendiliğinden gelişen ve zevk unsuru taşıyan davranışlardan oluşan bir etkinliktir (Poyraz, 2012; Önder, 1999). Etkin öğrenmenin özelliklerinden olan öğrenmenin ilk elden, deneyimsel ve etkin olması, çocuklara araştırma, keşfetme ortamı sağlaması, çocukların kendi başlarına özgür hareket etmeleri ve öğrenme sorumluluğu almada istekli olmaları, çocukların öğrenmelerinin sosyal bağlam içinde yer alması vb. gibi unsurlar oyunda doğal olarak görülmektedir. Oyun çocukların kendilerini tüm açıklığıyla ifade edebildikleri, sözle anlatamadıkları kaygılarını dile getirebildiği etkili bir anlatım aracıdır (Sevinç, 2009; Haktanır ve Başer, 2006).

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biri de onun oyun oynamasıdır. İnsanın yaşamı boyunca söylediği, düşlediği, her şey oyunsu öğeler taşır. Sevinç (2009) oyunun çocuklara doğal öğrenme ortamları sağladığını, çocukları araştırma ve keşfe yöneltecek ortamlara, yaşantıya dayalı olduğunu, bağımsızlığı teşvik ettiğini ve dil kullanımını desteklediğini belirterek oyunda etkin öğrenmenin öğelerinin bulunduğu vurgu yapmaktadır. Drama kavramının yapısında rol oynama, doğaçlama ve oyun kavramları bulunmaktadır. Drama bir bakıma çocuk oyunlarının gelişmiş hâlidir. Dramada oyun belirli kuralları içeren etkinlikler çerçevesinde gerçekleşir. Dramada oyunlar, drama grubunun birbiriyle etkileşimini güçlendirmek ve onları sürece hazırlamak açısından önemlidir. Zaten çocuklar da drama etkinliklerini genellikle oyun olarak algıladıkları için aynen oyunda olduğu gibi dikkatlerini ve enerjilerini drama etkinliği üzerine yoğunlaştırırlar. Okul öncesi çocukları için drama etkinlikleri tam bir eğlence unsurudur. Çocuklar oyunlarında öğretmenmiş, annemmiş, meyveymiş, tencereymiş vb. gibi rolleri üstlenmektedirler. Dramanın gelişmiş ülkelerde eğitimde kullanılmasının temelinde oyunun sağladığı güç vardır. Drama, bir yöntem ve bir disiplin olarak oyunun gücünü eğitim ortamına taşır (Adıgüzel, 2012; Haktanır ve Başer, 2006; San, 2006; Üstündağ, 2002; Önder, 1999).

Drama ile oyunun arasında pek çok benzerlik bulunmaktadır. Drama ve oyunun en büyük ortak noktası “-miş gibi” yapmaktır. Diğer bir ortak nokta ise eğitsel yapıya sahip olmalarıdır. Hem drama hem de oyun belli davranışları kazandırmak için kullanılabilir. Drama ve oyunun temelinde özgürlük, anlık doğaçlamalar, kurallara bağlılık, yapılamayanın yapılması ve öyleymiş gibi yapma vardır. Ayrıca hem drama hem de oyunda devinim, şaşırtmaca, mizah ve sürprizlerin oluşumu, çocuğun gerginlikten kurtulması, etki-tepki alışverişinde bulunması söz konusudur. Drama ve oyunda gerçek dünya ve kurgusal dünya bir arada etkileşim hâlinindedir. Oyundaki etkileşim ile toplumsal gerçeklikteki etkileşimin benzer olması aynı zamanda oyunun eğitimde drama alanında kullanılmasını sağlamıştır. Bu duruma evcilik oyunu ile evliliğin benzer olması örnek gösterilebilir (Adıgüzel, 2012; San, 2006).

Drama ve oyunun ortak pek çok noktası olduğu kadar farklı noktaları da vardır.

Evcilik oyunlarında dramanın tanımı ve kurgusuna benzer yanlar bulunsa da dramatik oyunlar doğrudan drama çalışması olarak adlandırılmaz. Drama çalışmalarında olan dramatik an oluşturma, gerilim anlarını yaşama ya da yaşantıya dayalı problem durumu çözüme dramada olduğu kadar bu tür oyunlarda yoktur (Adıgüzel, 2012). Heathcote da drama ve oyun arasında bazı temel farklılıklar olduğunu, oyunun, dramanın kendisi olamayacağını sadece zeminini oluşturduğunu belirtir. Çocuk oyunlarının öykünmeye dayalı olduğunu, dramada ise tam tersine özellikle öykünmeden kaçınılması gerektiğini ve dramayı yaratıcı bir eğitim yöntemine dönüştürmenin yolunun, Brecht'in önerdiği yabancılaştırma tekniğini uygulamaktan geçtiğini savunur (Çebi, 1996). Çocuklar oyun sırasında da pek çok şey öğrenebilirler ancak eğitici drama ve drama etkinliklerinde amaçlar daha belirgindir ve oyundan farklı olarak etkinlik sonunda yaşanan yaşantılar, ulaşılan amaçlar konusunda değerlendirme yapılır. Dramada çocuğun her türlü duygusunu ifade edebilmesine, herhangi bir etkinliğe kendinden bir şeyler katmasına ve etkinliğe dışarıdan bakabilmesine daha çok olanak tanınır (Önder, 1999).

Drama ve oyun arasındaki benzerlik ve farklılıkları kısaca şu şekilde özetlemek mümkündür (Tezel Şahin, 2007):

- Dramada lider tarafından önceden belirlenmiş hedef ve amaçlar vardır. Çocukların geliştirdikleri oyunlarda böyle bir amaç yoktur.
- Drama planlı bir çalışmadır. Oyun ise kendiliğinden başlayabilir.
- Gerek dramada gerekse oyunda çocuk enerjisini ve dikkatini etkinlik üzerinde yoğunlaştırır.
- Dramada önemli olan sonuç değil yaşanan süreçtir. O anda yaratılanlar ilk kez vardır ve doğrusu yanlışı yoktur. Bu nedenle dramada yanlış yapma korkusu yoktur. Oyunda ise bir başlangıç ve sonuç bölümü vardır. Çoğunlukla oyunda kazanma ve kaybetme söz konusudur.
- Dramada tekrar vardır. Ancak süreç ve yaşantılar farklılaşır.
- Oyunda tekrar vardır ancak yapısal anlamda tekrar yoktur.
- Drama etkinliği sonunda tartışma ve değerlendirme yer alır. Yapılan grup tartışması çocukların kendilerini rahatlıkla ifade etmelerini sağlar. Oyunda ise tartışma ve değerlendirme söz konusu değildir.

Eğitimde dramada hiçbir zaman bir şeyi olduğu gibi kabul etme yoktur. Dramadaki tekrarlar sayesinde süreç ve yaşantılar farklılaşır, farklı duygular yaşanır ve farklı sonuçlara ulaşılır. Drama sürecinde sürekli yaşanan gözden geçirme, yeniden canlandırma ve tartışma oyunda yoktur. Oyunun çoğunlukla bir amacı olmayabilir ve bir grup etkinliği olan dramanın aksine tek başına da oynanabilir. Oyunlarda basit ya da karmaşık mutlaka bir takım kuralları vardır. Drama sürecinde ise kurallar söz konusu değildir. Özetle drama ve oyun pek çok ortak noktası olan ancak birbirinden farklı kavramlardır (Adıgüzel, 2012).

Özet

Dramanın tanımını yapabilmek

Drama, içinde eylem olan, bir ya da birden çok insanın birbirleriyle, doğayla ya da nesnelere etkileşerek yaşadıkları içsel ve dışsal devinimler ve onların yaşam durumlarını geniş ölçüde içeren etkinliklerdir. Diğer bir tanımlama ile drama, doğaçlama ve rol oynama gibi tiyatro ve drama tekniklerinin kullanıldığı, bir grup çalışması içinde bireylerin bir yaşantıyı, olayı, fikri, eğitim ünitesini, soyut bir kavramı ya da davranışı oyunsu süreçlerle anlamlandırması ve canlandırması olarak tanımlanabilir.

Dramanın uygulama boyutlarını açıklayabilmek

Eğitimde dramanın uygulama boyutları incelendiğinde araç ve amaç olmak üzere iki biçimde kullanıldığı görülmektedir. Araç olarak kullanılmasından, herhangi bir konunun, olayın veya eğitim ünitesinin drama yöntemiyle işlenmesi; amaç olarak kullanılmasından ise, dramanın öğretilmesi anlaşılır. Her iki uygulama biçiminde de çocuğun kişilik gelişimine, iletişim becerilerine yardımcı olmak, drama sanatından haz almasını sağlamak amaçlanır. Drama uygulamalarında yaparak yaşayarak öğrenme, buluş yoluyla öğrenme, sosyal öğrenme, devinim yoluyla öğrenme vb. gibi etkin öğrenme yolları gerçekleştirilir.

Dramanın çocuğun gelişim alanlarına katkısını açıklayabilmek

Drama çocukların gelişimini pek çok yönden destekler. Özellikle bilişsel, sosyal-duygusal, psikomotor ve fiziksel gelişim, dil gelişimi alanlarında önemli katkılar sunar. Drama yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştirme, kendini tanıma, gerçekleştirme ve başkaları ile iletişim becerisi geliştirme, demokratik tutum ve davranış geliştirme, estetik davranışlar geliştirme, eleştirel ve bağımsız düşünme becerisi geliştirme, iş birliği yapabilmek ve birlikte çalışma becerisi geliştirme, sosyal duyarlılık yaratma, duygunun sağlıklı bir biçimde boşalması ve kontrolü, dil gelişimi, sözel ve sözel olmayan ifade becerisi geliştirme gibi pek çok yarar sağlar. Genel olarak dramanın sağladığı yararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Drama etkinlikleri sayesinde çocuk kendisi hakkında beceriler elde etme olanağı bulur.
- Duygularını ifade etme ve ayırt etme becerisi kazandırır.
- Kelimeleri doğru ve yerinde kullanmayı ve kelime dağarcığının zenginleşmesini sağlar.

- Drama etkinliklerinde seyirci olmadığı için çocuk kendisini baskı altında hissetmez ve böylece sıklıkla duyusunu yenmiş olur.
- Drama etkinlikleri sırasında arkadaşlarıyla paylaşım içinde çalışan çocuk işbirliğinin gerekli olduğunu öğrenir.
- Drama etkinlikleri sırasında öğrenilecek her konu daha somut hâle getirildiği için daha kolay öğrenme sağlanır.
- Oyunlar sırasında çocukları gözlemleyen öğretmen çocuklar hakkında daha çok bilgiye sahip olma fırsatı yakalar ve bu yolla bazı duygusal sorunları daha kolay çözebilir.
- Drama etkinlikleri sayesinde çocuklar edilgenlik yerine aktif olma, bağımlılık yerine bağımsız olma ve başkalarına karşı hoşgörülü olma gibi nitelikleri kazanır.

Drama ve oyun arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ayırt edebilmek

Oyun, çocuğun kendisinin başlattığı, içsel olarak güdülenen belirli bir amacı olmayan, çocuğun koyduğu kurallara bağlı olarak kendiliğinden gelişen ve zevk unsuru taşıyan davranışlardan oluşan bir etkinliktir. Drama kavramının yapısında rol oynama, doğaçlama ve oyun kavramları bulunmaktadır. Drama bir bakıma çocuk oyunlarının gelişmiş hâlidir. Ancak yine de drama ve oyun arasında bazı ortak ve farklı noktalar vardır. Dramada lider tarafından önceden belirlenmiş hedef ve amaçlar vardır. Çocukların geliştirdikleri oyunlarda böyle bir amaç yoktur; drama planlı bir çalışmadır. Oyun ise kendiliğinden başlayabilir. Gerek dramada gerekse oyunda çocuk enerjisini ve dikkatini etkinlik üzerinde yoğunlaştırır. Dramada önemli olan sonuç değil yaşanan süreçtir. O anda yaratılanlar ilk kez vardır ve doğrusu yanlışı yoktur. Bu nedenle dramada yanlış yapma korkusu yoktur. Oyunda ise bir başlangıç ve sonuç bölümü vardır. Çoğunlukla oyunda kazanma ve kaybetme söz konusudur. Dramada tekrar vardır. Ancak süreç ve yaşantılar farklılaşır. Oyunda tekrar vardır ancak yapısal anlamda tekrar yoktur. Drama etkinliği sonunda tartışma ve değerlendirme yer alır. Yapılan grup tartışması çocukların kendilerini rahatlıkla ifade etmelerini sağlar. Oyunda ise tartışma ve değerlendirme söz konusu değildir.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi drama ile ilgili bir kavram **değildir**?
  - a. Dram
  - b. Dramatik durum
  - c. Psikodrama
  - d. Tiyatro
  - e. –Mış gibi yapma
2. Drama ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?
  - a. Drama ve eğitimde drama kavramları birbirlerinin yerine kullanılamaz.
  - b. Bir etkinliğin drama olabilmesi için bir grup olması gerekir.
  - c. Dramada yaratıcılık önemli bir kavramdır.
  - d. Dramada çeşitli rol oynama ve doğaçlama teknikleri kullanılır.
  - e. Drama yapmap, etmek, eylemek sözcüklerinden türemiştir.
3. Drama etkinlikleri sırasında özgürce ritme uygun olarak koşan, zıplayan, yürüyen vb. kısacası hareket eden çocuk duygu ve düşüncelerini hareketleri yoluyla rahatlıkla ifade etme ve bu yolla yaparak öğrenme fırsatı bulmaya ne ad verilir?
  - a. Keşfederek öğrenme
  - b. Yaşantılara dayalı öğrenme
  - c. Sosyal öğrenme
  - d. Aktif öğrenme
  - e. Hareket yoluyla öğrenme
4. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kullanılan drama türü aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Psikodrama
  - b. Sosyodrama
  - c. Drama
  - d. Eğitimsel drama
  - e. Eğitici drama
5. Dramanın çocuğa sağladığı yararlar ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?
  - a. Drama çocuklarını dil gelişimlerini destekler.
  - b. Drama çocukların bilişsel gelişimlerini destekler.
  - c. Drama çocukların zeka kapasitesini artırır.
  - d. Drama çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini destekler.
  - e. Drama çocukların kendilerini ifade etmelerine olanak sağlar.
6. Aşağıdakilerden hangisi dramada kullanılan öğrenme türlerinden biri **değildir**?
  - a. Sosyal öğrenme
  - b. İşbirliği kurarak öğrenme
  - c. Tartışarak öğrenme
  - d. Oyun yoluyla öğrenme
  - e. Kavram öğrenme
7. Drama ve oyun arasındaki ilişki ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?
  - a. Dramada kurallar yoktur ancak oyunda kurallar vardır.
  - b. Drama amaçlı bir etkinliktir oyunda ise amaç olmayabilir.
  - c. Hem drama etkinliklerinde hem de oyunda değerlendirme çok önemlidir.
  - d. Dramada süreç önemlidir. Oyunda süreçten çok sonuç önemlidir.
  - e. Gerek dramada gerekse oyunda çocuk enerjisini ve dikkatini etkinlik üzerinde yoğunlaştırır.
8. Dramanın empati becerilerinin gelişimini desteklemesi öncelikli olarak aşağıdaki hangi gelişim alanına vurgu yapar?
  - a. Bilişsel gelişim
  - b. Sosyal-duygusal gelişim
  - c. Dil gelişimi
  - d. Fiziksel gelişim
  - e. Motor gelişim
9. Problem çözme becerisinin desteklendiği drama etkinliklerinde çocukların aşağıdaki hangi gelişim alanları desteklenmiş olur?
  - a. Kişilik gelişimi
  - b. Ahlak gelişimi
  - c. Dil gelişimi
  - d. Öz bakım becerileri
  - e. Bilişsel gelişim
10. Drama ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?
  - a. Drama sosyal duyarlılık yaratır.
  - b. Drama kendine güven ve saygı geliştirir.
  - c. Drama bireyselliği ön plana çıkarır.
  - d. Drama toplumsallaşma sürecini destekler.
  - e. Drama demokratik tutum ve davranış kazanımını destekler.

Yaşamın İçinden

27 Kasım 2015 / Dünya Drama Günü Ulusal Bildirisi

Drama, sözcük tanımlarından birinde; “Bir yerden bir yere hareket etmek” olarak belirtiliyor kaynaklarda. Bu hareket istemli olduğunda; yenedünyalara açılmak, özlenen **yaşamın provasını yapmak** mümkün olabiliyor. Fakat istemsiz olduğunda, **dramatik** olana çıkıyor bütün yollar. Öyle ki, hep baş etmek zorunda olduğumuz, bazen iç, bazen de dış **çatışma** hali.

Bugün, milyonlarca insan, yurtlarından başka yerlere hareket hâlinindedir. Bu hareket hiç de isteyerek değil. Üstelik varılmaya çalışılan yolun başlangıcı kan, sonu gözyaşı. Öte yandan hareket bile edemeyenler var; açlıktan, yoksulluktan ve yoksunluktan. Başka bir deyişle varlık *-küçük bir azınlığın elinde olsa da-*, zaten görülüyor dünyada. Önemli olan yokluğu da görmek. Her gün sayfalar, ekranlar bu çelişkilerle dolu. Büyük roller oynanıyor; **kimin kim**, ilişkiler ağının ne olduğu bilinmeyen oyunlarda.

Bu arada, yetişkinlerin dünyasına öykünen çocuklar ise, sora, sorgulayan, mutlu bireyler olmak varken; insanlıktan paylarına düşenler karşısında, **-miş gibi**, yapıyorlar: Eğitimden, sağlıktan, refahtan faydalanyorlarmış gibi... Çocuk yaşta çalıştırılıyorlar, büyüklermiş gibi... Bu **dramatik oyun**'daki hiçbir rol, **kendiliğindenci** değil!.. Ne zaman biteceğini de belirleyemiyorlar doğal olarak. **Öyküleri** de, **rolleri** de kendileri seçmediği için; çocuk gelin olmayı, şiddet ve tecavüze uğramayı oyunun bir parçası sanıp, sadece **“içses”**leriyle haykırıyorlar.

Kimi kara parçalarında “Playstation” esir alıyor çocukluğu. Öyle ki çokça bilgisayar oyunu oynayan bir çocuk, babasının ölümünden sonra “Aaa! Babamın bir canı varmış” diyebilirdi; kurguyla gerçeği ayıramadan.

Kimi kara parçalarında ise; oyun bile oynayamadan, kıyılara vuruyor minicik yürekleri çocukların! Üstelik kendilerinin oynadığı değil, kendilerine oynanan oyunlar nedeniyle...

Bütün bu olanlara, “Eee! N'aparsın. Dünya hâli” mi diyeceğiz? Öyleyse sanat niye var?

Drama niye var?

Oysa olması gerektiği gibi yaşayan çocukların çoğu eyleminde, sanatın ilkel hâlini görmek mümkün. Onların yaptıklarındaki doğallık, tüm duyguların dışavurumu. Kendinden, çevresinden ve çağından sorumlu bir toplumda, insanca yaşamayı düşünüyorlar. Ötekileşmek yerine, birlikte oluşturmaya, anlamaya, anlamlandırmaya çalışıyorlar. Onların düşlerindeki zenginlik, gerçeğe inat, umutlarla dolu!..

Her şey teşekkür borçlu zıttına; kendisini var etti diye...

İyi ki umutları yaşatacak **araç** olan SANAT var!

İyi ki DRAMA var!

Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK

Kaynak: <http://yaraticidrama.org/27-kasim-2015-dunya-yaratici-drama-gunu-ulusal-bildirgesi/>

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. d	Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Tanımı ve Temel Kavramlar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. a	Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Tanımı ve Temel Kavramlar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. e	Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Uygulama Boyutları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. b	Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Tanımı ve Temel Kavramlar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. c	Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Çocuğun Gelişimine Etkisi ve Sağladığı Yararlar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. d	Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Uygulama Boyutları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. c	Yanıtınız yanlış ise “Oyun ve Drama İlişkisi” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. b	Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Çocuğun Gelişimine Etkisi ve Sağladığı Yararlar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. e	Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Çocuğun Gelişimine Etkisi ve Sağladığı Yararlar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. c	Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Çocuğun Gelişimine Etkisi ve Sağladığı Yararlar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Alan yazında farklı şekillerde adlandırılabilir drama, eğitimde drama ya da eğitici drama kavramları birbirlerinden farklı değildir. Eğitimde drama ya da drama alanlarının temel amaçları bireydeki tüm bilişsel, duyuşsal ve devinışsel davranış alanlarını geliştirmektir. Bu durum bile eğitimin geniş bir alanını kapsar. Eğitimde drama-drama kavramlarının bugün bağımsız bir alan ve bir yöntem olan boyutları ve kendilerine özgü teknikleri vardır. Bunlar rol oynama, doğaçlama, rol değiştirme, rol içinde yazma, öğretmenin role girmesi, donuk imge gibi tekniklerdir. Özetle drama, eğitimde drama ya da eğitici drama birbirinden farklı kavramlar değildir; aynı amaçlar doğrultusunda işlevlere sahiptir (Adıgüzel, 2010).

Sıra Sizde 2

Türkiye’de psikodrama eğitimi veren iki enstitü bulunmaktadır. Bunlar; Dr. Kadir Özbek Psikodrama Enstitüsü ve Uluslararası İstanbul Psikodrama Enstitüsüdür. Psikodrama eğitimleri 3 aşamada yürütmektedir. Bunlar; 1) Hazırlık Aşaması, 2) Temel Aşama, 3) Üst Aşama’dır. Bu aşamalar psikodrama yöneticilik belgesine sahip olunması için izlenmesi gereken

aşamalardır. Hazırlık grubuna psikolojik danışma, psikoloji ve ilgili bölümler (klinik, sosyal gelişim psikolojisi v.s.) psikiyatri, psikiyatri hemşireliği alanlarında yüksek lisans mezunları ve doktora yapanlar katılabilirler. Üst Aşama'ya Temel Aşamayı geçen psikiyatri, psikoloji, psikolojik danışma alanı mezunları katılabilir. Bu aşamaya üyeler görüşme ile ve tez önerilerinin sunumu sonrası kabul görmeleri durumunda alınrlar. Psikodrama eğitimi birinci aşamada 36, ikinci aşamada 360, üçüncü aşamada 300 saat olmak üzere toplamda 696 saattir ve en az 3,5 yıl en çok 7 yıl sürmektedir.

Sıra Sizde 3

Oyun ile dramanın pek çok yönden ortak noktaları vardır. Ancak oyun drama, drama da oyun yerine kullanılmaz. Bir etkinliğin drama olabilmesi için bir grup, bir eğitmen, bir olay durumu, drama teknikleri ve drama aşamalarını içermesi gerekmektedir. Drama etkinlikleri planlı çalışmalardır. Ancak oyunda plan olabilir de olmayabilir de. Oyun bir grup ile de oynanabilir tek başına da oynanabilir. Oyunda süreç değil sonuç önemlidir. Oysa dramada daha çok süreç önemlidir. Öte yandan eğitimde dramada hiçbir zaman birşeyi olduğu gibi kabul etme yoktur. Dramadaki tekrarlar sayesinde süreç ve yaşantılar farklılaşır, farklı duygular yaşanır ve farklı sonuçlara ulaşılır. Drama sürecinde sürekli yaşanan gözden geçirme, yeniden canlandırma ve tartışma oyunda yoktur. Oyunun çoğunlukla bir amacı olmayabilir ve bir grup etkinliği olan dramanın aksine tek başına da oynanabilir. Oyunlarda basit ya da karmaşık mutlaka bir takım kuralları vardır. Drama sürecinde ise kurallar söz konusu değildir. Özetle drama ve oyun pek çok ortak noktaya sahip birbirinden farklı kavramlardır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Adıgüzel, H. Ö. (2005). Yabancılaşma/Yabancılaştırma-Yaratıcı Drama. Forum Tiyatro Devrim-Drama Seminer Notları. IX. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Semineri (03-07 Mart 2003). Ankara: Naturel Yayınları.
- Adıgüzel, Ö. (2010). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Adıgüzel, Ö. (2011). Okulöncesinde Dramaya Giriş. A. Öztürk (Ed.). *Okulöncesinde Drama* içinde (s. 1-15). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Adıgüzel, Ö. (2012). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Akın, M. (1993). *Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerdeki İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerine Yaratıcı Drama Eğitiminin Etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aslan, E. (2001). Torrance Yaratıcı Düşünme Testi'nin Türkçe Versiyonu. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 19-40.

- Aslan, N. (2006). Eğitimde Alternatif Bir Yöntem: Yaratıcı Drama. H. Ö. Adıgüzel (Ed.). *Yaratıcı Drama (1985-1998 yazılar)* içinde (s. 384-403). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Aslan, N. (2010). Drama Sözcüğü Üzerine Etimolojik Bir İnceleme. H. Ö. Adıgüzel (Ed.). *Yaratıcı Drama (1999-2002 yazılar)* içinde (s. 318-333). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Aykaç, N. (2006). Okul Öncesinde Yaratıcı Drama ve Oyunla Kavram Öğretiminin Öğrencilerin Öğrenme Düzeyi ve Memnuniyeti Üzerindeki Etkisi. *Avrupa Birliği Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Bugünü ve Geleceği Sempozyumu*. Kıbrıs.
- Bacanlı, H. (2009). *Eğitim Psikolojisi*. 14.baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Baldwin, P. and Fleming, K. (2003). *Teaching Literacy Through Drama: Creative Approaches*. U.S. and Canada: Routledge Taylor&Francis Group.
- Cömertpay, B. (2006). *Dramanın 5-6 Yaş Grubu Çocuklarının Dil Edinimine Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana
- Çebi, A. (1996). *Öğretim Amaçlı Yaratıcı Drama Yoluyla İmgesel Dil Becerisinin Geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö. (2005). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Deroche, E. F. (1968). Creativity in the Classroom. *Journal of Creative Behaviour*, Vol.2, No.4.
- Dirim, A. (1998). *Okulöncesi Eğitimde Yaratıcı Drama*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Ersoy, Ö. (2007). Yaratıcı Drama ve Sanat. *Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya* içinde (s.45-55) 5. Baskı. Ankara: Kök Yayınevi.
- Fazlıoğlu, Y. ve Ercan, Z.G. (2014). Dramanın Çocuk Gelişimine Etkisi. A. Köksal Akyol (Ed.). *Okul Öncesi Eğitimde Drama* içinde (s.150-161). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Güven, İ. (2003). Drama Öğrenme-Öğretme. A. Öztürk (Ed.). *Çocukta Yaratıcılık ve Drama* içinde (s.139-152) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Güven, İ. (2008). Okulöncesi Drama Etkinliklerinde İlkeler. A. Öztürk (Ed.). *Okulöncesinde Yaratıcılık ve Drama* içinde (s.159-180) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Haktanır, G. ve Başer, İ. (2006). Yaratıcı Drama ve Oyunla Eğitim Uygulamaları. H. Ö. Adıgüzel (Ed.). *Yaratıcı Drama (1985-1998 yazılar)* içinde (s. 403-412). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Kandır, A. (2007). Yaratıcı Dramanın Okul Öncesi Eğitim Programındaki Yeri ve Hedefleri. *Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya* içinde (s. 19-26). 5. baskı. Ankara: Kök yayıncılık.
- Karadağ, E. ve Çalışkan, N. (2005). *Kuramdan Uygulamaya İlköğretimde Drama*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kılınç, F. E. (2015). Okul Öncesi Dönemde Değerlerin Kapsamı. S. Yağan Güder (Ed.). *Okul Öncesi ve İlkokul Döneminde Değerler Eğitimi* içinde (s. 21-35). Ankara: Eğiten Kitap.

- Körükçü, Ö.(2014). Drama ile İlgili Kavramlar. A. Köksal Ak-yol (Ed.). *Okul Öncesi Eğitimde Drama* içinde (s. 14-28). Ankara: Hedef Basın Yayın.
- Letwin, D., Stockdale, J. and Stockdale, R. (2008). *The Architecture Of Drama: Plot, Character, Theme, Genre And Style*. U.K.: Scarecrow Press.
- Lipman, L. (2010). *Creative Drama And Creative Movement In Montessori Elementary Education*. (Unpublished master thesis). New York: Empire State College State University.
- Maley, A. & Duff, A. (2005). *Drama Techniques*. 3rd Ed. U.K.:Cambridge University Press.
- Mangır, M. ve Çağatay Aral, N. (1991). Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Dokuz Yaş Çocuklarının Yaratıcılıklarını Etkileyen Bazı Faktörlerin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*,79, Cilt:15. Ankara.
- Neslitürk, S. (2015). Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitiminde Etkinlik Örnekleri. S. Yağan Güder (Ed.). *Okul Öncesi ve İlkokul Döneminde Değerler Eğitimi* içinde (s.73-107). Ankara: Eğiten Kitap.
- Osche, R. (1990). *Before The Gates Of Excellence: The Determinants Of Creative Genius*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Ömeroğlu, E. (1990). *Anaokuluna Giden 5-6 Yaşlarındaki Çocukların Sözel Yaratıcılıklarının Gelişimine Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ömeroğlu, E. (2007). Yaratıcı Drama Etkinliklerinde Öğretmenin Rolü. *Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya* içinde (s. 73-80) .5. Baskı. Ankara: Kök yayıncılık.
- Öncü, T. (2003). Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri-Şekil Testi Aracılığıyla 12-14 Yaşları Arasındaki Çocukların Yaratıcılık Düzeylerinin Yaş ve Cinsiyete Göre Karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 43, 1, ss.221-237.
- Önder, A. (1999). *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Önder, A. (2009). *Okulöncesi Çocuklar İçin Eğitici Drama Uygulamaları*. Ankara: Morpa Kültür Yayıncılık.
- Önder, A. (2010). *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özdoğan, B. (2014). *Çocuk ve Oyun*. (6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Öztürk, A. (2001). Eğitim-Öğretimde Yeni Bir Yaklaşım: Yaratıcı Drama. *Anadolu Üniversitesi Kurgu Dergisi*.18, 251-259.
- Öztürk, A. ve Adıgüzel, Ö. (2008). Okulöncesinde Dramaya Giriş. A. Öztürk. (Ed.). *Okulöncesinde Yaratıcılık ve Drama Eğitimi* içinde (s.144-158). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Özyürek, A. (2015). Dramatik Etkinlikler ve Drama İle İlgili Temel Kavramlar. E. Ömeroğlu (Ed.). *Okul Öncesi Eğitimde Dramatik Etkinliklerden Dramaya Teoriden Uygulamaya* içinde (s.1-12). 6. Baskı. Ankara: Eğiten Kitap.
- Posner, G. J., Strike, K. A., Hewson, P. W. ve Gertzog, W. A. (1982). Accommodation of a Scientific Conception: Toward a Theory of Conceptual Change. *Science Education*, 66, 211-227.
- Poyraz, H. (2012). *Okul Öncesinde Oyun ve Oyun Örnekleri*. (4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sağlamöz, G. (2006). Bir Eğitim Yöntemi Olarak Drama. H. Ö. Adıgüzel (Ed.). *Yaratıcı Drama (1985-1998 yazılar)* içinde (89-103). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- San, İ. (1996). Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştirme Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama. *Yeni Türkiye Dergisi*, 7: 148-160.
- San, İ. (2006). Eğitimde Yaratıcı Drama. H. Ö. Adıgüzel (Ed.). *Yaratıcı Drama (1985-1998 yazılar)* içinde (46-58). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- San, İ. (2008). Yaratıcılıkta Temel Kavramlar. A. Öztürk (Ed.). *Okulöncesinde Yaratıcılık ve Drama Eğitimi* içinde (s.1-15) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Sevinç, M. (2009). *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun*. Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Tezel Şahin, F. (2007). Oyun ve Drama. *Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya* içinde (s. 9-19). 5. Baskı. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tuğrul, B. (2003). Okulöncesinde Dramayla Fen ve Matematik Eğitimi. A. Öztürk (Ed.). *Çocukta Yaratıcılık ve Drama* içinde (s.213-230). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Turla, A. (2007). Yaratıcılık ve Drama . *Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya* içinde (s.39-45). 5. Baskı. Ankara: Kök Yayınevi.
- Üstündağ, T. (2002). *Yaratıcı Drama Öğretmeninün Günlüğü*. 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Üstündağ, T. (2006). Yaratıcı Dramanın Üç Boyutu. H. Ö. Adıgüzel (Ed.). *Yaratıcı Drama (1985-1998 yazılar)* içinde (s.333-342). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Yayla Ceylan, Ş. (2015). Dramatik Etkinlikler ve Dramanın Çocuğun Gelişimindeki Yeri. E. Ömeroğlu (Ed.). *Okul Öncesi Eğitimde Dramatik Etkinliklerden Dramaya Teoriden Uygulamaya* içinde (s. 27-53). (6. Baskı) Ankara: Eğiten Kitap.
- Yıldız, F. Ü. ve Şener, T. (2007). *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık Eğitimi ve Yaratıcı Etkinliklerde Kullanmak İçin Materyal Hazırlama* 1-2. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

2

Amaçlarımız

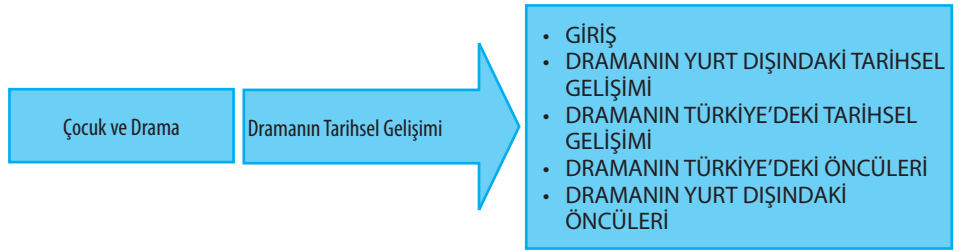
Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Dramanın yurt dışındaki tarihsel gelişimini açıklayabilecek,
- Dramanın Türkiye'deki tarihsel gelişimini açıklayabilecek,
- Dramanın ve gelişmesinde rolü olan öncüleri tanıyabilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Anahtar Kavramlar

- Drama
- Dramatizasyon
- Tarihsel gelişim
- Tiyatro

İçindekiler

Dramanın Tarihsel Gelişimi

GİRİŞ

Çocuk gelişimi öğretmeni olan Zeynep Öğretmen bilgi ve deneyimleriyle öğrencilerinin drama hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve gelişimlerine katkıda bulunmak için araştırma yapıyordu. Değişik kitap ve dergilerden drama dersine ilişkin araştırmaları incelediği şu yazıyı gördü: "Masum bir çocuğu dünyaya provasız göndermeye karşı, onu oyunlar yoluyla yaşama alıştırmak gerekir". Bu yazı Zeynep Öğretmenin ilgisini çekti. Zeynep Öğretmen bu yazının kime ait olduğunu merak etti ve öğrenmek için elinde bulunduğu kaynakları araştırdı. Kaynaklarına bakarken dramanın tarihsel gelişim konularını incelemeye başladı. Dramanın başlangıcında ve gelişmesinde rolü olan, daha önce bilmediği, hakkında bilgi sahibi olmadığı birçok öncü kuramcı olduğunu gördü ve onların hayatlarını okumaya başladı. Okudukça, dramasının nasıl ortaya çıktığını, drama ile ilgili hangi öncülerin olduğunu, bu öncülerin hayatını, dramaya katkılarını, drama ile ilgili hangi yapıtlarının, eserlerinin olduğunu daha iyi anlıyor, bilmediği pek çok şey öğreniyordu. Zeynep Öğretmen kendini geliştirmeye, yenilemeye açık bir öğretmendi. Ona göre bir konuda bilgi sahibi olunmak isteniyorsa o konu ile ilgili herşeyin araştırılması, tarihsel gelişiminin incelenmesi, bu konuda çalışan, emek veren kişiler hakkında bilgi sahibi olunması gerekiyordu. Zeynep Öğretmen de hem kendine hem öğrencilerine daha çok katkıda bulunmak, yararlı olabilmek için bunu kendine kural edinmişti. Öğrendiklerini, araştırdıklarını öğrencileriyle paylaşıyor, bu şekilde onlara da faydalı olabilmek için elinden geleni yapıyordu.

Günümüzde öğrenme faaliyetleri içinde bilgiyi etkili ve kalıcı kılacak çeşitli yöntem ve teknikler kullanmak gereği ön plana çıkmıştır. Bununla bağlantılı olarak çağdaş eğitim yöntemleri yaratıcı, yorumlayan, kendini ifade edebilen, öğrendiklerini yaşama aktarabilen bireyler yetiştirir. Çağdaş eğitimin işaret ettiği yeni yöntemleri de özümsemek, özümserken uygulayabilmek gerekir. Eğitimcilerin ortama ve verilecek bilgiye uygun olarak bu alternatif yöntemleri kullanarak bilindik kuralların dışına çıkmaları, kendi anlayışlarını sınıf ortamına getirmeleri gerekir. Bilgi beceriye dönüştürülerek, gerçek yaşamla ilişkilendirilmelidir. Teorinin yanında mutlaka uygulama da olmalıdır. Bilgiyi yaşama taşımak ve gelecek kuşaklara aktarmak, onların yeniliğe açık, üretken ve yaratıcı olmalarını sağlayacak öğretim modellerini geliştirmek hayati bir zorunluluktur. Eğitim öğretimde çok farklı yöntemler kullanılır. Bu yeni ve alternatif yöntemlerden biri de çocukların derse etkin katılmalarını sağlayan, dersi günlük yaşamla ilişkilendiren dramadır. Drama çocuğu merkeze alan, yaparak, yaşayarak öğrenmelerine imkân tanıyan bir yöntemdir. Bu yönüyle de yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüz eğitim sisteminde yapılandırmacı eğitim anlayışı ile öğrencilerin mevcut bilgilerinin diğer öğrendikleriyle kaynaştırması ve kendi yorumlarıyla yapılandırması istenmektedir. Drama yöntemi de yapılandırmacı eğitim anlayışı gibi öğrencinin bilgiyi keşfederek ve yorumlayarak öğrenmesine olanak sağlar.

Bu bağlamda dramanın tarihsel gelişimini bilmek, drama ile ilgili Türkiye'deki ve yurt dışındaki öncülerini tanımak, eserlerinin nasıl ve ne şekilde ortaya çıktığını bilmek, dramanın geçmişten günümüze gelinceye kadar ne gibi aşamalardan geçtiğinin farkında olmak çocuk gelişimi öğrencileri için oldukça önemlidir. Çünkü dramanın tarihsel gelişimini bilmek bundan sonra atılacak adımların daha doğru ve sağlam bir şekilde atılmasını sağlayacaktır. Drama alanında çalışan, eserler üreten, fikirler ortaya atan öncülerin görüşleri ışığında drama uygulamalarının gerçekleştirilmesi bu açıdan çok önemlidir.

DRAMANIN YURT DIŞINDAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Dramanın başlangıcıyla ilgili olarak alan yazında üzerinde anlaşılmış ortak ifadeler yer almasa da dramanın öncülerini kabul edilen bazı isimler göze çarpmaktadır. Harriet Finlay-Johnson, Henry Caldwell Cook, Peter Slade, Brian Way, Dorothy Heathcote ile öğrencisi sayılan Gavin Bolton ve Nellie McCaslin gibi isimler dramanın öncülerini kabul edilmektedir. Kitabın bu bölümünde dramanın öncülerini kabul edilen bu isimlerden bahsedilecektir.

Dramanın tarihsel başlangıcı kimi kaynaklarda bir İngiliz olan Peter Slade'in çocuk grupları ile drama çalışmalarını denemeye başladığı (Önder, 2010) kimi kaynakta 1898'de Viyana'da uygulamalı sanatlar okulunda sanat dersleri veren Franz Cizek tarafından eğitimde dramaya yer vermesi ile başladığı (Çalışkan ve Karadağ, 2008), kimi kaynakta Fransa'da J.J. Rousseau (1712-1778) tarafından başladığı (Gönen ve Dalkılıç, 2009), dramanın sınıflarda ilk olarak yirminci yüzyılda kendisini bir köy öğretmeni olan Harriet Finlay-Johnson tarafından uygulandığı vurgulanmaktadır. Bir sıralama yapılmak istenirse Harriet Finlay-Johnson'dan sonra Henry Caldwell Cook; 1950'lerde Peter Slade; 1960'lerde Brian Way ve 1970'lerde Dorothy Heathcote ile öğrencisi sayılan Gavin Bolton'dır. Eğitimde drama, İngiltere üzerinden Avrupa'da ve Kuzey Avrupa ülkelerine özellikle Dorothy Heathcote'un uluslararası atölye çalışmaları ile İngilizce konuşan diğer ülkelere de yayılmış, okulların eğitim programlarında yer almıştır (Adıgüzel, 2012).

Bolton (2007)'a göre dramanın ilk olarak MÖ 2000'li yıllarda başladığı, o dönemde yapılan bazı dini törenlerde ve ritüellerde görüldüğü varsayılabilir. Bolton (2007) Platon'un derslerinin çocuklar için oyun formunda olmasını söyleyerek dramaya dikkat çektiğini, keşişlik okullarının, özellikle de İsviçre St. Gall Manastırı'nın, onuncu yüzyılda, çocuklarla ilahi sözlerini doğaçlama yazma ve sonrasında da hareketler ekleme yoluyla drama çalışmaları gerçekleştirdiğini vurgulamaktadır (Rakap - Parlak, 2014).

Gönen ve Dalkılıç (2009) asıl dramatisasyon uygulamalarının J.J. Rousseau ile eğitimde 18. yüzyılda Fransa'da başladığını vurgulamaktadır. Rousseau, dramada katılımcıya önem vermiştir ve drama uygulamalarında duyguların yaşanması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca dramanın yaygınlaşması için açık hava festivalleri önermiştir. Sonraki dönemlerde İngiliz eğitim sisteminde de yapılan yeniliklerle "çocuk merkezli eğitim" başlamış, 1889-1893 yıllarında açılan ilerici okullarda çocuk merkezli eğitime geçilmiştir. Eğitimde dramanın ilk uygulamaları bu okullarda görülmüştür.

Eğitimde drama programını kapsamlı bir şekilde telaffuz eden ilk kişi ise okul müdürlüğü yapan Henry Caldwell Cambridge olmuştur (Çalışkan ve Karadağ, 2008).

Kendine özgü bir drama yöntemi geliştirmiş ve 1954 yılında yayımlanan ve "Çocuk Draması" adı verilen kitabında bu yöntemini anlatmıştır. Bu kitabın etkisi eğitim alanında büyük olmuştur (Önder, 2010). "Çocuk Dramasına Giriş" kitabı ise 1976 yılında yayımlanmıştır.

Dramanın tarihsel gelişimi farklı kaynaklarda, farklı tarihlerde ele alınarak incelenmiştir. Dramanın ilk olarak MÖ 2000'li yıllarda başladığı, o dönemde yapılan bazı dini törenlerde ve ritüellerde görüldüğü varsayılabilirliği vurgulanmaktadır.

Eğitimde ise asıl dramatisasyon uygulamaları 18. yüzyılda J.J. Rousseau ile başlamıştır.

lanmıştır. Peter Slade dramanın “çocuk draması” adında kendi başına bir sanat formu olduğunu söyleyen ilk eğitimcidir. Slade (1976) dramanın tiyatro ile karıştırılmaması fakat tanınması, saygı duyulması, kendi başına korunması ve çocuğun kişisel gelişimi adına okul programlarında bağımsız bir yer alması gerektiğini belirtmiştir. Dramanın gösterim amaçlı uygulanmasının, çocuğun kişiliğine zarar vereceğini savunmaktadır.

Cizek ve Peter Slade, çocuğun doğal yaratıcı gelişimine müdahale etmeden etkinliklerin belli kalıplara göre değerlendirilmesinin gerekli olmadığına inanmakta ve çocuk dramasının kendi içinde bir sanat olduğunu savunmaktadır (Hornbrook, 1989).

Slade’in öğrencisi Brian Way ise, II. Dünya Savaşı sırasında olumsuz yaşantılar edinen ve zorluklara maruz kalan çocuklara drama yolu ile yardımcı olmaya çalışmıştır. Way, drama ile tiyatroyu kesinlikle ayırır. Ona göre tiyatro seyirciler için oynanır. Dramada ise seyirci değil katılanların kendi yaşantıları önemlidir. Way’e göre çocuğa kesin roller vermek ve çocuğu belli davranış kalıplarına hapsedmek zararlıdır. Drama çocuğu geliştirmek içindir; dramayı geliştirmek için değildir (Önder, 2001).

Drama ve tiyatro Stuart Bennett’e göre İngiltere’de Ulusal Drama’dan Britanya kültürünün merkezindedir ve dünyaya bu ülkeden yayılmıştır. Fakat bu yayılmanın ve yaratıcı rolünün gelişmesinin hükümetin eğitim politikası nedeniyle olmadığı, öğretmenlerin etkin çalışması sayesinde olduğu görüşündedir (Bennett, 2007). İşçi Partisi’nin sosyal sınıflar arasında ayırım yapmaksızın tüm çocuklara nitelikli bir eğitim sağlamayı amaçlayan 1944 eğitim kanunu ile sınıf öğretiminin yeni biçimlerine kapıların açılması sağlanmış ve eğitimde drama çalışmaları da bu reform hareketlerinden etkilenmiştir. İngiltere’de Piaget ve Vygotsky’nin çalışmalarından etkilenen çocuk merkezli bir eğitim anlayışı gelişmiştir. 5-11 yaşlarını kapsayan “Çocuklarla Yapılan Drama” başlığı ile gerçekleştirilen drama çalışmaları, çocukların, öğretmen tarafından izin verilen yaratıcı durumları sınıflarda oynadıkları uygulamalar sürecine dönüşerek rol oynamanın dramanın merkezinde yer alması sağlanmıştır (Adıgüzel, 2012).

Viola Spolin (1963), “Tiyatro İçin Doğaçlama” adlı kitabında çocuğun içinden geldiği gibi rol oynamasının, kendini ifade etme yönünden önemini vurgulamıştır. Bolton (1979) “Eğitimde Dramanın Kuramına Giriş” adlı kitabında, drama konusunda daha bilişsel ve analitik yönlere ağırlık veren bir yaklaşımı savunmuştur. Çocuklara sorular sorarak konuyu açma, ayrıntılara girme ve tartışmaya önem vermiştir. Bolton’a göre çocuğun kendini ve yaşadığı çevreyi anlaması önemlidir. Çünkü içinde yaşanan çevreye uyum, yaşamsal değer taşır ve eğitimde drama etkinlikleri temel olarak uyumu amaçlamalıdır.

Heathcote ve Bolton dramada uzmanlaşmaya gidecek yolları açan ve öğretmenlerin gelişimlerini hedefleyen eğitimler vermişlerdir. Drama ve tiyatronun okul eğitim programlarına girerek, çocuklar için yaratıcı öğrenme alanları olarak gelişmesine de katkı sağlamışlardır (Adıgüzel, 2012). McCaslin (1984), yaratıcı drama yaklaşımını, televizyon çağının neden olduğu pasif çocukların yaşayarak, uygulayarak daha aktif olabilmeleri, yaşama katılabilmeleri için önermiştir.

Bu konu ile ilgili ayrıntılı bilgi istiyorsanız Gönen ve Uyar-Dalkılıç (2009)’ın yazmış olduğu “Çocuk Eğitiminde Yaratıcı Drama” isimli kitabından yararlanabilirsiniz.

K İ T A P

Dramanın yurt dışındaki gelişimi konusunda en çarpıcı gelişmelerin neler olduğunu düşününüz?

SIRA SİZDE

DRAMANIN TÜRKİYE’DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

San (1998), Türkiye’de dramanın bir yöntem olarak ülkemizdeki gelişiminin 1908’de eğitsel programlar başkanlığını yapan, pedagog olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu ile başladığını belirtmektedir. “Tarihî Temsiller” ekiyle okullarda tiyatro çalışmalarının yapılmasını vurgulamıştır.

DİKKAT

San (1998)'a göre Türkiye'de dramanın bir yöntem olarak ülkemizdeki gelişimi 1908'de İsmail Hakkı Baltacıoğlu ile başlamıştır.

Türk eğitim tarihinde Baltacıoğlu tarafından hazırlanan 1915 yılında çıkan “Mekteb Temsillerinin Usul-i Tedrisi” başlığı ile eğitim bakanlığı tarafından çıkarılan bir yönetmelikle doğaçlama oyunculuk kavramından söz edilmiştir. Çocuk ve tiyatro ilişkisini eğitsel ve kültürel bir zeminde ele alan bu yönetmelikte, her çocuğun sahneye çıkabilmesine olanak veren doğaçlama oyunculuk için sahne unsurlarının gerekli olmadığı vurgulanmaktadır. Bu yönetmeliğin ilk bölümünde Tiyatro çalışmalarının eğitim ve öğrenim ile ilişkisi, ikinci bölümünde de tiyatro çalışmalarının nasıl yürütüleceğine ilişkin bilgiler sunulmaktadır (Rakap - Parlak, 2014).

Dramatik gösteri tanımı ilk defa 1926 yılında ilkököl programında şarkılar temsiller ve oyunlar başlığı altında kendine yer bulmuş ve ayrıca hayat bilgisi derslerinde de dramatik gösteriler bu ders için bir ifade yolu olarak kabul edilmiştir. İlk basımı 1943 yılında, ikinci basımı da 1950 yılında “Okullarda Dramatizasyon” isimli kitap Selahattin Çoruh tarafından yazılmıştır ve bu kitapta dramatizasyonun okullarda kullanımı, bunun sayesinde öğrencilerin pasif bir şekilde eğitilmesinin ortadan kaldırılması gerektiği belirtmiştir. Dramanın bilgileri yaşayarak yaşatarak kazandıran bir yöntem olduğunu vurgulamıştır (Çoruh, 1950). 1956 yılında Nevide Gökaydın tarafından müzik, drama ve resmin birarada yürüttüğü atölye çalışmaları yapılmıştır (Rakap - Parlak, 2014).

Adıgüzel (2012)'e göre Türkiye'de yaratıcı drama hareketinin başlangıcı 1982 yılında Devlet Tiyatrosu sanatçısı olan ve tiyatrodaki özgünlüğü ve yaratıcılık kavramının önemli olduğunu vurgulayan Tamer Levent ile Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi İnci San'ın bir araya gelmesiyle başlamıştır.

“Uluslararası Eğitimde Dramatizasyon Semineri” dramanın ulusal ve uluslararası uygulanırlığının hem akademik hem uygulama açısından irdelendiği ve topluma açıldığı bir seminer olmuştur. 1988 yılında “Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi” kurularak, drama çalışmalarının kurumsal olarak yürütülmesi sağlanmıştır (Rakap - Parlak, 2014).

1989 yılında Millî Eğitim Bakanı Avni Akyol'un “Gün Başlıyor” adlı TV programında kendisine yöneltilen soruya cevap olarak dramanın eğitim sistemimizde yer alması gerektiği ve bunun gerçekleşmesi için söz verdiği televizyon programı yayınlanmıştır. 1985, 1987, 1989 yıllarında gerçekleştirilen üç seminere katılan eğitimciler, eğitim bilimciler, çocuk gelişimi uzmanları, tiyatrocular, edebiyatçılar başta olmak üzere değişik mesleklerden oluşan bir grup, Türkiye'de eğitimde yaratıcı drama alanında çalışan ilk çekirdek grubu oluşturmuşlardır ve dernekleşme yoluna giderek “Çağdaş Drama Derneği”ni kurmuşlardır (Adıgüzel, 2012). Eylül 1998'de MEB Talim Terbiye kurulunca yayımlanan Eylül 1998 tarihli tebliğler dergisinde, ilköğretim okulları seçmeli Drama Dersi 1-2-3 öğretim programı yayımlanmış ve 1997-1998 öğretim yılından itibaren ders programlarında seçmeli ders olarak yer almıştır. 1997 yılında YÖK'ün Eğitim Fakülteleri'nin Yeniden Yapılanması programında Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği programlarında drama derslerinin zorunlu ders olarak konulması kararlaştırılmıştır (Çalışkan ve Karadağ, 2008).

1985, 1987, 1989 yıllarında gerçekleştirilen üç seminere katılan eğitimciler, eğitim bilimciler, çocuk gelişimi uzmanları, tiyatrocular, edebiyatçılar başta olmak üzere değişik mesleklerden oluşan bir grup, Türkiye'de eğitimde yaratıcı drama alanında çalışan ilk çekirdek grubu oluşturmuşlardır ve dernekleşme yoluna giderek “Çağdaş Drama Derneği”ni kurmuşlardır.

1989 yılında Millî Eğitim Bakanı Avni Akyol dramanın eğitim sistemimizde yer alması gerektiğinin altını çizmiştir.

Tarih (Yıl)	Önemli Gelişmeler
1908	İsmail Hakkı Baltacıoğlu "Tarihî Temsiller" ekiyle okullarda tiyatro çalışmalarının yapılmasını vurgulamıştır.
1915	Mektep Temsillerinin Usul-i Tedrisi'nde ilk defa doğaçlama oyunculuk kavramından söz edilmiştir.
1926	İlkokul Programında dramatik gösteriler dersler için bir öğretim ve ifade aracı olarak ele alınmıştır.
1943	Selahattin Çoruh tarafından "Okulda Dramatizasyon" kitabı yazılmıştır.
1956	Nevide Gökaydın tarafından müzik, drama ve resmin bir arada yürütüldüğü atölye çalışmaları yapılmıştır.
1965	"Uygulamalı Dramatizasyon" isimli bir kitapçık Emin Özdemir tarafından yazılmıştır.
1982	Türkiye'de Yaratıcı Drama harketi Tamer Levent ve Doç. Dr. İnci San ile başlamıştır.
1985	I.Uluslararası Eğitimde Drama Semineri
1987	II. Uluslararası Eğitimde Drama Semineri
1988	Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi kurulmuştur.
1989	I.Uluslararası Eğitimde Drama Semineri, Avni Akyol'un dramanın eğitim sistemi içinde yer alması için söz vermesi
1990	Çağdaş Drama Derneği'nin kurulmuştur.
1997	YÖK Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği programlarında drama derslerinin zorunlu ders olmasını kararlaştırmıştır.
1998	Eylül 1998 tarihli tebliğler dergisinde ilköğretim okullarında seçmeli drama dersi konulması yayımlanmıştır.

Tablo 2.1
Türkiye'deki Önemli Gelişmeler

Bu konu ile ilgili ayrıntılı bilgi istiyorsanız Tuğrul-Kara, Ömer (2010)'in yazmış olduğu, "Dramayla Öykü Oluşturma Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretimine Etkisi" konulu doktora tezinde yer alan "Dramanın Tarihsel Gelişimi" bölümünü inceleyebilirsiniz.

İNTERNET

Dramanın Türkiye'deki gelişimi ile yurt dışındaki gelişimi karşılaştırılırsa ortaya nasıl bir sonuç çıkar?

SIRA SİZDE

DRAMANIN TÜRKİYE'DEKİ ÖNCÜLERİ

Selahattin Çoruh (1903-1987)

1923 yılında Cumhuriyetin kurulması ile eğitime verilen önem artmaya başladı. Ankara ilköğretim müfettişlerinden Selahattin Çoruh ilk basımı 1943 yılında, ikinci basımı da 1950 yılında "Okullarda Dramatizasyon" isimli kitabı yazdı (Rakap-Parlak,2014). Bu kitapta dramatizasyonun okullarda kullanımı ve bunun sayesinde öğrencilerin pasif bir şekilde eğitilmesinin ortadan kaldırılması gerektiğini belirtmiştir. Çocukların çevresinde var olanları taklit yoluyla öğrenmesi, oyunun çocuğun gelişiminde ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır. Dramanın ders konuları ile birleştirilmesi gerektiğini belirten Selahattin Çoruh örneğin Türkçe derslerinde sözcük ve tümcelerle oyunla birlikte konuşmalara ve hareketlere katılması gerektiğini; dramatizasyon çalışmalarında, yazının okunması değil, sahneye konmasının önemli olduğunu söylemiştir. Dramatizasyon çalışmaları için sahnenin olmasının çok da önemli olmadığı, sınıfın, sıraların, kürsünün arasında kalan ön kısmın bu iş için yeterli olacağını belirtmiştir (Adıgüzel, 2012).

Emin Özdemir (1931-)

Türk Dil uzmanı olan Emin Özdemir Pamukpınar Köy Enstitüsü, Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu. Emin Özdemir'in 1965'te yayınladığı "Uygulamalı Dramatizasyon" isimli bir kitapçığın sınıfta dramatizasyon bölümünde "hangi türlü olursa olsun dramatizasyonun temel gereği eğlendirerek öğretmektir" sözleri yer almakta-

Dramatizasyon" kavramını ve okullarda kullanımı konu alan "okullarda dramatizasyon" isimli kitap Selahattin Çoruh tarafından yazılmıştır. 1965'te Emin Özdemir'in "Uygulamalı Dramatizasyon" isimli bir kitapçığı yayınlanmıştır. Bu kitapta kılavuz özelliği taşıyan çocuklara yönelik parmak oyunu, sözsüz dramatizasyon, bağımsız dramatizasyon, kukla oyunu gibi drama türleri bulunmaktadır.

dır (Özdemir, 1965). Bu kitap kılavuz özelliği taşımaktadır. İçeriğinde çocuklara yönelik parmak oyunu, sözsüz dramatizasyon, (metinden) bağımsız dramatizasyon, (metne) bağlı dramatizasyon, kukla oyunu gibi drama türleri sıralanmıştır. Özdemir bu dramatizasyon türlerini açıklayarak, içerik özelliklerini anlatmaya, uygulanabilmesi için ipucu vermeye çalışmıştır (Çebi, 1996).

Dramatizasyonu çocukların taklit güçlerine dayanan doğal bir öğrenme olarak tanımlamış ve çocukların çevresinde genellikle dramatizasyon sürecinin içinde yer aldığını vurgulamıştır. Temel amacının eğlendirerek öğretme olması gerektiğini ve sınıf içerisinde çeşitli derslerde kullanılmasını belirtmiştir (Adıgüzel, 2012).

Tamer Levent (1950-)

Resim 2.1

Tamer Levent

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Tamer_Levent

Devlet Tiyatrosu sanatçısı olan Tamer Levent 1982 yılında İnci San ile çağdaş drama uygulamalarının başlamasına öncülük etmiştir. 1990 yılında kurucusu olduğu Çağdaş Drama Derneğinin çalışmalarıyla da Türk eğitim sisteminde yaratıcı dramın bir yöntem olarak yer almasında önemli çalışmalarda bulunmuştur. Dramanın yaşamın tüm alanlarında yer alması gerektiğini, drama yöntemi ile öğrenme ve farkındalık eğitimi sağlanabileceğini, çocuğun kendini tanımasını ve başkalarına kendini ifade edebilme olanağı sağladığını belirtmiştir (Adıgüzel, 2012).

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde, Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde, New York Üniversitesi Tiyatro Bölümü'nde, Berlin Yüksek Sanat Okulu Tiyatro Bölümü'nde, İngiltere Yorkshire Bretton Hall College'de ve Warwick Üniversitesi'nde "Yaratıcı Oyunculuk" dersleri vermiştir.

İnci San (1936-)

Sanat tarihi ve estetik konuları üzerinde çalışan İnci San 1967 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde yeni açılan Güzel Sanatlar Eğitimi'nde asistan olarak başlayıp ana bilim dalı başkanlığına kadar yükselmiştir. 1974 yılında "Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık" başlıklı tezi ile doktorasını tamamlamıştır. Sanat yoluyla eğitim anlayışını savunmuştur.

Yaşam ile oyun arasında temel yapı benzeşmesi bulunduğunu, oyundaki etkileşim ile toplumsal gerçeklikteki etkileşimin de temel yapılarının benzer olmasının, oyunun eğitimde kullanılmasına etken olduğunu belirtmiştir. Örneğin evcilik oyunu ile evlilik kurumu gerçekliklerinin benzeşmesi gibi. Drama gerçek dünya ile kurgusal dünyanın özümlemesi ile oluşur. 1985 yılında İnci San'ın, Tamer Levent ile birlikte gerçekleştirdiği ilk "Uluslararası Eğitimde Dramatizasyon Semineri" yaratıcı dramın Türkiye'deki çağdaş kullanımının kamuoyuna açılması yönünde öncülük etmiştir (Adıgüzel, 2012).

SIRA SİZDE

3

Dramanın Türkiye'deki öncülerinin drama hakkındaki görüşleri nelerdir? Düşününüz.

DRAMANIN YURT DIŞINDAKİ ÖNCÜLERİ

Harriyet Finlay Johnson (1871-1956)

İngiltere'de 8-13 yaş çocukları ile çalışırken bir köy okulunda öğretmenlik yaparken öğrencilere geleneksel yöntemlerle ders anlatıldığını gözlemlemiştir ve öğretim yöntemlerinde değişikliklerin yapılması gerektiğini düşünmüştür. Çalıştığı okulda müdürlük

Harriyet Finlay Johnson, yönteminin temelinde bulunan önemli bir nokta da, çocukların daha iyi öğrenmesi için yapılması gereken çocuklarda istek uyandırmak gerekliliğidir.

yapmaya başlayınca okulda kullanılan öğretim yönteminde köklü değişiklikler yapmayı amaçlamış ve öğretimde dramatik süreci kullanarak denemeler yapmış; bunu “dramatik yöntem” olarak adlandırmıştır (Adıgüzel, 2012). Öğretilecek her konu (Tarih, Coğrafya, Din Bilgisi, Doğa-Çalışmaları, Şiir, Shakespeare ve Aritmetik) dramatik harekete uyarlanmıştır. 1911’de “Öğretimin Dramatik Yöntemi” (The Dramatic Method Of Teaching) adlı kitabı yayınlamıştır. Dramatik yöntem olarak isimlendirdiği çalışmalarını 8-13 yaş grubu ile şekillendiren Johnson, pek çok insanın aksine yazılarında kendisinin ne yaptığı değil çocukların neler başardığını yazmıştır. Yönteminin temelinde, derslerde çocukların öğrenmesi için istek uyandırmak vardır. Amaç eğitim programındaki konuların öğrenciler tarafından kendi istekleri doğrultusunda öğrenilmesidir. Öğretmene biçilen rol, birtakım yöneticisi ya da yan liderliktir. Klasik anlamda bir öğretmen modeli değil, çocuklara rehber olan ve espri yapabilen bir öğretmen rolü tercih etmiştir. Dramatizasyonu “öğrenmeye teşvik edici bir metot” olarak isimlendirmiştir (Özbek, 2014).

Henry Caldwell Cook (1886-1939)

11-14 yaş grubunda sadece erkeklerin öğrenim gördüğü bağımsız bir özel kurum olan Cambridge Perse Okulu’nda İngilizce öğretmeni olarak çalışmıştır. İngiltere’de sınıflarda dramayı kullanan ilk öncülerden olan Johnson da Henry Caldwell Cook da kitaplarında, okullardaki dramanın değerlerinden söz etmişlerdir. 1917 yılında yayınlanan “The Play Way” (Oyun Yolu) kitabında oyun etkinliğinin eğitimin temeli olduğunu vurgulamıştır. Yapmak, oynamak ve kendiliğinden öğrenmek için önemli bir anahtardır. Cook, öğrenmede ilginin önemli olduğu fikrinden yola çıkarak tiyatro oyunlarının ilgi çekiciliği sayesinde öğrenmede kullanabileceği fikrini dile getirmiş ve Shakespeare’in oyunlarını öğretme konusunda bir yöntem olarak geliştirmiş ve kullanmıştır. Eğitimde drama alanının varlığına ilişkin bir programın ipuçlarını veren kişi olan Cook sınıflarda oyun sahnelenmesine, hem de daha sonraları ilk amaçlı kurulmuş drama odası olan “The Mummery” olarak adlandırdığı odalarda oyun oynanmasını önermiş ve yol göstermiştir. O’nun felsefesi “oyun” kavramı üzerine kurulmuştur ve eğitimin temelinde yer alması gereken oyunun öğrenciyi teşvik etmesi, öğretme ve öğrenme etkinliklerinin daha eğlenceli olması vurgulanmıştır. Cook’un çalışmalarında John Dewey’in geliştirmiş olduğu yapılandırmacı yaklaşımın izleri görülmektedir. Bu yaklaşımda genel olarak bireylerin öğrenme ve öğretme süreçlerine etkin katılımı, deneysel öğrenme, demokrasi sorumluluğu, öğrenmeyi kavrama ve ayrıca eşli öğrenme anlayışları hakimdir (Adıgüzel, 2012).

‘Masum bir çocuğu dünyaya provası göndermeye karşı, onu oyunlar yoluyla yaşama alıştırmak gerekir’. Henry Caldwell Cook

Peter Slade (1912-2004)

Peter Slade, Johnson gibi çocukların mutlu olmalarının her şeyin önünde olduğunu ve çocukların kendine ait bir dünyası olduğunu ve yetişkin dünyasından farklı özellikler taşıdığını, oyunun kendini ifade edebilmesini sağlayan dillerinden biri olduğunu ve oyunun çocukları yetişkinlerden ayıran özelliklerden biri olduğunu savunmaktadır. “Çocuk Draması” kuramında çocukların mutluluğunu, özgürlüğünü en üst sıraya koyarak vurgulamıştır. Slade, dramanın erken yaşlarda başladığını, bebeklerin anlamsız ve sürekli birbirini takip eden davranışlarının (ses çıkarması, el hareketleri, baş hareketleri gibi) dramatik etkinliklerinin oyun kaynaklı ve dramatik oluşlarının ilk denemeleri olduğunu ve bu etkinliklerle yeni becerileri kazanma yoluyla kendine özgü bir drama süreci oluşturduğunu bunun da kendine özgü özellikleri olan bir sanat formu olduğunu vurgulamıştır. Slade 1954 yılında “Child Play” (Çocuk Oyunu) kitabını yayınlamıştır ve bu kitabı dünyadaki bütün çocuklara, özellikle de mutsuz çocuklara ithaf ettiğini belirtmiştir. Kitabında oyunlardan yola çıkarak çocuğa özgü ritmik dans, dairesel hareketler, tempo denemesi gibi drama ha-

Henry Caldwell Cook, 1917 yılında yayınlanan “Oyun Yolu” başlıklı kitabında oyun etkinliğinin eğitimin temeli olduğunu vurgulamıştır.

Peter Slade çocuğun oynadığı oyunları ikiye ayırmaktadır. Bunlar: Kişisel Oyunlar ve Tasarlanan Oyunlar.

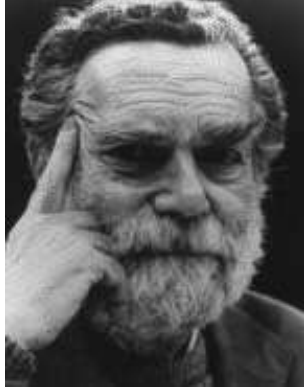
- Kişisel oyunda insanın tüm etkinlikleri kullanılır ve karakterizasyon ile hareket bu oyunun tipik özellikleridir. Koşma, top oyunları, dans, yüzme gibi etkinlikleri içine alır.
- Tasarlanan Oyun’larda ise tüm zihin kullanılır fakat beden o kadar çok kullanılmaz. Hayali bir dramatik durum tasarlanarak, dışarıdaki nesnelere yönelir.

reketlerinin tiyatrodan farklı olduğunu belirtmektedir ve çocuğun kendine özgü sanat formunun özelliklerinden bahsetmektedir. Slade çocuğun oynadığı oyunlardan yola çıkarak dramatik olan “Kişisel Oyunlar ve Tasarlanan Oyunlar” olarak iki farklı oyun türünden söz etmiştir. Kişisel Oyunda insanın tüm etkinlikleri kullanılır ve karakterizasyon ile hareket bu oyunun tipik özellikleridir. Koşma, top oyunları, dans, yüzme gibi etkinlikleri içine alır. Tasarlanan Oyun’larda ise tüm zihin kullanılır fakat beden o kadar çok kullanılmaz. Hayali bir dramatik durum tasarlanarak, dışarıdaki nesnelere yönelinir (Adıgüzel, 2012).

Resim 2.2

Brian Way

Kaynak: www.britishtheatreguide.info

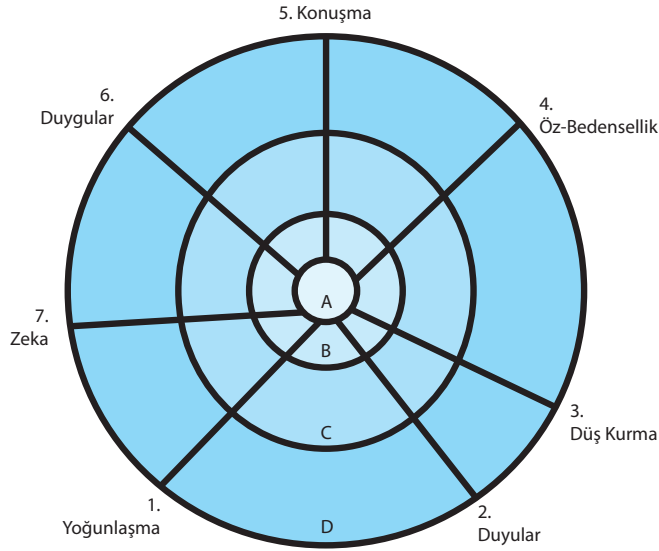
Brian Way (1923-2006)

Brian Way bir okul dersinden ibaret olmayan dramanın insan yaşamının her noktasında var olduğunu ifade etmiştir ve dramayı yaşamın uygulaması olarak tanımlamıştır. Dramanın insanların bireysel gelişimiyle ilgili olduğunu belirtmiştir. “Yaratıcı drama anlayışı genel olarak “Kişiliğin Yedi Boyutu” olarak adlandırılan çembersel gelişim modelinden yola çıkarak, bu çember üzerindeki yedi noktanın aşamalı ve uzun süreli yaratıcı drama uygulamalarıyla geliştirilmesi temeline dayanmaktadır”.

Şekil 2.1

Kişiliğin Yedi Boyutu Çemberi (Adıgüzel, 2012)

- A: Kaynakların keşfi
 B: Bireysel özgürleşme ve kaynakları kullanmayı öğrenme
 C: Bireysel çevre ve bireysel çevre dışındaki diğer etkilerin zenginleştirilmesi

Brian Way, olarak “Kişiliğin Yedi Boyutu” olarak adlandırılan çembersel gelişim modelinden yola çıkmıştır.

1967 yılında yazdığı Drama Yoluyla Gelişim adlı kitabında dramanın işlevi, olduğu yerden başlamak, yaratıcılık, doğaçlama, bir insan üzerine düşünmek, hareket ve ses kullanımı, rahatlama, konuşma, kalabalık sahne oluşturma, dramatik anlar, oyun oynama-oyun kurma, drama ortamı ve sosyodrama gibi konu başlıklarında kendi drama anlayışını aktarmıştır (Adıgüzel, 2012).

Dorothy Heathcote (1926-2011)

Bireysel gelişim için drama anlayışının en önemli savunucularından Slade ve Way'in çalışmalarını karşısına Heathcote'un 1940'larda dramadaki ikinci temel yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Bir şey öğretme odaklı "eğitimde drama" yı üst düzey bir bakış açısı ile evrensel boyutlara taşıyarak dramanın annesi konumuna gelmesine yardımcı olmuştur (Özbek, 2014).

Heathcote'nin 14 yaşında okulu bırakarak bir yün dokuma fabrikasında çalışmaya başladığı, ailesinin maddi yetersizliklerinden dolayı okula devam edemediği ve kendi kendini yetiştirmiş bir öğretmen olduğu söylenmektedir. 5 yıl yün dokuma fabrikasında çalıştıktan sonra bir tiyatro okulundan burs kazanmış ve orada tiyatro uzmanlarından tiyatro dersleri almıştır. 23 yaşında üniversite mezunu olmamasına rağmen yaptığı çalışmaların çok özgün ve dikkat çekici olması nedeniyle önce Durham Üniversitesi'nde Eğitim Enstitüsüne atanmıştır. Daha sonra bu kurumun bölünmesi nedeniyle hocası ile birlikte Newcastle Üniversitesi'nde ders vermeye başlamıştır ve emekli olana kadar bu kurumda çalışmıştır (Adıgüzel, 2012).

Dorothy Heathcote, drama tutkusunun sınırlandırılmayacağı, bazı standartlara göre değerlendirilemeyeceği düşüncesindedir. Heathcote'a göre drama, öykülerin yeniden anlatılması değildir (Bolton, 1985'ten aktaran Taylor, 2000).

Dorothy Heathcote 1970'lerde eğitimde drama konusunda çalışmalar gerçekleştirmiş, bu çalışmalar sırasında bazı yaklaşımlar elde etmiştir. Bu yaklaşımlara göre çocuklar dramayı kullanarak gerçek yaşamda yaşadıklarını anlayabilirler. Ayrıca Dorothy Heathcote dramanın okul programının her alanında kullanılabileceğini not etmektedir (Önder, 2010).

Dört drama modeli vardır ve bunlardan birincisi bireyi ve bireylerin sorunlarını merkeze alan, İnsanı Keşfetmek için Drama (Drama used to explore people); ikincisi sorunu merkeze alan, çocukların hayali bir problemi uzman rolü olarak çözdükleri Uzman Rolü Yaklaşımı (Mantle of Expert); üçüncüsü, programdaki farklı derslerin aynı drama çatısı altında buluşup çocukların alanlar arasındaki bağlantıları görebilecekleri Yuvarlanan Rol (Rolling Role); ve sonuncu olarak da çocukların gerçek hayatları ile bağlantılı sorunları çözmek üzere kurdukları komisyon içinde olayı değerlendirdikleri ve genelde de süreçlerine dair bir rapor şeklinde yazılı çalışma yaptıkları Komisyon Modelidir (Commission Model) (Özbek, 2014).

Resim 2.3

Dorothy Heathcote

Kaynak: www.mantleoftheexpert.com

Heathcote'un Dört Drama Modeli	
İnsanı Keşfetmek için Drama	Bireyi ve bireylerin sorunlarını merkeze aldıkları
Uzman Rolü Yaklaşımı	Sorunu merkeze aldığı, çocukların hayali bir problemi uzman rolü olarak çözdükleri
Yuvarlanan Rol	Programdaki farklı derslerin aynı drama çatısı altında buluşup çocukların alanlar arasındaki bağlantıları görebildikleri
Komisyon Modeli	Çocukların gerçek hayatları ile bağlantılı sorunları çözmek üzere kurdukları komisyon içinde olayı değerlendirdikleri ve genelde de süreçlerine dair bir rapor şeklinde yazılı çalışma yaptıkları

Tablo 2.2
Heathcote'un Dört
Drama Modeli

Gavin Bolton (1927-)

Bolton Heathcote gibi öğrenme ve öğretmen için dramanın bir araç olarak kullanılması ve çocukların pasif rol oynamaması gerektiği düşüncesini savunmuştur. Bolton'a göre öğretmenin sınıf içinde öğrencileriyle karşılıklı güvenin nasıl kurulacağını bilen, iyi gözlemci ve çocuklara yönlendirme yapabilen drama deneyimlerine sahip bir kişi olması gerektiğini vurgulamıştır (Adıgüzel, 2012).

Bolton Peter Slade, Brian Way ve Heathcote ile beraber çalışarak kendi bakış açısını yakalamış ve drama çalışmalarını A, B, C, D tipi olmak üzere dört başlık altında incelemiştir.

A-tipi: Egzersiz: Brian Way'n kuramında yer verdiği parça parça deneyimleri içeren kısa süreli sadece forma odaklanan biçimdir.

B-tipi: Dramatik Oynama: Olay akışı, mekân, kişiler ve konunun belli olduğu, fakat düşük düzey düşünme becerisi gerektiren, genelde bir sonraki veya bir önceki adımda neler olduğunu düşünmenin yeterli olduğu, basit düzey "-mış" gibi oynamalardır.

C-tipi: Tiyatro: Oyunların drama içi veya dışı seyirci ile buluşmasıdır; konuşma ve aksiyonda açıklık gerektirir, olay izleyen kişilere aktarılmalıdır ve bu aktarım genelde çocuklarda başarı duygusu yaratmaktadır.

Son olarak Bolton kendi dramasını;

D-tipi: "Anlayış için Drama" (Drama for Understanding) olarak isimlendirmiştir. Bu dramanın sembolik çocuk oyununu temel aldığını söyleyen Bolton, dramada anlamın çok katmanlı olduğunu açıklamıştır. Dramadaki deneyimin tanımını "öğretmen tarafından öğretilen değil" çocuk tarafından 'yakalanan' anlam üzerinden açıklanabileceğini söylemiştir (Özbek, 2014).

Winifred Ward (1884-1975)

Resim 2.4

Winifred Ward

Kaynak: www.mantleoftheexpert.com

Okuma, drama ve beden eğitimi üzerine eğitim alan Ward, Northwestern Üniversitesi'nde öğretim elemanı olarak çalışmaya başlamıştır (Özbek, 2014). Winifred Ward, "oyun yaratma" veya "oyun kurma" adını verdiği yöntemle okul çağındaki çocuklarla doğaçlamaya dayalı dramanın yeni kullanımını savunan ilk Amerikalıdır. Ward Amerika'da 'Evanston Çocuk Tiyatrosu'nu 1925 yılında kurmuştur ve bu tiyatroyu gençlik tiyatrosu konusunda çalışma alanı olarak tercih etmiştir. 1930 yılı içerisinde tiyatro ve dramanın çocuklarda kullanımını irdelediği "Yaratıcı Drama" adındaki kitabını, 1939'da "Çocuklar için Tiyatro", 1947'de birinci baskısı 1957'de ikinci baskısı yapılan "Çocuklarla Oyun Kurma" ve 1952'de "Dramatize Etmek için Öyküler" kitapçıklarını yazmıştır (Adıgüzel, 2012).

Ward dramanın, öğretmenin yazılı bir metne bağlı kalmadan çocukların yaratıcı bir şekilde etkinlikte bulunmasına yardımcı rol oynamasına ve çocukların kendilerini ifade edebilme becerisinin, dil yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunduğunu vurgulamaktadır (Özbek, 2014).

Nellie McCaslin (1914-2005)

Nellie McCaslin, "Creative Drama in the Classroom" (2006) isimli kitabında, yaratıcı dramayı, hem bir sanat, hem de sosyalleşme aracı olarak kullanılan bir tür etkinlik olarak tanımlamıştır. Eserinde dramatik yapı, oyun gibi terimler üzerinde durmuş, pantomim, sirk sanatları gibi daha çok gösteri amaçlı olarak tiyatrodaki kullanılabilecek terimleri ele almıştır. Ona göre drama eğitiminin amaçları şunlardır:

- Çocukların kendi dünyalarını keşfetmelerini sağlamak,
- Yaşadıkları çevreye ne zaman ve nasıl uyum sağlamaları gerektiği konusunda bilinmelerini için onlara yardımcı olmak,
- Dramanın nasıl bir etkinlik olduğunu anlamalarını sağlamaktır.

McCaslin'in üç kavrama yaklaşımını ele alarak drama anlayışını ve dramaya atfettiği değeri anlamak önemlidir. Bu kavramlar ise; dramatik oyun, yaratıcı drama, oyun yapımıdır. Ona göre dramatik oynama, çocuğa gerekli olan, çocuğun kendini özgür hissedebileceği materyallerle zenginleştirilmiş bir ortam sağlanması ve böylelikle doğal ve sağlıklı bir gelişim göstergesidir. Yaratıcı drama terimi ise beş-altı yaş ve sonrası çocukların doğaçlamaya dayalı dramasını açıklamak için kullanılır ancak belirli bir yaş grubuna ait olmamakla beraber lise çağı öğrencilerinin doğaçlamasını tasvir etmek için de kullanılması gayet uygun olabilir. McCaslin için drama, sosyalleşme ve iletişim becerilerini, yaş gruplarına göre dramatik oynama ya da bunun gelişmiş hâli olan doğaçlamalarla artırır. Aynı yöntemlerle, katılımcıların eleştirel düşünme becerisini, yaratıcı düşüncüyü ve estetik becerilerini geliştirirken insani değerlere dair kazanımları da katılımcılara sağlamayı amaçlayan öğretici oynama deneyimleridir (McCaslin, 2006; Uştuk, 2014).

Dorothy Heathcote, Dört drama modeli olduğunu belirtmiştir. Bunların birincisi "İnsanı Keşfetmek için Drama" ikincisi, "Uzman Rolü Yaklaşımı", üçüncüsü, "Yuvarlanan Rol" ve sonuncu, Komisyon Model'dir. Gavin Bolton, drama çalışmalarını dört başlık altında incelemiştir: "A-tipi: Egzersiz", B-tipi: "Dramatik Oynama", C-tipi: "Tiyatro", D-tipi: Anlayış için Drama'dır. Winifred Ward'un, iki ayrı programı da farklı bir amaca hizmet etmiştir. Okullardaki yaratıcı drama sınıfları, çocuklara sınıfta kendini ifade etme, sözel İngilizce pratiği yapma ve literatür fırsatı sağlamıştır.

Dramanın başlangıcında ve gelişiminde rolü olan yurt dışı öncülerini sıralayınız ve düşüncelerinizi yazınız.

SIRA SİZDE

Özet

Dramanın yurt dışındaki tarihsel gelişimi hakkında bilgi sahibi olabilmek

Dramanın tarihsel başlangıcı hakkında bir sıralama yapılmak istenirse Harriet Finlay-Johnson'dan sonra Henry Caldwell Cook; 1950'lerde Peter Slade; 1960'larda Brian Way ve 1970'lerde Dorothy Heatcote ile öğrencisi sayılan Gavin Bolton'dır (Adıgüzel, 2012). Eğitimde drama, İngiltere üzerinden Avrupa'da ve Kuzey Avrupa ülkelerine özellikle Dorothy Heathcote'un uluslararası atölye çalışmaları ile İngilizce konuşan diğer ülkelere de yayılmış, okulların eğitim programlarında yer almıştır. Bolton (2007) dramanın ilk olarak M.Ö. 2000'li yıllarda başladığını, Gönen ve Dalkılıç (2009) asıl dramatisasyon uygulamalarının J.J.Rousseau ile eğitimde 18.yüzyılda Fransa'da başladığını vurgulamaktadır. Henry Caldwell Cambridge okul müdürüdür ve "eğitimde drama" programını kapsamlı bir şekilde telaffuz eden ilk kişi olmuştur. Peter Slade, 1920'lerden itibaren çocuk grupları ile drama çalışmalarını uygulamaya başlamıştır. Slade'in öğrencisi Brian Way ise, II. Dünya Savaşı sırasında olumsuz yaşantılar edinen ve zorluklara maruz kalan çocuklara drama yolu ile yardımcı olmaya çalışmıştır. İngiltere'de Ulusal Drama'dan Stuart Bennette göre drama ve tiyatro Britanya kültürünün merkezindedir ve dünyaya bu ülkeden yayılmıştır. Winifred Ward, 1923'te üniversitede yaratıcı drama eğitimine ABD'de başlamıştır. McCaslin (1984), yaratıcı drama yaklaşımını, televizyon çağıının neden olduğu pasif çocukları yaşayarak, uygulayarak daha aktif olabilmeleri, yaşama katılabilmeleri için önermiştir.

Dramanın Türkiye'deki tarihsel gelişimini açıklayabilmek

San (1998), Türkiye'de dramanın bir yöntem olarak gelişiminin 1908'de eğitsel programlar başkanlığını yapan, pedagog olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu ile başladığını belirtmektedir. Türk eğitim tarihinde Baltacıoğlu tarafından hazırlanan 1915 yılında çıkan "Mekteb Temsillerinin Usul-i Tedrisi" başlığı ile eğitim bakanlığı tarafından çıkarılan bir yönetmelikle doğaçlama oyunculuk kavramından söz edilmiştir. Dramatik gösteri tanımı ilk defa 1926 yılında ilkokul programında şarkılar temsiller ve oyunlar başlığı altında kendine yer bulmuş ve ayrıca hayat bilgisi derslerinde de dramatik gösteriler bu ders için bir ifade yolu olarak kabul edilmiştir. İlk basımı 1943 yılında, ikinci basımı da 1950 yılında "Okullarda Dramatisasyon" isimli kitap Selahattin Çoruh tarafından yazılmıştır. Emin Özdemir'in 1965'te yayınladığı "Uygulamalı Dramatisasyon" isimli bir kitapçığın sınıfta dramatisasyon bölümünde "hangi türüsü olursa olsun dramatisasyonun temel gereği eğlenirerek öğretmektir" sözleri yer almaktadır. Adıgüzel (2012)'e göre Türkiye'de yaratıcı drama hareketinin başlangıcı 1982 yılında Devlet Tiyatrosu sanatçısı olan ve tiyatrodan özgünlüğü ve yaratıcılık kavramının önemli olduğunu vurgulayan Tamer Levent ile Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi İnci San'ın bir araya gelmesiyle başlamıştır. 1985, 1987, 1989 yıllarında gerçekleştirilen üç seminere katılan eğitimciler, eğitimbilimciler, çocuk gelişimi uzmanları, tiyatrocular, edebiyatçılar başta olmak üzere değişik mesleklerden oluşan bir grup Türkiye'de eğitimde yaratıcı drama alanında çalışan ilk çekirdek grubu oluşturmuşlar ve dernekleşme yoluna giderek Çağdaş Drama Derneği kurmuşlardır. 1997 yılında YÖK'ün Eğitim Fakülteleri'nin Yeniden Yapılanması programında Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği programlarında drama derslerinin zorunlu ders olarak konulması kararlaştırılmıştır.

Dramanın başlangıcında ve gelişmesinde rolü olan öncülerini tanıyabilmek;

Dramanın Türkiye'deki öncülerinden **Selahattin Çoruh**, ilk basımı 1943 yılında, ikinci basımı da 1950 yılında "Okullarda Dramatizasyon" isimli kitabı yazmıştır. Bu kitapta dramatizasyonun okullarda kullanımı ve bunun sayesinde öğrencilerin pasif bir şekilde eğitilmesinin ortadan kaldırılması gerektiğini belirtmiştir. Çocukların çevresinde var olanları taklit yoluyla öğrenmesi, oyunun çocuğun gelişiminde ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır. **Emin Özdemir'in**, 1965'te yayınladığı "Uygulamalı Dramatizasyon" isimli bir kitapçık kılavuz özelliği taşımaktadır. Dramatizasyonu çocukların taklit güçlerine dayanan doğal bir öğrenme olarak tanımlamıştır ve çocukların çevresinde genellikle dramatizasyon sürecinin içinde yer aldığını vurgulamıştır. **Tamer Levent**, dramanın yaşamın tüm alanlarında yer alması gerektiğini, drama yöntemi ile öğrenme ve farkındalık eğitimi sağlanabileceğini, çocuğun kendini tanımaya ve başkalarına kendini ifade edebilme olanağı sağladığını belirtmiştir. **İnci San**, yaşam ile oyun arasında temel yapı benzeşmesi bulunduğunu, oyundaki etkileşim ile toplumsal gerçeklikteki etkileşimin de temel yapılarının benzer olmasının, oyunun eğitimde kullanılmasına etken olduğunu belirtmiştir.

Dramanın yurt dışındaki öncülerine bakılacak olursa yönteminin temelinde, derslerde çocukların öğrenmesi için istek uyandırmak olan "**Harriyet Finlay Johnson**", felsefesinin "oyun" kavramı üzerine kuran ve eğitimin tabanında yer alması gereken oyunun öğrenciyi teşvik ettiği, öğretme ve öğrenme aktivitelerinin daha eğlenceli olmasını sağladığını vurgulayan "**Henry Caldwell Cook**", çocuğun oynadığı oyunlardan yola çıkarak dramatik olan 'Kişisel Oyunlar ve Tasarlanan Oyunlar' olarak iki farklı oyun türünden bahseden "**Peter Slade (1912-2004)**", dramanın insan yaşamının her noktasında var olduğunu ve bu yaşamın uygulaması olarak tanımlayan, insanların bireysel gelişimiyle ilgisi olduğunu ve bu süreçte kişiliğin yedi boyutunun olduğunu belirten "**Brian Way (1923-2006)**", dört drama modeli olduğunu ve bunların "İnsanı Keşfetmek için Drama", "Uzman Rolü Yaklaşımı", "Yuvarlanan Rol", "Komisyon Modeli" olduğunu belirten "**Dorothy Heathcote (1926-)**", drama çalışmalarını A, B, C, D tipi olmak üzere dört başlık altında inceleyen "**Gavin Bolton (1927-)**", dramanın, öğretmenin yazılı bir metine bağlı kalmadan çocukların yaratıcı bir şekilde etkinlikte bulunmasına yardımcı rol oynamasına ve çocukların kendilerini ifade edebilme becerisinin, dil yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunduğunu vurgulayan "**Winifred Ward (1884-1975)**" olduğunu görürüz.

Kendimizi Sınavalım

1. YÖK'ün Eğitim Fakülteleri'nin Yeniden Yapılanması programında Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği programlarında drama derslerinin zorunlu ders olarak konulması kaç yılında kararlaştırılmıştır?
  - a. 1996
  - b. 1988
  - c. 1997
  - d. 1990
  - e. 1965
2. Türkiye'de **ilk olarak** aşağıdaki hangi öncünün aracılığıyla drama bir yöntem olarak kullanılmaya başlamıştır?
  - a. İsmail Hakkı Baltacıoğlu
  - b. İnci San
  - c. Selahattin Çoruh
  - d. Tamer Levent
  - e. Anvi Akyol
3. Aşağıdakilerden hangisi Dorothy Heathcote tarafından ortaya atılan drama modelinden biri **değildir**?
  - a. İnsanı Keşfetmek için Drama
  - b. Uzman Rolü Yaklaşımı
  - c. Yuvarlanan Rol
  - d. Komisyon Modeli
  - e. Oluşum Yaklaşımı
4. Aşağıdakilerden hangisi Gavin Bolton tarafından oluşturulan drama çalışmalarının başlıklarından biri **değildir**?
  - a. Egzersiz
  - b. Dramatik Oynama
  - c. Anlayış için Drama
  - d. Gelişim Odaklı Drama
  - e. Tiyatro
5. Yurt dışında 'Eğitimde Drama' programını kapsamlı bir şekilde telaffuz eden **ilk öncü** aşağıdaki öncülerden hangisidir?
  - a. Gavin Bolton
  - b. Henry Caldwell Cook
  - c. Peter Slade
  - d. Winifred Ward
  - e. Dorothy Heathcote
6. Selahattin Çoruh tarafından yazılmış olan ilk basımı 1943 yılında, ikinci basımı da 1950 yılında olan ve bu kitapta dramatisasyonun okullarda kullanımını, bunun sayesinde öğrencilerin pasif bir şekilde eğitilmesinin ortadan kalktığını, bilgileri yaşayarak yaşatarak kazandıran bir yöntem olduğunu ifade eden kitap aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Eğitimde Drama
  - b. Okullarda Dramatisasyon
  - c. Drama Yoluyla Gelişim
  - d. Çocuklarla Yapılan Drama
  - e. Oyun Yolu
7. II. Dünya Savaşı sırasında olumsuz yaşantılar edinen ve zorluklara maruz kalan çocuklara drama yolu ile yardımcı olmaya çalışan öncü aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Brian Way
  - b. Peter Slade
  - c. Winifred Ward
  - d. Dorothy Heathcote
  - e. Henry Caldwell Cook
8. "Anlayış İçin Drama" olarak isimlendirilen, dramanın sembolik çocuk oyununun temel alındığını ve dramada anlamın çok katmanlı olduğunu açıklayan, deneyimin tanımını öğretmen tarafından değil çocuk tarafından açıklanabileceğini söyleyen Bolton ve arkadaşlarının gruplandığı drama çalışması aşağıdaki hangi tipin özelliğidir?
  - a. A Tipi
  - b. B Tipi
  - c. C Tipi
  - d. D Tipi
  - e. E Tipi
9. Uluslararası Eğitimde Drama Semineri **ilk kez** hangi tarihte yapılmıştır?
  - a. 1985
  - b. 1986
  - c. 1987
  - d. 1988
  - e. 1989
10. "Yaratıcı drama anlayışı genel olarak "Kişiliğin Yedi Boyutu" olarak adlandırılan çembersel gelişim modelinden yola çıkarak, bu çember üzerindeki yedi noktanın aşamalı ve uzun süreli yaratıcı drama uygulamalarıyla geliştirilmesi temeline dayanmaktadır". Yukarıdaki görüşü savunan drama öncüsü aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Winifred Ward
  - b. Brian Way
  - c. Peter Slade
  - d. Gavin Bolton
  - e. Dorothy Heathcote

Yaşamın İçinden

“ Ülkemizde de dramanın ya da eski kullanımı ile dramatisasyonun, eğitimde ele alınması Cumhuriyet döneminde olmuştur. Gerçi Osmanlı döneminin sonuna doğru, bu alanda bir öncü olarak İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nu görmekteyiz. Çünkü Baltacıoğlu 1908’de, İstanbul’da Maarif Vekilliği (Eğitim Bakanlığı) görevindeyken okullarda tiyatroya yer vermiş, Meşrutiyet dönemi eğitiminin ders programlarına ‘Tarihi Temsiller’ adı altında ekler yaptırmıştır. Bu arada, ‘Mektep Temsillerinin Usul-ü Tedrisi’ adıyla bir bülten çıkartılmış, tiyatronun eğitim ve öğretim ile ilişkisine değinilmiştir. Cumhuriyet döneminde 1926 tarihli ilkokul programında, ilkokulun eğitim ve öğretim ilkeleri bölümünde, temsil (dramatik gösteriler) temel olarak kabul edilmiştir. 1962 ortaokul programında öğrencilerin gördüklerini, okuduklarını, düşündüklerini ‘temsil ile ifade’ etmeye çalışmaları gerektiği belirtilmiştir. Bunun dışında Türkçe dersinde okunan metinlerin canlandırılmasında, ilkokulda kullanılan türlü teknikler arasında temsil yoluyla canlandırmadan (dramatizasyon) yararlanılabileceğine de değinilmiştir. Öğrencilerin konuşma yeteneklerinin olumlu yönde gelişmesinde karşılıklı konuşma, anlatma, tartışma ve öykü oluşturma biçimlerinden başka, dramatizasyon çalışmalarının da önemli rolüne işaret edilmiştir. Bu arada, Selahattin Çoruh’un 1938’de yayımlanan ve 1950’de ikinci baskısı yapılan ‘Okullarda Dramatizasyon’ adlı kitabı bu alanda önemli bir boşluğu doldurmuştur. 1965’te dramatizasyona yönelik bir el kitabı, Emin Özdemir tarafından yayımlanmıştır. ‘Uygulamalı Dramatizasyon’ adlı kitapçığında Özdemir, gelişen ve değişen eğitim anlayışında önemli ve ağırlıklı bir yöntem olan dramatizasyonun, çocukların öykünme güçlerine dayanan, doğal bir öğrenme yolu olması açısından onların yaşamlarında da geniş biçimde yer aldığı görüşündedir. Bu yayın, o yılda her basamaktaki öğretmenlere yönelik olarak yayımlanan hizmet içi eğitim dizisi içinde yer almıştır. Kitapçıkta dramatizasyonun tanımı yapılmış, parmak oyunu, sözsüz oyun (pantomim), öykünmeler, bağımlı ve bağımsız dramatizasyon türlerinden söz edilmiştir. Drama, 1980’lere dek, MEB’de ‘temsil’ ve ‘dramatizasyon’ olarak yer alır. 1980’li yıllarda, Devlet tiyatrosu oyuncu ve yönetmeni Tamer Levent’in ergen ve genç gruplarıyla başlattığı ‘Eğitimde Drama’ çalışmaları, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretim üyelerinden İnci San’ın katkılarıyla belirli bir düzeye gelir. Özellikle ezberci yaklaşım yerine, katılımcı, yaratıcı, yorumcu yaklaşım yaygınlık kazanır. ‘Eğitimde Yaratıcı Drama’, eğitim sistemine yeni bir kavram olarak yerleşmeye başlar. Bu gelişmeler öğretmen yetiştiren okulların öğretim programına drama dersinin konulması-

na ve hizmet içi eğitim çalışmalarıyla öğretmenlerin drama konusunda uzmanlaştırılmalarına zemin hazırlar. 1985 bir bakıma, Türkiye’de yaratıcı dramının çağdaş kullanımında kamuoyuna açılışın başlangıç yılıdır. 1985’te ‘Uluslararası Eğitimde Drama’ seminerinin ilki düzenlenir ve 1985’ten bu yana sanat eğitimi kapsamında ve ayrıca bir öğretim yöntemi olarak dramaya yer veren yayınlar çıkmaya başlar ve çok sayıda yüksek lisans – doktora tezi hazırlanır. Bakanlık da bu gelişmelerden etkilenir, ilk kez 1992’de düzenlenen bir hizmet içi eğitim programıyla konuya kapılarını açar ve okul öncesi eğitime yönelik resim, resim, drama hizmet içi eğitim programlarını başlatır. Eğitim sistemimiz genellikle ezberci ve bilgilerin depolanmasına yöneliktir. Oynayarak, yaşayarak, grup dinamiğinden hız alarak, eleştirerek, tartışarak yapılandırılmış bir öğretim ise birbiri üzerine yığılan bilgilere dayalı öğrenme biçimini aşar. Öğretmenin tek yönlü monologundan çok öğrencinin çok boyutlu eğitimi, derslerde aktiflik, bireyler arası iletişim, yaratıcılık ve kişilik eğitimi gibi pek çok boyut, doğal olarak, dramaya dayalı bir öğrenme ortamında gerçekleşir. Dramayı bir öğretim yöntemi olarak alan öğretmen bu süreçleri, çocukların diğer alanlarla ilgili kavram ve gerçeklere dayalı bilgiyi öğrenmeleri için de kullanılır. Bu süreçte çocuklar konuları daha derinlemesine inceleyip öğrenirler.

” **Kaynak:** Akbayır, S. (2013). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Drama Ders Notları.

Okuma Parçası

Dorothy Heathcote (29 Ağustos 1926 -)

Günümüz yaratıcı drama dünyasında en çok tanınan ve yaptığı çalışmalarda eğitimde yaratıcı drama alanında “öncü” kimliğini taşıyan Dorothy Heathcote, aynı zamanda adından en çok söz ettiren, dramayı etkileyen ve yaratıcı dramanın yönünü de değiştiren kişidir. Dorothy Heathcote, İngiltere’de ve yurtdışında kendi yöntemlerine göre yüzlerce öğretmen yetiştirmiştir. Aynı zamanda pek çok okulda da drama öğretmenliği yapmıştır.

Dorothy Heathcote, eğitimde drama anlayışı olarak öncelikle eğitsel bir özellikte olmayı vurgulamaktadır. Eğitimde dramanın öğrenme için etkin bir yöntem olduğunu savunmakta, eğitimde dramayı ‘yaşamın pratiği’ olarak açıklamaktadır. Heathcote’un eğitimde drama anlayışı çeşitli dramatik durumların, katılımcıların yaşantılarını işe koşarak bu durumları yeniden yaşamaları ve deneyimlemeleri esasına dayanmaktadır. Kendi deyişi ile “Gerçekliğin varlığı içinde yansıtıcı unsurlar yaratmak benim öğretimimin doğası” olarak eğitimde drama anlayışını özetlemektedir. 1970’lerde Dorothy Heathcote dramayı yeniden tanımlamış, drama ile eğitim arasındaki ilişkileri yeni baştan irdelemiştir. Onun bu çalışmaları drama öğretmeninin de rolünün yeniden incelenmesi gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Böylece konular, ilkeler, kullanım alanları, sonuçlar ve sorumluluklar gözden geçirilmiş, Heathcote’un yöntemi de belirlenmiştir.

Dorothy Heathcote, dramanın asıl cevherinin topluluk halinde yapılmasında olduğuna inanmıştır. Oyuna dayalı bir grup çalışması olarak drama, öğrencilerin farklılıklarını toplumsal bir ifadeyle bir araya getirmelerini, birleştirmelerini sağlar. Çocuklar kendi deneyimleri ve bakış açılarını diğerlerine karşı test ederler ve nerelerde farklı olduklarını, hangi konularda benzeştiklerini görürler. Bu yolla da ait olma duygusu kazanırlar. Heathcote’un öğretmen eğilimi anlayışında üç ana başlık yer almaktadır: Tutumlar, alan bilgisi ve öğretim teknikleri. Bir drama öğretmeninin sahip olması gereken özellikler Dorothy Heathcote tarafından şöyle belirlenmektedir (Heathcote, 1968: 10-11);

- Çocukları gözleme yeteneği
- Sosyal psikoloji bilgisi
- Tiyatro sanatı yeteneği
- Eğitim
- Kendinin farkında olma yeteneği
- Karşılıklı hareket (rolün karşılığını oynama)
- Planlama becerisi
- Esneklik ve risk alma yeteneği
- Temaları seçebilme yeteneği

Kaynak: Adıgüzel, H.Ö (2012). **Eğitimde Yaratıcı Drama**, Naturel Yayınevi, Ankara.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. c Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. a Yanıtınız yanlış ise “Damanın Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi” konusunu yeniden gözden geçiriniz..
3. e Yanıtınız yanlış ise “Dorothy Heathcote” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. c Yanıtınız yanlış ise “Galvin Bolton” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. d Yanıtınız yanlış ise “Winifred Ward” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. b Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi” konusunu yeniden gözden geçiriniz.z.
7. a Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Yurt Dışındaki Tarihsel Gelişimi” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. d Yanıtınız yanlış ise “Galvin Bolton” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. a Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi” konusunu yeniden gözden geçiriniz..
10. b Yanıtınız yanlış ise “Brain Way” konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Bolton (2007)'a göre dramanın ilk olarak MÖ 2000'li yıllarda başladığı, o dönemde yapılan bazı dini törenlerde ve ritüellerde görüldüğü varsayılabilmektedir. J.J.Rousseau dramanın yaygınlaşması için açık hava festivalleri önermiştir. Sonraki dönemlerde İngiliz eğitim sisteminde de yapılan yeniliklerle “çocuk merkezli eğitim” başlamış, 1889–1893 yıllarında açılan ilerici okullarda çocuk merkezli eğitime geçilmiştir. Harriet-Finlay Johnson 1911'lerde “The Dramatic Method of Teaching (Öğretimin Dramatik Yöntemi)” isimli kitabı yayınlamıştır. Harriet-Finlay Johnson öğretim yönteminde köklü değişiklikler yapmıştır. Peter Slade, 1920'lerden itibaren çocuk grupları ile drama çalışmalarını uygulamaya başlamıştır. Kendine özgü bir drama yöntemi geliştirmiş ve 1954 yılında yayımlanan ve “Çocuk Draması” adı verilen kitabında bu yöntemini anlatmıştır. Bu kitabın etkisi eğitim alanında büyük olmuştur. İngiltere'de Ulusal Dramadan Stuart Bennett'e göre drama ve tiyatro Britanya kültürünün merkezindedir ve dünyaya bu ülkeden yayılmıştır. Bolton (1979) “Eğitimde Dramanın Kuramına Giriş” adlı kitabında, drama konusunda daha bilişsel ve analitik yönlere ağırlık veren bir yaklaşımı savunmuştur.

Sıra Sizde 2

Yurt dışında 1898'lerde başlayan drama Türkiye'de daha geç keşfedilen, uygulamaya geç konulan bir etkinlik türüdür. Yurt dışında drama ile ilgili olarak çok fazla eser yayınlanmış ve gelişmeler yaşanmıştır. bu gelişme ve ilerlemelerden Türkiye de olmak üzere diğer bütün ülkeler de etkilenmiş ve dramanın bu şekilde yaygınlaşması sağlanmıştır. Türkiye'de de drama konusunda önemli girişimler ve adımlar atılmıştır. Bununla ilgili birçok yazar, eser yayınlamış ve dramanın gelişiminde öncülük etmiştir. Bu şekilde drama artık okulların hemen her kademesinde zorunlu veya seçmeli ders olarak verilmektedir.

Sıra Sizde 3

Dramanın Türkiye'deki öncülerinden **Selahattin Çoruh**, dramatisasyonun okullarda kullanımının gerekliliğini, bunun sayesinde öğrencilerin pasif bir şekilde eğitilmesinin ortadan kaldırılmasını belirtmiştir. Çocukların çevresinde var olanları taklit yoluyla öğrenmesi, oyunun çocuğun gelişiminde ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır. **Emin Özdemir'in**, dramatisasyonu çocukların taklit güçlerine dayanan doğal bir öğrenme olarak tanımlamıştır ve çocukların çevresinde genellikle dramatisasyon sürecinin içinde yer aldığı vurgulamıştır. **Tamer Levent**, dramanın yaşamın tüm alanlarında yer alması gerektiğini, drama yöntemi ile öğrenme ve farkındalık eğitimi sağlanabileceğini, dramanın çocuğun kendini tanımaya ve başkalarına kendini ifade edebilme olanağı sağladığını belirtmiştir. **İnci San**, yaşam ile oyun arasında temel yapı benzeşmesi bulunduğunu, oyundaki etkileşim ile toplumsal gerçeklikteki etkileşimin de temel yapılarının benzer olmasının oyunun eğitimde kullanılmasına etken olduğunu belirtmiştir.

Sıra Sizde 4

Yönteminin temelinde, derslerde çocukların öğrenmesi için istek uyandırmak olan “**Harriyet Finlay Johnson**”, felsefesini “oyun” kavramı üzerine kuran ve eğitimin tabanında yer alması gereken oyunun öğrenciyi teşvik ettiği, öğretme ve öğrenme aktivitelerinin daha eğlenceli olmasını sağladığını vurgulayan “**Henry Caldwell Cook**”, çocuğun oynadığı oyunlardan yola çıkarak dramatik olan ‘Kişisel Oyunlar ve Tasarlanan Oyunlar’ olarak iki farklı oyun türünden bahseden, “**Peter Slade (1912-2004)**”, dramanın insan yaşamının her noktasında var olduğunu ve dramayı yaşamın uygulaması olarak tanımlayan, insanların bireysel gelişimiyle ilgisi olduğunu ve bu süreçte kişiliğin yedi boyutunun olduğunu belirten “**Brian Way (1923-2006)**”, dört drama modeli olduğunu ve bunların “İnsanı Keşfetmek için Drama”, “Uzman Rolü Yaklaşımı”, “Yuvarlanan Rol”, “Komisyon Modeli” olduğunu belirten “**Dorothy Heathcote (1926-)**”, drama çalışmalarını A, B, C, D tipi olmak üzere dört başlık altında inceleyen, “**Gavin Bolton (1927-)**”, dramanın, öğretmenin yazılı bir metine bağlı kalmadan çocukların yaratıcı bir şekilde etkinlikte bulunmasına yardımcı rol oynamasına ve çocukların kendilerini ifade edebilme becerisinin, dil yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunduğunu vurgulayan “**Winifred Ward (1884-1975)**”

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Adıgüzel, H.Ö. (2012). Eğitimde Yaratıcı Drama, Naturel Yayınevi, Ankara.
- Akbayır, S. (2013). Drama Ders Notları. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. Samsun.
- Ay, S.O. (1997). Yabancı Dil Öğretiminde Dramanın Kullanımı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bennett, S. (2007). Drama, Theatre and Education in U.K.. Drama, Theatre and Education in Europa. (Edt. N. Govas, G. Kaakoudaki, M. Damir). 93-99. Athens: Hellenic Theatre, Drama and Education Network. Croation Centre for Drama Education for İdea Europe.
- Bolton, G. (1979). Towards a Theory of Drama in Education, Longman Group Ltd., London.
- Bolton, G. (1984). An Argument for Placing Drama At The Centre of The Curriculum, Longman Group Ltd., London.
- Bolton, G. (1984). Drama as Education, Longman Group Ltd., London.
- Bolton, G. (2007). A History of Drama Education: The Search for Substance (Edt. Bresler, L). International Handbook of Research in Arts Education (1, 45-62). Dordrecht: Springer.
- Çalışkan, N. ve Karadağ, E. (2008). Kuramdan-Uygulamaya İlköğretimde Drama, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Çebi, A. K. (1996). Öğretim Amaçlı Yaratıcı Drama Yoluyla İmgesel Dil Becerisinin Geliştirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetingöz, D. ve Cantürk - Günhan, B. (2011). Drama Uygulamalarının Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Drama Etkinlikleri Planlama Becerilerine Yönelik Görüşleri Üzerindeki Etkileri. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7:1 1, Haziran 2011, ss.89-99.
- Çoruh, S. (1950). Okullarda Dramatizasyon. Öğretmen Dergisi. Işıl Matbaası, İstanbul.
- Ersoy, Ö., Kandır, A., Ömeroğlu, E., Şahin, F. T. ve Turla, A. (2003). Okul Öncesi Eğitimde Drama Teoriden Uygulamaya, Kök Yayıncılık. Ankara.
- Gönen, M. ve Dalkılıç, N.U. (2009). Çocuk Eğitiminde Drama, Epsilon Yayınları, İstanbul.
- McCaslin, N. (2006). Creative Drama In The Classroom and Beyond. Pearson, Boston.
- Önder, A. (2010). Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Özbek, G. (2014). Drama Kuram ve Kuramcıları (Edt. Akyol, A.) Hedef Yayıncılık, Ankara.
- Özbek, G. (2014). Drama in Education: Key Conceptual Features. Journal of Contemporary Educational Studies, 65(1),45-61.
- Özertem, T. (1979). Türkiye'de Çocuk Tiyatrosu Çalışmaları. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Rakap Parlak, A. (2014). Türkiye'de Dramanın Tarihsel Gelişimi (Edt. Akyol, A.) Hedef Yayıncılık, Ankara.
- San, İ. (1998). Yaratıcı Drama Çalışmalarının Dünü ve Bugünü, 2.Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri (Edt. Onur, B.), Ankara.
- Tuğrul-Kara, Ö. (2010). Dramayla Öykü Oluşturma Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretimine Etkisi. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Uşaklı, H. (2006). Drama Temelli Grup Rehberliğinin İlköğretim ve Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkileri, Atılganlık Düzeyi ve Benlik-Saygısına Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Uştuk, Ö. (2014). Cecily O'neill'in Süreç Drama Yaklaşımı ve Süreç Dramanın Bileşenleri. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Way, B. (1967). Development Through Drama, Longman, London.

Görsellerle İlgili Kaynaklar

- Brian Way (2015). (Fotoğraf). Erişim www.britishtheatreguide.info. (Erişim Tarihi: 18 Kasım 2015 Tarihinde erişilmiştir).
- Dorothy Heathcote (2015). Mantle of the Expert. (Fotoğraf). Erişim www.mantleoftheexpert.com. (Erişim Tarihi: 18 Kasım 2015 Tarihinde erişilmiştir).
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Tamer_Levent (Erişim Tarihi: 24.12.2015 Tarihinde erişilmiştir).
- Winifred Ward (2015). Oluşum Drama Enstitüsü. (Fotoğraf). Erişim <http://www.olusumdrama.com/default.aspx?pid=34893&nid=21070>. (Erişim Tarihi: 18 Kasım 2015 Tarihinde erişilmiştir).

3

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Drama ve dramatik öğeleri tanımlayabilecek,
- Dramanın bileşenlerini açıklayabilecek,
- Dramada uygulama aşamalarını belirleyebilecek,
- Dramanın planlamasını ve uygulanmasını açıklayabilecek,
- Dramayı değerlendirebilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Anahtar Kavramlar

- Drama
- Dramatik Öge
- Çatışma
- Lider
- Katılımcı
- Planlama
- Değerlendirme

İçindekiler

Dramanın Bileşenleri ve Aşamaları

GİRİŞ

Nehir Öğretmen ana sınıfında çalışmaktadır. Çocuklarla müzede drama çalışması yapmayı istemektedir. Yapacağı bu drama çalışmasında da; “Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorular sorar, dinlediklerini/izlediklerini resim, müzik, drama, şiir, öykü gibi çeşitli yollarla sergiler, çevresinde bulunan yazılı materyaller hakkında konuşur” göstergeleri ile mutlu ve üzgün kavramlarını ele almak istemektedir. Öğretmen drama etkinliğinin öğrenme sürecinde aşağıdakileri yapmayı planlamıştır:

- Çocuklar, Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde müze eğitimcisi ile tanışırlar. Müzede tarihî eserler ile ilgili merak ettikleri soruları müze eğitimcisine sorarlar. Müze eğitimcisi çocukların sorularını yanıtlar. Çocuklar müzede eserleri incelerler.
- Çocuklar eserler arasında gezerken öğretmen “Müze” dediğinde en yakınlarında olan eserin önünde durup eseri incelerler. Çocukların ilgileri doğrultusunda devam edilir.
- Çocuklar insan figürlerinin olduğu eserleri inceleyip bu figürlerdeki insanların mutlu mu, üzgün mü oldukları ile ilgili düşüncelerini söylerler.
- Çocuklar müzede eserleri tanıtan yazılara bakarlar. Bu yazılardan neler yazıyor olabileceği ile ilgili düşüncelerini sözsüz olarak canlandırarak anlatmaya çalışırlar.
- Çocuklar müzede ilgilerini çeken birkaç tane eser belirlerler ve eşit sayıda olacak şekilde belirlenen eserlerin önünde grup oluştururlar. Gruplar eserin bu müzede bulunmaktan dolayı mutlu ya da üzgün olma durumları ile ilgili fotoğraf kareleri yaparlar.
- Öğretmen çocuklara “Fotoğraf karesi yapılan bu eserlerin birlikte oyun oynamak istediklerini ama hareket edemediklerin için birlikte oynayamadıkları” söyler. Çocuklar bu heykellerin birlikte oynayabilmeleri için önerilerde bulunurlar. Öneriler içinden istedikleri birinin doğaçlamasını yaparlar.
- Drama süreci sonucunda çocuklar müzede gördükleri ve drama sürecinde yaşadıkları ile ilgili resim yaparlar.

Günümüzde eğitim sistemi yapıcı, yaratıcı, yeniliklere açık, kendini ifade edebilen analiz ve sentez yeteneğine sahip bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Eğitim sistemi içerisinde öğrenmede önemli rol oynayan kavramlardan birisi de dramadır. Çocukların gerçek dünya ile kurgusal dünya arasında gidip gelmelerini olanaklı kılan dramanın genel amacı; her alanda yaratıcı, kendine yetebilen, kendini tanıyan, çevresiyle iletişim kurabilen ve bunu geliştirebilen, ifade gücü ve biçimleri artmış bireyler yetiştirmektir. Drama bu özellikleri ile çocuğun gelişimini ve yaratıcılığını destekleyerek çocuğa önemli katkılar sağlamakta-

dır. Drama çalışmalarında, bireysel farklılıklara saygı duyulmakta, olay ya da olgularla nasıl başa çıkılacağı yaşantı yoluyla öğrenilmekte, soyut kavramlar, olgular ya da yaşantılar somutlaştırılmaktadır. Eğitim programlarında dramanın bir yöntem olarak kullanılması sosyal yönden gelişmiş, kendisinin ve başkalarının gereksinim ve duygularına karşı duyarlı, iş birliğine açık, özgür düşünceli ve yaratıcı bireyler yetiştirilmesi ve pek çok özelliğin yaşantı yoluyla kazanılması açısından önemlidir. Bu nedenle de küçük yaşlardan itibaren çocukların drama çalışmalarına katılımlarını sağlamak hem gelişim alanlarını desteklemek hem de kendilerini tanımalarını ve keşfetmelerine fırsat vermek, yaratıcılıklarını ortaya çıkarmalarını sağlamak açısından önemlidir.

Drama çalışmalarına katılan çocukların bir taraftan gelişimleri desteklenirken bir taraftanda eğlenceli zaman geçirmeleri söz konusudur. Ancak beklenen bu yararın sağlanabilmesinde de yetkinlikleri olan drama liderine ve iyi planlanmış bir drama sürecine ihtiyaç vardır. Drama liderinin çocukların gelişim özelliklerini bilmeleri, ilgi ve gereksinimlerinin farkında olması ve etkili bir drama süreci planlama, uygulama ve değerlendirme becerilerine sahip olması gerekmektedir. Drama çalışmalarına katılan çocuklar ile dramanın yapılacağı ortam ve süreçte kullanılan araç ve gereçler de dramadan beklenen yarara ulaşmada etkili olmaktadır.

Drama ile ilgili yayınlar incelendiğinde drama sürecinin nasıl planlanacağı ile ilgili farklı görüşlerin olduğu dikkati çekmektedir. Drama sürecine, çocukların hem birbirlerine hem de daha sonra yapılacak doğaçlamalara hazırlanmaları için ısınma çalışmaları ile başlamalıdır. Sonrasında ise rol oynama, dramatisasyon, doğaçlama gibi tekniklerin kullanıldığı küçük gruplar ya da tüm grup canlandırmaları yapılmalıdır. Drama sürecinin sonucunda ise mutlaka değerlendirmenin yapılması gerekmektedir. Drama ile ilgili bazı yayınlarda dramada bu süreçlerin hepsinin olması gerektiği vurgulanırken bazı yayınlarda ise yalnızca yapılan bir rol oynama çalışması da drama olarak değerlendirilmektedir. Ancak dramanın bir süreç olduğu ve doğaçlamanın olmadığı bir drama çalışmasından söz edilemeyeceği dikkate alındığında dramanın tüm aşamalarına bir çalışma içinde yer vermek gerektiği söylenebilir.

Bu nedenlerden dolayı ünite, drama ile ilgili bazı temel kavramlar açıklandıktan sonra dramanın bileşenleri, dramanın aşamaları, dramanın planlanması ve uygulanmasında dikkat edilmesi gereken faktörler ile drama çalışmasının değerlendirilmesi konuları ele alınacaktır.

DRAMA VE DRAMATİK ÖGELER

Drama ile ilgili rol oynama, dramatisasyon, doğaçlama gibi bir çok tanım olmakla birlikte bu kitabın başka ünitelerinde de bu kavramlar üzerinde durulacağı için bu üniteye yalnızca “drama” ve dramatik öğelerden olan “bağlam”, “öğrenme alanı/tema”, “gerilim” ve “bakış açısı/çevre” kavramlarının açıklanması tercih edilmiştir.

Dramanın, farklı ülkelerde farklı şekillerde adlandırıldığı görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde yaratıcı drama, İngiltere’de eğitimde drama, Almanya’da oyun ve tiyatro eğitim bilimi, Kanada’da gelişimsel drama ve/veya eğitsel drama, Fransa’da animasyon şeklinde kullanılmaktadır. Ülkemizde yaratıcı drama, eğitsel drama ya da drama kavramlarının kullanıldığı dikkati çekmektedir. Drama, yaratıcı drama ve eğitimde drama kavramlarının tanımları incelendiğinde; bazı ortak yanlarının olduğu, bazen farklı kavramlar şeklinde ifade edilse de aslında benzer tanımlar yapıldığı görülmektedir. Bu şekilde farklı tanımların yapılmasında bir taraftan ülkemizdeki dramanın tarihsel gelişim süreci etkili olurken bir taraftanda drama ile ilgili yapılan yayınlarda kullanılan yabancı kaynaklardan yapılan çevirilerin etkisinin olduğu düşünülmektedir. Çeviri yapılan kaynakta eğitimde drama ya da yaratıcı drama kavramlarının olduğu gibi çevrilmesi,

ülkemizde farklı kavramların dramayı ifade etmek amacıyla kullanılmasına neden olmuş olabilir. Bu ünite de ise drama kavramı kullanıldığı için dramanın ne anlama geldiği açıklanacaktır.

Drama bilişsel davranışları, duyuşsal özellikleri ve devinimsel becerileri kazandırmada bir öğretim yöntemi; duyuların eğitimiyle bütüncül bir estetik anlayış oluşturmada bir sanat eğitimi alanı; yaşanan süreci betimlemede, açıklama ve kontrol edebilmede bir disiplin olarak değerlendirilir. Doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği “oyunsu” süreçlerde anlamlandırılması, canlandırılmasıdır.

Drama sürecinde olması gereken bazı öğeler vardır; bu öğeler olmadan etkili bir drama çalışmasından söz edilemez. Akar-Vural ve Somers’a (2011; s.15-16) göre başlıca dramatik öğeler aşağıda açıklanmıştır;

Bağlam: “Dramada kimler yer alacak?”, “Ne oluyor?”, “Nerede ve hangi zamanda oluyor?” gibi temel soruların planlanmasıdır. Drama sürecinin ana hatları belirlenirken bu soruların yanıtları dikkate alınmalıdır.

Öğrenme Alanı/Tema: Öğrenme alanının gerektirdiği kazanımlara çocukların ulaştırılabilmesi için ele alınacak sorunun seçimi büyük öneme sahiptir. Öğrenme alanının öngördüğü kazanımlar, drama liderinin drama çalışmasını planlarken hangi teknikleri, hangi materyalleri seçeceğini ve bunları ne şekilde sıralayacağına rehberlik etmektedir.

Çatışma/Gerilim: Gerilim, drama sürecinin başlamasında ve sürdürülmesinde önemli bir itici güce sahiptir. Bu gerilim pek çok değişkenden kaynaklanabilir. Gizemli durumlar, üstesinden gelinmesi gereken güçlükler, acil çözülmesi gereken sorunlar, önceliklerin belirlenme güçlüğü gibi durumlar ve çatışmalar gerilimi yaratmaktadır. Bu gerilim durumu oluşturulurken, çocukların yaşamlarında karşılaşılabilecekleri olaylar dikkate alınmalıdır.

Bakış açısı /Çevre: Drama çalışmasının planlanması sırasında dramada yer alacak karakterlerin bakış açısının ana hatları ile tasarlanması gerekir.

Drama düşünel olanın, eylemsel olana dönüşme sürecidir. Dolayısıyla drama sonuç değil, süreç odaklıdır.

Dramatik öğeleri daha ayrıntılı incelemek için “İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama” adlı kitaba bakabilirsiniz. (Ruken Akar-Vural ve John W. Somers. (2011). İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama, Ankara: Pegem Yayınları, 2011)

K İ T A P

“Dramatik yapı”nın öğelerinden “çatışma/gerilim” ögesinin drama sürecine olan katkıları nelerdir? Açıklayınız.

SIRA SİZDE

1

DRAMANIN BİLEŞENLERİ

Drama çalışmalarında lider ve katılımcıların olmadığı bir drama çalışması düşünülemez. Lider dramayı planlarken dramanın gerçekleşeceği ortam ve kullanılacak araç ve gereçleri de yazılır. Bu durumda drama sürecinin lider, katılımcılar, ortam, araç ve gereçlerden oluşan ve birbirini tamamlayan çeşitli bileşenlerden oluştuğu söylenebilir. Lider, katılımcılar, ortam ve araç ve gereçler ile ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Lider: Drama sürecinde katılımcıların keşfetmesi, gelişmesi, düşüncelerini ve duygularını dramatik etkinlikler yoluyla ifade etmesi için önceden planlanmış bir süreç ve süreçte katılımcılara rehberlik eden bir lidere gereksinim vardır.

Fotoğraf 3.1

Çocuklarla birlikte ısınma çalışmaları yapan lider

Sürecin çocuklara yararlı olabilmesi için liderde bulunması gereken özellikler şunlardır:

- Lider kendi değerleri olan, insana saygı duyan, sanatsal duyarlılığı olan, tartışmaya hazır, kompleksleri ile başa çıkmış, ilkel, ilişkilerde başarılı, empati becerisi yüksek, etkili gözlem, dinleme ve soru sorma becerisine sahip, drama ile ilgili bilgileri araştırmaya istekli, kendini yetiştirmede sorumluluk duyan bireyler olmalıdır.
- Drama lideri, öncelikle “Amacım nedir?”, “Çocuklarda hangi davranışları geliştirmek istiyorum?”, “Bunları hangi yollarla yapabilirim?” sorularını kendine sormalıdır.
- Drama çalışmalarını planlarken çocukların yaşları, gelişim dönemi özellikleri, ilgileri ve gereksinimleri ile ilgili konularda bilgi sahibi olmalıdır.
- Drama sürecini katılımcıların yetenekleri doğrultusunda ve gelişen kapasitelerini artıracak şekilde hazırlayabilmelidir.
- Drama sürecinde daha yararlı bir durum ortaya çıktığında hazırlanan planı bırakma esnekliğine ve isteğine sahip olmalıdır.
- Drama sürecinde bir sorun çıktığı zaman etkili bir şekilde sorunu çözme becerisini göstererek grubun güvenini kazanabilmelidir.
- Çocukların yaratıcılıklarının gelişimini olumlu yönde desteklemelidir. Bunu yapabilmek için de öncelikle kendi yaratıcılığını geliştirmek için istekli olmalıdır.
- Lider drama sürecinde çocuklara hazırlanmaları için süre vermeli, teşvik edici bir tutum içinde olmalı, çocukların kendi performanslarını gösterebilmeleri ve değerlendirme yapabilmelerine fırsat vermelidir.
- Lider, çocukları harekete geçirmek isterken zorlamanın kaygıya neden olabileceğini bilmeli ve çocukları zorlamadan drama sürecine katmanın yollarını aramalıdır.
- Drama lideri; drama, gelişim, eğitim, tiyatro, oyun konularında gerekli donanıma sahip olmalıdır.
- Lider sanat galerilerinde, müzelerde yapılan drama çalışmalarında olduğu gibi ilgili alanlarda uzman olan kişilerle iş birliği içinde olmaya istekli olmalıdır.
- Drama liderinin yalnızca teorik bilgilerinin olması drama sürecinin planlanması ve uygulanması için yeterli değildir. Bu nedenle, drama liderinin hem teorik hem de yaşantı yoluyla drama eğitimi veren ilgili kurum ve kuruluşlardan eğitim almış olması gerekmektedir.

Katılımcılar: Katılımcılar olmadan bir drama sürecinin gerçekleşmesi mümkün değildir; bu açıdan bakıldığında drama sürecinde katılımcılar kilit bir etkiye sahiptirler. Drama sürecinin planlanması ve uygulanmasında katılımcıların yaşları, gelişim dönemi özellikleri, cinsiyetleri, ilgileri, gereksinimleri dikkate alınmalıdır.

Fotoğraf 3.2

Drama sürecinde yaşadıklarının resimlerini yapan çocuk katılımcılar

Drama sürecinde yer alacak katılımcıların kendilerini süreçte iyi hissetmeleri için aşağıda belirtilen durumlara özen gösterilmesi gerekmektedir:

- Dramaya katılan çocukların her şeyden önce grup içinde çalışmaya hazır olmaları, kendilerini rahat ve güvenli hissetmeleri, yeni ve değişik şeyler keşfetmeye istekli olmaları gerekir. Bu açıdan bakıldığında katılımcıların kendilerini süreçte rahat hissedebilecekleri planlamaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
- Çocukların gönüllü bir şekilde ve isteyerek etkinliğe katılması esastır, ancak bazı durumlarda çocukların hepsinin gönüllü olmasından bahsetmek söz konusu olmayabilir. Ancak liderin hazırlayacağı iyi planlanmış drama süreci ile çocukların süreçten yararlanmaları ve isteyerek sürece katılmaları desteklenebilir.
- Drama çalışmalarına katılmak için tiyatro yeteneğinin olması gerekmemekle birlikte drama çalışmaları bu yeteneği geliştirmektedir. Drama ve tiyatro yeteneği olan katılımcılar da süreci etkilemektedir. Her iki durumda da katılımcıların grup üyelerine ve sürece olumlu etkilerinin olmasına özen gösterilmelidir.
- Drama sürecinde her bir katılımcının aktif olmasına ve süreç sonunda değerlendirme yapmalarına fırsat verilmelidir.

Drama lideri ve katılımcıların drama süreci açısından neden önemli olduğunu açıklayınız.

SIRA SİZDE

Ortam: Çalışmanın hedeflerine bağlı olarak drama çalışmaları sınıf içinde ya da okulun başka bir bölümünde yapılabilir. Müze, pazar yeri, park gibi okul dışındaki açık ve kapalı farklı ortamlarda da olabilir. Drama çalışmalarında ortam önemlidir ve geleneksel bir sınıftan farklı şekilde düzenlenmelidir.

Fotoğraf 3.3

Açık havada yapılan drama çalışması

Drama çalışmalarında uygun ortam özellikleri aşağıda açıklanmıştır:

- Ahşap ya da halı ile zemini döşenmiş olan ve ayakkabıların çıkarılıp girilebileceği bir otam olmalıdır.
- Sabit sıraların olmadığı, olası gürültü unsurlarını önleyici, her türlü eyleme ve gerekli olduğunda sunum yapmaya elverişli olmalıdır.
- Ortamın ısısı, ışığı ve havalandırmasının drama çalışmalarının rahatlıkla yürütülebileceği bir şekilde olması sağlanmalıdır.
- Ortam ne büyük ne de küçük olmalıdır. Çok büyük ortamlar dikkatin dağılmasına, grup dinamiğinin yakalanmasında sıkıntılara neden olabilir; küçük ortamlar ise sürecin rahatlıkla yürütülebilmesinde sıkıntılara yol açabilir. Katılımcıların birbirlerine dokunamayacakları kadar geniş olmalı, bununla birlikte katılımcıların dikkatlerini dağıtacak şekilde de büyük olmamalıdır.

SIRA SİZDE

Çalıştığımız kurumda sizden bir drama odası düzenlemeniz istense her yönüyle iyi bir mekân olması için neler yaparsınız?

Araç ve gereçler: Herhangi bir malzeme kullanılmadan da drama çalışmaları yürütülebilir. Ancak kullanılan her malzeme yeni çağrışımlar oluşturur. Araç ve gereçler dramada güdülenmeyi önemli ölçüde etkiler. Drama çalışmalarında canlandırmayı kolaylaştırmak için bazı araç ve gereçler ve aksesuarlara yer verilebilir. Drama liderinin en önemli sorumluluklarından birisi gerekli araç, gereç ve materyalleri sağlama ve bunları çocukların kullanımına hazır bir şekilde sunmasıdır.

Fotoğraf 3.4

Dramada kullanılan atlar

Araç ve gereçler ile ilgili liderin dikkat etmesi gereken durumlara aşağıda yer verilmiştir:

- Dramada çocuklara sunulacak araç ve gereçler çocuğun yaratıcılığını geliştirmeli ve role hazırlanmasına katkıda bulunmalıdır.
- Dramada kullanılacak araç ve gereçler belirlenirken çocukların ilgileri, gereksinimleri ve gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır.
- Dramada kullanılan araç ve gereçler bazen dramanın çıkış noktasını oluşturabileceği gibi bazen de çalışmada yardımcı öğe olarak kullanılabilir.
- Drama sürecinde kullanılan kostümler katılımcıların role girmelerini kolaylaştırır. Bu nedenle drama sürecinde katılımcıların kullanabileceği farklı kostüm ve aksesuarların sağlanması gerekmektedir.
- Drama sürecinde drama lideri tarafından en çok kullanılan araç ve gereçlerin başında müzik çalar gelir. Müzik ile yapılan çalışmalar dramada önemli bir yere sahiptir. Drama liderinin iyi bir müzik arşivine de sahip olması önemlidir.
- Çeşitli fotoğraflar, resimler, gazeteler, afişler, broşürler, renkli kâğıtlar, kartonlar, renkli boyalar, makaslar, yapıştırıcılar, tepegöz ve slayt makinesi de drama da kullanılabilen araç ve gereçler arasında yer almaktadır.
- Gereksiz ve fazla miktarda kullanılan araç ve gereçler ana temanın kaybolmasına ve karakterlerin yok olmasına neden olabilir. Bu nedenle, araç ve gereç kullanımında dikkatli olunması gerekmektedir.
- Dünyada öykü, şiir, masal, roman gibi farklı kitap türlerinin kullanılması, çocukların yaşamla tanışmalarına ve onların deneyim kazanmasına fırsat tanır. Ayrıca, yazarların drama yöntemi ile çocuklara tanıtılmasının da çocukların entelektüel gelişimlerinde önemli katkılarına olacağı da bir gerçektir. Bu nedenlerden dolayı, lider farklı kitap türlerini dramada kullanmaya özen göstermelidir.

Dramanın bileşenlerini daha ayrıntılı incelemek için “Dramanın Bileşenleri” adlı kitap bölümüne bakabilirsiniz. (Yaşare Aktaş Arnas, Aysel Köksal Akyol, “Dramanın Bileşenleri”, Okul Öncesi Eğitimde Drama. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim (Editör: Aysel Köksal Akyol) Ankara: Hedef Yayıncılık, 2015).

K İ T A P

Fotoğraf 3.5

Dramada kullanılan sepet ve müzik aletleri

DRAMADA UYGULAMA AŞAMALARI

Drama çalışmalarında grubun yapısı ve katılımcıların özellikleri de dikkate alınarak, bir esneklik içerisinde izlenmesi gereken bir sıralama bulunmaktadır. Drama sürecinde ısınma, esas çalışma/canlandırma ve değerlendirme aşamaları vardır. Drama sürecinde yer alan bu aşamalar aşağıda açıklanmıştır:

Isınma çalışmalarında, çocuklar bir taraftan birbirileri ile kaynaşırken bir taraftan da süreçte yapılacak olan doğaçlamalara hazırlanmış olurlar.

Isınma Çalışmaları: Isınma çalışmaları oyuna katılma isteğini artırır; grubun birbirine, oyunlara, süreçte yapılacak olan doğaçlamalara ısınmasını ve rahatlamasını sağlar. Çeşitli yöntemlerle duyuları kullanma, gözlem yetisini geliştirme, bedensel ve dokunsal çalışmaların yapılması, tanışma, etkileşim kurma, güven kazanma ve uyum sağlama gibi özellikleri katılımcı bireylere kazandıran çalışmaların yapıldığı aşamadır. Isınma çalışmalarında kendini tanıma, gruptaki diğer bireyleri tanıma, iletişim kurma, ikili iletişimden daha çok kişili iletişim ve etkileşime geçme, grup dinamiğinin doğması, anıların anlatılması, öykü anlatma ve etkileşim çalışmalarına yer verilebilir. Çocuklarla yapılan ısınma çalışmalarında yürüme, koşma, zıplama, çekme, itme, dönme, yuvarlanma, hayvan taklitleri ve yürüyüşleri farklı zeminlerde yürüme, kukla gibi ya da robot gibi hareket etme gibi aktiviteler yapılabilir. Yapılan ısınma çalışmaları çocukların birbirleriyle daha iyi iletişim kurmalarına, içlerinden geldiği gibi doğal davranmalarına yardımcı olur. Isınma çalışmalarında yer verilen bu tür çalışmalarla aynı zamanda bu çocuklar bir sonraki aşamaya hazırlanırlar. Bu nedenle ısınma aşamasında yapılan çalışmaların esas çalışma/canlandırma aşamasında yapılacak olan çalışmalar ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Esas Çalışma/Canlandırma: Dramanın en önemli bölümünü oluşturan bu aşama, drama ile ilgili farklı kaynaklarda oluşum, oyun, doğaçlama, esas çalışma gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Drama sürecindeki tüm dramatik anlar, yaşantılar bu aşamada oluşur. Drama sonucunda oluşacak ürünler bu aşamada şekillenir.

Çocukların yaratıcılıklarının ve hayal güçlerinin ön plana çıktığı bir aşamadır. Bir konunun/temanın bir süreç içinde belirlenip biçimlendirildiği grup doğaçlamalarına dayalı oyunların ortaya çıktığı çalışmalardır. Bu çalışmada belirlenmiş bazı kurallar vardır. Bu kurallar çocukların çalışmalarını sınırlandırıcı, çocukları kısıtlayıcı özellikte değildir. Belirlenen kurallar içinde çocuklar özgürce oyun kurarlar. Bu aşamada hikâye oluşturma, dramatisasyon, rol oynama, doğaçlama gibi tekniklerden biri ya da birkaçına birden yer verilebilir. Belirtilen rol oynama, doğaçlama gibi tekniklere bu aşamada yer verilebileceği gibi ısınma çalışmalarında da bu tekniklerin kullanılacağı bir gerçektir. Unutulmaması gereken bir nokta, doğaçlamanın bir drama sürecinde mutlaka olması gerektiğidir.

Bu aşamada yapılan canlandırmalar ve bireyde bıraktığı etkiler çok önemlidir. Esas çalışma/ canlandırma aşamasında, çocukların etkileşim, beden dilini kullanma becerileri gelişmekte, kişinin kendi potansiyelini ortaya çıkarmasına katkı sağlanmaktadır.

Doğaçlama dramanın bel kemiğidir ve doğaçlama olmayan bir drama sürecinin olmayacağı unutulmamalıdır.

Fotoğraf 3.6

Firigler ile ilgili yapılan bir doğaçlama

Fotoğraf 3.7

Çocukların okulda yaşadıkları bir soruna yönelik yaptıkları doğaçlama

Değerlendirme: Bu aşamada amaç çocuğa olayın tamamlandığını hissettirmektir. Çalışmaların her birinin ya da birkaçının ardından ya da drama sürecinin sonucunda değerlendirme yapılır. Değerlendirmenin ne zaman yapılacağına katılımcıların ihtiyaç duymalarına göre karar verilebilir; değerlendirme sürecin sonunda olabilir ama, süreçte katılımcıların ihtiyaçları olduğunda da drama sürecinde herhangi bir zaman diliminde de yapılabilir. Tartışmanın açılması, soru-cevap etkileşiminin başlaması değerlendirmenin somut başlangıcı olarak kabul edilebilir. Nelerin yaşandığı, hissedildiği, nerelerde güçlük çekildiği, başka nelerin yapılabileceği üzerinde konuşularak değerlendirme yapılabilir. Lider “Drama sürecinde neler yaptınız?”, “Neler yaşadınız?”, “Neler hissettiniz?”, “Nerede haz aldınız?”, “Nerede zorluk çektiniz?”, “Daha başka neler yapılabilir?” gibi sorularla tartışmayı başlatabilir. Çocuklar değerlendirmeyi her zaman sohbet ile yapmayabilirler. Süreçte yaşadıklarına yönelik resim yapabilirler, bütün çocuklar büyük bir kâğıt üzerine drama sürecinde yaşadıklarına yönelik çizimler yapabilir. Ya da yoğurma maddelerini kullanarak süreçte hoşlarına giden şeylere ilişkin ürünler ortaya çıkarabilirler.

Drama sürecinin sonunda mutlaka değerlendirme yapılmalıdır. Ancak unutulmamalıdır ki değerlendirme her zaman sözel değil, drama sürecinin resmini yapma, süreçte çekilen fotoğrafların incelenmesi, mektup yazma gibi farklı yöntemlerle de olabilir.

Fotoğraf 3.8

Drama sürecinin sonunda değerlendirme yapan çocuklar

Çocukların drama sürecinin sonucunda rahatlamış olarak ayrılmaları da önemlidir. Bu nedenle ihtiyaç olması hâlinde rahatlatma çalışmasına da yer verilebilir. Ancak unutulmamalıdır ki drama sürecinin herhangi bir aşamasında da rahatlatma çalışmaları yapılabilir. Rahatlamayı kolaylaştırmak için loş bir ortam, sakin bir müzik ve sözel yönergeler kullanılabilir. Rahatlamada hem fiziksel hem de zihinsel rahatlamadan bahsedilir. Çocuklar yetişkinlere göre rahatlatma fikrini oluşturacak hayali daha kolay yakaladıklarından rahatlatma daha kolay olur.

Değerlendirme yetisini geliştirme, etkileşimi sağlama, paylaşımda bulunma, yapıcı eleştiri yapabilme, drama çalışmasından olumlu duygularla ayrılma, yaşantıların ifade edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, değerlendirme aşamasında çocuklar hakkında bazı şeyler öğrenilebilir. Bunlar bir rapor hâline getirilip ihtiyaç olduğu durumlarda anne babalar ile paylaşılabilir. Drama sürecinin sonunda, çocukların süreçte yaşadıklarına ilişkin görüşlerinin alınması, çocukların önemstediklerini hissederek kendilerini daha olumlu algılamaları bakımından gereklidir. Ayrıca değerlendirme sonrasında çocukların konuşmalarından yola çıkarak yeni çalışmaların planlanması ve çocukların ilgi ve gereksinimlerinin belirlenmesi söz konusu olabilir.

Fotoğraf 3.9

Kuklalarak kullanılarak yapılan bir değerlendirme çalışması

K İ T A P

Dramanın bileşenlerini daha ayrıntılı incelemek için “Eğitimde Yaratıcı Drama” adlı kitabı bakabilirsiniz (Ömer Adıgüzel, Eğitimde Yaratıcı Drama, Ankara: Naturel Yayınları, 2010).

DRAMADA PLANLAMA VE UYGULAMA

Eğitimde planlama yapma, sürecin daha etkili bir şekilde ilerlemesinde ve hedeflere ulaşmada etkilidir. Etkinliklerin düzenli bir biçimde nasıl yürütüleceğinin önceden planlanması gerekmektedir. Plan, belirli eğitim amaçlarına ve program hedeflerine ulaşmak için etkinliklerin çocuklara niçin ve nasıl yaptırılacağını, ne gibi yardımcı ve tamamlayıcı materyallerin kullanılacağını, elde edilenlerin nasıl değerlendirileceğini önceden belirlemek anlamına gelmektedir. Planlama yapılırken öncelikle çocukların gelişim özellikleri, ilgi ve gereksinimlerinin dikkate alınması, kazanım ve göstergeler ile kavramların belirlenmesi gerekir. Bu kazanım ve göstergelere ulaşmak için sürecin planlamasını yapmak da önemlidir. Öğrenme sürecinde ortamın nasıl düzenleneceği, çocukların ve liderin rollerinin neler olacağı, araç ve gereçlerin nasıl kullanılacağı, süreçte neler yapılacağıın da belirlenmesi gerekmektedir. Drama sürecinin sonunda çocuklar ve liderin katılımı ile bir değerlendirme yapılır.

Drama çalışmalarına katılan çocukların başkalarının duygularını anlama, dinleme, empati kurma, problem çözme becerilerinin desteklendiği bilinmektedir. Bunların yanı sıra yaratıcılıkları ve hayal güçleri gelişmekte, kendilerine olan güvenleri artmakta, başkalarının duygu ve düşüncelerine saygılı olmayı öğrenmektedirler. Dramanın çocuklar üzerinde sayılabilecek etkileri bunlarla da sınırlı değildir. Özellikle de uzun süreli drama çalışmalarına katılan çocukların bu süreçten birçok kazanımla çıktıkları bilinmektedir. Ancak bu kazanımların olması için drama çalışmalarını planlarken ve uygularken liderin dikkat etmesi gereken bazı faktörler vardır. Bu faktörlere aşağıda yer verilmiştir:

- Drama çalışmasını planlarken çocukların ilgileri, gereksinimleri, yaşları ve gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır.
- Çocuklar içinde buldukları yaşlardan dolayı benzer gelişim özellikleri göstermekle birlikte bireysel farklılıklara sahiptirler. Bu nedenle drama çalışması planlanırken çocuklar arasındaki bireysel farklılıklar dikkate alınmalıdır. Bir çocuğun rahatlıkla yapabildiği bir etkinliği başka bir çocuk yapamayabilir ya da yapmakta güçlük çekebilir. Çocuklardan biri doğaçlama yaparken kendini daha iyi gösterebilirken başka bir çocuğun yaratıcı fikirleri drama sürecini etkileyebilir. Bu nedenle drama sürecinde her çocuğun biricik olduğu ve diğer çocuklarla karşılaştırılması gerektiği unutulmamalıdır.
- Çocukların gelişimlerini desteklemeye yönelik planlamalar yapılmalıdır. Çocukların gereksinimleri doğrultusunda bütün gelişim alanlarına yönelik kazanımlara yer verilmelidir.
- Drama süreci ısınma, esas çalışma/canlandırma ve değerlendirme aşamaları olacak şekilde planlanmalıdır. Küçük yaş grupları ve ilk kez drama çalışmalarına katılan çocuklarla başlangıçta tüm aşamalar uygulanamayabilir. Ancak süreç içinde bu gruplarda da dramanın uygulama aşamalarının hepsine yer verilmelidir.
- Sürecin planlanmasında; dramatik öğelerden olan bağlam, tema, çatışma ve çevrenin dikkate alınması gerekmektedir. Drama sürecinde, olayların nerede, ne zaman geçtiği, kimlerin olduğu gibi durumlar önceden belirlenmelidir. Drama sürecinde üzerinde çalışılacak temanın belirlenmesi, liderin drama çalışmasını planlarken hangi teknikleri ve materyalleri kullanacağı ile ilgili planlamalar yapmasında yol gösterici olacaktır. Drama sürecinin başlamasında ve sürdürülmesinde önemli bir itici güçle sahip olduğu için çatışma öğesinin de planlamada dikkate alınması gerekmektedir.
- Dramanın başarılı olabilmesinde eğitim ortamının düzenlenmesi önemlidir. Eğitim ortamı çocukların gereksinimlerine göre düzenlenmeli, çocuğa rahat hareket etme olanağı vermeli, okulun içi ve bahçesi ile sınırlı kalmamalı, güvenlik açısından uygun olmalı, kolayca değiştirilmeye fırsat vermeli, etkinliklerin yapılmasına kolaylık ve rahatlık sağlamalı, estetik olmalı, güven ve huzur duygusu vermeli, eğitim ilkelerine uygun olmalı, çocukların kendilerini kanıtlamalarına, kişisel farklılıklar, farklı enerji seviyeleri, düşünme şekilleri, sosyal etkileşim biçimleri ve kültürel farklılıklarını sergileyebilmelerine olanak verilmelidir.
- Dramada kullanılacak materyaller güvenli ve sağlam olmalı, çocukların ilgi ve dikkatlerini çekebilmeli, gereksinimlerini karşılayabilmelidir.
- Dramada sonuç değil sürecin önemli olduğu unutulmamalıdır. Drama çalışmalarından yola çıkarak mutlaka bir gösterinin oluşturulması gerekmemektedir. Önemli olan çocukların sürece keyifle katılmalarıdır.
- Drama sürecinde somut malzemeler kullanılmalıdır, böylece çocukların etkinliğe daha kolay katılmaları sağlanır. Çocukların hayal güçleri geniş olduğu için role girmeleri kolay olabilir ancak somut malzemelerin kullanılması ile yapılan dramada çocukların etkinliklere katılmaları daha etkili olur.

- Çocuğun yapabileceklerinden başlanılmalıdır ve çocuğun dokunduğu, gördüğü, tattığı, duyduğu yani beş duyusunu kullanabildiği etkinlikler planlanmalıdır.
- Drama planı yaparken çocukların da plan yapma sürecine katılımı sağlanabilir, böylece çocukların kendilerini daha değerli hissetmeleri, kendilerine güvenlerinin artması söz konusu olabilir.
- Aile katılımına önem verilmelidir. Anne-babaların da içinde olabileceği drama çalışmaları planlanabileceği gibi onlardan dramada kullanılacak bazı araç gereçlerin istenmesi gibi durumlarla aile katılımının sağlanması oldukça önemlidir. Böylece ailelerin dramada neler yapıldığını, çocuklarına olan yararlarını anlamaları söz konusu olabilir.
- Drama çalışmaları planlanırken çocukların yaratıcılıkları, problem çözme becerileri, karar verme becerileri, iç disiplin kazanmaları, sorumluluk ve iş birliği duygularını geliştirmelerine önem verilmelidir.
- Drama çalışmalarında kazanan ya da kaybeden olmamalıdır. Günümüzde çocuklara birçok alanda birbirleri ile rekabet hâlinedirler. Oysa bireyin kendisini başkası ile karşılaştırması doğru değildir. Önemli olan kendi yapabildiklerini geliştirmeye yönelik çaba harcamasıdır. Bu nedenle çocuğu rekabete yöneltecek oyunlara yer verilmemesinin gerekli olduğu söylenebilir.
- Çocukların başkalarına zarar vermeyen davranışları doğru olarak kabul edilmelidir. Drama çalışmaları sırasında ortaya çıkan davranışlar ve yapılanların doğru olduğu unutulmamalıdır. Böyle bir ortamda çocuklar kendilerini olduğu gibi ortaya koyabilir, duygularını ve düşüncelerini açıklayabilirler.
- İlk kim yaptı, ilk kim söyledi, en güzel kim yaptı gibi ifadeler çocukların heyecanlı dramaya katılmalarını önlemektedir. Bu nedenle bu tür ifadelere yer verilmemelidir.
- Bazı çocuklar hep aynı arkadaşları ile oynamak isteyebilirler. Bazı çocuklarla ise hiç kimse oynamak istemeyebilir. Bu durumu ortadan kaldırmak için okul öncesi dönem çocukları için renk, çiçek, hayvan vs. isimleri verme gibi yöntemlerle çocukların birbirleriyle oynamaları sağlanmalıdır.
- Yapılan drama çalışmalarından sonra mutlaka bir değerlendirme yapılmalıdır. Değerlendirme çocuklar, plan ve öğretmen açısından olmalıdır. Yapılan bu değerlendirmeler daha sonra yapılacak olan drama çalışmalarının planlanmasında ve uygulanmasında yardımcı olacaktır.

Fotoğraf 3.10

Drama sürecinde yapılan rahatlama çalışması

Drama çalışmalarını planlarken bazı faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir. Eğer bu faktörler dikkate alınmaz ise bunun neden olabileceği olumsuzluklar neler olabilir? Açıklayınız.

4

SIRA SİZDE

Drama çalışmaları ile çocukların gelişimleri desteklenmekte, hoş zaman geçirmeleri sağlanmaktadır. Ancak gelişim, eğitim ve drama ile ilgili yeterli bilgi ve deneyime sahip olmayan kişilerin çocuklarla yapacakları drama çalışmalarının çocuklara yarar sağlamaktan çok zarar verebileceği unutulmamalıdır. Bu nedenle, drama liderlerinin gelişim, eğitim ve drama ile ilgili konularda kendilerini geliştirmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir.

DRAMADA DEĞERLENDİRME

Planlanan ve uygulanan drama sürecinin değerlendirilmesi gerekir. Değerlendirme drama sürecinden beklenen yararın ne derece sağlandığını belirlemek, çocukların süreç boyunca etkin olup olmadığını, bu süreç içerisinde neşeli vakit geçirip geçirmediklerini ve öğretilenlerin kalıcılığını saptamak için önemlidir. Liderin, planladığı ve uyguladığı drama sürecini çocuk, program ve eğitimci açısından değerlendirmesi gerekir. Çocuğun etkinliğe katılımı, çocukta gözlemlenen gelişimler gibi durumlar ile ilgili değerlendirme yapılır. Programın süreçte uygulanıp uygulanmadığı, nedenleri ile açıklanır. Ayrıca eğitimci kendisini de değerlendirir; çalışmayı planlamada, uygulamada kendisinden kaynaklı aksaklıkların olup olmadığını, esneklik gösterip gösteremediği gibi konularda eğitimcinin kendini değerlendirmesi söz konusudur. Yapılan bu değerlendirmeler sonucunda bir taraftan çocuğun daha yakından tanınması sağlanırken bir taraftan da eğitimci yani drama lideri bir sonraki drama çalışmalarını planlamada ve uygulamada yapmış olduğu değerlendirmelerden yararlanır.

Drama sürecinin değerlendirilmesi, aynı zamanda amaçlara ilişkin olarak yapılan değerlendirmedir ve bu değerlendirmeyi drama lideri yapmak durumundadır. Eğitimin amacına ulaşması için kullanılan her eğitim yöntemi ya da tekniğinin amaçlara ulaşmayı sağlaması bakımından değerlendirilmesi gerekir. Drama sürecinin değerlendirilmesi ile şu sonuçlar elde edilmiş olur:

- Dramanın bir yöntem olarak kullanılmasının amaca ulaşmada etkili olup olmadığı belirlenmiş olur.
- Olumlu sonuçlar elde edilmiş olsa bile, yöntemin daha da iyileştirilmesi ve geliştirilmesi mümkün olur.
- Drama yöntemini kullanan diğer liderler için yapılan değerlendirmeler yol gösterici olabilir.
- Drama dışındaki diğer yöntemler arasında seçim yapmakta zorlanan ve karar verme durumunda olan liderlere yol göstermede değerlendirmeler etkili olabilir.

Bu nedenlerden dolayı, drama liderlerinin her çalışmadan sonra drama çalışmalarının değerlendirmesini çocuk, program ve eğitimci açısından yapması gerekir.

Drama sürecinin değerlendirilmesi niçin önemlidir? Tartışınız.

5

SIRA SİZDE

Özet

Drama ve dramatik öğeleri tanımlayabilmek

Drama bilişsel davranışları, duyuşsal özellikleri ve devinimsel becerileri kazandırmada bir öğretim yöntemi; duyuşların eğitimiyle bütüncül bir estetik anlayış oluşturmada bir sanat eğitimi alanı; yaşanan süreci betimlemede, açıklama ve kontrol edebilmede bir disiplin olarak değerlendirilir. Doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği “oyunu” süreçlerde anlamlandırılması, canlandırılmasıdır.

Bağlam, öğrenme alanı/tema, çatışma/gerilim ve bakış açısı/çevre kavramları dramatik öğeler arasında yer almaktadır. **Bağlam**: drama sürecinde çalışılacak konunun nerede, ne zaman geçtiğinin kimlerin olduğunun belirlenmesidir. **Öğrenme Alanı/Tema**: Drama sürecinde üzerinde çalışılacak konunun belirlenmesi gerekmektedir. Tema, drama liderine drama çalışmasını planlarken hangi teknikleri ve materyalleri seçeceği ve bunları nasıl kullanacağı ile ilgili ipuçları verir. **Çatışma/Gerilim**: Gerilim, drama sürecinin başlamasında ve sürdürülmesinde önemli bir itici güce sahiptir. Bu gerilim durumu oluşturulurken, çocukların yaşamlarında karşılaşılabilecekleri olaylar dikkate alınmalıdır. **Bakış Açısı/Çevre**: Drama çalışmasının planlanması sırasında dramada yer alacak karakterlerin bakış açılarının ana hatları ile tasarlanması gerekir.

Dramanın bileşenlerini açıklayabilmek

Drama süreci birbirini tamamlayan çeşitli bileşenlerden oluşan ve bu bileşenlerin ilişkilerini belirleyen bir bütündür. Drama sürecindeki bileşenler lider, katılımcılar, ortam (mekân) ve araç-gereçlerden oluşur. Lider, drama çalışmalarını planlayan, uygulayan, de-

ğerlendiren kişidir. Drama çalışmaları sırasında katılımcıların yaşları, gelişim dönemi özellikleri, cinsiyetleri, ilgileri, gereksinimleri çok önemlidir. Dramada çalışma alanı, ayakkabısız çalışmaların yapılabileceği bir zemini (halı ya da ahşap parke döşenmiş), sabit sıraların olmadığı, olası gürültü unsurlarını önleyici, her türlü eyleme ve gerekli olduğunda sergileme yapmaya elverişli, oda ısısı ve ışığı çalışma yapmaya uygun olan bir mekân olmalıdır. Kâğıt, boya kalemleri, kaset çalar, çantalar, eski süs eşyaları, farklı yörelere ait giysiler, takılar, mesleklere ait giysiler, şapkalar, bastonlar, maskeler, ayakkabılar, makyaj malzemeleri, toplar gibi birçok malzeme dramada kullanılabilir.

Dramada uygulama aşamalarını belirleyebilecek

Drama sürecinde yer alan uygulama aşamaları ısınma, esas çalışma/canlandırma, değerlendirme çalışmalarıdır. Isınma aşamasına, çeşitli yöntemlerle duyuşları kullanma, gözlem yetisini geliştirme, bedensel ve dokunsal çalışmaların yapılması, tanışma, etkileşim kurma, güven kazanma ve uyum sağlama gibi özellikleri katılımcı bireylere kazandıran, bedenini ve beynini duyumsama ile ilgili çalışmalar yapılır. Esas çalışma/canlandırma aşamasında, yaratıcılık ve imgelem boyutlarının ön plana çıktığı, bir konunun/temanın bir süreç içinde belirlenip biçimlendirildiği grup doğaçlamalarına dayalı oyunların ortaya çıktığı çalışmalar yer almaktadır. Değerlendirme aşamasında da amaç çocuğa olayın tamamlandığını hissettirmek ve çocuğu rahatlatmaktır. Rahatlama hem fiziksel hem de zihinsel olabilir. Ayrıca drama çalışmalarının çocuklar üzerindeki etkisi tartışılır.

Dramanın planlamasını ve uygulanmasını açıklayabilmek

Drama çalışmalarını planlarken liderlerin dikkat edilmesi gereken bazı faktörler vardır. Bu faktörlere aşağıda yer verilmiştir:

- Drama çalışmasını planlarken çocukların ilgileri, gereksinimleri, gelişim özellikleri ve yaşları dikkate alınmalıdır.
- Drama çalışması planlanırken çocuklar arasındaki bireysel farklılıklar dikkate alınmalıdır.
- Çocukların gereksinimleri doğrultusunda bütün gelişim alanlarına yönelik kazanımlara yer verilmelidir.
- Çocukların yaratıcılıkları, problem çözme becerileri, karar verme becerileri, iç disiplin kazanmaları, sorumluluk ve iş birliği duygularını geliştirmelerine önem verilmelidir.
- Drama çalışmalarında önemli olan çocukların sürece keyifle katılmalarıdır.
- Drama çalışmalarında kazanan ya da kaybeden olmamalıdır.
- Çocukların başkalarına zarar vermeyen davranışları doğru olarak kabul edilmelidir.
- Aile katılımına önem verilmelidir.
- Drama sürecinde somut malzemeler kullanılmalıdır.
- Drama çalışmalarının başarılı olabilmesinde eğitim ortamının düzenlemesi önemlidir.
- Dramada kullanılacak materyaller güvenli ve sağlam olmalı, çocukların ilgi ve dikkatlerini çekebilmeli, gereksinimlerini karşılayabilmelidir.
- Çocuğun yapabileceklerinden başlanmalıdır ve çocuğun dokunduğu, gördüğü, tattığı, duyduğu yani beş duyusunu kullanabildiği etkinlikler planlanmalıdır.
- Drama planı yaparken çocukların da plan yapma sürecine katılımı sağlanabilir.
- Yapılan drama çalışmalarından sonra mutlaka bir değerlendirme yapılmalıdır.

Dramayı değerlendirebilmek

Lider planladığı ve uyguladığı drama sürecini çocuk, program ve eğitimci açısından değerlendirmelidir. Çocuk açısından; çocukların etkinliğe katılımları ve çocuklarda gözlemlenen gelişimler değerlendirilir. Program açısından; süreçte planlanan drama çalışmasının uygulanıp uygulanmadığı nedenleri ile açıklanır. Eğitimcinin kendisini değerlendirmesi; çalışmayı planlamada, uygulamada liderin kendisinden kaynaklı aksaklıkların olup olmadığı, esneklik gösterip gösteremediği gibi konularda eğitimcinin kendini değerlendirmesi gerekir.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi dramanın amaçlarından biri **değildir**?
  - a. İnsanın kendisini başkalarının yerine koyarak çok yönlü gelişmesini sağlamak
  - b. Bireyin eğitim ve öğretimde aktif olarak rol almasını sağlamak
  - c. Bireyin kendisini ifade edebilmesini sağlamak
  - d. Bireyin araştırma isteğini artırmak
  - e. Bireyin her istediğini yapmasını sağlamak
2. Drama ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?
  - a. Drama süreci deneyimli bir lider eşliğinde yürütülür.
  - b. Oyunculuk yeteneği gerektirir.
  - c. Araç-gereçler dramada role girmeyi kolaylaştırır.
  - d. Şimdi ve burada ilkesine dayalıdır.
  - e. “-miş gibi” yapmaya dayalıdır.
3. Aşağıdakilerden hangisi drama sürecinin bileşenlerinden biri **değildir**?
  - a. Lider/egitimci
  - b. Katılımcı/çocuk
  - c. Drama planı
  - d. Ortam/mezan
  - e. Araç-gereçler
4. Aşağıdakilerden hangisi drama liderinin özelliklerinden biri **değildir**?
  - a. Liderin yalnızca çocukların ilgi ve gereksinimlerini dikkate alarak planlama yapmasının yeterli olması
  - b. Lider drama, oyun, tiyatro, gelişim, eğitim konularında gerekli donanıma sahip olmalıdır
  - c. Çocukların gelişen kapasitelerini artıracak şekilde planlamalarını yapması
  - d. Grup üyelerinin kendilerini ifade etmelerine olanak sağlaması
  - e. Grubun güvenini kazanarak, gereken durumlarda sorunlara anında çözüm bulunması
5. Aşağıdakilerden hangisi drama çalışmalarının yapılacağı ortamın özelliklerinden biri **değildir**?
  - a. Drama ortamının spor salonu büyüklüğünde olması
  - b. Drama ortamında zemin ahşap ya da halı ile döşenmiş olması
  - c. Drama ortamında havalandırma, ısınma gibi koşulların uygun olması
  - d. Drama ortamında hayal gücünü geliştiren araç-gereçlerin olması
  - e. Drama ortamında müzik çaların bulunması
6. Aşağıdakilerden hangisi dramada kullanılan araç-gereçler ile ilgili dikkat edilmesi gerekenlerden biri **değildir**?
  - a. Araç-gereçler seçerken tema dikkate alınmalıdır.
  - b. Çocukların yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini geliştirecek araç-gereçler seçilmelidir.
  - c. Öykü kitapları gibi edebiyat ürünleri araç-gereçler arasında yer almazdır.
  - d. Araç-gereçlerin seçiminde çocukların ilgileri ve gelişim özellikleri önemli değildir.
  - e. Drama sürecinde kullanılmak üzere müzikçalar ve müzik albümleri araç-gereçler arasında olmalıdır?
7. Aşağıdakilerden hangisinde dramanın uygulama aşaması birlikte ve doğru sıralama ile verilmiştir?
  - a. Esas çalışma/canlandırma/ısınma/değerlendirme
  - b. Değerlendirme/ısınma/esas çalışma/canlandırma
  - c. Isınma/değerlendirme/esas çalışma/canlandırma
  - d. Esas çalışma/canlandırma/değerlendirme/ısınma
  - e. Isınma/esas çalışma/canlandırma/değerlendirme
8. Aşağıdakilerden hangisi drama çalışmalarında çocukların elde ettikleri kazanımlar arasında **yer almaz**?
  - a. Dinleme becerisi
  - b. Empati kurma becerisi
  - c. Problem çözme becerisi
  - d. Rekabeti öğrenme
  - e. Başkasına güven ve saygı duyma
9. Aşağıdakilerden hangisi drama çalışmalarını planlarken liderlerin dikkat etmesi gereken faktörlerden biri **değildir**?
  - a. Drama çalışmasını planlarken çocukların gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır.
  - b. Drama çalışmalarını planlarken çocukların yaratıcılıklarını ve problem çözme becerilerini geliştirmeye özen göstermelidir.
  - c. Drama çalışmalarında çocuğu rekabete yöneltecek oyunlara yer verilmelidir.
  - d. Drama çalışmalarında çocukların bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır.
  - e. Dramada kullanılacak materyaller güvenli ve sağlam olmalıdır.
10. Drama sürecinin değerlendirilmesi ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır**?
  - a. Değerlendirmede, drama sürecinden beklenen yararın ne derece sağlandığı belirlenmelidir.
  - b. Değerlendirmede çocuğun süreçte neler yaşadığını öğrenmek yeterli olur.
  - c. Değerlendirme çocuk merkezli olmalıdır.
  - d. Çocukların süreç boyunca etkin olup olmadığını belirlemek önemlidir.
  - e. Drama planının değerlendirilmesi çocuk, program ve eğitimci açısından olacak şekilde yapılmalıdır.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. e Yanıtınız yanlış ise “Drama İle İlgili Temel Kavramlar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. b Yanıtınız yanlış ise “Drama İle İlgili Temel Kavramlar” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. c Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Bileşenleri” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. a Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Bileşenleri” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. a Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Bileşenleri” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. d Yanıtınız yanlış ise “Dramanın Bileşenleri” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. e Yanıtınız yanlış ise “Dramada Uygulama Aşamaları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. d Yanıtınız yanlış ise “Drama Çalışmalarını Planlarken ve Uygularken Dikkat Edilmesi Gereken Faktörler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. c Yanıtınız yanlış ise “Drama Çalışmalarını Planlarken ve Uygularken Dikkat Edilmesi Gereken Faktörler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. b Yanıtınız yanlış ise “Dramada Değerlendirme” konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Çatışma/gerilim, drama sürecinin başlamasında ve sürdürülmesinde önemli bir itici güce sahiptir. Gizemli durumlar, üstesinden gelinmesi gereken güçlükler, acil çözülmesi gereken sorunlar, önceliklerin belirlenme güçlüğü gibi durumlar ve çatışmalar gerilim yaratmaktadır. Dramada çatışma durumu esas çalışma/canlandırma aşamasında gerçekleşir. Çatışmayı yaratan unsurlar arasında sınırlılıklar önemli bir etkidir. Sınırlılıklar, gerilimi yaratarak dramanın sürdürülmesi ve katılımcıların yaratıcı davranışlar göstermesini sağlamaktadır. Örneğin belli bir zamanda belli bir yere yetiştirme zorunluluğu gibi. Çatışmalar bir ya da birden çok insanın kendisiyle, birbirleriyle, doğayla ya da başka nesnelere etkileşerek yaşadıkları içsel ve dışsal devinimlerle drama çalışmalarında ortaya çıkar. Drama çalışmalarında çatışma, çalışmaya odaklanmayı sağlar. Katılımcıların konuya ilgi duyması için gerilimin oluşturulması gerekmektedir.

Sıra Sizde 2

Drama çalışmalarında lider ve katılımcıların olmadığı bir drama çalışması düşünülemez. Lider dramayı planlarken dramanın gerçekleşeceği ortam ve kullanılacak araç ve gereç-

leri de önceden planlar. Bu durumda, drama sürecinin lider, katılımcılar, ortam, araç-gereçlerden oluşan ve birbirini tamamlayan çeşitli bileşenlerden oluştuğu söylenebilir. Drama sürecinde, katılımcıların keşfetmesi, gelişmesi, düşüncelerini ve duygularını dramatik etkinlikler yoluyla ifade etmesi için önceden planlanmış bir sürece ve süreçte katılımcılara rehberlik eden bir lidere gereksinim vardır. Katılımcılar olmadan bir drama sürecinin gerçekleşmesi mümkün değildir; drama sürecinde katılımcılar kilit bir etkiye sahiptirler. Drama sürecinin planlanması ve uygulanmasında katılımcıların yaşları, gelişim dönemi özellikleri, cinsiyetleri, ilgileri, gereksinimleri dikkate alınmalıdır.

Sıra Sizde 3

Her yönüyle iyi bir drama ortamı hazırlamak için şunlara dikkat edilmelidir: Ahşap ya da halı ile zemini döşenmiş olan ve ayakkabıların çıkarılıp girilebileceği bir ortam olmalıdır. Sabit sıraların olmadığı, olası gürültü unsurlarını önleyici, her türlü eyleme ve gerekli olduğunda sunum yapmaya elverişli olmalıdır. Ortamın ısısı, ışığı ve havalandırmasının drama çalışmalarının rahatlıkla yürütülebileceği bir şekilde olması sağlanmalıdır. Ortam ne büyük ne de küçük olmalıdır. Çok büyük ortamlar dikkatin dağılmasına, grup dinamiğinin yakalanmasında sıkıntılara neden olabilir; küçük ortamlar ise sürecin rahatlıkla yürütülebilmesinde sıkıntılara yol açabilir. Katılımcıların birbirlerine dokunamayacakları kadar geniş olmalı, bununla birlikte katılımcıların dikkatlerini dağıtacak şekilde de büyük olmamalıdır.

Sıra Sizde 4

Drama çalışmasını planlarken çocukların ilgileri, gereksinimleri, gelişim özellikleri ve yaşları dikkate alınmalıdır. Çocuklar içinde buldukları yaşlardan dolayı benzer gelişim özellikleri göstermekle birlikte bireysel farklılıklara sahiptirler. Bu nedenle drama çalışması planlanırken çocuklar arasındaki bireysel farklılıklar dikkate alınmalıdır. Bir çocuğun rahatlıkla yapabildiği bir etkinliği başka bir çocuk yapamayabilir ya da yapmakta güçlük çekebilir. Çocuklardan biri doğaçlama yaparken kendini daha iyi gösterebilirken, başka bir çocuğun yaratıcı fikirleri drama sürecini etkileyebilir. Bu nedenle drama sürecinde her çocuğun biricik olduğu ve diğer çocuklarla karşılaştırılmaması gerektiği unutulmamalıdır. Dramada sonuç değil sürecin önemli olduğu unutulmamalıdır. Drama çalışmalarından yola çıkarak mutlaka bir gösterinin oluşturulması gerekmemektedir. Önemli olan çocukların sürece keyifle katılmalarıdır. Drama çalışmalarında kazanan ya da kaybeden olmamalıdır. Günümüzde çocuklar birçok

alandaki birbirleri ile rekabet hâlinindedirler. Oysa bireyin kendisini başkası ile karşılaştırması doğru değildir. Önemli olan kendi yapabildiklerini geliştirmeye yönelik çaba harcamasıdır. Bu nedenle çocuğu rekabete yöneltecek oyunlara bu dönemde yer verilmemesinin gerekli olduğu söylenebilir. İlk kim yaptı, ilk kim söyledi, en güzel kim yaptı gibi ifadeler çocukların heyecanla dramaya katılmalarını önlemektedir. Bu nedenle bu tür ifadelere yer verilmemelidir. Bunlar gibi drama sürecini etkileyecek diğer faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Eğer bu faktörler göz önüne alınmadan süreç planlanır ve uygulanırsa yapılan drama çalışmaları çocukları olumsuz yönde etkiler. Çocuk grup içinde kendini güvende hissetmeyebilir, rekabete dayalı oyunlarda hep sonda kalırsa kendine güveni zedelenir. Bireysel farklılığı dikkate alınmayıp her çocuktan aynı şeyi yapması beklenirse hem yapabilen hem de yapamayan çocuklar için olumsuz etkiler söz konusu olur. Gelişim özellikleri dikkate alınmadan planlanan bir süreç çocuk için çok basit gelebilir, bunun sonucunda da sürece katılımı zor olur. Ya da tam tersi gelişim özelliklerinin üstünde bir süreç planlaması olursa da dramadan beklenen yarar sağlanmaz. Bu nedenlerden dolayı drama sürecini planlarken ve uygularken dikkat edilmesi gereken her bir faktörü göz önünde bulundurmak gerekir.

Sıra Sizde 5

Değerlendirme drama sürecinden beklenen yararın ne derece sağlandığını belirlemek, çocukların süreç boyunca etkin olup olmadığını, bu süreç içerisinde neşeli vakit geçirip geçirmediğini ve öğretilenlerin kalıcılığını saptamak için önemlidir. Liderin, planladığı ve uyguladığı drama sürecini çocuk, program ve eğitimci açısından değerlendirmesi gerekir. Çocuğun etkinliğe katılımı, çocukta gözlemlenen gelişimler gibi durumlar ile ilgili değerlendirme yapılır. Programın süreçte uygulanıp uygulanmadığı, nedenleri ile açıklanır. Ayrıca eğitimci olarak lider kendisini de değerlendirir; çalışmayı planlamada, uygulamada kendisinden kaynaklı aksaklıkların olup olmadığını, esneklik gösterip gösteremediği gibi konularda eğitimcinin kendini değerlendirmesi söz konusudur. Yapılan bu değerlendirmeler sonucunda bir taraftan çocuğun daha yakından tanınması sağlanırken bir taraftan da eğitimci yani drama lideri bir sonraki drama çalışmalarını planlamada ve uygulamada yapmış olduğu değerlendirmelerden yararlanır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Adıgüzel, H. Ö. (2002). Eğitim Bilimlerinde (Görsel Sanatlar Eğitiminde) Bir Uzmanlık Alanı Olarak Kültür Pedagojisi. Doktora tezi (basılmamış). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Adıgüzel, H. Ö. (2006a). Yaratıcılık Kuramları. Çocukta Yaratıcılık ve Drama. (Ed. A. Öztürk). 4. Baskı, s: 15-26, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Adıgüzel, H. Ö. (2006b). Yaratıcı Drama Kavramı, Bileşenleri ve Aşamaları. Yaratıcı Drama Dergisi, 1(1): 17-29.
- Adıgüzel, Ö. (2007). Drama ve Öğrenme Ortamları. İlköğretimde Drama. (Ed. A. Öztürk), s: 33-47, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Adıgüzel, Ö. (2010). Eğitimde Yaratıcı Drama. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akar-Vural, R. ve Somers, J. W. (2011). İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aktaş-Arnas, Y. (2011). Dramada Ortam ve Araç Gereçler. İlköğretimde Drama. (Ed. A. Köksal-Akyol), s:67-75, İstanbul: Kritik Yayınları.
- Aktaş-Arnas, Y. ve Köksal-Akyol, A. (2014). Dramanın Bileşenleri. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim. Okul Öncesi Eğitimde Drama. (Ed. A. Köksal-Akyol), s:100-114, Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Alevcan, S. (2005). Drama Uygulamaları Belirli Gün ve Haftalar İçin. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş. ve Çimen, S. (2000). Drama. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Aral, N., Köksal-Akyol, A. ve Can-Yaşar. (2007). Okul Öncesinde Drama Etkinlikleri. Ankara: Oluşum Yayıncılık.
- Aral, N. ve Can-Yaşar. (2015). 36-72 Aylık Çocuklar için Eğitim Programı. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim-Okul Öncesi Eğitim Programları (Ed. A. Köksal Akyol), s: 238-275, Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Aslan, N. (2011). Yaratıcı Dramada Bazı Temel Kavramlar. İlköğretimde Drama. (Ed. A. Köksal-Akyol), s:34-40, İstanbul: Kriter Yayınları.
- Booth, D. (2008). Children As Drama-Markes. Canadian Theatre Review.
- Brewer, J. A. (2007). Introduction To Carly Childhood Education: Preschool Through Primary Grade. Boston-USA: Pearson Education, Inc

- Can-Yaşar, M. (2011). Dramada Uygulama Aşamaları. İlköğretimde Drama. (Ed. A. Köksal-Akyol), s:75-86, İstanbul: Kriter Yayınları.
- Can-Yaşar, M. (2013). Drama. Okul Öncesi Öğretmenliği. (Ed. N. Aral, Ü. Deniz ve A. Kan), s:399-425, Ankara: Alan Bilgisi Yayınları.
- Can-Yaşar, M. (2014). Dramada Uygulama Aşamaları. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim. Okul Öncesi Eğitimde Drama. (Ed. A. Köksal-Akyol), s:84-96, Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Earl, A. (1997). Müze Pedagojisi İngiltere'de Nasıl Gelişti? Tarih Konuşan Drama (çeviren. T. Sağlam). Drama, Maske, Müze. 6. Uluslararası Eğitimde Drama Semineri, Ankara: Çağdaş Drama Derneği.
- Erdoğan, S. (2008). Drama İle Matematik Etkinlikleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gönen, M. ve Uyar-Dalkılıç, N. (1998). Çocuk Eğitiminde Drama. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Gönen, M. (1999). Çocuk Eğitiminde Drama Yöteminin Kullanılması. Türkiye 1. Drama Liderler Buluşması. Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi, s:34-40. Ankara.
- Hendy, L. and Toon, L. (2001). Supporting Drama And Imaginative Play In The Early Years. Buckingham-Philadelphia: Open University Press.
- Kandır, A. (2003). Yaratıcı Dramanın Okul Öncesi Eğitim Planındaki Yeri Ve Hedefleri. Okul Öncesi Eğitimde Drama Teoriden Uygulamaya. (3.baskı), s:19-28, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Köksal-Akyol, A. (2003a). Drama ve Dramanın Önemi. Türk Eğitim Bilimleri, 1(2), 179-190.
- Köksal-Akyol, A. (2003b). Okul Öncesinde Drama ve Örnek Drama Etkinliği. Okul Öncesinde Drama ve Tiyatro, s:63-76, Ankara: Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi Yayınları.
- Köksal-Akyol, A. (2011). Yaratıcılık ve Drama. İlköğretimde Drama. (Ed. A. Köksal-Akyol), s:99-116, İstanbul: Kriter Yayınları.
- Köksal, N. (2007). Eğitim Programları ve Yaratıcı Drama. Yaratıcı Drama Dergisi. Yaz/Kış cilt 1, sayı 3-4, s:179-189.
- Körükçü, Ö. (2014). Drama İle İlgili Kavramlar. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim. Okul Öncesi Eğitimde Drama. (Ed. A. Köksal-Akyol). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- McCaslin, N. (2006). Creative Drama In The Classroom And Beyond. America: United States of Pearson Education.
- Ömeroğlu-Turan, E. ve Can-Yaşar, M. (1999). Okul Öncesi Eğitimde Drama Uygulamaları. Gazi Üniversitesi Anadolukülli/Anasınıfı Öğretmen El Kitabı, s: 91-110, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Önder, A. (2001). Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Önder, A. (2003). Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- San, İ. (2002a). Eğitimde Yaratıcı Drama. Yaratıcı Drama 1985-1995, (Ed. Ö. Adıgüzel), s:57-69, Ankara: Naturel Yayıncılık.
- San, İ. (2002b). Yaratıcı Drama-Eğitsel Boyutları. Yaratıcı Drama 1985-1995, (Ed. Ö. Adıgüzel), s:81-90, Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Üstündağ, T. (2002). Yaratıcılığı Yolculuk. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Üstündağ, T. (2007). Dramada Öğrenme Ve Öğretme Süreci. İlköğretimde Drama (Ed. A. Öztürk), s:49-73. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

4

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Dramada tekniklerin önemini ve teknik kullanmanın amaçlarını açıklayabilecek,
- Teknik kullanırken dikkat edilmesi gereken faktörleri sıralayabilecek,
- Drama çalışmalarında kullanılan teknikleri açıklayabilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Anahtar Kavramlar

- Rol Oynama
- Doğaçlama
- Rol Değiştirme
- Rol İçinde Yazma
- Dramatizasyon
- Donuk İmge
- Röportaj
- Geriye Dönüş
- Dedikodu Halkası
- Bilinç Koridoru
- Liste Yapma
- Aradaki Boşluk

İçindekiler

Dramada Kullanılan Teknikler

GİRİŞ

Pınar Öğretmen ortaokul beşinci sınıfların seçmeli drama dersine girmektedir. Çocuklarla nesnelere yola çıkarak bir drama çalışması yapmayı planlamaktadır. Drama çalışmasında; “Zaman, mekan ve konuya dayalı öykü kurgular ve doğaçlar.”, “Bir durumu, bir konuyu bedeniyle anlatır.”, “Günlük hayatta kullandığı nesnelere amaç dışında kullanır.” kazanımlarına yer vermek istemektedir. Sınıfa dedesinin Almanya’ya işçi olarak gittiği yıllarda kullandığı tahta bavulla gelir ve çocuklara dedesinden bahseder. Çocuklara bavulla oyun oynayacaklarını söyler.

Çocuklar yönergelere uygun hareket ederler: “Elinizde bavul var ve yürüyorsunuz. Treni kaçırmak üzeresiniz, neredeyse geç kaldınız. Hızlanmanız lazım, gara geldiniz, biletinizi arıyorsunuz. Telaşlandınız. Acaba bavulun içine mi koymuştunuz. Açıp bakıyorsunuz. İçindekilerin hepsini yere döktünüz. Bavulun iç gözünde biletinizi buldunuz ve bavulunuzu toparlayıp bileti görevliye teslim ettiniz.

“Bavul Kimde” oyunu oynanır. Çocuklar halka olur. Müzik açılır, tahta bavul müzik eşliğinde elden ele dolaştırılır. Müzik durdurulduğunda bavul elinde kalan çıkar. İlk çıkanlar birinci, sonra çıkanlar ikinci, daha sonra çıkanlar üçüncü, ondan sonrakiler dördüncü grubu oluştururlar.

Gruplar kapağı açılmış ve içindeki eşyalar etrafa saçılmış bavulun fotoğraf karesini oluştururlar. Gruplar oluşturulan fotoğraf karesinden bir saat öncesinde bu bavullun kimin elinde olabileceğini yönelik fotoğraf karelerini yaparlar. Gruplar bavulun günlük kullanımı dışında farklı bir amaç için kullanılmasıyla nasıl bir amaçla kullanılacağına dair yeni bir fotoğraf karesi oluştururlar.

Gruplar “Almanya’ya işçi olarak giden gencin trenden inerken bavulunun yerinde olmadığını farketmesi” anının fotoğraf karesini oluştururlar. Fotoğraf kareleri sırası ile incelenir; çocuklar fotoğraf karelerinde olan her bir kişinin neler hissediyor ya da neler düşünüyor olabileceği ile ilgili tahminlerde bulunurlar. Tüm fotoğraf kareleri incelendikten sonra her grup yaptıkları fotoğraf karalerinden yola çıkarak doğaçlamalarını yaparlar.

Gruplar kartonlara tahta bavul ile ilgili resim yaparlar. Bavul resmi yapıldıktan sonra çocuklar, kartonlarda boş kalan yerlere drama sürecine yönelik duygu ve düşüncelerini yazarlar.

Eğitim, öğrenme kuramları ve psikoloji biliminin verileri üzerine oluşturulmuş ilke, yaklaşım, yöntem, teknik ve etkinlikler yoluyla gerçekleşen öğrenmelerin değerlendirilmesini içeren programlı bir süreçtir. Bir eğitim programı hazırlanırken öncelikle bir yöntem seçilir. Yöntem, “Bir şey yaparken tutulan, bir amaca erişmek için izlenen düzenli yol ya da bilimde belli bir sonuca erişmek için bir plana göre izlenen dizgesel yoldur”. Teknik ise “Bir öğretme yöntemini uygulamaya koyma biçimi ya da sınıf içinde yapılan işlemlerin

bütünüdür.” Bir teknik hiçbir zaman yöntemin üstünde değildir. Uygun öğretim yöntem ve teknikler kullanıldığında, belirlenen amaca ulaşmak mümkün olmaz.

Eğitim sistem içerisinde öğrenmede etkili olan birçok yöntem ve teknik vardır. Bu yöntemlerden birisi de dramadır. Drama bir yöntem olarak kullanıldığı gibi, içerisinde amaçları barındıran, belirlenen amaçlara ulaşmak için çeşitli tekniklerin kullanılmasına olanak sağlayan, belirli aşamalardan oluşan bir disiplindir. Drama bir eğitim öğretim yöntemi ise dramada teknikler, bu yöntemi uygulamaya koyma biçimidir. Drama kendi içinde birçok teknik barındırır. Bu teknikler, çatışma durumlarının giderilmesine, problem durumlarının çözülmesine yardımcı olur. Dramada kullanılan bir çok teknik olmakla birlikte “doğaçlama” tekniğinin kullanılmadığı bir drama sürecinden bahsetmek mümkün değildir.

Resim 4.1

Çocukların kendi yaşantılarından yola çıkarak yaptıkları bir canlandırma

Drama, bilişsel davranışları, duyuşsal özellikleri ve devinişsel becerileri kazandırmada bir öğretim yöntemi, başta duyuşların eğitimi olmak üzere bütüncül ve estetik anlayış oluşturmada sanat eğitimi alanı ve yaşanan süreci betimlemede, açıklama ve kontrol edebilme olanaklarıyla bir disiplin olarak değerlendirilir. Drama sürecinde, katılımcıların yaşantılarından yola çıkarak, bir amacın, düşüncenin, doğaçlama, rol oynama vb. tekniklerden yararlanarak canlandırılması söz konusudur.

Bu ünite, dramada tekniklerin kullanımının önemi, teknik kullanmadaki amaçlar, teknik kullanırken dikkat edilmesi gerekenler ve dramada kullanılan teknikler üzerinde durulacaktır.

DRAMADA TEKNİKLERİN ÖNEMİ VE TEKNİK KULLANMANIN AMAÇLARI

Bir drama liderinin ya da alanında dramayı yöntem olarak kullanacak eğitimcinin belirlediği amaçlara ulaşmak için yararlanabileceği pek çok araç vardır. Bu araçlar, teknik veya strateji olarak da adlandırılabilir. Dramada kullanılan her bir tekniğin önemi büyük olmakla birlikte, doğaçlama tekniğinin yeri farklıdır; doğaçlamanın olmadığı bir drama süreci olamaz. Liderin hangi tekniği hangi amaçla kullandığını bilmesi ve süreci buna göre planlaması gerekmektedir. Drama çalışmaları çocuklara yaparak yaşayarak öğrenme fırsatları sunmaktadır. Drama çalışmaları sırasında, drama liderinin rehberliğinde ve grubun süreci yaşamalarına ve dramada deneyim kazanmış olmalarına bağlı olarak yapılması ve denenmesi açısından teknikler etkili olmaktadır.

Dramada teknikler canlandırma aşamasında liderin amaçlarına ulaşmasında etkilidir. Liderin dikkat etmesi gereken nokta hangi tekniğin hangi amaçla kullanılabileceğini bilmek, teknik kullanımını planlayabilmek, uygulayabilmek ve değerlendirebilmektir. Lider, amacına uygun, katılımcıların yaşları, gelişim düzeyleri, ilgileri, gereksinimleri ve hazır bulunuşluğuna göre drama sürecinde kullanacağı teknikleri tercih etmelidir.

Altınova (2014), dramada teknik kullanımının amaçlarını şu şekilde sıralamıştır;

- **Teknikler canlandırmalara bir sanat formu vermek amacıyla kullanılabilirler:** Dramada semboller, şiirler ve beden dili sık sık kullanılır. Örneğin, ilkokula giden bir çocuğun arkadaşının dolabından gizlice bir kitap alma anı, “donuk imge” tekniği ile yapılabilir. Kullanılan donuk imge tekniği anlatımı kuvvetlendirir; aynı zamanda kısa sürede bir çok şeyin anlatımı sağlanmış olur.
- **Teknikler drama sürecine yeni bilgiler eklemek için kullanılabilir:** Drama sürecinin ilerleyebilmesi, gelişebilmesi, gerilimin artması ya da azalması, sorunun karmaşık hâle gelmesi ya da çözülmesi için bazen yeni bir bilgiye ya da bilgilere ihtiyaç duyulabilir. Ya da süreç belli bir yerde tıkanabilir. Teknikler yeni bilgiler verme ya da tıkanmayı önlemeye yardımcı olabilir. Örneğin, bir müzede hırsızlıkla ilgili müze görevlilerine iletilen bir “mektup” süreci farklı bir yere getirebilir.
- **Teknikler sürece ilgi çekmek, merakı ayakta tutmak, daha sonra ne olacak hissi uyandırmak için kullanılabilir:** Drama sürecinde çocuklar bir durumun, bir çatışmanın içine girer ve kurgusal süreçte çatışmayı yaşarlar. Gruptaki çocuklar birlikte sorgular, analiz eder ve bu süreçte kullanılan teknikler ile sürece etkin bir şekilde katılırlar. Böylece sürecin ilerlemesinde çocuklar etkin rol oynarak yaşantı yoluyla önemli kazanımlar edinirler.
- **Teknikler süreç için bir odak bulmayı kolaylaştırmak amacı ile kullanılabilir:** Odak, dramada katılımcılar tarafından canlandırılan konunun, olayın, durumun ele alınış biçimi ile yaratılan duygu, düşüncelerden oluşur. “Neye vurgu yapılacak?” “Ne irdelenecek?” ve “Ne değerlendirilecek?” ile ilgili soruların yanıtlarının ve odağın belirlenmesinde tekniklerden yararlanılabilir.
- **Teknikler sürecin gidişatını değiştirmek amacı ile kullanılabilir:** Drama lideri amacına uygun bir şekilde drama planını yapıp, bu planı da uygular. Ancak bu planın uygulanması sırasında gruptan, liderden, ortamdaki kaynaklanan nedenlerle süreç planlandığı gibi uygulanamayabilir. Böyle bir durumda lider için teknikler süreci değiştirmede önemli bir araç olarak kullanılabilir. Böylelikle lider süreci odaktan koparmadan kendi amaçları doğrultusunda yönlendirmiş olur.
- **Teknikler sorunu çözmeye etkili birer araç olarak görev yapabilirler:** Drama sürecinde çatışma katılımcı olan çocuklar tarafından çözülmeye çalışılır ve bu süreçte teknikler güçlü birer araç olarak kullanılır. Sorunların çözümünde çocukların geçmiş yaşantıları, çağrışımları, anıları kurgusal bir gerçeklik içerisinde hemen devreye girer ve sorunun drama teknikleriyle çözümü onun yaşantılarından büyük ölçüde etkilenir.

Resim 4.2

Lider çocukların yaşları ve gelişim dönemi özelliklerini göz önünde bulundurmalıdır.

- **Teknikler süreci monotonluktan çıkarmak için kullanılabilir:** Drama süreci dinamik bir süreçtir ve çocuklar her zaman aktif olmak durumundadır. Bazı durumlarda çocuklar sürece aktif katılamayabilirler ya da süreç monoton bir hâle gelebilir. Her oturumda sadece doğaçlama ve rol oynama gibi bir kaç tekniğe odaklanması çocukları sıkabilir. Dolayısıyla süreçte farklı ve yeni teknikler uygulamak çocukların sürece katılımlarını olumlu yönde etkileyebilir.

Tekniklerin drama sürecinde kullanımında liderin hangi tekniği, hangi amaçla kullanacağını bilmesi, grubun özellikleri ile gruptaki her bir çocuğun bireysel farklılıklarını dikkate alması gerekir.

Bu bölümde aktarılan konuları daha ayrıntılı olarak aşağıdaki kitapta bulabilirsiniz:
Hüseyin Altınova, Dramada Teknik Kullanma. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim. Okul Öncesi Eğitimde Drama. (Editör: Aysel Köksal-Akyol, Ankara: Hedef Yayıncılık, 2014, 1. Baskı).

DRAMADA TEKNİK KULLANIRKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN FAKTÖRLER

Drama sürecinde monotonluktan kurtulma, aktif katılımı sağlama, bilginin kalıcı olmasını sağlama ve çatışmanın çözülmesi gibi amaçlarla tekniklerden yararlanılmaktadır. Liderin yaşantı yoluyla öğrendiği teknikler onun drama planı yapmasında ve belirtilen bu amaçlarla süreci yönlendirmesinde göz önünde bulundurması gereken faktörler vardır. Altınova (2014) liderin, drama planlarını yaparken tercih edilecek teknikleri belirlerken dikkat etmesi gereken faktörler üzerinde çalışmış ve aşağıda verilen faktörleri ortaya koymuştur;

- Tekniklerin yapıları birbirinden farklıdır ve bu yapılar dikkate alınarak tekniğin sürecin neresinde kullanılacağına karar vermek gerekmektedir. Dramanın farklı aşamalarında kullanılan tekniklerin içerik ve yapı olarak birbirinden farklı olması söz konusu olabilir. Ayrıca, yeni bir grubun başlangıç aşamasında kullanılan teknikler daha çok tanışma, grup dinamiği oluşturma, uyum ve güveni sağlamaya yönelik teknikler olurken, ilerleyen aşamalarda belirli bir konunun derinlemesine işlenmesinde, sonlandırılmasında farklı teknikler tercih edilebilir.
- Teknikler drama sürecinde hiçbir zaman amaç değildir, amaca giden yolda araç olarak kullanılırlar. Tekniklerin grup sürecine yön vermek, grubu belli bir odağa çekmek, grup sürecini hızlandırmak ve grup üyelerinin ihtiyaçlarına cevap vermek için kullanıldığı unutulmamalıdır.
- Her bir tekniğin hangi amaçla kullanıldığının bilinmesi drama sürecine katkı sağlar. Bir drama çalışmasında ne kadar sayıda teknik kullanılacağı, tekniklerin nasıl kullanılacağı ve hangi amaca ya da amaçlara hizmet edeceğinin farkında olunmalıdır. Grubu oluşturan bireylerin özellikleri de tercih edilecek teknik ya da teknikler üzerinde etkili olacaktır. Bu nedenle her grubun birbirinden farklı olduğu, her grubu oluşturan bireylerin de birbirinden farklı olduğu unutulmamalı ve süreçte kullanılacak tekniklerde bu farklılıklar dikkate alınmalıdır.
- Teknik kullanmada herhangi bir eğitsel amacın olmaması, sırf kullanmış olmak için süreçte bazı tekniklere yer verilmesi sürecin etkili geçirilmesinin önünde bir engel olacaktır. Teknikler katılımcıların gereksinimine, hazır bulunuşluğuna, işlenecek temanın içeriğine ve liderin becerisine göre belirlendiği zaman fazladan teknik kullanımı söz konusu olmayacaktır.
- Teknikleri sadece kitaplardan okumak ya da başka bir liderden duymak yeterli değildir. Liderinin o etkinliği bizzat yaşamış olması gerekir. Tekniği yaşantı yoluyla

öğrenen lider bu tekniğin ne işe yaradığını, hangi duyguları harekete geçirdiğini ve hangi konularda farkındalık kazandırdığını ya da hangi kazanımlara ulaşılmasında katkı sağlayabileceğini daha etkili bir şekilde yordayabilir.

Resim 4.3

Lider drama çalışması yapacağı grubun özelliklerini dikkate almalıdır.

Liderin burada belirtilen faktörleri dikkate alarak drama planlarında tekniklere yer vermesi daha etkili drama süreçlerinin yaşanmasına katkı sağlayacaktır. Bu nedenle drama liderlerinin ya da çocuklarla drama çalışmaları yapan eğitimcilerin tekniklerle ilgili hem teorik hem de uygulamaya yönelik yeterli donanımlara sahip olması gerektiği düşünülmektedir.

DRAMADA KULLANILAN TEKNİKLER

Dramada teknik kullanımının neden önemli olduğu, teknikleri kullanırken nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili açıklamalardan sonra, dramada kullanılan teknikleri de tanıtmak yerinde olacaktır. Dramada kullanılan bir çok teknik bulunmakla birlikte bu ünite de tüm tekniklere yer verilmeyip, bazı tekniklere yönelik açıklamalarda bulunulacaktır.

Bu bölümde aktarılan konuları daha ayrıntılı olarak aşağıdaki kitapta bulabilirsiniz:
Ömer Adıgüzel, Eğitimde Yaratıcı Drama (Ankara: Naturel yayınları, 2010, 1. Baskı).

K İ T A P

Aşağıda dramada kullanılan tekniklerden bazılarının açıklamalarına yer verilmiştir; ancak liderin bu teknikleri drama sürecinde kullanırken daha önce belirtilen dikkat edilmesi gereken faktörleri göz önünde bulundurmasının gerekli olduğu unutulmamalıdır.

Rol Oynama: Rol oynama drama çalışmalarında iki temel teknikten biridir. Rol oynama, drama sürecine katılan çocukların başka bir kimliğe, canlı ya da cansız varlığa bürünerek, onun olası duygu, düşünce ve davranışlarını anlayıp yansıtmak, oynamak anlamına gelmektedir. Isınma çalışmalarından itibaren rol oynama başlar ve tüm drama sürecinde sıklıkla bu teknikten yararlanır. Rol oynama grubun değil, bir katılımcının yaptığı etkinliktir.

Doğaçlama: Dramada kullanılan iki temel teknikten bir diğeri ise doğaçlamadır. Drama da birkaç teknik hariç, hangi teknik uygulanırsa uygulansın sonuçta doğaçlama yapılmaktadır. Doğaçlama, atölye ortamında katılımcıların sonucunu öngörmeden, içten geldiği gibi rol oynayarak olayları olguları araştırma inceleme tekniği olarak ifade edilmektedir. Drama da doğaçlama iki şekilde uygulanmaktadır. Bunlardan birincisi roller ya da çıkış noktası gibi belli konulara karar verip sonucu öngörülmeden oynanan doğaçlamadır. Burada belli bir

Çocuklar rol oynama sayesinde başkalarının rolüne girerek onların ne hissettiğini ve düşündüğünü yaşama fırsatı bulurlar.

hazırlık yapılması söz konusu olmakla birlikte, sözler ezberlenmez. İkinci tür doğaçlama ise tamamen spontandır ve kendiliğinden gelişmektedir. Drama sürecinde doğaçlamalar küçük gruplar ile yapılabileceği gibi tüm grupla da doğaçlama yapılabilir. Küçük gruplar halinde ya da tüm grupla doğaçlama yapmaya katılımcıların yaşları, gelişim dönemi özellikleri, üzerinde durulan tema, çevresel koşullar gibi bazı faktörler etki etmektedir. Lider bunları göz önüne alarak küçük ya da büyük grup doğaçlamasına süreçte yer vermelidir.

Resim 4.4

Okulda yaşanan bir soruna yönelik yapılan bir doğaçlama

SIRA SİZDE

Dramada kullanılan doğaçlama tekniği diğer tekniklere göre neden daha önemlidir? Tartışınız.

Liderin role girmesi çocukların heyecanla sürece katılmalarında etkili olduğu için liderin drama planlarında bu tekniğe yer vermesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Liderin Rolde Olması: Liderin, grubun bir parçası olarak ve role girerek drama sürecine doğrudan katılmasıdır. Liderin role girmesinin en önemli katkılarından biri çocukların motivasyonunu artırmasıdır. Süreci monotonluktan kurtarmak, çatışmayı yaratmak gibi durumlarda da liderin role girmesi etkili olabilir. Etkinliğin başında, çocukları davet etmek ya da toplamak, rolleri dağıtmak ve etkinliği başlatmak için yönlendirici olabilir. Ancak etkinlik başladıktan sonra lider de çocuklar gibi belirlediği bir role girebilir.

Resim 4.5

Drama sürecinde role girmiş olan bir lider

Rol Değiştirme: Drama etkinliği sırasında farklı rolleri oynayan çocukların, rollerini değiştirmeleri anlamına gelmektedir. Anne ve çocuk rolüne girerek evden okula gitme anının canlandırıldığı bir etkinlikte, bir süre sonra çocuklar rolleri değiştirerek her iki çocuk da hem anne hem de çocuk rolüne girmiş olur.

Rol İçinde Yazma: Çocukların, ele alınan içerik doğrultusunda ve canlandırılan roldeki kişinin ağzından rapor, mektup, kartpostal, çağrı yazısı, mahkeme karar yazısı, toplantı duyurusu vb. yazmalarıdır. Çocuklar bunu birbirinden ayrı ayrı yapabilecekleri gibi, ikili, üçlü gruplar hâlinde ya da tek bir grup olarak da yapabilirler.

Rol Kartları: Lider bazen çocuklara rolüne girecekleri kişinin ya da varlığın özellikleri ya da bulunduğu ortam hakkında bilgilerin yazılmış olduğu rol kartlarını verir. Çocuklar kendilerine verilen kartlarda yazılanları dikkate alarak role girerler.

Dramatizasyon: Dramatizasyon, yazılı olsun ya da olmasın başı-ortası-sonu belli olan, bitmiş olan, çocukların kendilerinden fazla bir şey katamayacağı bir öykü ya da durum olduğu gibi, değişiklik yapılmadan, aslına sadık kalınarak canlandırılmasıdır. Dramatizasyonda, yaratıcılık diğer tekniklere göre daha sınırlıdır. Katılımcı belirli bir olaya sadık kalmak zorunda olduğu için, olaya kendinden fazlaca bir şey katamaz. Ancak, öğreneni pasif olmaktan çıkarıp aktif hâle getirdiği için, geçmişte etkili bir teknik olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise drama çalışmalarında dramatizasyon, belli bir doğaçlamayı tekrar ve olabildiğince aynı şekilde oynamak istendiğinde kullanılan bir teknik olarak teknikler arasındaki yerini almaktadır. Dramatizasyon başta çocuklar olmak üzere bireylerin öykünme, devinim, dille ifade gibi güçlerine dayanan, doğal, kültürel ve toplumsal tüm olayların, imgelerin daha yoğun olduğu bir ortamda canlandırıldığı bir öğrenme yoludur. Dramatizasyon çocukların yaşamında geniş ölçüde yer alır. Çocukların oynadıkları oyunların hemen hepsi kendi kendine bir gelişimi olan ve öykünmeye özgü özelliği nedeniyle dramatizasyonu destekler.

Dramada kullanılan dramatizasyon tekniğinin temel özellikleri nelerdir? Açıklayınız.

Sözsüz Oyun: Duygu ve düşünceleri söz kullanmadan ifade etmektir. Katılımcıların sözcükler olmadan hareketlerle bir şeyi anlatması ya da oynaması şeklinde tanımlanabilir. Çocukların dikkatlerini vücut hareketlerine yoğunlaştırmaları açısından önemlidir. Sözsüz oyunda, canlandırılacak durum ya da olayın çocuklar tarafından anlaşılması önemlidir. Sözsüz oyun, çocukların deneyimlerini, algıladıkları şeyleri hatırlamalarını ve zihinsel olarak oluşan imajlara biçim vermek üzere konsantre olmalarını gerektirir.

Donuk İmge: Donuk imge dramada sıklıkla kullanılan tekniklerden biridir. Bu teknikte, drama sırasında önemli bir oluşum gerçekleştirilirken, liderin grubu durdurması ve grubun “o an” üzerine tartışması söz konusudur.

Fotoğraf Karesi: Grupta bulunan katılımcıların belirli bir anın fotoğraf karesini oluşturmaları ile gerçekleşen bir tekniktir. Farklı masal kahramanlarının ilk kez karşılaştıkları anın bir fotoğraf karesi yapılabilir.

Resim 4.6

Drama çalışması sırasında çocuklar tarafından yapılan bir fotoğraf karesi

Röportaj: Bu teknikte, olaylar bir muhabir aracılığıyla aktarılır. Televizyonda farklı programlarda ya da gazetede farklı haber türlerinde röportajlar yapılabilir. Röportaj yapan kişi, role girmiş olan diğer çocuğa sorular sorar, çocuk da girmiş olduğu rolde soruları yanıtlar.

Geriye Dönüş: Dramada şimdiki durum, şu an önemli olmakla birlikte süreçte bazen geri dönüşler yapmak ulaşılmak istenen hedefe gitmede yardımcı olur. Dramada, şimdiki durum ve geçmiş arasındaki ilişki, “geriye dönüş” sahneleri gösterilerek pekiştirilir.

Telefon Görüşmeleri : Telefon görüşmeleri role giren katılımcılar aracılığı ile olabileceği gibi, katılımcılardan birinin ya da liderin ortamda olmayan birisi ile görüşmesi şeklinde de yapılabilir. Lider telefon görüşmesi ile süreci yönlendirebilir, çatışma yaratabilir, süreci monotonluktan kurtarabilir.

Toplantı Düzenleme: Bir konu ya da bir olay ile ilgili toplantı düzenlenebilir. Lider drama sürecinde role girerek yapacağı bir toplantı ile süreci yönlendirebilir, katılımcıların role girmelerini kolaylaştırabilir. Rol içinde çocukların bir araya gelmesi, akıl yürütmesi, çözüm önerileri üretmesi açısından uygun bir tekniktir.

Dedikodu Halkası: Karakterin davranışları, grup içinde dedikodu yapılarak yorumlanır. Çocuklardan biri bir role girer, diğer katılımcılar ise girdikleri rol içinde bu çocuğun girmiş olduğu karakter hakkında aralarında konuşurlar. Amaç, üzerinde çalışılan hikayeden etkilenen insanların bir araya gelerek, rol içinde konuşmalarını sağlamaktır. Halkanın etrafında söylentiler yayılırken, abartılı hâle getirilerek çarpıklaştırılabilir. Dramanın daha ileri aşamaları için çatışmaları yaratmada etkili bir teknik olarak kullanılabilir.

Bilinç Koridoru: Drama sürecinde, ana karakterin karşılaştığı herhangi bir ikilem ya da içinden çıkamadığı durum bilinç koridoru tekniği ile ele alınabilir. Çocukların yüzleri birbirine dönük olacak şekilde karşılıklı iki sıra hâlinde dizilirler. Ana karakter, çocukların oluşturduğu iki sıra arasında yürür ve bu sırada çocuklar kahramanın karar veremediği konuda kendi görüşlerini söylerler. Bu görüş karşı görüş ya da destekleyen görüş şeklinde olabilir. Çocukların her biri değişik düşünce ve duyguları yansıtan birer cümle söyleyerek karakterin vicdanının sesi olurlar. Koridor boyunca önerilen düşünceler ve duygusal uyarımlar, karakterin bir karara varmasına yardımcı olur. Ana karakter geçidin sonuna ulaştığında kararını verir.

Duvardaki Rol: Drama sürecinde yer alacak olan ana karakterin resmi yapılır. Resim duvardaki bir karton, bez parçası ya da başka bir malzemeye yapılabilir gibi, bu malzeme yerde de olabilir ve çocuklar karakterin resmini buraya yaparlar. Drama sürecinde çocuklar ana karakter ile ilgili sürekli yeni bilgiler eklerler; bu bilgiler karakterin kişiliği,

yaşadığı ortam, karakterin yaşamında olan kişiler ile ilgili olabilir. Gelen tüm öneriler dikkate alınarak karakter yaratılır.

Düşünce Takibi: Bu teknik, karakterin düşüncelerinin dışavurumunu sağlar. Bir gruptaki bireyler canlandırmalarını yaparken bir pozisyonda donarlar. Lider o kişilere düşünce ve duygularını yüksek sesle ve birkaç cümleyle anlatmaları için soru sorar. Bu her bireyin omuzuna hafifçe dokunma ya da onların başının üstünde mukavvadan yapılmış bir düşünce balonu tutmayla yapılabilir. Seçenek olarak düşünce izleme, grubun bir üyesinin, bir karakterin duygularını ve düşüncelerini yüksek sesle söylemesi biçiminde de olabilir.

Forum Tiyatro: Forum tiyatrosu, aslında başlı başına bir drama tekniği olmayıp bir tiyatro türüdür. Ancak bir tiyatro türü olmakla birlikte toplumsal konuları ele alması ve değişik yaklaşım ve çözümler üretmeye olanak sağlaması, izleyeni oyuna katması nedeniyle drama çalışmalarında bir teknik olarak da kullanılmaktadır. Doğaçlamanın herhangi bir yerinde seyirci konumunda olan çocuklardan birinin süreci durdurup/dondurup, rolde olan çocuklardan birinin yerine geçmesi ve oyunun gidişine müdahale etmesi şeklinde uygulanmaktadır. Böylece, özellikle de toplumsal sorunların etkili bir şekilde ele alınması sağlanmış olmaktadır. Örneğin, yatılı okulda okuyan çocukların okulda yaşadıkları, ama çözemedikleri bir sorun ile ilgili doğaçlama yaparken sorunu çözemeyen kişinin yerine geçerek sürecin değiştirilmeye çalışılmasında forum tiyatrodan yararlanılmış olmaktadır.

Liste Yapma: Drama sürecinde role girme, süreci yönlendirme gibi durumlarda etkili bir şekilde kullanılacak tekniklerden biridir. Çocuklar roldeyken bir sorunun çözümüne yönelik liste oluşturabilirler. Bu listede yazılı olanlardan yola çıkarak sorunu inceleyebilirler. Örneğin büyük çocuklarla / ergenlerle yapılan bir çalışmada, mülteci çocukların sorunlarının neler olduğu listelenebilir; sorunların çözümü için neler yapılabileceği ile de ayrı bir liste oluşturulabilir. Böyle bir listenin oluşturulması çocukların sürece daha etkin katılmalarına, doğaçlamaya doğru hazırlanmalarına önemli katkı sağlar.

Aradaki Boşluk: Çocuklar, dramının ilerleyen sürecinde karakterlerin birbirlerine olan yakınlık derecelerini göz önüne alarak düzenleme yaparlar. Bu teknikte, çocukların oluşturdukları karakterlerin aralarındaki mesafe onların ilişkileri hakkında ipuçları verir. Drama sürecinde karakterler arasındaki boşluğun azalması ya da artması karakterlere yön verir.

Buz Dağı: Tahtaya veya kağıda buzdağı çizilir. Dramada ele alınacak soruna ait metinden alıntılar buz dağının üst kısmına ve alt metin çıkarımları buz dağının su altında kalan kısmına yazılır. Görünen nedenler ve görünenin altında yatan nedenler bu teknik yoluyla ayrıştırılarak somut hâle getirilebilir.

Mektup: Drama sürecine yeni bir düşünce, odak veya gerilim katmak amacıyla grubun tümüne veya alt gruplara lider tarafından mektup verilebilir. Önceden hazırlanan bu mektup etkinliğin yönünü değiştirebileceği gibi, ikilem durumunda karar vermelerine yardımcı olabilir.

Özel Mülkiyet: Bu teknikte çocuklar “nesnelere, mektuplar, raporlar, kostümler, oyuncaklar, kimlik belgeleri vb. dikkatle seçilmiş kişisel eşyalar”dan yola çıkarak bir karakter yaratırlar. Örneğin, bir çantanın içinden çıkan objelerden yola çıkarak çantanın kime ait olabileceği ile ilgili düşünceler üretilebilir ve bu şekilde bir karakter yaratılmış olunur.

Bitmemiş Nesnelere: Bitmemiş nesnelere, gruba tamamlanmamış yazı, resim veya şema sunularak, onlardan bunu tamamlamaları veya bitmemesine sebep olan problemi çözmeleri istenir.

Sıcak Sandalye: Bu teknik drama çalışmasında yer alan bir karaktere, verdiği bir karar ya da yapmış olduğu bir davranıştan dolayı sorular sorulması biçiminde ilerlemektedir. Karakter, çocukların karşısına bir sandalyeye yüzü dönük olarak oturtulur. Karaktere, gruptaki üyeler tarafından, onun değer yargıları, güdüleri, ilişkileri ve davranışları hakkında sorular sorulur. Sorulan sorular ve verilen yanıtlar yoluyla karakterin pek çok yönünün bulmasına olanak sağlamada oldukça etkili bir tekniktir.

Resim Yapma: Çocuklar drama sürecinde ele alınacak ortam, karakterler, olay ile ilgili hep birlikte ya da küçük gruplar hâlinde ya da tek başlarına yapabilirler. Ortaya çıkan resim, tartışılan düşünceler için somut bir örnek olur. Örneğin, çocuklar kırılmış, yıpranmış oyuncaklar ile ilgili neler yapılabileceğine yönelik resim yapabilirler. Resimden yola çıkarak da doğaçlamaya gidebilirler. Ya da drama sürecinin sonunda çocuklar süreçte yaşadıkları ile ilgili ortaya konan uzun bir kraft kağıdına resim yapabilirler. Yapılan resimlerden yola çıkılarak süreç değerlendirilebilir .

Resim 4.7

Drama süreci sonunda değerlendirme aşamasında sürecin resim yapılarak değerlendirilmesi

Yaşam Çemberi: Parçalara bölünmüş kağıtların her birine karakterin evi, ailesi, sosyal yaşamı, okul yaşamı ile ilgili bilgiler yazılır. Bu şekilde karakterin yaşamı ile ilgili bilgiler oluşturulur. Bu karakterden yola çıkarak büyük grup ya da küçük grup doğaçlamaları yapılabilir.

SIRA SİZDE

Drama çalışmalarında en yaygın kullanılan tekniklerin neler olduğunu nedenleri ile açıklayınız.

Dramada kullanılan bir çok teknik olduğu ve bu tekniklerden bazılarının bu üniteye verileceği daha önce belirtilmişti. Drama liderinin burada açıklanan ya da açıklanmayan teknikleri kendi drama planlarında kullanabilmesi için bu teknikleri yaşantı yoluyla öğrenmiş olmasının önemi büyüktür. Bu şekilde lider kullanılan bir tekniğin katılımcılarda neler hissettireceğini, süreçte nasıl işe yarayacağını görmesi söz konusu olur.

Drama lideri bu teknikler arasından hangilerini kullanacağına, birlikte çalışacağı çocukların özellikleri, grubun özellikleri, ortamın özelliklerini dikkate alarak karar vermelidir. Aynı zamanda bir grupta etkili olan bir tekniğin başka bir grupta pek de işe yaramayacağını öngörebilmelidir. Çünkü her grup birbirinden oldukça farklıdır, çünkü her grubu oluşturan bireyler birbirlerinden çok farklıdır. Bu nedenle lider grubu oluşturan her bir bireyin bireysel farklılığını ve de bu bireylerden oluşan grubun biricikliğini kabul ederek drama sürecini planlamalı ve uygun olan teknikleri planına dahil etmelidir.

K İ T A P

Bu bölümde aktarılan konuları daha ayrıntılı olarak aşağıdaki kitaplarda bulabilirsiniz:
Ruken Akar-Vural ve John W. Somers, İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama (Ankara: Pegem yayınları, 2011, 1. Baskı).

Hüseyin Altınova, Dramada Teknik Kullanma. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim. Okul Öncesi Eğitimde Drama. (Editör: Aysel Köksal-Akyol, Ankara: Hedef Yayıncılık, 2014, 1. Baskı).

Özet

Dramada tekniklerin önemini ve teknik kullanmanın amaçlarını belirtebilmek

Drama liderinin amaçlara ulaşmak için yararlanabileceği pek çok aracı vardır. Bu araçlar, teknik veya strateji olarak da adlandırılabilir. Dramada teknikler canlandırma aşamasında liderin amaçlarına ulaşmasında etkilidir. Teknikler lider tarafından başvurulacak yollardan bir ya da bir kaçını oluşturabilir. Önemli olan hangi tekniğin hangi amaçla kullanılabileceğini bilmek, onu planlayabilmek, uygulayabilmek ve değerlendirebilmektir. Dramada kullanılan teknikleri lider amacına, grubun yapısına ve hazır bulunuşluğuna göre kullanabilir. Teknik kullanmadaki amaçlar ise şunlardır:

- Canlandırmalara bir sanat formu katmak. Drama sürecine yeni bilgiler eklemek.
- Sürece ilgi çekmek, merakı ayakta tutmak, daha sonra ne olacak hissi uyandırmak.
- Süreç için bir odak bulmak.
- Sürecin gidişatını değiştirmek.
- Sorunu çözmek dolayısıyla süreci bitirmek.
- Süreci monotonluktan çıkarmak

Teknik kullanırken dikkat edilecek faktörleri sıralayabilmek

Teknikleri gruba sunarken liderinin dikkat etmesi gereken birçok önemli nokta bulunmaktadır. Bu noktalar şu şekilde sıralanmıştır;

- Her tekniğin yapısının farklı olması. Dramanın ısınma, canlandırma ve değerlendirme aşamasındaki kullanılan tekniklerin içerik ve yapı olarak birbirinden nispeten farklı olması gerekir.
- Tekniklerin amaç değil araç olması. Dramada teknik kullanımında unutulmaması gereken diğer önemli bir konu tekniklerin bir amaç değil sadece bir araç olmasıdır.
- Tekniklerin amacının bilinmesi. Drama sürecinde veya belirli bir oturumda ne kadar sayıda teknik kullanılacağı, ne tür tekniklerin kullanılacağı, tekniklerin nasıl kullanılacağı ve hangi amaca hizmet ettiklerini bilmenin önemi büyüktür.
- Teknik yapmış olmak için yapmamak. Tekniklerin, katılımcıların gözünde “Ne çok şey biliyor” görüntüsü uyandırmak amacıyla kullanılması doğru olmaz.
- Tekniğin önceden deneyimlenmesi. Teknikleri sadece kitaplardan okumak ya da başka bir liderden duymak yeterli değildir.

Drama çalışmalarında kullanılan teknikleri açıklayabilmek

Drama da en önemli teknik doğaçlama ve rol oynama teknikleridir. Diğer teknikler ise şu şekilde sıralanmaktadır: Liderin rolde olması, rol değiştirme, rol içinde yazma, rol kartları, dramatisasyon, sözsüz oyun, donuk imge, fotoğraf karesi, röportaj, geriye dönüş, telefon görüşmeleri, toplantı düzenleme, dedikodu halkası, bilinç koridoru, duvardaki rol, düşünce takibi, forum tiyatrosu, liste yapma, aradaki boşluk, buz dağı, mektup, özel mülkiyet, bitmemiş nesnelere, sıcak sandalye resim yapma, yaşam çemberi.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi drama çalışmalarının olmazsa olmaz tekniğidir?
  - a. Rol Oynama
  - b. Mektup
  - c. Dramatizasyon
  - d. Donuk İmge
  - e. Doğaçlama
2. Aşağıdakilerden hangisi drama çalışmalarında teknik kullanımının amaçlarından biri **değildir**?
  - a. Drama sürecine yeni bilgiler eklemek için
  - b. Süreç için bir odak bulmayı kolaylaştırmak amacıyla
  - c. Her drama çalışmasında teknik olduğu için yani bir teknik kullanmış olmak için
  - d. Canlandırmalara bir sanat formu vermek amacıyla
  - e. Sürecin gidişatını değiştirmek amacıyla
3. Ana karakterin içinden çıkamadığı durumda bir sonuca varmasını sağlamak için kullanılan teknik aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Bilinç Koridoru
  - b. Donuk İmge
  - c. Geriye Dönüş
  - d. Sözsüz Oyun
  - e. Aradaki Boşluk
4. Aşağıdakilerden hangisi dramatisasyon tekniğinin özelliğinden biri **değildir**?
  - a. Yazılı bir metne dayalı olarak bir konu, bir masal veya öykü canlandırması
  - b. Canlandırmalar daha çok spontan gelişmesi
  - c. Katılımcı dramatizasyon yaparken kendinden fazlaca bir şey katmaması
  - d. Bireylerin öykünme, devinim, dille ifade gibi güçlerine dayanması
  - e. Dramatizasyonda, yaratıcılığın diğer tekniklere göre daha sınırlı olması
5. Aşağıdaki tekniklerden hangisinde, çocuklardan biri bir role girer, diğer katılımcılar ise girdikleri rol içinde bu çocuğun girmiş olduğu karakter hakkında aralarında konuşurlar?
  - a. Duvardaki Rol
  - b. Bilinç Koridoru
  - c. Resim Yapma
  - d. Dedikodu Halkası
  - e. Düşünce Takibi
6. Doğaçlamanın her herhangi bir yerinde seyirci konumunda olan çocuklardan birinin süreci durdurup/dondurup, rolde olan çocuklardan birinin yerine geçtiği teknik aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Sıcak Sandalye
  - b. Bilinç Koridoru
  - c. Fotoğraf Karesi
  - d. Dedikodu Halkası
  - e. Forum Tiyatro
7. Liderin drama etkinliği sırasında, grubun içinde grubun bir parçası olarak ve role girerek drama sürecine doğrudan katıldığı drama tekniği aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Forum Tiyatro
  - b. Dramatizasyon
  - c. Sıcak Sandalye
  - d. Liderin Rolde Olması
  - e. Yaşam Çemberi
8. Katılımcıların sözcükler olmadan hareketlerle bir şey anlattığı drama tekniği aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Sıcak Sandalye
  - b. Sözsüz Oyun
  - c. Rol Oynama
  - d. Geriye Dönüş
  - e. Toplantı Düzenleme
9. Rol kartları ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?
  - a. Rol kartları, oynanacak olan rol kişileri hakkında ayrıntılı bilgi verir.
  - b. Karakterlerin içinde bulunduğu koşullar hakkındaki bilginin iletilmesini sağlar.
  - c. Katılımcı isterse kartta yazılı rolü değiştirebilir.
  - d. Kartlar doğaçlama için gerekli ipuçlarını verir.
  - e. Çocukların kendi rollerinin ayrıntılarını başkasının bilmediği durumlarda kullanılır.
10. Çocuklar, dramanın ilerleyen sürecinde karakterlerin birbirlerine olan yakınlık derecelerini göz önüne alarak düzenlemeler yaptığı drama tekniği aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Aradaki Boşluk
  - b. Geriye Dönüş
  - c. Sıcak Sandalye
  - d. Fotoğraf Karesi
  - e. Rol Değiştirme

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. e Yanıtınız yanlış ise “Doğaçlama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. c Yanıtınız yanlış ise “Dramada Tekniklerin Önemi ve Teknik Kullanmanın Amaçları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. a Yanıtınız yanlış ise “Bilinç Koridoru” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. b Yanıtınız yanlış ise “Dramatizasyon” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. d Yanıtınız yanlış ise “Dedikodu Halkası” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. e Yanıtınız yanlış ise “Forum Tiyatro” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. d Yanıtınız yanlış ise “Liderin Rolde Olması” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. b Yanıtınız yanlış ise “Sözsüz Oyun” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. c Yanıtınız yanlış ise “Rol Kartları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. a Yanıtınız yanlış ise “Aradaki Boşluk” konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Doğaçlamanın olmadığı bir drama çalışmasından söz etmek mümkün değildir. Bu nedenle drama çalışmalarında doğaçlamanın mutlaka olması beklenmektedir. Doğaçlama kısaca, monotonluktan, sıradanlıktan ve tek tip olmaktan kurtulup aniden gelişen olaylar karşısında yaratıcı olmaktır. Dramada doğaçlama iki şekilde uygulanmaktadır. Bunlardan birincisi roller ya da çıkış noktası gibi belli konulara karar verip, sonucu öngörülmeden oynanan doğaçlamadır. İkinci tür doğaçlama ise tamamen spontandır ve kendiliğinden gelişmektedir. Drama sürecinde doğaçlamalar küçük gruplar ile yapılabileceği gibi tüm grupla da doğaçlama yapılabilir. Drama sürecinde küçük ya da büyük grup doğaçlamalarına mutlaka yer vermek gerekmektedir.

Sıra Sizde 2

Dramatizasyon, yazılı olsun ya da olmasın başı-ortası-sonu belli olan, bitmiş olan, çocukların kendilerinden fazla bir şey katamayacağı bir öykü ya da durumun olduğu gibi, değişiklik yapılmadan, aslına sadık kalınarak canlandırılmasıdır. Dramatizasyonda, yaratıcılık diğer tekniklere göre daha sınırlıdır. Drama çalışmalarında dramatizasyon, belli bir doğaçlamayı tekrar ve olabildiğince aynı şekilde oynamak istendiğinde kullanılan bir teknik olarak teknikler arasındaki yerini almaktadır. Dramatizasyon başta çocuklar olmak üzere bireylerin öykünme, devinim, dille ifade gibi güçlerine dayanan, doğal, kültürel ve toplumsal tüm olayların, imgelerin daha yoğun olduğu bir ortamda canlandırıldığı bir öğrenme yoludur. Dramatizasyon çocukların yaşamında geniş ölçüde yer alır. Çocukların oynadıkları oyunların hemen hepsi kendi kendine bir gelişimi olan ve öykünmeye özgü özelliği nedeniyle dramatizasyonu destekler.

Sıra Sizde 3

En yaygın olarak kullanılan teknikler çalışmanın içeriğine göre değişiklik gösterebilir. Ancak doğaçlama, rol oynama teknikleri iki temel teknik olmasından dolayı tüm drama çalışmalarında kullanılmaktadır. Doğaçlama, kendiliğinden olan katılımcıların o anda yaptıkları canlandırmalardır. Doğaçlamanın kapsamında da yer alan rol oynamada ise katılımcılar birisinin ya da bir şeyin rolüne girerler. Bu iki teknik dışında kalan tüm teknikler dramada ele alınan tema, katılımcıların özellikleri, çevresel olanaklar gibi faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterir. Ancak, doğaçlama ve rol oynama teknikleri belirtilen bu faktörlerden etkilenmeksizin tüm drama süreçlerinde yer almaktadır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Adıgüzel, H. Ö. (2006). Yaratıcı Drama Kavramı, Bileşenleri Ve Aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1): 17-29.
- Adıgüzel, Ö. (2010). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akar-Vural, R. ve Somers, J. W. (2011). *İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Alevcan, S. (2005). *Drama Uygulamaları Belirli Gün ve Haftalar İçin*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları
- Altınova H. (2014). *Dramada Teknik Kullanımı. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim. Okul Öncesi Eğitimde Drama*. (Ed. A. Köksal-Akyol). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Anonim. (1999). *İlköğretim Drama I. (Yazarlar: Emine Bayram, Emrullah Özgül, Gülten Kaplan, H. Alev Ünal, Halil Yapağlı, Kemal Demir, Mahiye Morgül, Nimet Uğurlu, Serpil Tantanoğlu, Şahika Özünel, Ülkü Ömür)*. Ankara: Devlet Kitapları Yayını
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş. ve Çimen, S. (2000). *Drama*. İstanbul: Ya-pa Yayınları
- Aslan, N. (2007). *Dramada Dört Temel Kavram, Dört Temel Teknik: Rol Oyunu, Doğaçlama, Dramatizasyon, Oyun Drama Kavramları*. (Ed. N. Aslan).s:35-37 Ankara: Oluşum Yayınları.
- Aslan, N. (2011). *Yaratıcı Dramada Bazı Temel Kavramlar. İlköğretimde Drama*. (Ed. A. Köksal-Akyol). İstanbul: Kriter Yayınları.
- Booth, D. (2008). *Children As Drama-Markes*. Canadian Theatre Review.
- Brewer, J. A. (2007). *Introduction to Early Childhood Education: Preschool Through Primary Grade*. Boston-USA: Pearson Education, Inc.
- Can-Yaşar, M.(2013). *Drama. Okul Öncesi Öğretmenliği*. (Ed. N. Aral, Ü. Deniz ve A. Kan). Ankara: Alan Bilgisi Yayınları
- Çakır-İlhan, A., Okvuran, A. ve Adıgüzel, H. Ö. (2004). *Drama*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Demirel., Ö. (2012). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri. Öğretme Sanatı*. (19. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Güven, Y. (2003). *Matematik Eğitiminde Cinsiyet Farklılığı. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. (Ed. M. Sevinç). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Kandır, A. (2003). *Yaratıcı Dramanın Okul Öncesi Eğitim Planındaki Yeri ve Hedefleri. Okul Öncesi Eğitimde Drama. Teoriden Uygulamaya*.(3.Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık
- Karadağ, A. (2003). *Okul Öncesi Dramatik Etkinlikler*. Ankara: Kök yayıncılık.
- Karadağ, E. ve Çalışkan, N. (2005). *İlköğretimde Drama*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Köksal-Akyol, A. (2003). *Drama ve Dramanın Önemi. Türk Eğitim Bilimleri*, 1(2), 179-190.
- Körükçü, Ö. (2014). *Drama İle İlgili Kavramlar. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim. Okul Öncesi Eğitimde Drama*. (Ed. A. Köksal-Akyol). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (2006). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*. (19. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- McCaslin, N. (2006). *Creative Drama in the Classroom and Beyond*. America: United State of Pearson Education.
- Neelands, J. and Goode, T. (2015). *Structuring Drama Work*. Cambridge University Press, England.
- Ömeroğlu, E. (2004). *Okul Öncesi Eğitimde Drama*. (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık
- Önder, A. (2001). *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*. İstanbul. Epsilon Yayıncılık
- Önder, A. (2003). *Okul Öncesi Çocuklar İçin Eğitici Drama Uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Öztürk, A. (2007). *Dramada Teknikler. İlköğretimde Drama*. (Ed. A. Öztürk). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- San, İ. (2002a). *Eğitimde Yaratıcı Drama. Yaratıcı Drama 1985-1995*, (Ed. Ö. Adıgüzel). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- San, İ. (2002b). *Yaratıcı Drama-Eğitsel Boyutları. Yaratıcı Drama 1985-1995*, (Ed. Ö. Adıgüzel) Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Tezel-Şahin, F. (2003). *Rol Oynama Ve Doğaçlama. Okul Öncesi Eğitimde Drama*. (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık
- Ün-Açıkgöz, K. (2009). *Aktif Öğrenme*. (11. Baskı). İzmir: Biliş Yayınları.
- Üstündağ, T. (2000). *Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü*. Ankara. Pegem Yayıncılık.
- Üstündağ, T. (2000). *Yaratıcılığa Yolculuk*. Ankara. Pegem Yayıncılık.

5

Amaçlarımız

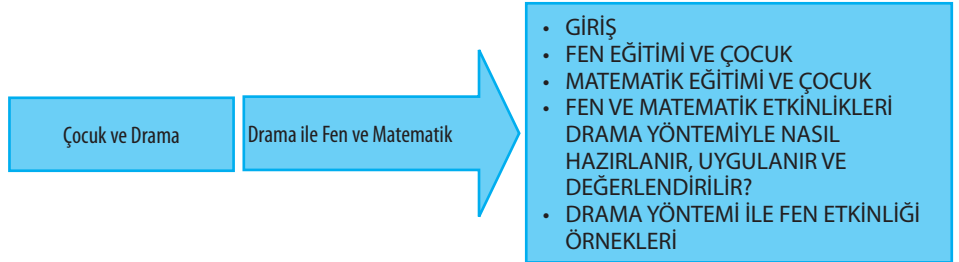
Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Fen ve matematik eğitimi içeriğindeki hangi konuları drama ile bütünleştirebileceğini açıklayabilecek,
- Fen ve matematik ile ilgili drama planı hazırlarken dikkat edilmesi gereken hususları sıralayabilecek,
- Fen ve matematik ile ilgili drama planı hazırlayabilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Anahtar Kavramlar

- Fen Eğitimi
- Matematik Eğitimi
- Drama Planı
- Kazanım
- Isınma/Hazırlık Aşaması
- Canlandırma Aşaması
- Değerlendirme Aşaması

İçindekiler

Drama ile Fen ve Matematik

GİRİŞ

Okul Öncesi Eğitimde Drama ve Öğretmenin Rolü

Drama etkinlikleri planlarken çocukların yaratıcılıkları, problem çözme becerileri, karar verme becerileri, iç disiplin kazanmaları, sorumluluk ve işbirliği duygularını geliştirmelerine önem verilmelidir. Dramaya üç buçuk-dört yaşlarında başlanabileceği ifade edilmektedir. Dramada sonuç değil sürecin önemli olduğu düşünüldüğünde beş yaşından önce de drama çalışmaları yapılabilir. Ancak beş-altı yaşından küçük çocuklarla ya da ilk kez dramaya başlayan çocuklarla yapılan drama çalışmalarında dramanın tüm aşamalarını gerçekleştirmek mümkün olmayabilir. Bu durumlarda basitten zora doğru etkinliklerin planlanması gerekmektedir. Okul öncesi dönem çocukları gelişim özelliklerinden dolayı başarısızlık duygusunu kabul edememektedirler. Bu nedenle drama çalışmaları sırasında çocukların başarısızlık duygusu yaşamamalarına özen gösterilmelidir. Drama çalışmalarında kazanan ya da kaybeden olmamalıdır. Günümüzde çocuklar birçok alanda birbirleri ile rekabet hâlinde dirler. Oysa bireyin kendisini başkası ile karşılaştırması doğru değildir. Önemli olan kendi yapabildiklerini geliştirmeye yönelik çaba harcamasıdır. Bu nedenle çocuğu rekabete yönltecek oyunlara bu dönemde yer verilmemesinin gerekli olduğu söylenebilir.

Kaynak: Köksal Aksoy, A. (2012). Okul Öncesi Eğitimde Drama ve Öğretmenin Rolü. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 105-115.

Fen ve matematik, bireyin günlük yaşantısı içerisinde sürekli olarak karşılaştığı ve hayatının büyük bir bölümünü kapladığı bir bilim dalıdır. Hayatın her yerinde olmasına ve bireyin yaşamı boyunca sürekli olarak bu bilim dalları ile iç içe olmasına rağmen dünyanın her yerindeki çocuklara fen ve matematik zor gelebilmektedir.

Matematik ve fen bilimlerini anlaşılmasını zor kılan nedenlerden birisi de içerdiği kavramların çoğunun soyut oluşudur. Özellikle bilişsel gelişimde soyut işlemler dönemindeki çocuklara bu kavramların somutlaştırarak ve yaparak yaşayarak verilmesi öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu noktada eğitimciye büyük görevler düşmektedir. Eğitimci matematik veya fen ile ilgili çocuğa kazandırmayı hedeflediği kazanımları ancak çocuğu merkez alan, oyunlaştırılmış ve çocukların süreçte hem bilişsel hem de fiziksel olarak aktif rol almasına imkân sağlayan bir öğretim yöntemi ile kazandırabilir. Çocuğu merkeze alan, eğitimciyi rehber çocukları ise sürekli süreç içerisinde tutan ve oyunların yer aldığı en etkin yöntemlerden birisi de dramadır.

Matematik ve fen öğretiminde drama yönteminin kullanıldığı bilimsel çalışmaların bulguları incelendiğinde, drama yönteminin geleneksel öğretim yönteminden daha etkin olduğu görülmektedir. Duatepe ve Akkuş (2006) drama yöntemiyle kümeler konusunu ilköğretim öğrencilerine sunmuştur. Çalışma sonucunda, öğrencilerin grup çalışması yapabildiği, grup içi iletişim kurduğu, birlikte çalışmayı öğrendiği, kümelerle ilgili kavramları pekiştirdiği ve yeni kavramları ise öğrendiği gözlemlenmiştir. Akkuş ve Özdemir (2006) ilköğretim öğrencilerine drama yöntemiyle matematik ve fen alanındaki bilim insanlarının yaşam öykülerini ve bilime katkılarını içeren konuyu vermişlerdir. Otuz saat süren drama çalışması sonucunda öğrencilerin daha keyifli ve kalıcı olarak bilim insanlarının yaşam öyküleri ve bilime katkıları ile ilgili bilgi sahibi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Erkoca Akköse (2008) okul öncesi dönem çocuklarına drama yöntemi ile doğa olaylarının neden sonuç ilişkilerini 9 oturum süresince vermiştir. Drama yöntemi ile eğitim verilen çocukların, geleneksel yöntemle eğitim verilen çocuklara oranla doğa olaylarının neden-sonuç ilişkilerini belirleme becerilerinde daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kahyaoğlu, Yavuzer ve Aydede'nin (2010) fen bilgisi dersinin öğretiminde drama yönteminin akademik başarıya etkisini araştırdıkları çalışmanın sonucu incelendiğinde de, drama yöntemi uygulanan gruptaki çocukların fen akademik başarısının geleneksel yöntem uygulanan gruptaki çocuklara oranla anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca McGregor, Anderson, Baskerville ve Gain (2013) Yeni Zelanda ve İngiltere'de drama yöntemi ile fen eğitimi alan çocukların drama yöntemi hakkındaki görüşleri almıştır. İngiltere ve Yeni Zelanda'daki 8-11 yaş arasındaki çocukların fen eğitiminde drama yönteminin kullanımının çok daha eğlenceli olduğunu, çok zor olan kavramları anlamakta yardımcı olduğunu ve daha çok şey öğrendiğini ifade ettikleri görülmektedir. Çalışmanın sonuçları genel olarak incelendiğinde, drama yöntemiyle uygulanan fen ve matematik etkinliklerinin daha kalıcı olduğu, akademik başarıyı desteklediği ve daha keyifli bir süreç oluşturduğu söylenebilir.

Bu bölümde fen ve matematik etkinliklerini dramayla nasıl bütünleştirilebileceğine değinilecektir. Ayrıca fen ve matematik kavram veya becerilerini çocuklara kazandırmayı hedefleyen drama plan örneklerine de yer verilecektir.

FEN EĞİTİMİ VE ÇOCUK

Çocuklar doğdukları andan itibaren çevresi ile ilgilidir. Bu aşamada çocuk oldukça meraklı ve araştırmacı bir yapıya sahiptir. Bu merak duygusu ile çocuklar yaşadığı dünyayı keşfetmeye, araştırmaya, sorgulamaya başlarlar. Çocuğun bu denli öğrenmeye açık ve merak duygusuyla dolu olduğu erken çocukluk döneminde, fen eğitimine başlanması hem çocuğun merak duygusunu destekler hem de ilerleyen yıllarda bilime olan motivasyonunu yüksek tutar. Ayrıca erken dönemde başlanan fen eğitimi, çocukların dünyayı sorgulamasına, sorunları çözmesine, düşünme becerilerinin gelişmesine ve problem çözme becerisinin desteklenmesine yardımcı olur (Akman, Üstün ve Güler, 2003; Hong ve Diamond, 2012; Akman, 2003).

Eshach ve Fried (2005)'e göre, fen eğitiminin çocukların yaşamları üzerinde önemli rolleri olduğunu savunmaktadır. Bu önemli rolleri altı neden altında toplamışlardır. Bunlar:

- Çocuklar doğa hakkında bilgi sahibi olmaktan, düşünmekten ve gözlem yapmaktan hoşlanırlar.
- Çocuklar yaşadıkları fen deneyimleri sayesinde çevresindeki canlı cansız kavram, olgu veya olaylara karşı olumlu tutumlar geliştirirler.
- Eğer çocuklar erken yaşlarda fen ile ilgili uyarılarla karşılaşılırsa, ilerideki eğitim yaşantılarında fen kavramlarını daha kolay anlamlandırmalarına yardımcı olur.

- Fen okuryazarlığı ne kadar erken yaşlarda verilirse, çocuğun fen kavramlarını öğrenmesi de o kadar kolaylaşır.
- Fen sayesinde, çocukların fen ile ilgili kavramları öğrenmeleri ve neden-sonuç ilişkilerini bilimsel açıdan anlamlandırmaları sağlanmış olur.
- Fen, çocukların bilimsel düşüncelerini destekleyen etkili yollardan biridir.

Çocuklara uygulanan fen eğitiminin içeriğinde hangi konulara yer verilir?

Fen eğitiminin içeriğinde hangi konuların olması gerektiği üzerine tam olarak bir anlaşmaya varılmasa da, Ulusal Fen Eğitimi Standartları (National Science Education Standards) tarafından çocuklara fen eğitimi kapsamında hangi konulara yer verileceği belirlenmiştir. Bu konular şu şekilde sıralanabilir (NRC, 1996).

- Fiziksel Bilim
- Yaşam Bilimi
- Dünya ve Uzay Bilimi
- Bilim ve Teknoloji
- Kişisel ve Sosyal Perspektifte Bilim
- Bilimin Doğası ve Tarihi

Fiziksel bilim, erken çocukluk döneminde uygulanan fen eğitim programlarında sıklıkla rastlanan ve çocuklara önemli deneyimler yaşamalarını sağlayan bir alandır. Fiziksel bilim, cansız materyallerle yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Bu kapsamda fiziksel bilim alanına, maddeler (katı-sıvı-gaz), enerji (ışık, ısı, ses, elektrik, hareket ve manyetizma), denge, yerçekimi yasaları ve kimyasal olaylar gibi konular girmektedir. Çocuklar, ampul devresi yapmaktan, mıknatıslarla çalışmaktan, kablo ve kutuları kullanarak bir telefon modeli oluşturmaktan veya maddelerin hâlini değiştirmekten (donma-erime-buharlaştırma vb.) keyif alırlar. Bu keyif aldıkları etkinliklerin tamamı fiziksel bilim alanına girmektedir. Bu sayede çocuklar, hem eğlenceli etkinlikleri bu alanda gerçekleştirirler, hem de dünya teknolojisinin gelişimini ve teknolojinin günlük hayata etkilerini gözlemleyebilirler. Ayrıca fiziksel bilim çerçevesinde, çocuklara objelerin gözlenebilir birçok özelliklerinin olduğu kavratılır. Objelerin büyüklük, ağırlık, şekil, renk ve sıcaklık gibi farklı gözlenebilir özelliklerinin bulunduğu öğretilir. Aynı zamanda bu özelliklerin doğru ölçme araçlarıyla ölçülebileceği de bu alan içinde incelenir. Objelerin bir veya daha fazla maddeden yapıldığını ve yapıldığı maddenin özelliklerini taşıdığı da fiziksel bilim kapsamında çocuğa verilmektedir (Rakow, 1996; Jackman, 2011; Seefeldt, 2005; Quinn, Schweingruber ve Keller, 2012)

Yaşam bilimi, dünya üzerinde yaşayan hayvan ve bitkilerin türlerini temel alan bir alandır. Bu alanda çocuklara, farklı hayvan ve bitki türlerinin davranışları, hareketleri ve yaşam koşulları gibi özelliklerin kazandırılması hedeflenmektedir. Çocuklar bu kazanımları gerçekleştirirken çeşitli bitki ve hayvanları gözlemleyerek tanımlamaları sağlanmalıdır. Ayrıca yaşam bilimleri kapsamında hayvan ve bitkilerin önemli bölümlerinin olduğu (kök, yapraklar, kanat, gaga vb.) ve bu bölümlerin işlevleri de öğretilmektedir (Trundle ve Saçkes, 2012).

Dünya ve uzay bilimi, genel olarak yer bilimi, taş ve kayalar, mineraller, dünya, deniz, hava, gezegenler, güneş sistemi ve uzay ile ilgili konuları içerir. Dünya ve uzay bilimi kapsamında çocuğa verilmesi planlanan birçok konu yer almaktadır. Bunların ilki havadır. Hava ile ilgili yapılan çalışmalar, çocukların bilimsel kavram ve süreçlerinin gelişmesinde önemli fırsatlar sunar. Özellikle hava değişimi, dünya ve uzay bilimi ile ilgili etkinlikler yapan öğretmen için doğal bir laboratuvar oluşturur. Hava değişimleri sayesinde çocuk, temel olarak mevsimden mevsime ve gündün güne hava değişimlerinin gerçekleştiğinin

farkına varır. Aynı zamanda çocuk, bilimsel süreç becerilerini kullanarak, hava değişimlerini gözlemleyebilir, ölçebilir, tanımlayabilir ve tahmin edebilir. Dünya ve uzay biliminin bir diğer konusu da dünyanın su ve toprakla kaplı olduğudur. Su ve toprağın, insanların kullanabileceği kaynaklar sağladığı ve dünya yüzeyinin farklı yapılarla sahip olduğu (tepe, dağ, okyanus, deniz, göl, nehir vb.) bu alan içinde yerini alır. Çocuklar ayrıca bu alan sayesinde, dünya üzerinde oluşan hızlı (deprem, volkanik patlamalar vb.) ve yavaş (erezyon, aşınma vb.) değişimleri öğrenebilir. Ayrıca dünya ve uzay biliminin içeriğinde uzay konusu mevcuttur. Uzay hem yetişkinler hem de çocuklar için bir merak ve gizem oluşturur. Çocuklar için soyut kavramlar içerse de, çocuğun yetenekleri göz önünde tutularak uzayla ilgili birçok kavram, olay veya olgu çocuğa kazandırılabilir. Örneğin, gündüz ve gece vakti gökyüzündeki objeler, güneş, ay, yıldızlar, gezegenler ve bulutlar bu kapsam dahilinde okul öncesi çocuğuna aktarılabilir. Aynı zamanda ayın değişim safhalarını, dünyanın güneş sisteminin bir parçası olduğunu ve diğer gezegenler gibi dünyanın da güneşin etrafında bir eksen boyunca ilerlediğini de bu çerçevede vermek mümkündür (Martin, 2000; NRC, 1996; Büyüктаşkapu, 2010; Hatch, 2004).

Bilim ve teknoloji kapsamında çocuğun bir problemi belirlemesi ve tanımlaması, çözümler üretmesinde, fayda-zarar analizini yapabilmesi, çözümlenmesi için uygulama yapılır ve çocukların çözümü değerlendirmek için gerekli olan yetenekleri geliştirmeye çalışılır. Bu nedenle bilim ve teknoloji alanı, çocukların anlamlandırma yapabildiğini ve yeteneklerinin gelişimini desteklemesi amacıyla oluşturulmuştur. Bu alanda insanlar tarafından yapılan nesne ve doğal nesne, bu nesnelere arasındaki ayrıma ve teknolojik tasarımları oluşturmaya yönelik etkinlikler gerçekleştirilir (National Research Council, 2012; Labov, 2006).

Kişisel ve sosyal perspektifte bilim özellikle insanlar ve bilim arasındaki birçok ilişkinin anlamlandırılması için önem taşımaktadır. Özellikle kişisel, toplumsal ve küresel düzeyde çevre ve sağlık konuları bu standardın temelini oluşturmaktadır. Bu kapsamda kişisel ve sosyal perspektifte bilim alanında kişisel sağlık, nüfustaki değişimler ve özellikler, kaynakların türleri, çevredeki değişimler ve yerel problemlerde bilim ve teknoloji kullanımı gibi konular ele alınabilir (Siebert ve McIntosh, 2001).

Bilimin doğası ve tarihi kapsamında çocuk, geçmişten günümüze yaşadığı çevredeki nesnelere nasıl geliştiğini, değiştiğini ve keşfetme çabasının nasıl sürdüğünü anlar. Bu nedenle, eski yıllarda yaşamış bilim adamlarının yaşam öykülerine, keşif veya icatlarına ve bugüne kadar nasıl yansımalarının olduğuna dair ele alınan tüm konular bilimin doğası ve tarihi alanının içeriğine girer (NRC, 1996).

Eğitmciler fen ile ilgili etkinlikler planlarken yukarıda ayrıntılı olarak belirtilen alanlardan belirli bir konuyu araç olarak belirler ve öğretim programı kapsamına alırlar. Özellikle araç olarak seçilecek fen konularında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki seçilecek konunun çocuklar tarafından merak ediliyor olmasıdır. Bu nedenle konuların seçiminin öğretmen tarafından değil, çocuk tarafından belirlenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda haftalık çocukların merak ettiği fen soruları çocuklardan alınarak bir fen konu listesi hazırlanmalıdır. Diğer dikkat edilmesi gereken unsur ise tüm alanlara dengeli olarak yer verilmesidir. Örneğin eğitimcinin kendisini fiziksel alanda daha yeterli görüyor olması, çocuklara uygulanacak tüm fen etkinliklerinde fiziksel alana ait konuları seçmesine neden olmamalıdır. Eğitimci çocuklara fen etkinlikleri planlarken tüm alanlardan dengeli bir şekilde etkinlik belirlemeli ve sürecine yaimalıdır.

Fen eğitiminin amacı çocuğu bir bilim insanı yapmak değildir. O nedenle fen eğitimi kapsamında uygulanan tüm etkinliklerde yer alan bilimsel kavramları bilmesi veya öğrenmesi temel hedef değildir. Fen eğitiminin ilk hedefi bir fen etkinliğini gerçekleştirirken süreç anında kullanması gereken becerilerin gelişimini sağlamaktır. Bir başka ifadeyle fen

eğitiminin gerçekleştirilmesinde en önemli amaç çocuğun temel bilimsel süreç becerilerinin desteklenmesidir. Bilimsel süreç becerilerini, bireyin kavram ve olguları öğrenmesini kolaylaştıran, bireyin aktif olmalarını ve bilgiyi işlemelerini sağlayan ve kendi öğrenmelerinde sorumluluk alma duygularını geliştiren beceriler olarak tanımlamak mümkündür. Aynı zamanda bilimsel süreç becerileri, fen bilimlerinde öğrenmeyi kolaylaştıran, araştırma yol ve yöntemlerini kazandıran ve öğrenmeyi kalıcı hâle getiren temel beceriler olarak da tanımlanmaktadır.

Peki bu temel bilimsel süreç becerileri nelerdir? Temel bilimsel süreç becerilerini altı başlık altında genelleyebiliriz (Ward, Roden, Hewlett ve Foreman, 2008; Martin, 2009).

- Gözlem Yapma
- Sınıflandırma
- Ölçme
- İletişim/Verileri Kaydetme
- Tahmin Etme
- Sonuç Çıkarma

Gözlem yapma becerisi en temel becerilerden birisidir. Gözlem becerisi, sadece görme duyu organı ile gerçekleştirilen bir beceri değildir. Bireyler tüm duyu organlarını kullanarak gözlem yapabilirler. Örneğin bir suyun soğuk mu yoksa ılık mı olduğunu dokunma duyu organı, biberin acı mı yoksa tatlı mı olduğunu ise tat alma duyu organı ile gözlemlenir. Bu nedenle gözlem yapma becerisi tüm duyu organları ile gerçekleştirilir. Gözlem yapma becerisini, çocuğun tüm duyu organlarını kullanarak (görme, duyma, tatma, dokunma, koklama) çevresinde gerçekleşen olayları ve kavramları anlamlandırması olarak tanımlayabiliriz.

Sınıflandırma becerisi, gözlem yoluyla toplanan verilerin düzenlenmesi olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle, sınıflandırma becerisi, bireyin yaşantısı içerisinde karşılaştığı nesne veya olayların benzerlik ve farklılıklarını fark ederek, belirlediği gruplara yerleştirilmesidir.

Ölçme, cisim, olgu veya olayların gözlenebilir özelliklerini fark edip uygun ölçme araçlarını kullanarak sayısal değerler veya sayısal kıyaslamalar vermektir. Diğer bir deyişle ölçme, gözlemlerin sayılarla ifade edilmesidir. Ölçmede standart veya standart olmayan ölçme araçları kullanılır. Örneğin bir cismin ölçülebilir niteliklerinden olan uzunluk, boy, ağırlık, hacim, alan veya kütesini tanımlamak için standart ölçme araçlarından cetvel, terazî ve ölçü silindiri gibi araçlar kullanılabilir. Bir diğer yöntem ise standart olmayan ölçme araçlarını kullanmaktır. Bu araçlar özellikle küçük yaş çocukları için kullanışlıdır. Örneğin ölçme becerilerini, ölçüm yapılması istenen maddenin boyunu adımlama, ağırlığını avuç ile ölçme veya uzunluğu karışlama gibi ölçme yöntemleri kullanılarak kazandırmak mümkündür. Temel olarak standart veya standart olmayan ölçme araçlarını kullanarak, gözlemlenen cisim veya olgunun ölçülmek istenen niteliğinin sayılarla ifade edilmesidir.

Ölçme becerisini, temel düzeyde madde veya olguları kıyaslama ve sayma becerisi olarak tanımlamak mümkündür. Ölçme yapılacak madde veya olgunun boyutlarının ölçülebilir niteliklerini, boyunu, ağırlığını, boyutunu, yapısını ve zamanını kıyaslamak için çocuk, ölçme becerisini kullanır.

Verileri kaydetme/iletişim bilimsel süreç becerisinde en önemli nokta çocukların öğrenme sürecinde, öğrenilmesi hedeflenen şeyi ne kadar öğrendiğinin ortaya çıkarılmasıdır. Özellikle okul öncesi dönemde çocuklar gerçekleştirdiği bir bilimsel etkinliğin sonucunda ortaya çıkan verileri, diğer yaşlıları ve öğretmeni ile paylaşır, tartışır ve sorgular. Bu paylaşım süreci bilimin ilerlemesinde temel unsurdur.

Tahmin etme, bir olayın sonucunu bireyin bulduğu verilere ya da geçmişteki deneyimlerine dayanarak önceden kestirmesidir. Tahminler, doğru veya yanlış olabilir. Bir başka deyişle tahminler, beklendiği gibi ya da beklenenden farklı sonuçlanabilir. Fakat doğru

Fen eğitiminin amacı çocuğu bilim insanı yapmak değildir. Temel hedef çocukların gözlem, sınıflandırma, ölçme, iletişim/verileri kaydetme, tahmin ve çıkarım yapma gibi temel bilimsel süreç becerilerini desteklemektir.

Ölçme araçları standart ve standart olmayan ölçme araçları olmak üzere iki çeşittir. Özellikle küçük yaş gruplarında sıklıkla standart olmayan ölçme araçları ile ölçme becerisi kazandırılır. Standart olmayan ölçme araçlarına ise karış, avuç, parmak, ip örnek olarak verilebilir.

veya yanlış, beklenen veya beklenmeyen tahminler çocukların gelişiminde önemli yer tutan becerilerdir. Çocuklarda tahmin etme becerisinin desteklenmesinde etkinlik öncesi soruların önemli bir yeri vardır. Özellikle etkinlik başlamadan önce çocukların daha önceki bilgilerini açığa çıkarmak için çocuğa açık uçlu sorular sorarak, olay veya olgular hakkında tahmin yapmaları sağlanabilir. Örneğin okul öncesi dönemde tahmin becerisinin desteklenmesinde “eğer ..... olursa, ne olurdu?” sorusu çocukların tahmin etmelerini sağlayan önemli sorulardan birisidir.

Sonuç çıkarma, çocuğun topladığı veriler ile düşünme becerisinin kesiştiği noktada meydana gelen bir beceridir. Sonuç çıkarmada en önemli nokta ise bir olay veya olgunun nedenleri ile ilgili kestirimler yapabilmektir (Martin, 1997). Bu nedenle tahmin yapma becerisi ile karıştırılır. Fakat tahmin yapma, olayın sonucunu önceden kestirmektir. Sonuç çıkarmada ise önceden yapılan kestirmeler mevcut değildir. Bunun tam tersine sonuç çıkarmada, olaydan toplanan veriler doğrultusunda o olayın nedenleri hakkında tahminde bulunmaktır. Örneğin bir bitkinin büyümesini ele alabiliriz. Işığın bitki büyümesine etkisi ile ilgili bir etkinlik gerçekleştirirken, bir bitkiyi üç gün boyunca güneş ışığında, benzer bir bitkiyi ise karanlık ortamda bırakabiliriz. Üç günün sonunda iki bitkinin çocuk tarafından yan yana gözlemlenmesi istenebilir. Gözlemleri sonucunda çocuk bir bitkinin diğer bitkiye göre daha çok geliştiği ve karanlıkta kalan bitkinin yapraklarında büzüşmeler ve solmalar olduğunu fark edecektir. Sonuç çıkarma becerisi ise bu aşamadan sonra gerçekleşen bir beceridir. Acaba karanlıkta kalan bitkinin, güneşte kalan bitkiye göre daha az gelişmiş veya yapraklarının daha büzüşüp solduğu üzerine tahminlerde bulundurulması sonuç çıkarma becerisini destekleyecektir.

SIRA SİZDE

2

Fen etkinliğini drama yöntemi ile yürütürken de temel amacımız çocuğun bilimsel süreç becerilerini desteklemektir. Bu doğrultuda hangi temel bilimsel süreç becerilerine drama sürecinde yer verilir?

MATEMATİK EĞİTİMİ VE ÇOCUK

Çocuğun matematik ile ilgili yaşamsal deneyimleri, fen etkinliklerinde olduğu gibi formal eğitime başlamadan önce gerçekleşir. Küçük yaşlardaki çocuklar matematiğin soyut yönünü doğal olarak algılayamaz fakat sayıları sözel olarak gösterebilir, büyük veya küçük olanı seçebilir, uzun veya kısa olanı söyleyebilir, küçük toplama ve çıkarma işlemlerini somut materyaller ile yapabilir. Fakat bu becerileri kağıt üzerine geçirmekte zorluk yaşar. Bu nedenle matematiksel kavram veya olayları çocuklar küçük yaşlarda yaparak ve yaşayarak öğrenirler.

Küçük yaşlarda matematik öğretimine başlamanın başlıca nedenleri vardır. Bu nedenlerden en önemlisi matematiğin yaşamın soyutlanmış biçimi olmasıdır. Bir diğer ifadeyle matematik çevresel olaylarla paralellik gösterir. Erken yaşta matematik eğitiminin verilmesiyle çocuk çevresinde gerçekleşen olayları daha kolay anlamlandırabilir. Bu sayede çocuk çevresel olaylara karşı başa çıkma becerisini kazanacaktır. Aynı zamanda matematik öğretimi bireyin problem çözme becerisini geliştirir. Problem çözme becerisinin desteklenmesi ile bireyin düşünme, tartışma ve muhakeme etme yetenekleri de aynı doğrultuda gelişecektir. Aynı zamanda problem çözme becerisi kapsamında çocuklar alışılmamış problemleri fark edecek, bu problemleri çözmek için nasıl bir yol izleyeceğini belirleyecek, problemi çözmeye çalışırken sesli düşünecek, problemler hakkında neler düşündüklerini ve nedenlerini anlatabileceklerdir. Genel olarak bir düşünme yolu olarak da tanımlanabilen matematik, çocukların düşünme becerisini geliştirmektedir.

Amerika Matematik Öğretmenleri Ulusal Konseyi (NCTM), okul öncesi dönem çocuklarının matematik eğitimi ile ilgili olarak standartlarını oluşturmuştur. Bu standartlar

içerik ve süreç standartı olmak üzere iki çeşittir. İçerik standartı çocukların matematik öğretiminde öğrenmesi gereken konuları belirleyen standartlardır. Türkiye’de okul öncesi eğitim programı çerçevesinde, matematiğe yönelik çocukların hangi kavramları ve konuları bilmeleri ve ne yapabilmeleri gerektiğine dair içerik standartı bulunmamaktadır. NCTM’nin oluşturduğu içerik standartları şu şekildedir (NCTM, 2015; Orçan, 2013):

- Sayılar ve İşlemler
- Cebir
- Geometri
- Ölçme ve Veri Analizi
- İstatistik

Özellikle erken yaşlarda sayılar ve geometri konusu en temel konular arasında yer alır. Aynı zamanda belirlenen içerik standartlarındaki konularının öğrenilmesini ve gelişmesini sağlayan süreç standartları da bulunmaktadır. Eğer süreç standartları etkili olarak kullanılırsa çocuklar matematikle ilgili kavramları daha kalıcı öğrenir ve programda bulunan ve hedeflenen kazanımlara daha kolay ulaşılır. NCTM’nin belirlemiş olduğu 5 matematik süreç standartı şu şekilde sıralanabilir:

- Problem Çözme
- Akıl Yürütme ve İspat Etme
- Bağlantı Kurma
- İletişim
- Temsil Etme

Problem çözme, çözüm yolunun bilinmediği bir durum, olay veya kavramla meşgul olmaktır. Matematiğin büyük bir kısmı problem çözme üzerine kurulmuştur. Bu nedenle erken yaşlarda çocuklara matematik öğretimi gerçekleştirilirken problemi çözebilmesi ve çözerken kurdukları hipotezleri ortaya çıkartması için fırsatlar verilmelidir. Problem çözme standartı kapsamında çocuğun problemi tanımlaması, problemi çözebilmek için işe yarayacak stratejiye karar vermesi, karar verdiği stratejiyi uygulaması ve çözüme ulaşmış ise bu çözüm yolunun tüm koşullarda uygun olup olmadığına emin olmak için kontrol etmesi istenir.

Akıl yürütme, problem çözme becerisinin bir parçasıdır. Çocuklar akıl yürütme ve ispat etme basamağında, matematiksel hipotezler kurmayı, varsayımlarda bulunmayı, keşfetmeyi öğrenir. Aynı zamanda akıl yürütmede sorgulama eylemi gerçekleştirilmelidir. Bu aşamada okul öncesi dönem çocuğu sınırlı deneyimleri olduğundan dolayı sınırlı varsayımlarda bulunabilir. Yanlış bir varsayımda bulunduğu ise yanlış olduğu asla eğitimci tarafından söylenmemelidir. Bu gibi durumlarda çocukların aynı veya farklı hipotezleri tekrardan denemeleri için fırsatlar verilmelidir.

Bağlantı kurma çocuğun daha kolay anlamlandırmasını sağlar. Çünkü bağlantı kurma sayesinde çocuk belli bir kuralın pek çok şeye uygulanabileceğini fark eder ve kalıcı öğrenmeler gerçekleşir. Örneğin sayılar ile geometri arasında bir bağlantı olduğunu öğrenmesi gibi (bir şeklin kenarlarını sayması).

Çocuklar matematik öğrenirken dili kullanırlar. Çocuğun öğretmen veya akranları ile matematik konuşması istenmelidir. Özellikle küçük yaş çocuklarında matematiksel kavramların sözel olarak ifade edilmesi (daha az, daha büyük, en az vb.) hem dil gelişimlerini hem de matematik becerilerini arttırmaktadır. Bu nedenle okul öncesi dönemde matematik etkinliği gerçekleştirilirken çocukların matematiksel dili desteklenmeli, kullandıkları stratejileri anlatmaları istenmeli ve konuşmaları için cesaretlendirilmelidir.

Temsil etme, görsel materyalleri ve görsel mesajları içermektedir. Okul öncesi dönemde matematik öğretimi gerçekleştirilirken resimlere, grafiklere, diyagramlara, tablolara veya çizimlere yer verilmelidir. Aynı zamanda çocuklara da bu görseller yaptırılmalıdır. Bu sayede çocuklar problemleri daha kolay çözebilir ve bilgileri günlük yaşama daha hızlı transfer edebilir.

Türkiye’de uygulanan okul öncesi eğitim programı kapsamında matematiğe yönelik standartlar bulunmamaktadır. Amerika Matematik Öğretmenleri Ulusal Konseyi okul öncesi matematik eğitimi ulusal standartlarını belirlemiş olup, özellikle sayılar ve geometri konusunun okul öncesi matematik öğretiminin temelini oluşturduğunu belirtmiştir.

FEN VE MATEMATİK ETKİNLİKLERİ DRAMA YÖNTEMİYLE NASIL HAZIRLANIR, UYGULANIR VE DEĞERLENDİRİLİR?

Drama ezbere dayalı bir yöntem değildir ve öğrenme sürecine katılan birey süreç içerisinde aktiftir, yaparak ve yaşayarak sürece dâhil olurlar. Adıgüzel (2006) yaratıcı dramının öğrenme- öğretme sürecinde etkisini incelediği çalışma sonucunda, yaratıcı dramının öğrenme sürecine dahil olan çocukların duyuşsal yaşantılarını ve imgesel düşüncelerini aktif hâle getirmekte ve öğrenme süreçlerine aktif katılımı sağlanmakta etkili bir yöntem olduğunu tespit etmiştir.

SIRA SİZDE

Fen ve Matematik öğretiminde neden drama yöntemini tercih etmeliyiz?

Fen ve matematik etkinliğini drama yöntemiyle hazırlarken aşağıdaki basamakları izlemekte yarar vardır:

- Öncelikli olarak fen veya matematik ile ilgili drama planı hazırlamadan önce drama yönteminin ne olduğunu, nasıl uygulandığını ve nasıl uygun ve etkin bir plan hazırlanacağına dair alanyazın ayrıntılı olarak taranmalı ve detaylı olarak okunmalıdır.
- Drama uygulaması hangi alanda hazırlanırsa hazırlansın temel olarak 3 aşamadan meydana gelir. Bu aşamalar: Isınma-Hazırlık Aşaması/ Canlandırma Aşaması/ Değerlendirme Aşaması'dır. Konu olarak belirlenen kavram veya olayın muhakkak bu üç aşamaya uygun olarak yapılandırılması gerekmektedir.
- Fen veya matematik ile ilgili kavram veya olayı konu alan drama planı hazırlanırken, 5N1K kuralı gözden geçirilmelidir. 5N1K kuralında: Kim? Ne? Nerede? Niçin? Nasıl? Ne Oldu? soruları bulunmaktadır ve öncelikli olarak bu sorulara cevaplar bulabilmeliyiz.

Peki bu sorular bize nelerin cevaplarını verir? Tek tek bu soruları incelersek:

- “Kim?” sorusunun cevabı, drama çalışması planlanırken, uygulama yapılacak olan grup hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olur. Grubun yaş, aile öğrenim durumu, yaşadığı sosyal çevre, cinsiyet, kişisel özellikleri ve gelişim seviyesi gibi plan hazırlarken bize yol gösteren katılımcı ile ilgili tüm sorulara cevap vermemiz gerekmektedir.
- “Ne?” sorusunun cevabı, planlanacak olan çalışmanın konu alanını ve bu konu alanı çerçevesindeki kazanımları belirlemede bize yol gösterici olur.
- “Nerede?” sorusu drama planınızı nerede uygulayacağınızın cevabını verir. Unutulmamalıdır ki, drama sadece sınıf ortamında uygulanabilen bir yöntem değildir. Parkta, bahçede, müzede ve hatta kütüphanede bile drama uygulamaları gerçekleştirilebilir.
- “Niçin?” sorusu drama çalışmasının yapılma sebebini ortaya çıkartan sorudur. Planı hazırlayan kişi, bu soruyla bu çalışmayı niçin yaptığını, neyi tartıştırmak istediğini ve ne yapmak istediklerini ortaya çıkartır.
- “Nasıl?” sorusu sayesinde planı uygulayacak kişi, drama çalışmasının aşamalarını nasıl kurgulayacağına ve kazanıma nasıl hizmet edeceğine dair cevaplar arar.
- “Ne oldu?” sorusu da planın değerlendirme aşamasını yapılandırır. Hedeflediği kazanıma ulaşıp ulaşmadığını belirlemek için değerlendirmede hangi tekniğin uygulanması gerektiğinin kararına varır.

Drama planını hazırlarken ilk olarak 5N1K (Kim? Ne? Nerede? Niçin? Nasıl? Ne Oldu?) sorularına cevap vermemiz gerekir. Çünkü drama planı, uygulanacak çocukların bireysel farklılıklarına, uygulanacak mekana, kazanıma, değerlendirme türüne göre farklılık gösterir.

- d. Eğitimci 5N1K yöntemindeki sorulara cevap bulduktan sonra planını yapılandırmaya geçer. Drama planı, günlük hazırlanan eğitim öğretim planlarından biraz farklıdır. İlk olarak plana araç olarak seçilen konu başlığı yazılır. Örneğin matematikle ilgili bir drama planınızda konunuz “Üçgen”, “Sayılar” veya “Örüntü” olabilir. Fen ile ilgiliyse “Gezegenler”, “Renkler” veya “Organlar” gibi konu başlıkları olabilir.
- e. Konu kısmını yazdıktan sonra kime uygulayacağınız hakkında küçük bir bilgi vermeniz gerekmektedir. Örneğin “Sınıf: 60-72 aylık çocuklar (8 kız, 7 erkek)” gibi. Bu aşamada drama çalışmanızı kaç çocuk ile uygulayacağınızı ve bu çocuklardan kaçının kız, kaçının erkek çocuk olduğunu belirtmelisiniz.
- f. Uygulayacağınız drama çalışmasının ne kadar süreceğini ve ısınma/hazırlık, canlandırma ve değerlendirme aşamasında hangi drama tekniklerini kullanacağınızı ve çalışmada kullanılan araç-gereçleri detaylı olarak planın künyesine yazmalısınız.
- g. Planın genel bilgileri hazırlandıktan sonra drama çalışmasının kazanımlarının belirlenmesi ve yazılması aşamasına geçilir. Kazanım, bir öğrenme süreci sonunda neyi bilmesi, anlaması veya yapabilmesi ile ilgili ifadelerdir. Kazanımlar, araç olarak alınan konunun içeriğinden çok çocukların neleri başardığına ve öğrenme aktivitesi sonunda çocuğun neyi yapabileceğine odaklanır. Bu nedenle drama çalışmasında yazılacak olan kazanımlar gözlenebilir davranışlar olmalıdır. Ayrıca kazanım cümleleri basit, geniş zaman ve gözlenebilir/ölçülebilir yapıda olmalıdır. Okul öncesi dönem çocukları ile çalışılıyor ise MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Program içeriğindeki bilişsel, motor, dil, sosyal duygusal ve özbakım alanlarındaki kazanımlardan seçilebileceği gibi, eğitimci tarafından da kazanım cümleleri oluşturulabilir.

Kazanım cümlesi yazarken dikkat etmemiz gereken hususlar:

1. Geniş zaman kipinde olmalıdır.
2. Ölçülebilir/gözlenebilir özellikte olmalıdır.
3. Basit ve anlaşılır olmalıdır.
4. “ve” “veya” gibi bağlaçlara yer verilmemelidir.

DİKKAT

- h. Isınma/Hazırlık Etkinlikleri: Isınma/Hazırlık aşaması bir drama planındaki ilk etkinliklerdir. Isınma/Hazırlık aşamasının üç amacı bulunmaktadır. İlk amaç grubun birbirleri ile kaynaşmasıdır. Özellikle uygulama yapacağınız bireyler daha önce birbirlerini tanımıyorlar veya yeni tanışmışlar ise bu aşamada grubun birbirini tanınması ve birbiri ile etkileşime girmesi üzerine etkinlikler gerçekleştirilebilir. İkinci amacı çalışmaya katılan bireyleri bedensel olarak ısındırmaktır. Son amaç ise drama planına alınan konunun ana kavramlarını oyunsu bir süreçte vermektir.

Örnek kazanım cümleleri gösterilen geometrik şeklin ismini söyley.

En çok üç ügeden oluşan örüntüdeki kuralı söyley. Grafiği inceleyerek sonuçları açıkla.

Nesne grubundan belirtilen sayı kadar nesneyi ayır.

Isınma/Hazırlık aşamasında yapılan etkinliklerin temel hedefleri nelerdir?

SIRA SİZDE

Fen veya matematik ile ilgili hazırlanan drama etkinliklerinde de konu temelinde ısınma/hazırlık aşaması gerçekleştirilir.

Örnek: Drama etkinliğinde konumuz “uzay” olsun. Uzay konulu drama etkinliğinde şu iki ısınma/hazırlık etkinliği örnek olarak verilebilir.

Isınma Etkinliği 1. Çocuklarla birlikte çember olunur. Lider (eğitimci), birazdan hep beraber uzaya gideceklerini söyler. Çocukların öncelikle bir uzay mekiğine binmek için birbirlerine yakınlaşmaları söylenir. Ondand geriyeye doğru sayılır. Sayma işlemi tamamlandıktan sonra uzay mekiğinden inilir ve uzay içinde serbestçe dolaşmaları istenir. Uzayda yürürken yeryüzündeki yürüyüşümüzden farklı olduğu söylenir. Sınıf içerisinde çocuklar yürüyüşlerini gerçekleştirirken lider yönergeleri verir ve bu yönergeler doğrultusunda çocukların hareket etmesi istenir. Yönergeler şu şekildedir: “Uzayda iki kişi el ele tutuşarak yürüelim”, “Üzerimize doğru bir göktaşı yaklaşıyor. Eğilerek yürüelim”, “Şimdi bir göktaşı daha geliyor çabuk üzerinden atlamalıyız”, “Tekrardan çok büyük bir göktaşı bize doğru geliyor. Sürünmemiz gerekiyor. Sürünerek altından geçelim” gibi yönergeler vererek çocukların bu hareketleri yapmalarını istenir.

Isınma Etkinliği 2. Etkinliğin adı “Göktaşı Yakalama”dır. Ev sahibi-kiracı oyunundan uyarlamadır. Çalışmadaki çocukların üçerli gruplar olması istenir. Üçerli gruplardan iki kişi el ele tutuşur ve diğer açıkta kalan çocuk ise el ele tutuşan iki çocuğun ortasına geçer. Ortaya geçen çocuk göktaşıdır. El ele tutuşan çocuklar ise gezegenlerdir. Tüm üçerli grupların haricinde ortada bir ebe olması gerekir. Liderin, “göktaşı yağmuru başladı” yönergeleriyle üçerli gruplardan el ele tutuşan iki kişi ellerini serbest bırakır ve içerdeki göktaşı olan çocuk kendine başka bir yer bulmaya çalışır. Bu arada ebe de kendine yer bulmaya çalışır. Açıkta kalan çocuk yeni ebedir. Oyunun en önemli kuralı göktaşlarının çıktıkları gezegene tekrardan girememesidir. Gezegenlerden çıkan göktaşı muhakkak başka bir gezegene geçmelidir. Gezegenler ile göktaşı rolleri farklı çocuklara verilerek oyun sürdürülür.

- i. Canlandırma Aşaması: Bu aşamayı diğer aşamalardan ayıran en önemli özellik “-miş gibi” yapmadır. Yani birey canlandırma aşamasında artık kendisi değil başka canlı veya cansız nesne veya varlık rolündedir. Örneğin matematik ile ilgili bir drama etkinliğinde canlandırma aşamasında çocuk artık bir sayıdır veya bir şekildir. Kendini üçgenmiş gibi düşünüp canlandırma yapması beklenir. Fen etkinliğinde konumuz “Çevre Kirliliği” ise canlandırma aşamasında çocukların çevre kirliliğinden rahatsızlık duyan karınca rolünde olup, karıncaymış gibi sorunlarını birbirine anlatmaları ve bir çözüm yöntemi bulmaları istenebilir.

Fen ve matematiği konu alan drama etkinlikleri canlandırma aşamasında çocukların tek başına canlandırma yapması istenebildiği gibi, grup hâlinde de canlandırma yapmaları istenebilir.

Canlandırma aşamasının en önemli özelliklerinden bir diğeri ise plan kapsamında ele alınan kazanımlara değinmesi gereken aşamadır. Örneğin drama planınızın kazanımı “farklı doğa olaylarından örnekler verir” ise canlandırma aşamasında muhakkak farklı doğa olaylarını içeren canlandırmalara yer verilmelidir.

- j. Değerlendirme Aşaması: Drama çalışmasının kazanıma ulaşım ulaşılmadığının belirlendiği aşamadır. Fen veya matematik ile ilgili oluşturulan bir drama çalışmasında belirlenen kazanımın çocuklarda gözlenip gözlenmediğini belirlemek için değerlendirme aşaması gerçekleştirilir. Değerlendirme aşamasına dair en büyük yanlış kanı değerlendirme aşamasının sadece sözel değerlendirme olarak yapılmasıdır. Fakat değerlendirme aşaması sadece sözel olarak gerçekleştirilmemelidir. Poster yapma, pankart hazırlama, grafik yapma, dergi oluşturma, resim çizme, bir ürün ortaya çıkartma ve oyun hamurlarından bir materyal yapılması gibi farklı etkinlikler değerlendirme aşamasında kullanılır.

Canlandırma aşamasını diğer aşamalardan ayıran en önemli özellik “-miş gibi” yapmadır. Yani canlandırma aşamasında birey roldedir ve kendisini başka canlı veya cansız varlık veya nesne yerine koyarak rol yapar.

Örnek: Çocuklara yönelik matematik konu alanında “Şekiller”i ele aldığımızı düşünelim. Kazanımımız ise “Kare, üçgen, dikdörtgen, daire şekillerini çizer” olsun. Canlandırma aşamasında “Şekiller Ülkesi” ile ilgili canlandırmalar yapıldıktan sonra, değerlendirme aşamasında boş kağıtlar ve pastel boyalar çocuklara verilir. Şekiller ülkesinin bir bayrağının olmadığı söylenir ve “hep beraber bu ülkenin bayrağını oluşturalım, fakat bu ülkelerin isimlerindeki (kare, üçgen, dikdörtgen ve daire ülkesi) şekiller bayraklarında da bulunmalıdır” yönergesi çocuklara verilir. Böylece çocuklar, şekillerinde içinde olduğu istedikleri gibi bir bayrak oluştururlar. Çocukların bayrakları sınıfta sergilenir.

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi kazanım “Kare, üçgen, dikdörtgen, daire şekillerini çizer” di. Yapılan değerlendirme aşamasındaki etkinlikte de çocukların bu kazanıma ulaşip ulaşmadıkları saptanmaktadır.

Drama çalışmasındaki değerlendirme aşamasında hangi değerlendirme teknikleri kullanılır?

SIRA SİZDE

DRAMA YÖNTEMİ İLE FEN ETKİNLİĞİ ÖRNEKLERİ

Örnek Plan 1.

Konu: Geri Dönüşüm

Yaş Grubu: 5-6 yaş

Süre: 80 dakika

Teknikler: Doğaçlama

Araç Gereçler: Kullanılmış kağıtlar, kumaş parçası, çöp resimleri, elektrik bandı, 3 adet kutu, büyük boyutta kağıt, patafiks.

Kazanım: Atıkların ham maddesinin ne olduğunu söyler.
Hangi atıkları hangi geri dönüşüm kutusuna atacağını açıklar.

Süreç: Isınma/Hazırlık Aşaması

Etkinlik 1. Sıcak – Soğuk Oyunu

Lider, tüm çocuklarla birlikte çemberde toplanır. Çocuklara birer kullanılmış kağıt verilir. Çocuklar alan içerisinde serbest bir şekilde yürür. Ellerindeki kağıtları buruşturup yere atmaları istenir. Daha sonra çocuklar mindere otururlar. Gönüllü bir çocuk ebe olarak belirlenir. Ebenin gözleri bir kumaş parçası ile sıkıca kapatılır. Ebe sınıf içerisinde gözü kapalı şekilde biraz gezdirildikten sonra bir yerde bırakılır. Ebe gözleri kapalı bir şekilde emekleyerek kağıtları arar. Ebenin görevi gözleri kapalı iken o kağıt parçalarından bir tanesini bulabilmektir. Diğer çocukların görevi ise ebe olan çocuğa yardım etmektir. Yardım ederken sadece iki yönerge verebilirler. Ebe buruşturulmuş kağıda yaklaşırsa “sıcak”, uzaklaşırsa “soğuk” diye sözel yönerge verebilir. Bu doğrultuda diğer çocukların yardımlarıyla ebenin yere buruşturularak bırakılmış kağıdı bulması sağlanır. Ebe kağıdı bulduktan sonra farklı bir çocuk ebe olur ve etkinlik devam eder.

Canlandırma Aşaması

Etkinlik 3. Geri Dönüşüm Robotları

Çocuklar 1-2-3 diye sayar ve 3 grup oluşturulur. Gruplar bir araya gelirler. Lider tarafından grupların bedenlerini de kullanarak birlikte bir geri dönüşüm robotu oluşturulması istenir.

1. Grup: “Cam atıkların geri dönüşümünü sağlayan bir robot oluşturun.”
2. Grup: “Kağıt atıkların geri dönüşümünü sağlayan bir robot oluşturun.”
3. Grup: “Plastik atıkların geri dönüşümünü sağlayan bir robot oluşturun.”

Yönergesi verilir. Yönerge sonrasında çocukların birlikte çalışmaları ve karar vermeleri için belirli bir süre verilir. Ardından her grup robot canlandırmalarını gerçekleştirirler. Canlandırma sonunda çocuklar her robotun özelliği hakkında tartışır.

Değerlendirme Aşaması

Etkinlik 4. Lider, çocuklarla birlikte bir kavram haritası oluşturur. Büyük boyuttaki bir kâğıdın en üstüne geri dönüşüm işareti yerleştirilir. Hemen altına ise plastik, kağıt ve cam’ı simgeleyen 3 resim yapıştırılır. Her çocuğa farklı maddelerden yapılmış atık resimleri (plastik şişe, plastik kapak, cam şişe, gazete gb.) dağıtılır ve herkes birer resim seçer. Almış olduğu resmi detaylı olarak inceler ve diğer çocuklara seçtiği atığı anlatır (nerede kullanılmıştır, içinde ne vardır, hangi maddeden yapılmıştır gibi). Anlatım tamamlandıktan sonra oluşturulan kavram haritasında uygun yere yapıştırılır.

Örnek Plan 2.

Konu: Dinozorlar

Yaş Grubu: 5-6 yaş

Süre: 90 dakika

Teknikler: Lider rolde, doğaçlama, donuk imge

Araç Gereçler: Bilgisayar, hoparlör, müzik, ayak izi kağıtları, oyun hamuru, küçük not kağıtları, dinozor yumurtası maketi, kalem.

Kazanım: Dinozorlar hakkında akranları ile konuşur.

Dinozorlar ile ilgili bilgi birikimlerini aktarır.

Süreç: Isınma/Hazırlık Aşaması

Etkinlik 1. Don Oyunu

Lider, çocuklarla birlikte çemberde toplanır. Çocuklara don oyunu oynanacağı söylenir. Tüm çocuklar mekânın içinde müzik eşliğinde yürürler. Müzik durduğunda ise tüm çocukların durması gerekmektedir. Müzik başladığında ise herkes tekrardan hareket edebilecektir. Oyun bu şekilde devam ettirilir.

İkinci aşamada lider üzerinde ayak izleri olan kağıtları çocuklara dağıtır. Müzik eşliğinde hareket tekrardan başlar. Müzik durduğunda herkes durur ve ayaklarının önüne ellerindeki ayak izlerinden bir tane koyması istenir. Daha sonra müzik tekrardan başlar. Bu şekilde tüm çocuklar ellerindeki ayak izleri kağıtlarının hepsini yere koyar (Resim 1).

Ara Değerlendirme

Lider bu ayak izlerinin kime, hangi canlıya ait olduğu hakkında konuşur.

Etkinlik 2. Ayak İzlerine Basarak Yürüme

Lider, çocuklarla birlikte çemberde toplanır. Her çocuk bu ayak izlerinin hangi canlıya ait olduğunu düşünür. Yürüme için kullanılan müzik tekrardan açılır. Fakat bu sefer çocuklar ayak izlerine basarak yürümelidirler. Müzik durduğunda herkes en yakın ayak izine basarak durur. Lider istediği bir kişiye dokunur ve o hayvanın sesi çocuk tarafından çıkarılır. Hangi hayvan olduğu diğer çocuklar tarafından tahmin edilir. Müzik tekrar başlar. Tüm çocuklara dokunarak belirledikleri hayvan sesleri çıkarılır. Son olarak eğer dinozor sesi çıkarılmamışsa lider de oyuna dahil olur ve dinozor sesi çıkarılır. Oyunun sonunda lider tarafından bu ayak izlerinin bir dinozora ait olduğu söylenir (Resim 5.2).

Resim 5.1

Don Oyunu

Resim 5.2

Ayak İzlerine Basarak Yürüme

Etkinlik 3. Dinozor Yumurtasını Bulma

Lider tarafından daha önceden hazırlanmış dinozor yumurtası haritası çocuklara dağıtılır. Haritadaki yönergelere tüm çocuklar uyararak mekân içinde saklanmış dinozor yumurtası aranır ve bulunur. Bu yumurtanın içinden nasıl bir dinozor çıkacağı tüm çocuklarla tartışılır.

Canlandırma Aşaması

Etkinlik 4. Dinazor Müzesi

Lider tüm çocuklara oyun hamurlarını dağıtır. Bu yumurtadan nasıl bir dinozor çıkabileceği çocuklara sorulur ve bunun bir maketini yapmaları istenir. Çocuklar dinozorlarını yaparken lider tek tek çocukların yanına gider ve dinozorunun adını ve en önemli özelliğini sorarak bir kağıda yazar. Dinozor maketleri yapıldıktan sonra mekânın belirli yerlerine sergilenir. Her dinozorun altına çocuğun yazdığı isimler ve özellik kağıtları lider tarafından asılır (Resim 3 ve Resim 4) ve lider role girer. “Çocuklar bugün bir dinozor müzesine gidiyoruz. Hazır mısınız? İşte geldik burası bir dinozor müzesi. Hepsini tek tek inceleyelim” denir. Çocuklarla birlikte tüm dinozorlar incelenir. Daha sonra herkes kendi yaptığı dinozor maketlerinin önüne geçerek donuk imgeyle o dinozoru taklit eder. Daha sonra her dinozora dokunarak hareketini ve özelliklerini söyler.

İkinci aşamada yumurtadan nasıl bir dinozor çıkacağı her çocuk tarafından canlandırılır.

Resim 5.3

Dinozor Müzesi

Resim 5.4

Dinozor Müzesi

Değerlendirme Aşaması

Etkinlik 5. Ne tür dinazorlar olduğu tartışılır ve mekân içerisindeki kağıttan hazırlanmış dinazor kemiklerini birleştirip bir dinazor oluştururlar. Dinazor resimlerinin görselleri çocuklara gösterilir.

Drama Yöntemi ile Matematik Etkinliği Örnekleri

Örnek Plan 1.

Konu: Şekiller

Yaş Grubu: 5-6 yaş

Süre: 60 dakika

Teknikler: Doğaçlama

Araç Gereçler: Sandalye, kağıt, farklı ülke şarkıları, siyah elektrik bandı, renkli fon kartonları, makas, boya kalemleri.

Kazanım: Kare, üçgen, dikdörtgen ve daire şeklini tanıır.

Kare, üçgen, dikdörtgen ve daire şeklini çizer.

Süreç: Isınma/Hazırlık Aşaması

Etkinlik 1. Ülke Kapmaca (Sandalye Kapmaca Oyunundan Uyarlanmıştır)

Lider drama planını uygulayacağı alana çocuk sayısından bir eksik olacak şekilde sandalye getirir ve mekânda sandalyeleri rastgele olarak dağıtır. Öncelikle çocuklardan her bir sandalyeye farklı bir ülke ismi bulmaları istenir. Sandalyeler için bulunan ülke isimleri sandalyelere yapıştırılır. Tüm çocuklarla birlikte sandalyeler tek tek gezilir ve ülkeler hakkında lider küçük bilgiler verir. Lider, bilgisayarında daha önceden bulundurduğu farklı kültürdeki şarkıları çalacağını ve bu şarkılara uygun oynayarak sandalyelerin etrafında dolanmalarını ister. Müzik durduğunda ise tüm çocukların sandalyeye oturması söylenir. Sandalye sayısı azaltılarak etkinlik devam ettirilir.

Etkinlik 2. Kıtaları Gezme

Lider, siyah elektrik bandı ile mekânda kare, dikdörtgen, üçgen ve daire şeklinde şekiller oluşturur. Çocuklara bu alanların Asya, Avrupa, Amerika ve Afrika kıtası olduğunu söyler. Çocuklar mekânda serbest bir şekilde yürürler. Ardından lider kıtalardan birisinin ismini söyler ve çocuklar hemen o kıtanın içine girerler. Kıtaların içine giren çocuklara “Hangi şeklin içindeyiz?” diye sorar. Lider diğer kıtaların ismini de söyleyerek o kıtayı temsil eden şeklin içerisine geçilmesini sağlar.

Canlandırma Aşaması

Etkinlik 3. Şekillerden Ülkeler Oluşturma

Çocuklar 1’den 4’e kadar sayar ve 1’ler, 2’ler, 3’ler ve 4’ler bir grup oluşturur. Lider tüm gruplara daha önceden keşfedilmemiş dört ülkenin olduğunu söyler. Bu ülkelerin isimlerinin Üçgen Ülkesi, Kare Ülkesi, Dikdörtgen Ülkesi ve Daire Ülkesi olduğu söylenir. Her gruptaki çocuklar ise bu şekiller ülkesinde yaşayan insanlardır. Mekân 4 eşit parçaya siyah elektrik bandı ile ayrılır. Her ülkede yaşayan çocuklara bu ülkede her şeyin o şekilde olduğu söylenir. Örneğin Üçgen Ülkesinde eşyalar, yaşayan hayvanlar gibi her şey üçgen iken, Daire Ülkesinde de her şey dairedir. Ardından çocuklara renkli fon kartonları, boyalar ve makaslar dağıtılır. Hangi ülkede yaşıyorsa o ülke isminin şekline uygun olarak materyalleri hazırlar ve kendi ülke sınırının içerisine yerleştirir. Tüm çocuklar materyalleri hazır-

ladıkdan sonra ülkeler tek tek gezilir ve materyaller incelenir. Malzemeler hazırlandıktan sonra çocuklar o ülkedeki insanların sabah-öğle ve akşam vakitlerinde neler yaptıklarını canlandırırılar.

Değerlendirme Aşaması

Etkinlik 4. Şekil Ülkelerinin Bayrağını Yapma

Lider her çocuğa birer A4 boyutunda beyaz kağıt ve kuru boya dağıtır. Ardından lider çocuklara şu yönergeyi verir: “Şekiller ülkesinde bulunan birçok şeyi yaptık fakat şu an hâla şekiller ülkesinin bir bayrağı yok. Gelin bu ülkelerin bayraklarını yapalım. Üçgen Ülkesi, Kare Ülkesi, Dikdörtgen Ülkesi ve Daire Ülkesinin bayraklarında da ülke ismindeki şekilleri de kullanalım”. Çocuklar kağıtlara üçgen, kare, dikdörtgen ve daire şekillerini de içeren ülke bayraklarını yaparlar. Bayraklar tamamlandıca mekânda sergilenir.

Örnek Plan 2.

- Konu:** Sayılar
Sınıf: 48-60 aylık çocuklar (8 kız 8 erkek)
Süre: 60 dakika
Teknikler: Donuk imge, doğaçlama
Araç Gereçler: Bilgisayar, müzik, hoparlör, sayı kartları, ip.
Kazanım: 1’den 10’a kadar olan sayıları tanır.
Süreç:

Isınma/Hazırlık Aşaması

Etkinlik 1. Eşini Bul ve Çök Oyunu

Lider, çocuklarla birlikte mekânın içinde çember şeklinde toplanır. Lider çocuklara eşini bul ve çök oyununun oynanacağını söyler. Çocuklar 1’den 4’e kadar sayar ve dört grup oluşturur. Dört grup kendi üyeleriyle yan yana gelir. Çocuklar kendi gruplarında hangi çocukların olduğunu tam olarak öğrendikten sonra lider müzik açar ve çocuklar mekânın içerisinde serbestçe dolaşırlar. Kendi grubundaki diğer çocuklardan olabildiğince uzak yürümesi gerektiği çocuklara söylenir. Lider müziği durdurduğu anda aynı gruptan olan çocuklar birbirleri ile el ele tutuşarak çömelirler. İlk olarak çöken grup alkışlanır ve lider tarafından hazırlanmış ve üzerinde sayıların yazılı olduğu kartlardan bir tanesi ilk olarak çöken gruba verilir. Oyun liderin elindeki sayı kartları bitene kadar sürdürülür.

Oyun tamamlandıktan sonra her gruba kaç tane kağıt topladığı ve kağıtların üzerindeki sayıların kaç olduğu sorulur.

Etkinlik 2. Hafıza Kartları Oyunu

Lider, drama çalışmasından önce 1’den 10’a kadar sayıların üzerinde yazılı olduğu ve her bir sayıdan 2 tane olacak şekilde toplam 20 tane sayı kartı hazırlar. Lider, çocuklarla birlikte çember şeklinde yere oturur ve hafıza kartları ile oynayacaklarını çocuklara söyler. Hafıza kartları teker teker çocuklara gösterilir ve üzerindeki yazan sayılar hep beraber söylenir. Lider sayı kartlarını görünmeyecek şekilde karıştırır ve sayı olmayan yüzleri üste gelecek şekilde rastgele yere yayar. Çocuklar sırayla kartları açarak aynı sayının eşini bulmaya çalışır. Eğer aynısayını bulamazsa açtığı sayı kartları tekrardan kapatılır ve sıra diğer çocuğa geçer.

Canlandırma Aşaması

Etkinlik 3. Sayı Heykelleri Oluşturalım

Lider, her bir çocuğa üzerinde 1'den 10'a kadar sayıların yazılı olduğu kartları dağıtır. Çocuklar aldığı kartı kimseye göstermeden üzerinde yazan sayıya dikkatlice bakarlar. Çocuk kartta yazan sayıyı vücutlarını kullanarak oluşturmaya çalışır. Diğer çocuklar ise bu sayının kaç olduğunu tahmin etmeye çalışır.

Etkinlik 4. Sayılar Kendilerini Tanıtıyor

Lider, tüm çocuklar için A4 boyutundaki kağıtların üzerine 1'den 10'a kadar sayı yazar. Bu kağıtların her birinin üzerine 2 delik açılır ve ip geçirilir. Bu şekilde bir kolye gibi çocuklar bu sayıları boyunlarına asabileceklerdir. Çocuklara birer sayı verilir ve çocuklar bu sayıları boyunlarına asarlar. Lider çocuklara "Birazdan sırayla bize sayılar kendilerini tanıtacaklar." der ve her çocuk boynuna asılı olan sayıymış gibi kendini tanıtır.

Değerlendirme Aşaması

Etkinlik 5. Sayılar Tarlası

Lider mekânın içerisine 1'den 10'a kadar üzerinde sayıların yazılı olduğu küçük kağıtları dağıtır. Çocuklar mekânın içerisinde serbest şekilde yürür. Çocukların serbest yürüme süresince lider bazı yönergeler verir. Bu yönergeler şu şekildedir: "Şimdi hemen 1 numaralı sayının üzerinde duralım", "3 numaralı sayının üzerine basıp 3 kere alkışlayalım", "6 numaralı sayının üzerine basıp 6 kere zıplayalım." gibi yönergeler verilir. Lider ise tüm çocukların doğru kağıtların üzerine basıp basmadıklarını gözlemler. Tüm sayılar ile ilgili yönergeler verildikten sonra etkinlik tamamlanır.

Özet

Fen ve Matematik eğitimi içeriğindeki hangi konuları drama ile bütünleştirebileceğini açıklayabilmek.

Fen eğitimi kapsamında fiziksel bilim, yaşam bilimi, dünya ve uzay bilimi, bilim ve teknoloji, kişisel ve sosyal perspektifte bilim ve bilimin doğası ve tarihi konularında, matematik eğitiminde ise sayılar, işlemler, cebir, geometri, ölçme, veri analizi ve istatistik (olasılık) konuları drama ile bütünleştirilebilir. Küçük yaş gruplarıyla çalışıyorsanız, matematikte özellikle sayılar ve geometri konuları drama yöntemi ile verilebilir. Aynı zamanda matematikte ve fende bir çok kavram soyuttur. Temelde soyut olan kavramlar drama yöntemi ile somutlaştırılabilir. Örneğin fen kapsamında soyut olan gezegenler, uzay, ses, hava, dinozorlar gibi konular özellikle drama ile yöntemi ile seçilip somutlaştırılabilir. Matematikte de toplama, çıkartma, geometrik şekiller, ölçme, sayılar gibi konular soyut kavramlardır. Drama yöntemiyle gerçekleştirilecek oyunlar ve canlandırmalar sayesinde somutlaştırılır. Bu kapsamda fen ve matematiği kapsayan soyut ve somut her kavram ve olay dramayla bütünleştirilebilir.

Fen ve Matematik ile ilgili drama planı hazırlarken dikkat edilmesi gereken hususları sıralayabilmek.

Fen ve matematik ile ilgili drama planı hazırlamadan önce drama yönteminin ne olduğunu, nasıl uygulandığını ve nasıl uygun ve etkin bir plan hazırlanacağına dair alanyazın ayrıntılı olarak taranmalı ve detaylı olarak okunmalıdır. Drama uygulaması hangi alanda hazırlanırsa hazırlansın temel olarak 3 aşamadan meydana gelir. Bu aşamalar: Isınma-Hazırlık Aşaması/Canlandırma Aşaması/ Değerlendirme Aşaması'dır. Konu olarak belirlenen kavram veya olay muhakkak bu üç aşamaya uygun olarak yapılandırılması gerekmektedir. Fen veya matematik ile ilgili kavram veya olayı konu alan drama planı hazırlanırken, 5N1K kuralı gözden geçirilmelidir. 5N1K kuralında: Kim? Ne? Nerede? Niçin? Nasıl? Ne Oldu? soruları bulunmaktadır ve öncelikli olarak bu sorulara cevaplar bulabilmeliyiz. Plana araç olarak seçilen konu başlığı, drama çalışmasına katılacak çocuk sayısı, drama çalışmasının ne kadar süreceği ve ısınma/hazırlık, canlandırma

ve değerlendirme aşamasında hangi drama tekniklerinin seçileceği ve çalışmada kullanılan araç-gereçler detaylı olarak planın künyesine yazılır. Kazanımlar, araç olarak alınan konunun içeriğinden çok çocukların neleri başardığına ve öğrenme aktivitesi sonunda çocuğun neyi yapabileceğine odaklanır. Bu nedenle drama çalışmasında yazılacak olan kazanımlar gözlemlenebilir davranışlar olmalıdır.

Fen ve Matematik ile ilgili drama planı hazırlayabilmek.

Seçilecek fen veya matematik ile ilgili konuda drama çalışması planı hazırlarken Isınma/Hazırlık aşaması, Canlandırma aşaması ve Değerlendirme aşaması etkinliklerine yer verilmesi gerekmektedir. Isınma aşamasındaki etkinliklerde fen veya matematik konusunun temel kavramı üzerine oyunlar veya sadece grubun etkileşimini artırma amacı taşıyan oyunlar seçilebilir. Canlandırma aşamasında ise muhakkak katılımcı role girmesi gerekmektedir. Bu nedenle yazılacak etkinliklerde canlı veya cansız varlık ya da nesneye yönelik dramatik durumlar hazırlanmalıdır. Değerlendirme aşamasında ise belirlenen kazanımın ölçülebileceği veya gözlemlenebileceği etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi Ulusal Fen Eğitimi Standartları (National Science Education Standards) tarafından belirlenmiş olan fen eğitimi konularından biri **değildir**?
  - a. Fiziksel Bilim
  - b. Yaşam Bilimi
  - c. Dil Bilimi
  - d. Bilim ve Teknoloji
  - e. Bilimin Doğası ve Tarihi
2. Fen eğitimi uygularken drama yönteminden faydalanmak isteyen ve konu olarak Dünya ve Uzay Bilimine karar veren birisi Dünya ve Uzay Bilimi kapsamında seçebileceği konulardan biri aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Hava Değişimleri
  - b. Elektrik
  - c. Bitkilerin Bölümleri
  - d. Albert Einstein'ın Hayatı
  - e. Beş Duyu Organımız
3. Aşağıdakilerden hangisi drama yöntemiyle fen etkinliği yaptırmanın amaçlarından biri **değildir**?
  - a. Kalıcı öğrenmeyi sağlamak
  - b. Temel bilimsel süreç becerilerini desteklemek
  - c. Oyunsu bir süreç içerisinde keyifli şekilde öğrenmesini sağlamak
  - d. Çocuğu bir bilim insanı olarak büyütmeyi hedeflemek
  - e. Yapararak-yaşayarak öğrenmesine fırsat vermek
4. Eğitimci, fen ile ilgili seçmiş olduğu konuda drama çalışmasını sürdürürken çocuklara "eğer..... olsaydı, ne olurdu?" gibi sorular yöneltmektedir. Eğitimci bu aşamada çocukların hangi temel bilimsel süreç becerisini desteklemektedir?
  - a. Gözlem yapma
  - b. Sınıflama yapma
  - c. Ölçme yapma
  - d. Çıkarım yapma
  - e. Tahmin etme
5. Aşağıdaki hangisi NCTM tarafından belirlenen matematik süreç standartlarından biri **değildir**?
  - a. Problem Çözme
  - b. Geometri
  - c. Akıl Yürütme
  - d. İletişim
  - e. Temsil Etme
6. Fen veya Matematik ile ilgili kavram veya olayı konu alan drama planı hazırlanırken, 5N1K kuralı gözden geçirilmelidir. Buna göre aşağıdakilerden hangisi 5N 1K sorularından biri **değildir**?
  - a. Kim?
  - b. Niçin?
  - c. Nerede?
  - d. Ne Oldu?
  - e. Ne Zaman?
7. Fen ve Matematik konu alanlarında hazırlanacak bir drama planının künyesinde aşağıdakilerden hangisi **yoktur**?
  - a. Konu
  - b. Süre
  - c. Kaynak Kitaplar
  - d. Kazanım
  - e. Araç ve Gereçler
8. Fen ve Matematik ile ilgili bir drama planı hazırlarken en az bir kazanım belirlenmesi gerekmektedir. Kazanım belirlerken ve yazarken bazı kurallara uygun bir şekilde yapılması gerekmektedir. Buna göre drama planı kapsamındaki kazanım ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi **yanlıştır**?
  - a. Kazanımlar çocukların gelişim özelliklerine uygun olmalıdır.
  - b. Kazanımlar geniş zaman kipinde olmalıdır.
  - c. Kazanımlar ölçülebilir/gözlenebilir özellikte olmalıdır.
  - d. Kazanım cümleleri "ve, veya" gibi bağlaçlarla ayrılmalıdır.
  - e. Kazanımlar basit ve anlaşılır olmalıdır.
9. I. Grubun birbiri ile kaynaşması
II. Katılımcıların fiziksel olarak ısınması
III. Seçilen konunun temel kavramlarını oyunsu süreçle verme
Yukarıdakilerden hangisi drama çalışma planındaki ısınma/hazırlık etkinliklerinin amaçlarındandır?
  - a. Yalnız I
  - b. Yalnız II
  - c. I ve II
  - d. I ve III
  - e. I, II ve III
10. Aşağıdakilerden hangisi canlandırma aşamasını diğer aşamalardan ayıran en önemli özelliğidir?
  - a. Mış gibi yapması
  - b. Ara değerlendirme yapması
  - c. Oyunsu süreç olması
  - d. Gözlenebilir değerlendirme yapması
  - e. Kendisi olabilmesi

Yaşamın İçinden

7 Bin Öğrenciye Akıllı İlaç Kullanımı ve Atık İlaç Eğitimi İzmir merkezli Çevreci Eczacılar Kooperatifi (ÇEKOOP) tarafından çocukları ve ailelerini akıllı ilaç kullanımı ve atık ilaç konularında bilinçlendirmek amacıyla geçen yıl başlatılan İlaç Dedektifleri Projesi kapsamında 7 bin ilköğretim okulu öğrencisi eğitim gördü.

İlaç Dedektifleri Projesi kapsamında 7 bin ilköğretim okulu öğrencisi eğitim gördü. Çalışma kapsamında Aydın'da düzenlenen toplantıda konuşan Proje Koordinatörü Eczacı Demet Toker, "Çocuklara ilaçların doğaya verdiği zararı, tarihi geçmiş ilaçların eczanelere teslim edilmesi gerektiğini ve komşudan ilaç alınmasının doğru olmadığını anlatıyoruz" dedi.

"TARİHİ GEÇMİŞ İLAÇLAR ÇOCUKLAR İÇİN ÇOK RİSKLİ"

İlaçların doğru kullanılması ve tarihi geçmiş ilaçların doğaya atılmaması konularının eczacılık mesleğinin sorumlulukları arasında yer aldığını belirten ÇEKOOP Yönetim Kurulu Üyesi ve İlaç Dedektifi Proje Koordinatörü Eczacı Demet Toker, bu amaç doğrultusunda çalışmalarını sürdürdüklerini belirtti. ÇEKOOP olarak geçen yıl başladıkları, gönüllülük esasıyla yürütülen İlaç Dedektifleri Projesi'nin devam ettiğini ifade eden Toker, Aydın Eczacı Odası işbirliğinde çocuklara proje kapsamında eğitim verecek Aydın ve Denizli'deki eczacılara 17-18 Ekim tarihlerinde eğitim verildiğini söyledi. Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden Erdem Erem tarafından verilen eğitimin ardından 16 eczacının Formatör Belgesi aldığını belirten Toker, "Belgeyi alan eczacılar kendi bölgelerindeki okullarda proje kapsamında öğrencilere eğitim verecekler. Projemiz geçtiğimiz yıl başladı. Manisa, Denizli, İzmir, Aydın bölgesinde 22 eczacı ile 7 bine yakın ilköğretim okulu öğrencisine eğitim verdi. Eğitimde öğrencilere ilaçların doğru kullanılması, komşudan ilaç alınmasının yanlış olduğu, doktor ve eczacıya danışmadan ilaç kullanılmaması gerektiği, evde bulunan tarihi geçmiş ilaçların çocuklar için ne kadar riskli olabileceği, doğaya atılan ilaçların zararları anlatılıyor. Eğitimi drama ve yaratıcı drama yöntemleriyle veriyoruz. Çocuklar da eğitime aktif olarak katılıyorlar" diye konuştu. Eczacıardan eğitim alan öğrenciler, birer İlaç dedektifi oluyorlar. Ailelerini ve çevrelerini atık ilaç ve akıllı ilaç kullanımı hakkında bilgilendiriyorlar. Öğrenciler, öğrendiklerini resme dökerek de farkındalık oluşturuyorlar.

Kaynak: MEB Personelleri Haber Merkezi, 18 Ekim 2015. <http://www.mebpersonelleri.net/kamudan-haber/7-bin-ogrenciye-akilli-ilac-kullanimi-ve-atik-iac-egitimi-h16887.html> Erişim tarihi: 23.12.2015

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. c	Yanıtınız yanlış ise "Fen Eğitimi ve Çocuk" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. a	Yanıtınız yanlış ise "Fen Eğitimi ve Çocuk" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. d	Yanıtınız yanlış ise "Fen Eğitimi ve Çocuk" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. e	Yanıtınız yanlış ise "Fen Eğitimi ve Çocuk" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. b	Yanıtınız yanlış ise "Matematik Eğitimi ve Çocuk" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. e	Yanıtınız yanlış ise "Fen ve Matematik Etkinlikleri Drama Yöntemiyle Nasıl Hazırlanır, Uygulanır ve Değerlendirilir?" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. c	Yanıtınız yanlış ise "Fen ve Matematik Etkinlikleri Drama Yöntemiyle Nasıl Hazırlanır, Uygulanır ve Değerlendirilir?" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. d	Yanıtınız yanlış ise "Fen ve Matematik Etkinlikleri Drama Yöntemiyle Nasıl Hazırlanır, Uygulanır ve Değerlendirilir?" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. e	Yanıtınız yanlış ise "Fen ve Matematik Etkinlikleri Drama Yöntemiyle Nasıl Hazırlanır, Uygulanır ve Değerlendirilir?" konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. a	Yanıtınız yanlış ise "Fen ve Matematik Etkinlikleri Drama Yöntemiyle Nasıl Hazırlanır, Uygulanır ve Değerlendirilir?" konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Çocuklara uygulanacak fen eğitiminin içeriği Türkiye'de henüz belirlenmiş değildir. Amerika'da yapılan çalışmalar sonucunda çocuklara uygulanacak olan fen eğitimi kapsamındaki konuları belirlemişlerdir. Özellikle okul öncesi dönem çocuklarına fen eğitimi kapsamında, enerji, maddenin hâl değişimi, mıknatıslanma, objenin fiziksel özellikleri gibi cansız materyallerle ilgili konuları içeren Fiziksel Bilim, hayvanlar ve bitkilerin davranışları, hareketleri ve yaşam koşulları gibi konuları içeren Yaşam Bilimi, taş ve kayalar, mineraller, dünya, deniz, hava, gezegenler, güneş sistemi ve uzay gibi konuları içeren Dünya ve Uzay Bilimi, kişisel, toplumsal ve küresel düzeyde çevre ve sağlık gibi konuları içeren Kişisel ve Sosyal Perspektifte Bilim, insanlar tarafından yapılan objeler ve doğal objeler, bu objeler arasındaki ayrım ve teknolojik tasarımları oluşturmaya yönelik konuları içeren Bilim ve Teknoloji, bilim insanlarının bilim tarihine çeşitli katkıları olduğunu, yaşadığımız çevredeki nesnelere anlama ve keşfetme çabası-

nın geçmişten günümüze kadar devam ettiğini ve bu sürecin sürekli devam eden bir döngü olduğunu içeren Bilimin Doğası ve Tarihi başlıklarına yer verilmelidir. Unutulmamalıdır ki fen eğitiminin içeriğinde hangi konuya yer verilmesi gerektiğini eğitimci değil çocuk belirlemelidir. Çocuğun merak ettiği konu üzerinden gidilmesi çocuğun merak duygusunu ve öğrenmeye karşı isteğini arttırır.

Sıra Sizde 2

Fen öğretimini drama yöntemiyle sunarken ısınma/hazırlık, canlandırma ve değerlendirme aşamasında temel bilimsel süreç becerilerine yer verilmesi gerekir. Yer verilmesi gereken temel bilimsel süreç becerileri gözlem yapma, sınıflandırma, ölçme, iletişim/verileri kaydetme, tahmin etme ve sonuç çıkarma becerileridir. Tahmin etme becerisi ile sonuç çıkartma becerisi birbiri ile sıklıkla karıştırılan becerilerdir. Tahmin etme becerisi, olay gerçekleşmeden önce yapılan kestirmelerdir. Gerçekleşebilecek olası durumlar üzerine yapılan yorumlardır. Fakat sonuç çıkarma becerisinde önceden yapılan kestirmeler mevcut değildir. Sonuç çıkarma becerisinde gerçekleşen bir olay veya durumdan toplanan veriler doğrultusunda o olayın veya durumun nedenleri hakkında tahminde bulunmaktır.

Sıra Sizde 3

Fen ve matematik öğretimi içeriğinde soyut kavramlar olabildiğince fazladır. Özellikle küçük yaş gruplarına soyut kavramları öğretmek zordur. Soyut kavramları bu yaş grubu çocuklarına somutlaştırmamız gerekmektedir. O nedenle çocuk muhakkak öğrenme sürecinde aktif rolde olmalı ve yaparak yaşayarak öğrenmelidir. Drama yöntemi bu açıdan seçilebilecek güzel bir yöntemdir. Hem kavramları somutlaştıran hem de çocukları öğrenme sürecinde aktif kılan yöntemlerden birisidir. Aynı zamanda özellikle küçük yaş grupları ile çalışıyorsanız öğretim sürecinin daha kalıcı olabilmesi için oyun kullanmalısınız. Drama oyunu aktif olarak kullanır. Bu nedenle özellikle küçük yaş grubu çocuklara sunulacak olan fen ve matematik öğretiminde tercih edilmesi gereken bir yöntemdir.

Sıra Sizde 4

Isınma/Hazırlık aşamasının 3 temel hedefi vardır. Bu hedeflerden ilki grubun birbiri ile kaynaşması ve etkileşimin artmasıdır. Yeni ve ilk defa eğitim alacak gruplarda grup elemanlarının birbirlerini tanıması, iletişimin artması ve etkileşimin yükselmesi için ısınma/hazırlık aşamasındaki etkinliklere daha fazla yer verilebilir. İkinci hedef ise drama çalışmasına katılan katılımcıların canlandırma aşamasına

geçmeden önce bedenen ısınmasını sağlamaktır. Isınma/Hazırlık aşamasının son hedefi ise belirlenen kazanım doğrultusunda temel kavramların yavaş yavaş ısınma/hazırlık aşamasındaki oyunların içerisinde katılımcıya aktarılmasıdır. Canlandırma aşamasında bahsedilecek kavramlara alışma da denebilir.

Sıra Sizde 5

Drama planı değerlendirme aşamasında birçok teknik kullanılabilir. Bunlar: gözlem, günlük tutma, dereceleme ölçekleri, performans değerlendirme, anket, görüşme, ürün dosyası, akran değerlendirme, bireysel değerlendirme, küçük grupla/tüm grupla değerlendirme, grupların birbirlerini değerlendirmesi, sözel değerlendirme, kelime ilişkilendirme ve kavram haritalarıdır. Aynı zamanda değerlendirmede, öz değerlendirme, rol içinde yazma, mektup yazma, duvar gazetesi çıkarma, doğaçlama/ti'ye alma, reklam filmi çekme, slogan yazma, poster, afiş, broşür oluşturma kullanılır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaratıcı Drama Kavramı, Bileşenleri ve Aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 17-30.
- Akkuş, O. ve Özdemir, P. (2006). Yaratıcı Drama ile Matematik ve Fen Alanındaki bilim insanlarının yaşam öykülerine ve bilime katkılarına yeni bir bakış. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1 (1), 59-73.
- Akman, B. (2003). Okulöncesinde fen eğitimi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 79, 14-16.
- Akman, B., Üstün, E. ve Güler, T. (2003). 6 yaş çocuklarının bilim süreçlerini kullanma yetenekleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 11-14.
- Büyüktaşkapu, S. (2010). 6 yaş çocuklarının bilimsel süreç becerilerini geliştirmeye yönelik yapılandırmacı yaklaşıma dayalı bir bilim öğretim programı önerisi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Duatepe, A. ve Akkuş, O. (2006). Yaratıcı dramının matematik eğitiminde kullanılması: kümeler alt öğrenme alanında bir uygulama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1 (1), 89-97.
- Erkoca Akköse, E. (2008). Okulöncesi eğitimi fen etkinliklerinde doğa olaylarının neden sonuç ilişkilerini belirlemede yaratıcı dramının etkililiği. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 3 (6), 7-22.
- Eshach, H. ve Fried, M. (2005). Should science be taught in early childhood? *Journal of Science Education and Technology*, 14(3), 315-336.
- Hatch, J. A. (2004). *Teaching in the new kindergarten*. Clifton Park, NY: Thomson Delmar Learning.

- Hong, S. Y. ve Diamond, K. E. (2012). Two approaches to teaching young children science concepts, vocabulary, and scientific problem-solving skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(2), 295-305.
- Jackman, H. L. (2011). *Early education curriculum: a child's connection to the world*. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- Kahyaoglu, H., Yavuzer, Y. ve Aydede, M. N., (2010). Fen bilgisi dersinin öğretiminde yaratıcı drama yönteminin akademik başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (3), 741-758.
- Labov, J. B. (2006). National and state standards in science and their potential influence on undergraduate science education. *Life Sciences Education*, 5, 204-209.
- Martin, D. J. (1997). *Elementary science methods a constructivist approach*. Newyork: Delmar Publisher.
- Martin, D. J. (2000). *Early childhood science: includes national science education standards*. Albany, NY: Delmar Thomson Learning.
- Martin, D. J. (2009). *Elementary science methods: a constructivist approach (5th Edition)*. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- McGregor, D., Anderson, D., Baskerville, D., & Gain, P. (2013). How does drama support learning about the nature of science: contrasting narratives from the UK and NZ. *Proceedings of the Biennial Conference of the European Science Education Research Association* Nicosia: ESERA.
- National Council of Teacher of Mathematics (NCTM), 2015. Principles and standards for school mathematics. <http://www.nctm.org/standards/content.aspx?id=16909>
- NRC (National Research Council). (1996). *National science education standards*. Washington, DC: National Academy Press.
- NRC (National Research Council). (2012). *A Framework for K-12 science education: practices, crosscutting concepts, and core ideas*. Washington, DC: National Academy Press.
- Orçan, M. (2013). Erken çocukluk dönemi matematik eğitimi için örnek bir model: yapı taşları (building blocks). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 1-13.
- Quinn, H., Schweingruber, H. ve Keller, T. (2012). *A Framework for K-12 science education: practices, crosscutting concepts, and core ideas*. Washington, DC: The National Academies Press.
- Rakow (1996). *Pathways: to the science standards: guidelines for moving the vision into practice* (middle school edition). Arlington, VA: NSTA Press.
- Seefeldt, C. (2005). *How to Work with standards in the early childhood classroom*. NewYork: Teachers College Press.
- Siebert, E. D. ve McIntosh, W.J. (2001). *College pathways to the science education standards*. Arlington, VA: NSTA Press.
- Şahin, E. ve Yağbasan, R. (2012). Fizik eğitiminde yaratıcı drama ve örnek bir ders planı: gel-git olayı. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 79-98.
- Trundle, K. C. ve Saçkes, M. (2012). *Science and early education* (Editors: Robert C. Pianta, W. Steven Barnett, Laura M. Justice ve Susan M. Sheridan) Handbook of Early Childhood Education , NewYork: The Guilford Press.
- Ward, H., Roden, J., Hewlett, C. ve Foreman, J. (2008). *Teaching science in the primary classroom: a practical guide* (2nd Edition). London: SAGE Publications Ltd.

Fotoğraflar

2015 Güz Dönemi Yrd. Doç. Dr. Erhan ALABAY'ın liderliği- ni yaptığı yaratıcı drama atölyesinden çekilmiş fotoğraflardır. Fotoğraflar için çocukların ebeveynlerinden izin alınmıştır.

6

Amaçlarımız

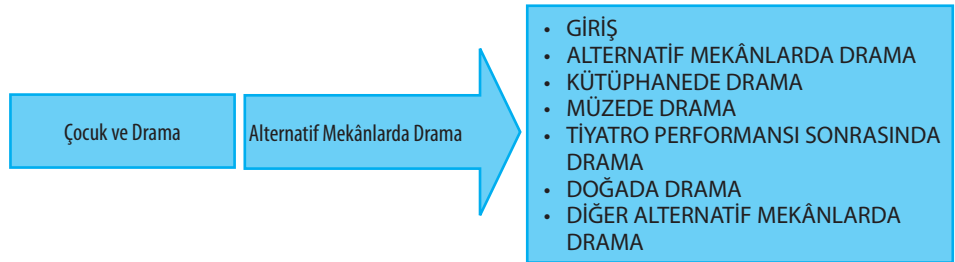
Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Dramanın alternatif bir mekânda uygulanmasının sağlayacağı katkıları sıralayabilecek,
- Dramanın sınıf dışında hangi mekânlarda uygulanabilir olduğunu açıklayabilecek,
- Drama oturumlarında karşılaşılabilecek durumları açıklayabilecek,
- Alternatif mekânda drama çalışması planlama ve uygulama sürecini açıklayabilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Anahtar Kavramlar

- Drama
- Müzede Drama
- Alternatif Mekânlarda Drama
- Kütüphanede Drama

İçindekiler

Alternatif Mekânlarda Drama

GİRİŞ

Drama lideri olan Ulaş, Ankara'da bir okulda 14-15 yaş grubundaki öğrenciler ile çalışmaktadır. İleriki haftalardan birinde Frig kralı Midas'ın hikâyesinden yola çıkarak bir drama oturumu yapmayı planlar. Geçmiş dönem uygarlıklarından birine dair bir hikaye seçtiği için okuldaki tarih ve edebiyat öğretmenleri ile konuşup disiplinler arası bir çalışma çıkartırlar. Tarih öğretmeni Frig dönemine ait tarihsel detayları ve o dönemki yaşamı anlatarak Ulaş öğretmene yardımcı olurken, edebiyat öğretmeni ile de Kral Midas mitinin önemli noktalarını, vermek istedikleri mesajı, o dönemde insanların neden böyle mitlere ihtiyacı olduğunu konuşurlar. Ortak bir çalışmanın ürünü olarak bu drama çalışmasının müzede gerçekleştirilmesi hâlinde öğrencilerin daha çok ilgisini çekebileceğine ve daha gerçekçi bir ortamda döneme ait öğrenme nesnelерinin kullanabileceğine karar verirler. Bu kararı vermelerinin temel nedeni, tarih öğretmeni Burcu'nun, Ankara'daki Anadolu Medeniyetler Müzesi'ndeki Frig bölümünden ve eserlerinden bahsetmesi olmuştur. Ulaş öğretmen, öğrencilerini alternatif bir mekân olarak müzede drama ile tanıştıracığı için çok mutlu olur; ve hemen çalışmalara başlar. Öncelikle müzeyi ziyaret eder ve müzede Frig bölümünü kendisi detaylı bir şekilde inceler. Kral Midas'ın temsili mezarını, Frig oyuncaklarını, döneme ait küçük kazancıkları, keçeleri, çanakları, fibulaları, ritonları ve uzun çabalar sonucu müzeye kazandırılmış olan Midas'ın çalışma masasını drama oturumuna ilave edebileceğine karar verir. Frig bölümünün olduğu bölümde öğrencileri ile drama çalışmasını gerçekleştirebileceği büyüklükte bir alan olduğunu tespit eder. Müzede, eğitim ile ilgilenen bir uzmana danışarak bir drama çalışması yapmak istediğini söyler ve uzmanın bilgi ve deneyimlerini dinleyerek dikkat etmesi gereken konuları öğrenir. Uzman, bazı eserlerin replikalarının (özellikle çocukların dokunabilmeleri için bazı eserlerin birebir kopyasının yapılarak eğitim amaçlı kullanılması) olduğunu, dilerse çalışma sırasında öğrencilerin kullanabileceklerini söyler. İlerleyen günlerde okuldaki idarecilerin desteği ile gerekli izinleri alan Ulaş öğretmen Kral Midas mitinden yola çıkarak insanın içindeki korkunun ile gerçek olanın tartışılacağı bir saatlik bir drama oturumu planlar. Disiplinler arası bir çalışma olduğu için, edebiyat öğretmeni kendi dersinde Kral Midas mitini işler ve öğrencilerle tartışır; tarih öğretmeni de çocuklara Frig dönemine ait bilgiler verir.

Ulaş öğretmen, planını yaptıktan sonra öğrencileri ile ilk defa müzede drama yapacağı için öğrencilerinin hazırbulunmuşluklarını tespit eder ve müzeye kimlerin hangi sıklıkla gittiğini, müzede dramanın ne olduğunu, neden müzede drama yapacaklarını ve müzede neyle dikkat edeceklerini söyler. Aynı zamanda öğrencilerin dramada aşına olmadıkları bir unsur olan mekândaki olası seyirciler hakkında konuşur: "Drama yaparken biz oynuyoruz ve biz izliyoruz."

Dışarıdan, dramaya katılmayan bir izleyici olmuyor. Ama yarınki müzede drama çalışmasında, müzeyi gezmeye gelen diğer ziyaretçiler bizi görüp zaman zaman durup izleyebilirler. Bu alışık olmadığımız bir şey ama yarın fark edeceksiniz ki, bu izlemeler çok kısa olacak. Bu nedenle çalışmamızın akışını bozmasına, bizim dikkatimizi dağıtmasına izin vermeyelim, lütfen.” Böylelikle müzede drama uygulamasından önce müzeye ve yapacağı çalışmaya dair bir tanıtım yapmış olur.

Müzedeki drama yapacakları gün, Ulaş öğretmeni ve 16 öğrencisini müzede eğitimden sorumlu bir uzman karşılar ve onlara müze kurallarını kısaca hatırlatıp “müzemize hoş geldiniz, bugün burada olduğunuz için biz çok mutluyuz,” diyerek onları müzenin içine davet eder. Grup olarak doğrudan çalışacakları bölüm olan Frigler’e gelirler; müzede uzmanın Frigler ve Frig Bölümündeki eserleri tanıtması ile müze çalışması başlamış olur. Bu kısa bilgilendirme ve tanıtım sonrasında, Ulaş öğretmen daha önce konuştukları seyirci konusunu, eserlere zarar vermeme ve başkalarını rahatsız edecek şekilde konuşmama kurallarını hatırlatarak çalışmasına başlar.

Ulaş öğretmen öncelikle çocuklara Frig bölümünü gezmeleri ve gezerken o dönemde hangi eşyalarının kullanıldığını bulmalarını ister. Çocuklar bölümü gezdikten sonra Ulaş öğretmen, buranın bir Frig evi olduğu ve bu evdeki nesnelere neler olabileceğini sorar. Çocukların seçtikleri bir nesneyi vücutları ile donuk imge tekniğini kullanarak oluşturmaları ile drama oturumu başlamış olur. Öğretmen çalışmasında müzenin koleksiyonundaki önemli parçalardan biri olan “Kral Midas’ın masası”nı çocuklara tanıtır ve masayı birlikte incelerler. Midas’ın bu masayı nasıl kullandığını –mıs gibi yaparak oynarlar. Kral Midas’ın neden kulaklarının eşek kulağı olduğunun duyulmasından bu denli korktuğunu masasında oturup günlüğüne yazdığı söylenerek çocuklarla Midas’ın korkusu ve korkusunun temellendiği noktalara dair çalışılır. Bu korkunun çocukluğu ile bir bağlantısı olup olmayacağı tartışılırken, Frig dönemine ait sergilenen bir oyuncakın birebir kopyası öğrencilere verilerek incelemeleri istenir. Bu oyuncakın Midas’ın çocukluğuna ait bir oyuncak olduğu ve kral olunca da sakladığı söylenerek, bu oyuncakın onun hayatında neden bu kadar önemli olduğuna dair doğaçlamalar yapılır. Midas’ın arkadaşları ile yediği bir akşam yemeği canlandırıldıktan sonra, o akşam korkusunun rüyasına nasıl etkilediğini oynarlar. Kral Midas’ın ne yapması gerektiğine dair yapılan bir tartışmanın ardından, bulunan çözüm oynanır ve Kral Midas’ın halkı ile verdiği bir kutlama ile Ulaş öğretmen müzede drama çalışmasını sonlandırır. Ardından öğrencilerle neler öğrendikleri, müzede olmanın onlara ne hissettirdiği, korkularımızın hayatımızdaki yeri konuşulur. Değerlendirmede aşamasının ardından, bir buçuk saatlik bir müze deneyimi ardından Ulaş öğretmen ve öğrencileri müzeden tatlı bir anı ile çıkarlar.

Alternatif mekân olarak müzede drama çalışması sonrasında öğrenciler kendi deneyimlerini okul gazetesinde yazarlar ve gazete için müzede kendi çektikleri fotoğraflarla kendi düşüncelerinin yer aldığı bir bölüm hazırlarlar. Ayrıca, drama çalışmasına katılan öğrencilerden Ezgi ve Seda, Anadolu Medeniyetleri Müzesi’ni çok beğenir ve o hafta sonu aileleri ile birlikte müzenin diğer bölümlerini de gezerler.

Okul kavramının yaygınlaşarak bütün topluma ulaşmasından itibaren tartışılan konulardan bir tanesi de sınıf içi derslerin verimliliği ve bu verimliliği arttırmanın alternatif yollarıdır. Okul binası içinde çocukların sabit bir sınıfta bulunmaları veya öğretmenlerin kendi sınıflarının olması ve çocukların derslere girmesi ile sınırlandırılmış çerçeveden çıkmak, pek çok alanda hem kuramsal hem de pratik olarak araştırılan bir konudur. Çünkü ilkokuldan başlayıp üniversite amfilerine kadar devam eden eğitim-öğretim sürecinde, bir öğretmenin sınıfına gelerek klasik bir yöntemle konusunu tanıtır dersine başlaması öğrenen kişide ilgi ve merak oluşturmaktan uzaklaşmaktadır. Bu nedenle sınıf içinde farklı yöntemlere yönelmekle birlikte, derslerin sınıf dışına taşınması fikrini de bir çözüm önerisi olarak görmekteyiz. Nasıl ki, insanların dikkatini yönlendirdiği şeyler “farklı” olmaları ile ön plana çıkarlarsa, dersi işlemek için sınıf dışına çıkmak da “farklı” kapsamına girmekte ve doğal bir çıktı olarak kişinin dikkatini vermesini sağlamaktadır. Böylelikle sınıf dışı etkinliklere doğal bir motivasyon sağlayıcı olarak bakabiliriz. Fakat, elbette ki, bu dikkat ve motivasyon da uzun süreli veya yok olmaz, değildir. Yanlış eğitim-öğretim yöntemleri veya liderlik sıkıntıları ile bu noktada da başarısız olmak çok kolaydır.

Eğitim programındaki pek çok ders için olduğu gibi, drama dersini de sınıf ve okul sınırları dışına taşımak mümkündür. Drama gibi dramatik unsurları içinde barındıran bir yöntemin ilgi merak ve heyecan oluşturmaları gereklidir ki süreç doğal bir akış içinde ilerleyebilsin (Özbek, 2014). Bu ilgi ve merak duygusunun oluşturulmasında sınıf dışındaki alternatif mekânlar kullanılabilir. Drama için pek çok yer çalışma ortamı olabilir, çünkü dramanın temel bileşenlerini “lider, katılımcı ve oturum planı” olarak belirleyebiliriz.

ALTERNATİF MEKÂNLARDA DRAMA

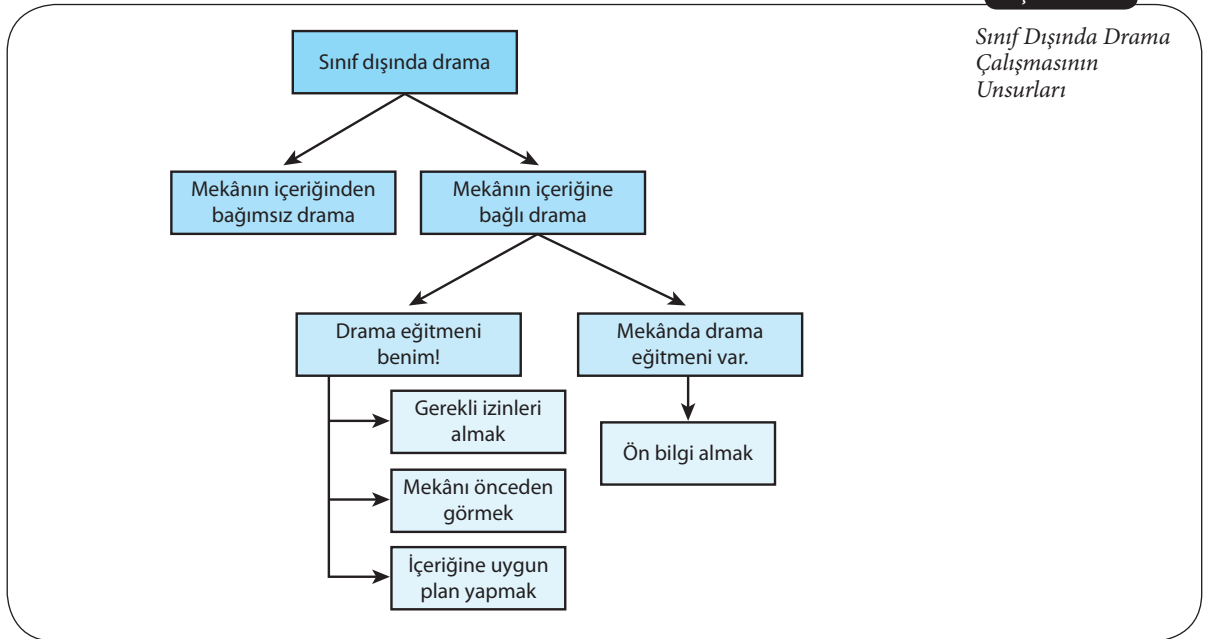
İyi bir drama liderinin, grup oluşturabilecek drama katılımcısının ve doğru yapılandırılmış bir planın olduğu pek çok mekânı drama için kullanabilir. Fakat, mekân seçimi gelişigüzel değil amaçlara yönelik olmalıdır. Bu nedenle sınıf dışında çalışacak bir liderin öncelikle kendine şu soruyu sorması gerekir: “Ben neden sınıf dışında drama yapıyorum? Drama dersini sınıf dışına taşımak bana ve katılımcılara ne kazandıracaktır?” Bu soruların cevabı drama çalışmasının hedeflerini belirleyecektir.

Kalbi eğitmeden, sadece akli eğitmek eğitim sayılmaz. Aristoteles

Dramanın temel bileşenlerine için 1. Ünite: Drama ve Dramanın Boyutları ünitesini okuyunuz.

Şekil 6.1

Sınıf Dışında Drama Çalışmasının Unsurları

Şekil 6.1’de görüldüğü gibi drama dersini sınıf dışına taşıdığımız zaman dikkat etmemiz gereken bazı noktalar olacaktır. Öncelikle sınıf ortamı dışında yapılacak bir drama çalışmasının seçilen mekânın içeriğinden bağımsız mı yoksa mekânın özelliklerini içine alan bir oturum mu olacağına karar vermek gerekmektedir. Mekânın içeriğinden bağımsız drama, en basit tanımıyla herhangi bir drama çalışmasının herhangi bir yerde yapılmasıdır. Örneğin, çocuk hakları üzerine olan bir drama çalışmasını sınıfta yapmak yerine öğretmenin o gün hava güzel olduğu için yakındaki bir çocuk parkını veya okul bahçesini kullanmasıdır. Dolayısıyla okul bahçesi veya parkın var olan özelliği veya öğretimsel zenginliği göz önüne alınmadan sadece daha geniş ve açık havada olmak adına tercih edilmiş bir mekân olmasını bu kapsamda değerlendirebiliriz. Bu şekilde yapılan çalışmalarda mekâna göre bir drama oturum planlaması yapılmamaktadır. Bu nedenle çalışma mekânın olumsuzluklarına karşı açık hâle gelmektedir.

Sadece açık havada veya sınıf dışında olalım diye örneğin çocuk parkında yapılan bir drama çalışması, çocuklarının ilgilerinin kolaylıkla salıncaklara, kaydıraklara ya da parktaki başka oyuncaklara kaymasını kolaylaştırmaktadır. Bu tarz mekân kullanımı bilinçli ve hedefe yönelik şekilde bir planlama ile yapılmadığı için bu üniteye ele alınmayacaktır. Bu üniteye, temel olarak mekânın içeriğine bağlı, mekânın bulundurduğu özellikleri kullanan, bu özellikleri göze alarak mekân seçimi yapılması ve mekânın zengin uyarılarla dolu olmasının etkisi hedefleyerek planlanan drama oturumları ele alınacaktır.

Daha geniş bir şekilde açıklayacak olursak, mekânın içeriğine bağlı drama amaca yönelik bir seçimdir çünkü “öğrenme ortama bağlıdır” (Paykoç, 2011, s.131). Bu bilgiden hareketle drama ile ortam arasında bir bağ kurmak gerekir. Drama bu konuda şanslı bir alandır. Pek çok disiplinle kolaylıkla bağlantı kurulabildiği gibi pek çok mekânla da ilişki kurabilir. Dolayısıyla burada bahsedilen mekânın özelliklerinden barındırdığı zenginliklerden faydalanarak, o mekân için özel olarak yapılandırılmış bir drama planı ile çalışmaktır. Amaç sınıf ortamında elde edemeyeceğimiz çıktıları doğru mekân seçimi ile daha kolay elde edebilmektir. Bu nedenle mekân ve yapılandırma paralel olmalıdır, birbirinden bağımsız olmamalıdır. Şekil 6.1’de görüldüğü gibi, mekân seçimini yaptıktan sonra, akla gelen soru drama oturumunu kimin gerçekleştireceğidir. Gidilecek olan yer müze, galeri veya kütüphane gibi bir mekânsa, kendi bünyesinde bir drama eğitimcisi barındırma olasılığı üzerinde düşünülmelidir. Bazı mekânlar kendi oluşturdukları eğitim süreçlerini katılımcılarına uygulurlar. Eğer öğretmen veya lider böyle bir mekândan yararlanacaksa, yani kendisi bir plan yapmayarak çocukları oradaki eğitime teslim edecekse, en önemli nokta yapılacak çalışma ile ilgili ön bilgi almaktır. McCaslin (1990) bunu personelle işbirliği olarak isimlendirmektedir. Yaratılacak sağlıklı bir işbirliği şunları kapsamaktadır: Çalışma öncesinde ve sonrasında veya çalışma süresince nelerin gerekli olduğu öğrenmek, çalışma ile ilgili varsa öğretmene düşen görev ve sorumlulukları bilmek, çocukların özellikleri ve hazırbulunuşlukları hakkında karşılıklı olarak bilgi alışverişinde bulunmak. Bunların hepsi alternatif mekânda yapılacak drama çalışması süresince çocukların herhangi bir kötü sürprizle karşılaşmaması ve güzel bir deneyim yaşamaları için gereklidir.

Eğer drama ortamının gerçekleşeceği mekânda bir eğitimci yoksa veya çalışmayı drama liderinin kendisi veya öğretmen yapacaksa bu sefer, liderin sorumluluğu artmaktadır. Bu noktada yapılması gerekenlerden ilki, mekânda çalışabilmek için gerekli kurum ve kuruluşlardan izin almaktır. Bu süreçte okul idaresi ile işbirliği içinde çalışmak gerekmektedir. Bazı durumlarda okullar için dönem başında alınmış izinler ve okul dışı etkinlik programları vardır; okuldaki ortak bilinçle drama çalışmaları bu okul etkinlikleri ile

“Drama çalışmasını neden sınıfta değil de burada yapıyorum?” sorusunu çalışmanın hedeflerine göre net bir şekilde yanıtlayabiliyor ve mekân ile drama çalışması arasında organik bir bağ kurabiliyor olmalıyız.

birleştirilebilir. Her iki durumda da drama liderinin atması gereken ikinci önemli adım, mekânı önceden görmek ve mekân hakkında detaylı bilgiye sahip olmaktır. Peki, mekânı önceden görmek ne işe yarar? Öncelikle, drama eğitimcisinin yapması gereken çalışacağı ortamın drama etkinliği gerçekleştirmeye uygun olup olmadığını belirlemek ve eğer mümkünse onu çalışmaya hazır hâle getirmektir.

Drama, verimli ve rahat bir çalışma için temelde boş bir alan ihtiyacı duyar; eğer yeterli alan yoksa bu durum drama planlamasını değiştirebilir. Dolayısıyla drama planı ile mekân arasında organik bir bağ olduğunu söyleyebiliriz. Arzu edilen genişlikte bir alan olmaması durumunda, drama çalışmasını iptal etmemiz gerekmez, bu noktada planımızı ve uygulamamızı mekâna göre kurgulamak gerekmektedir. Bu nedenle, mekânın özelliklerinin lider tarafından önceden bilinmesi şarttır. Eğer gerekiyorsa, çocuklara çalışma öncesinde mekânla ilgili gerekli bilgiler verilmeli ve drama dersi sırasında dikkat etmeleri gereken noktalar net bir şekilde açıklanmalıdır. Seçilen mekân içinde drama çalışması yapmak mümkün değilse mekânın bahçesinin, girişinin, varsa ayrı bir seminer odasının, kafeteryasının da kullanılabileceği unutulmamalıdır. Örneğin, sadece rafla ve oturma alanları ile sınırlandırılmış bir kütüphanede drama çalışması yapmak istiyorsak, Dorothy Heathcote'un Uzman Rolü Yaklaşımı yönteminden faydalanarak çocukların kütüphaneye girmeden önce drama için seçtiğimiz konuya göre birer uzmanlık rolü almalarını sağlayabiliriz. Uzmanlara kütüphanede gerekli araştırmalarını 10 dakika içinde yapmalarını ve tekrar bahçeye gelmeleri söylenebilir. Böylelikle kütüphane ile kütüphane bahçesi arasında bir ilişki kurulur ve drama çalışması sekteye uğramadan ve de mekânın yapısı bozulmadan devam ettirilebilir.

Uzman Rolü Yaklaşımı ile ilgili detaylı bilgi ve uygulamalar için: İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama, Ruken Akar Vural ve John Somers, 2012, Pegem Akademi.

K İ T A P

Örnek olayda anlatılan Ulaş Öğretmen'in yaptığı müzede drama çalışması sırasında, öğretmenin çalışmasını planlamadan önce müzede eğitim uzmanı ile konuşmasının ona ve drama çalışmasına katkıları nelerdir?

SIRA SİZDE

Yukarıda anlatılanların yanı sıra, dış mekânın kendine has özellikleri vardır. Yapılan drama çalışmasında dikkat edilmesi gereken bu özelliklerin öngörülebilir olanlarını şöyle sıralayabiliriz:

1. **Gürültü:** Park, bahçe, fabrika gibi mekânların kendine has bir gürültüsü vardır. Bu gürültü zaman zaman çalışmayı sekteye uğratacak noktaya gelebilir. O nedenle, yapılandırılmada dikkat edilmesi gerekir. Müze, sanat galerisi, kütüphane gibi mekânlar ise tam tersi gürültünün hiç olmaması gereken yerlerdir dolayısıyla drama yapan grubun sessizliğini sağlamak ön plana çıkmaktadır. Dikkatli bir planlama ve mekânın doğru kullanımı ile grubun oluşturacağı sestten dışarıdaki kişilerin ve mekânın minimum etkilenmesi sağlanabilir.
2. **Seyirci:** Ulaş Öğretmen'in örnek olayında olduğu gibi, sınıf dışında yapılan drama çalışmalarının aynı mekânı paylaşan kişilerin ilgisini çekmesi olasıdır. Bu nedenle dramanın doğal sürecinde olmayan bir durum olan dış-seyirciyi oluşturabilir. Bu durum buna alışık olmayan drama katılımcısının yaratıcılığını ve kendini ifade etmesini olumsuz etkileyebilir. O nedenle drama liderinin bu rastlantısal seyircinin farkında olması, bunun hakkında çocuklara bilgi vermesi önerilebilir.

Sınıf ortamı dışında, alternatif bir mekânda drama çalışması yaparken, dış mekânla ilgili öngörülebilir dört özelliğe dikkat etmek gerekir:

- Katılımcıların güvenliği
- Katılımcıların yaratacağı veya dış mekândan gelen gürültü
- Mekândaki kişilerin dış seyirciyi oluşturması
- Alanın kontrolsüz genişliği

3. *Alanın Genişliği:* Bu ünite de bahsedilen pek çok alan normal drama sınıfından daha geniştir. O nedenle, liderin dramaya başlamadan önce mekânın neresini nasıl kullanacaklarına dair katılımcılara bilgi vermesinde fayda vardır. Çalışılan yaş grubu küçüldükçe mekân kullanımına dair kuralların daha net olması gerekir. Geniş alan, çocukların dikkatlerini toparlamalarında zorlanmalarına neden olarak çalışmanın odağını saptırabilir. Bu nedenle liderin kullanacağı alanı önceden belirlemesi ve çocuklara net bir şekilde söyleyerek onları alan içinde tutması gerekir. İlk girilen mekâna dair çocukların merakı yüksek olacağı için, bu merakı çalışmadan önce gidermek faydalı olabilir. O nedenle drama çalışmasından önce çocukların mekânı tanımaları, gezmeleri ve çalışmadıkları kısımda neler olduğunu görmeleri sağlanabilir.
4. *Güvenlik:* En sonda yazılmasına rağmen en önemli konu, sınıf dışına çıkartılan çocukların güvenliğidir. Mekânın, mekâna gelen çocukların güvenliği eğitimden önce geleceği için, öncelikle çocuklar için güvenli bir ortam sağlanmalıdır. Bunun için çalışma yapacak drama öğretmeninin mutlaka mekânı önceden görmesi, mümkünse gerekli tedbirleri alması gereklidir. Eğer mekân yaş grubunun güvenliğini tehdit ediyorsa başka bir mekân seçilmesinde fayda vardır. Gerekli tedbirleri aldıktan sonra, çocukları da olası güvenlik sorunlarına dair haberdar etmek ve gerekli kuralları koyarak taviz vermeden uygulamak ihmal edilmemelidir.

SIRA SİZDE

2

Drama lideri Yalçın soyut çalışan yeni dönem heykeltıraşlardan birinin sergisindeki bir esere ilgili drama çalışması yapmak için öğrencilerini sanat galerisine götürmeyi ister. Yalçın, çalışmasını planlamadan önce gidip galeriyi gezer. Fakat galeriye gittiği zaman galerinin çok geniş olmadığını ve eserlerin birbirine çok yakın ve korunaksız olarak sergilendiğini görür. Sizce Yalçın Öğretmen şimdi ne yapmalıdır?

Mekâna karar verip gerekli izinlerin alınıp ön çalışmaların yapılmasından sonra, drama çalışmasının en temel olan kısmına geliyoruz: Mekâna ve mekânın içeriğine uygun bir drama çalışması planlamak. Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki, bu ünite de bahsedilen alternatif mekân çalışmaları, ısınma, çalışma ve değerlendirme süreçlerini kapsayan drama oturumlarıdır. Dolayısıyla, dış mekânda bir kaç drama tekniği kullanılarak yapılan etkinliklerden bahsedilmeyecektir. Elbette, çocuklarla veya gençlerle gidilen müze-kütüphane-millî parklar gibi yerlerde katılımcıların motivasyonunu arttırmak ve mekâna dair farkındalık yaratmak için kısa, birbirinden bağımsız drama teknikleri kullanılabilir. Örneğin mekânın bir özelliğinden yola çıkarak çocuklar doğaçlama yapabilirler fakat bu tam bir süreci olan drama çalışması değil sadece bir drama tekniğinin uygulanmasıdır. Aynı şekilde, uygulamalarını gördüğümüz, müzedeki bir objeye dair bir hikâyenin anlatılması ve çocukların hikâyeyi aynen canlandırmaları, yapılandırılmış bir drama çalışması değil sadece dramatisasyon tekniğidir. Amaca bağlı olarak sadece bir kaç drama tekniği ile de etkinlikler yapılabilir fakat bunun dramatik yapılandırılması olan ve bir sürece atıfta bulunan drama oturumu ile karıştırılmaması gerekir.

DİKKAT

Bu ünite de bahsedilen, diğer ünitelerde anlatılan drama yapılandırmasının bütün unsurlarını taşıyan drama oturumlarıdır.

Bu planlamada önemli olan bazı noktaları şöyle özetleyebiliriz:

1. Çalışılacak grubun özellikleri: Katılımcıların gelişim özellikleri, sosyoekonomik düzeyleri, hazırbulunuşluklarının, deneyimleri, gibi özellikleri herhangi bir drama çalışmasını etkileyeceği gibi, alternatif mekânda yapılacak drama oturumunu da etkileyecektir. Bu nedenle çalışılacak grup özellikle çocuk veya genç grubu ise tanınması ve özelliklerin bilinmesi gerekir. Çocukların özellikle müze, galeri veya kütüphane gibi mekânlara dair deneyimleri yoksa veya kısıtlıysa, buralarda gerçekleşecek drama oturumlarından önce hazırlık çalışmaları veya mekânlara yapılacak ön ziyaretler gerekebilir.
2. Mekânla katılımcı arasında iletişim sağlamak (Adıgüzel, 2013): Farklı bir mekânda çalışıldığı için katılımcının mekânı tanınması ve özelliklerini anlaması için fırsat vermek gerekir. Yaş grubu küçüldükçe mekânı tanımaya dair çalışmaların biraz daha uzun tutulması gerekebilir. Dokunma, koklama, inceleme, tatma gibi algı çalışmalarının yanı sıra, mekânın onlarda bıraktığı ilk izlenimlerin alınabileceği sözsüz oyun, donuk imge teknikleri uygulanabilir.
3. Mekânla yapılandırma arasında bağlantı kurmak: Drama oturumu sırasında katılımcının mekânı aktif olarak kullanabilmesi önemlidir. Mekânın özelliklerinin ve mekânın içinde barındırdığı eser, nesne veya canlıların yapılandırmanın içinde kendine fikirsel olarak yer bulmaları gerekir. Katılımcıların “Bunu sınıfta da yapabiliriz, neden buraya geldik?” gibi bir düşünceye düşmemelerini sağlayacak nitelikte bir oturum olmalıdır. Çalışmada mekâna uygun çıktılar elde edilebilmelidir.
4. Mekâna uygun dramatik yapılandırma: Doğru bir mekân seçimi drama için çok verimli bir öğrenim ortamı sağlayabilir fakat bunun temeli sağlam bir dramatik yapılandırmadan geçmektedir. Mekânın gücü dramatik anlatım süreci ile etkisini gösterecektir. Bu nedenle, çocukların rol içinde bir olgu veya olayı irdelerken yine problem çözümleri ve çatışma durumlarına dair fikirlerini sunarak çözüme gitmelerini sağlayacak bir drama oturumu planlanmalıdır.

20. yüzyılın ünlü eğitim reformcusu John Dewey, pek çok kuramını “deneyim” kavramı üzerinden tanımlamaktadır. Ona göre çocukların deneyimleyerek öğrenmesi asıldır. Hatta, Dewey, deneyim kelimesi yerine kültür kavramını kullanmayı da tartışmıştır (Westbrook, 1991, s. 345–46). Müze ve kütüphane gibi bilgi olarak zengin olan mekânlar ile eğitim arasında drama yöntemi ile kurulan bağlantı, beraberinde deneyimi getirmektedir ve bu deneyim nihai olarak kültürü oluşturmaktadır. Dolayısıyla okul dışında gerçekleşen ve kültür pedagojisi olarak isimlendirilmeye başlanan etkinliklerde sağlanan deneyim bireyin hem kültürel hem de sanatsal eğitimine katkıda bulunmaktadır.

Özet olarak, bu ünite de drama dersi için seçilen alternatif mekânda, mekânın içeriğine bağlı bir dramatik süreç yapılandırarak öğrencilerle paylaşılmasından bahsetmekteyiz. Bu süreçte, drama öğretmenin, mekânı önceden görmesi, dış mekânın özelliklerini dikkate alması ve mekânda uygun bir planlama yapması gerekmektedir.

D İ K K A T

KÜTÜPHANE DRAMA

Kütüphane teriminin tanımına baktığımız zaman yıllardır kendi algımıza yerleşmiş olan “kitapların bulunduğu ev, yer” tanımına ulaşabiliriz. 20. yüzyılın ortalarına dek sıra sıra raflara dizilmiş olan ve bir nevi bilginin depolandığı yer olarak gördüğümüz kütüphaneler hem yüzyılın getirdiği teknolojik gelişmeler hem de bireylerdeki algı değişimleri ile eski tanımının ötesinde bir arayışa yönelmiştir. Kütüphanecilik alanında önemli bir kurum olan Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), 2003 yılında yayımladığı “Herkes için Bilgi” raporunda 21. yüzyılda kütüphanenin ne olduğunu anlatırken sadece “bilgiye, fikirlere ve hayal gücü ürünlerine ulaşmayı sağlayan” bir mekân olarak tanımlamamakta, “insanların bir araya geldiği, güzel vakit geçirebildikleri, hayat-boyu öğrenmenin gerçekleştiği ve yeniliklere açık birer eğitim merkezleri” olarak tanımlamaktadır (IFLA, 2003, p. 2). Bu açıdan baktığımız zaman kütüphaneler değişen toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için klasik formundan uzaklaşmaktadır. Bu değişim sürecine en uygun yöntemlerden bir

tanesi de dramadır. Dünya ve toplum açısından önemli ve zengin bilgi kaynağı olan kütüphanelerin, çocuk ve gençlerin hayatında aktif bir anlam kazanmaları önemlidir. Sadece ödev yapma ders çalışma mekânı olmaktan çıkıp gerçek değerine ulaşabilmesi için drama ile kütüphaneler arasında bir bağ kurulması değerli bulunmakta ve bu bakış açısıyla kütüphane drama için alternatif bir mekân olabilmektedir. Böylelikle, dramanın eğlenceli ve öğretici doğasıyla kütüphane kültürü birleşip ortaya çocukların zevkli bir şekilde keşif yapmalarını sağlayacak bir ortam çıkmaktadır. Bu da kütüphaneyi tanıma, nasıl kullanılacağı öğrenmenin yanı sıra bir bilgi edinme kültürü de oluşturmaktadır (McCaslin, 1990). Yurt dışında, kütüphanede drama başlı başına bir alan olabilecek kadar yaygınken Türkiye bu konuda yeni ama güzel adımlar atmaktadır.

Kütüphanede drama çalışması ile ilgili iki temel nokta gürültü ve drama için gerekli olan boş bir çalışma alanıdır. Öncelikle, bildiğimiz gibi kütüphaneler yapısı itibari ile sessiz olunması ve diğer kullanıcıların dikkatlerinin dağıtılmaması gereken alanlardır. Drama ise doğası gereği katılımcının aktif olduğu ve yaratım sürecinde tartışıp karar verdiği bir süreç yaratır. Bu durumun kütüphanenin sessizlik kuralı ile çeliştiği düşünülebilir. O yüzden, kütüphanede dramanın doğru bir şekilde ve doğru yerde planlanıp uygulanması gerekir. Nadir durumlarda kütüphane o günkü drama çalışması için dışarıdan gelen kullanıcıya kapatılmış olabilir. Ama genellikle, drama ile kütüphanenin işleyişinin paralel gittiğini görmekteyiz. Aslında bu paralellik özellikle küçük yaşlardaki drama katılımcısının kütüphane kurallarını ve ortamını görmesi için avantajlı bir durumdur. Bu durumu fırsata çevirerek kütüphanenin birinci kuralının ne kadar hassas uygulandığını gösterebilir ve katılımcıyı buna uymaya teşvik edebiliriz. Elbette eğitimci olarak bu kuralı, yine özellikle küçük yaşlardaki gruplar için kütüphaneye gelmeden mutlaka net bir şekilde söylemeliyiz. Hatta eğer gerekliyse kuralı içeren doğaçlamalarla öncesinde çocukların bunu içselleştirmesini sağlayabiliriz.

İkinci olarak, kütüphanelerde drama yapabilmek için kütüphanelerin fiziki açıdan buna uygun olmaları gerekmektedir. Drama, önceki ünitelerde de bahsedildiği gibi katılımcının aktif olduğu ve araştırarak, yaratarak, oynayarak sürece dahil olduğu bir yöntemdir. Dolayısıyla, arka arkaya dizilmiş rafların, masa ve sandalyelerin olduğu bir ortam drama yöntemi için uygun değildir. Bu nedenle iyi bir drama oturumu için tercih edilen kütüphanenin bu süreci destekleyici fiziki koşullara sahip olması beklenir. Bu noktada, ya kütüphanenin ayrı bir seminer-oyun-aktivite salonu olması ya da kütüphanenin bir köşesi veya ortasında katılımcıların hareket edebilecekleri boş bir alan olması gereklidir. Aşağıda her iki durum da ayrı ayrı açıklanmaktadır:

1. Seminer odasında drama: Eğer, kütüphanenin ayrı ve ses yalıtımı sağlanmış bir seminer odası varsa bu drama çalışması için uygun bir ortama sahip olduğumuzu gösterir. Önceki ünitelerde tartışıldığı gibi ideal bir drama çalışması için boş bir alana ihtiyaç vardır, o nedenle seminer odasının doğaçlamalara olanak verecek nitelikte bir boş alanının olması veya alanın bu şekilde organize edilmesi gerekir. Çalışma sırasında, çocukların sadece seminer odasında kalmasından ziyade, kütüphane ile bağlantı kurmaları ve kitaplara ya da çevrim içi kaynaklara erişimi sağlanmalıdır. Kütüphane tarafına geçişte, yukarıda belirttiğimiz gibi sessizlik asal kural olmalı ve diğer kullanıcılar rahatsız edilmemelidir. Çalışmanın planlanması dâhilinde, katılımcılar kütüphane bölümünde gerekli araştırmayı yapıp çalışmanın gerektirdiği bilgiyi topladıktan sonra, tekrar seminer salonuna dönerek çalışmalarına devam edebilirler. Böylelikle, kütüphane ile seminer odası arasında şekillenen bir drama çalışması kurgulanabilir.

2. Kütüphane içinde drama: Eğer ki, kütüphanede uygun bir seminer salonu yoksa ama kütüphane alanında drama çalışması yapmaya elverişli boş bir alan varsa, drama burada da gerçekleştirilebilir. Yalnız, burada yine özellikle çalışılan yaş grubu küçüldükçe çıkan sesin artacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu noktada, kütüphane içinde araştırma yapıp, belki kısa sürecek ve “sözsüz oyun,” “donuk imge,” gibi katılımcının sessiz bir şekilde kendini ifade ettiği teknikler kullanılarak süreç başlatılıp çalışmanın kalanına sınıfta devam edilmesi uygun olacaktır.

Kütüphane binasında drama yapmanın mümkün olmadığı durumlarda ise çocuklara kütüphaneye girmeden önce ünitenin girişinde bahsedildiği şekilde Dorothy Heathcote’un yöntemi olan Uzman Rolü Yaklaşımı ile rolleri verilerek çalışma başlatılabilir ve çalışma sınıfta devam ettirilebilir.

2015 yılında gerçekleşen ve kütüphane ile drama arasında birebir bağlantı kuran çalışmalardan bir tanesi Antalya’da bir ilkokulda gerçekleştirilmiştir. “Oyuncaklı Kütüphane ve Drama Salonu” olarak isimlendirilen ve çocukların hem drama çalışmaları için hem de kütüphane olarak kullanabilecekleri, ortada geniş bir boş alan bırakılarak yapılandırılan proje, diğer okullar için de örnek teşkil edebilecek niteliktedir. Kullanılmayan bir sınıftaki eşyaların boşaltılması ile başlatılan bu tatlı projenin ayrıntılarını okulun hazırladığı bir video olarak karekod aracılığıyla izleyebilirsiniz.

Eleştiriler olmakla birlikte, dijitalleşen ve bizi de buna uyum sağlamaya iten yüzyılımızda, kütüphanelerin de kabuk değiştirerek dijital kaynaklara da yer vermeye başlaması ve var olan veri tabanlarına çevrimiçi ulaşımı sağlamaları kaçınılmazdır. Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığının FATİH projesi ile beraber yürütmeye çalıştığı z-kütüphaneler bir kaç okulda oluşturulmaya başlanmıştır. Zenginleştirilmiş kütüphane anlamına gelen projede öğrenciler için internet erişimi ve dijital kaynakların sunulacağı bir kütüphane oluşturulması amaçlanmaktadır. Örnek tasarımlara baktığımızda, bir kısmında drama gibi etkinliklere uygun çalışma mekânları tasarlandığını görmekteyiz. Aynı şekilde son yıllarda Türkiye’de de oluşturulmaya başlayan çocuk kütüphanelerinde, çocukların hareketini sağlayacak ve etkinliklere izin verecek bir alan oluşturulması kütüphanede yapılabilecek faaliyetlerin sayısını ve çeşitliliğini arttırabilecektir. Bu nedenle, dar alanlarda kurulacak kütüphaneler yerine okullarda daha geniş alanlara sahip ve çocukların drama ve başka etkinlikleri yapabilecekleri alanlar yaratmak, bir kültür olarak okumaya ve araştırmaya dair ilgiyi arttırarak, kütüphane ile çocuk arasında daha sıkı bağlar kurulması sağlayabilecektir.

Siz de okulunuzda bir proje kapsamında çocukların öğrenmelerini ve araştırmalarını destekleyecek bir kütüphane yapacağını öğreniyorsunuz. Sizin de projede yer almanızı ve özellikle drama çalışması yapılabilecek bir kütüphane için önemli unsurları yazıp vermenizi istiyorlar. Siz olsanız neler yazardınız? Dramaya uygun bir okul kütüphanesi için hangi önerilerde bulunurdunuz?

MÜZEDE DRAMA

Müze, insanlıkla birlikte yaşamakta ve değişen yüzyıllara göre kendini yenileyip çeşitlendirerek insanlığın hizmetine yine insanlar tarafından sunulmaktadır. Kendini değişikliklere adapte eden müze kavramının tanımı 2007 yılında Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) tarafından yenilenerek “toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, hâlka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemelerin üzerinde araştırma yapan, bu malzemeleri toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kâr düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan bir kurum” olarak ifade edilmiş-

tir. Müzelerin çeşitliliği ve amaçları arttıkça, eğitsel ve öğretimsel kapsamının da genişlediğini ve müze pedagojisi, kültür pedagojisi gibi önemli alanların ortaya çıktığını görmekteyiz. Öyle ki günümüzde eğitim müzelerin temel görevleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle müzelerde eğitim birimleri oluşturulmakta ve yetişmiş müze eğitimcileri istihdam edilerek, müzeye uygun programlar geliştirip uygulanması sağlanmaktadır. Bu eğitim programlarında pek çok yöntem ve tekniğin yanı sıra artık dramının da yer aldığını görmekteyiz.

İNTERNET

Müze tanımındaki değişiklikler için aşağıdaki sayfaya bakınız: <http://icomturkey.org/tr/icoma-göre-müzenin-tanımı>

Müzeler pedagojik açıdan bakıldığında son derece değerli mekânlardır ve öğrenmeye dair oldukça zengin bir ortam sağlarlar. Bu önemli ortamların eğitim için kullanılmaya başlanması, yani müze-eğitim ve müze-okul bağlantılarının kurulması 19. yüzyılın sonlarında kendini göstermektedir. Bizim topraklarımızda müzecilik faaliyetlerine bakacak olursak müze yapılanmasının 1868-1869'da okul müzesi ve imparatorluk müzesi ile başladığını görürüz. 1881'de var olan Müze-i Hümayun'un (İmparatorluk Müzesi şu anki İstanbul Arkeoloji Müzelerinin temelidir.) hâlka açılması ile asıl müzecilik tarihi başlamıştır. Aynı yıl müze müdürlüğüne atanan Osman Hamdi Bey hem yaptığı arkeolojik kazılarla hem de müzecilik alanına getirdiği kural ve düzenlemelerle, bu alana önemli katkılar sağlamıştır. Osman Hamdi Bey, Anadolu'ya ait eserleri bu topraklarda tutmak için çalışmış ve bu eserleri doğru bir şekilde koruyup sergilemek üzerine önemli çalışmalarda bulunarak müzecilik anlayışının oluşmasını sağlamıştır. Osman Hamdi Bey, müze yapılanmasında önemli rol oynarken eğitim ve müze bağlantısının bizim ülkemizde kurulmasında ciddi adımlar atan kişi Satı Bey'dir. Türk Froebel'i olarak anılan Satı Bey'in eğitime katkıları hem okul müzeciliği alanında hem de öğrencilerin okullardan çıkarak şehir ve müze gezileri yapmalarını teşvik etmek şeklinde kendini göstermiştir (Ergin, 1977).

K İ T A P

Osman Hamdi Bey ve çalışmalarını ayrıntılı okumak için: [Kaplumbağa Terbiyecisi, Emre Caner, 2015, Kapı Yayınları.](#)

D İ K K A T

Friedrich Froebel, anaokulu fikrini geliştiren Alman eğitimcidir.

Osmanlı'nın son döneminden başlayıp, günümüze kadar gelişerek gelen müze anlayışı artık eğitimi de içinde barındırmaktadır. 20. yüzyılın ortalarından başlayarak müze pedagojisinin değer kazandığını ve yapılan çalışmaların arttığını görüyoruz. Türkiye'nin 1950 yılında Uluslararası Müzeler Konseyine (ICOM) üye olması, bundan birkaç yıl sonra öğretmenlere müzenin kullanımına ve eğitimde yer almasına dair çeşitli bilgiler ve eğitimler sunulması, müzelere dair bilincin arttığını göstermektedir. Bu süreci destekler şekilde, üniversitelerde müzecilik yüksek lisans bölümlerinin açılması ve lisans eğitimlerine müzecilik dersleri konulması, müzenin kültür pedagojisi yaratma açısından önemini göstermekte ve eğitimcilerin müzenin zengin ortamını değerlendirme çabalarını ortaya koymaktadır. Günümüzde giderek artan bir şekilde müzeler kendi eğitim bölümlerini kurmakta ve müzede eğitimi koordine edecek eğitim uzmanları bulundurmaktadırlar. Böylelikle, müzede bireysel ya da toplu eğitimi destekleyecek pek çok etkinlik çeşitli eğitim ve öğretim yöntemleri ile desteklenmektedir. Drama da bu yöntemlerden bir tanesi olarak kendine müzelerde yer bulmuştur.

Müze kelimesine etimolojik olarak baktığımız zaman Yunan mitolojisi'ndeki bir hikâyeden geldiğini görürüz ve bu hikâyede adı geçen "Mousa" ilham perisi demektir ve mitolojiye göre müze bu ilham perilerinin yeridir. Bu hikâyedeki ilham perileri dramaya

da ilham vermişlerdir ve drama ile müze arasında sıkı bir bağ kurulmuştur. Bu bağın kurulmasında doğal bir akış vardır çünkü drama yöntemi ile müze pedagojisi ortak amaçlara yönelmektedirler. Müze içerisindeki koleksiyon ile müze ziyaretçisi arasında doğru bir ilişki oluşturmaya çalışırken, drama ikinci el deneyimler kazandırarak bu ilişkiyi sağlamlaştırmaktadır. Ülkemizde dramanın yaygınlaşmaya başlaması ile müze-drama köprüsü net bir şekilde oluşturulmuş ve 1990'lardan başlayarak drama, artık müze eğitiminde önemli yöntemlerden biri hâline gelmiştir.

Müzedeki drama uygulamasında temel amaç bir eseri, bir dönemi, bir eşyayı, bir kişiyi tanıtmak veya bir olayı işlemek olabilir. Konu okul programı ile paralel olabileceği gibi okul programından bağımsız bir şekilde de seçilebilir. Dolayısıyla asıl amaç bütün müzeyi en kısa zamanda gezip bir an önce çıkmak değildir. Tam tersine, tek bir dönem hatta tek bir esere odaklanarak diğer eser ve dönemler hakkında merak uyandırabilmektir. McCaslin'in (1990, s. 389) de bahsettiği gibi müzede bir çalışmaya uygulamalı olarak katılan kişiler müzeye tekrar gelip gezmek konusunda daha motive olmaktadır. Bu nedenle, müzede drama uygulamalarında tek bir odak üzerinden gidilmekte bir bölüm hatta bir eserle sınırlı tutulması tercih edilmektedir. Çalışmanın belli bir amaç dâhilinde olmadığı süreç tüm müzeye yayılmasına gerek duyulmamaktadır. Drama liderinin müzede yer alan bir dönem veya eserden yola çıkarak yapacağı drama çalışmasının çocuk açısından pek çok katkısı vardır. Örneğin gözlem yapma, olaylara geniş bir perspektiften bakma, hayal gücünü geliştirme ve kendi yaşantısı ile eser arasında bir bağ kurabilme, kültürel, sosyal, tarihi, antropolojik değerleri fark etme, ekip çalışması içinde kendi duygularını ifade edip müzenin verdiği mesajı algılama gibi (Paykoç, 2008). Tüm bu çıktılardan elde edilebilmesi için çalışmayı yapacak öğretmenin eseri ve/veya dönemi çok iyi bilmesi ve iyi yapılandırılmış bir drama oturumu ile katılımcıların karşısına çıkması gereklidir. Bu noktada, daha önce de bahsedildiği gibi drama oturumu yapacak öğretmenin (liderin) yetkinliği çok önemlidir.

Müzedeki drama çalışmaları için iki seçenek vardır. Birincisi okulun kendi içinde barındırdığı okul müzeleridir. Okul müzelerine dair ilk çalışmalar Satı Bey döneminde yapılmış olmasına rağmen, bu girişimler çoğaltılamamıştır, bu nedenle günümüzde içerisinde müze bulunduran okul sayısı oldukça azdır. Fakat bu alanda değerli teşebbüsler olduğunu da biliyoruz. Aşağıdaki linkte, bir okulun düzenlediği proje kapsamında öğrencileri ile birlikte okullarına bir müze kazandırma çabalarını izleyebilirsiniz. Okul müzeleri, okul kütüphaneleri gibi eğitimde önemli bir başlıktır ve elbette teşvik edilmesi gerekir. Okulda hâlihazırda var olan bir müze ile öğrencilerin müzede drama çalışmalarına dair yaşantılarına artırılabilir ve müze ile birey arasında doğal bir ilişki kurulabilir. Okul müzeleri ile ilgili tek dezavantaj, müzenin kurulduğu alanın darlığıdır. Pek çok okulda, geniş bir alanın müze olarak ayrılması mümkün olmadığı için seçilen eserlerin küçük bir alanda sergilenmesi yapılmaktadır, bu da dramanın arzulan geniş alanı okul müzelerinde bulamamasına neden olmaktadır. Fakat bu durum drama açısından bir engel teşkil etmemekte sadece drama oturumu için kullanılacak ek bir mekân bulunması gerekliliğini getirmektedir.

Bir okul müzesi kurma aşamalarını gerçekleştiren Ayrancı Aysel Yüçetürk Anadolu Lisesi öğrencilerinin serüvenini aşağıdaki linkten izleyebilirsiniz: <https://www.youtube.com/watch?v=LBVVLJ65GTM>

İNTERNET

Müzedeki drama çalışmaları için ikinci seçenek ise okul dışındaki müzelerdir. Okul gezisi kapsamında ziyaret edilip, drama çalışması yapılacak müzeler için öncelikli olan gidilen müzede bir müze eğitimcisi olup olmadığıdır. Birçok müze artık bir eğitimci istihdam ettiği ve eğitim programlarını bu uzmanlar aracılığıyla uyguladığı için, çalışmanın öğretmen tarafından mı yoksa müze eğitimcisi tarafından mı yapılacağı netleştirilmeli-

dir. Müze eğitimcisi tarafından yapılacak etkinlikler için de öncesinde eğitimci ile iletişime geçilerek müzeye gelmeden önce bilinmesi ve yapılması gerekenler hakkında bilgi alınması gerekebilir. Öncesinde iletişime geçmek, müzenin öğretmen ve öğrencilerden beklentilerini öğrenmek için de önemlidir. Kendi eğitim programı olan bazı müzeler, ziyaretçilerinin müzeye gelmeden önce bazı etkinlikler yapmalarını isteyebilmektedirler ve aynı şekilde müze ziyareti sonrasında da müzedeki yaşantıya dair soruların veya anketin olduğu değerlendirmeler talep edebilmektedirler.

Eğer ki çalışma müze eğitimci tarafından değil de drama yetkinliği olan bir öğretmen (drama lideri) tarafından yapılacaksa ünitenin başında detaylı anlatıldığı gibi, bu durumda drama yapacak kişinin müzeye öncesinde mutlaka gezmesi ve müze hakkında bilgi edinmesi gereklidir. Bazı müzeler yapısal olarak çok geniş bir alana oturmaktadır ve bu müzeler geniş alanları ile çocuklara veya yetişkin katılımcıya hareket imkânı sağlamaktadır. Dolayısıyla eserlerin hemen yanında eserlerle ilişkilendirerek drama çalışması yapılmasını mümkün kılmaktadır, bazı müzeler ise eserlerin sergilendiği alanda drama ortamı için yeterli geniş bir mekâna sahip olmadıkları için girişte veya eserlerden uzak bir noktada çalışmayı imkânlı kılmaktadır. Bu durumun tespiti ve çocukların bilgilendirilmesi için oturumu uygulayacak kişinin öncesinde mutlaka müze ziyareti gerçekleştirmesi gereklidir.

Müzeler kendilerine has kuralları olan yerlerdir. Dolayısıyla drama yaparken bu kurallara dikkat etmek gerekir. Kütüphaneler gibi müzelerde de yüksek sesle konuşmamak ve gürültü yapmamak önemlidir. Fakat bulundurduğu hazine itibari ile asal olan eserlere zarar verebilecek her türlü hareketten kaçınmaktır. Eserlere dokunmak, eserin dokusuna zarar verecek flaşlı fotoğraf çekmek veya esere fiziksel başka bir zarar vermek kaçınılması gereken durumlardır. Bu nedenle müzede drama yapılacak özellikle küçük yaş çocuklarla bu kurallar öncesinde konuşulmalı ya da uygulanarak çalışılmalıdır. Böylelikle çocukların müzeye gelirken müze kurallarına aşına olması sağlanmalı ve çocuklar için kötü sürpriz olacak durumların yaratılmamasına özen gösterilmelidir. Özellikle müze deneyimi olmayan çocuklarla çalışırken müzeye ve müzede dramaya dair bilgi verilmesi, çocukların adaptasyonuna yardımcı olabilir.

Müzede drama çalışmalarına dair güzel bir örnek olarak 2002-2008 yılları arasında Ankaradaki Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki çalışmalar verilebilir. Bir araya gelen gönüllü bir ekip, proje kapsamında müzede bir eğitim birimi kurarak müzenin sergileyen ve gösteren müzecilik anlayışından çıkarak paylaşan ve eğiten bir anlayışa yönelmesini sağlamıştır (Akyol, et. al, 2004). Bu projedeki temel amaçlardan bir tanesi “müzelerin var olan eğitsel potansiyelini en üst düzeyde kullanmak” olarak tanımlanmış, bu bağlamda pek çok eğitim ve atölyenin yanı sıra drama atölyelerine de yer verilmiştir. Bu drama atölyelerinde müzenin farklı bölümlerinde sergilenen eserlerden ve dönemden yola çıkarak drama atölyeleri düzenlenmiş ve katılımcı ile müze arasında uygulamaya dayalı bir deneyim sağlanarak, kişinin geçmişteki dönemleri dramanın “-mı gibi” ortamında deneyimleyerek öğrenmesi sağlanmıştır. Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde gerçekleştirilen bu güzel oluşum günümüzde maalesef aktif olarak devam etmemektedir.

Yakın dönemde müzede dramaya dair güzel çalışma örneklerinden bir tanesini de Mardin Müzesi'nde görmekteyiz. Yine bir proje kapsamında müzede eğitim birimi kurulması ve eğitim etkinlikleri oluşturulması ile başlayan çalışmalar hâla aktif bir şekilde devam etmektedir. Arkeopark olarak adlandırılan bir eğitim alanı oluşturularak çocuklara zengin bir etkinlik bir etkinlik alanı oluşturan müzede drama atölyelerine de yer verilmektedir.

Arkeopark, Mardin Müzesi: <http://www.arkeoparktabirgun.com/Default.aspx>

İNTERNET

Resim 6.1

*Mardin Müzesi,
Çocuklar Arkeopark'ta
Kendi Kazılarını
Gerçekleştirirken*

Yukarıdaki örnekler ek olarak özel müzelerin artık drama gibi yaşantı odaklı bir yöntemin müze pedagojisi için vazgeçilmez bir yöntem olduğunu kabul ettiklerini görmekteyiz. Vehbi Koç Vakfı Müzeleri, Pera Müzesi ve Sakıp Sabancı Müzesi kendi eğitim paketlerini hazırlayıp kendi müze eğitimcileri ile eğitimlerini verirken, dramaya da yer vermekte ve müzeye gelen çocuklarla drama etkinlikleri gerçekleştirmektedirler.

Aşağıdaki linkte İstanbul Pera Müzesi'nde yapılmış bir drama çalışmasına dair kesitler görebilirsiniz: <https://www.youtube.com/watch?v=S85cTtbgPJo>

İNTERNET

Müzede drama başlığı altında temelde çocuklarla yapılan drama atölyelerinden bahsettik ama müzenin tek ziyaretçisi çocuklar değildir. Yetişkinler de müzelerin hedef kitesindedir ve drama yöntemi yetişkinler için de aktif ve zevkli bir öğrenme ortamı sağlayarak kaç yaşında olursa olsun yetişkinin müze yaşantısını zenginleştirebilmektedir. Sık sık müze ziyaretlerinde bulunan John Dewey'in (1937) de belirttiği gibi müze eğitsel olarak çok güçlü bir ortam sağlar ve bu ortamdan isteyen her birey kolaylıkla faydalanabilir. Bu bağlamda da yetişkin katılımcı için de müzede drama yaşam boyu öğrenmeyi destekleyen bir eğitim-öğretim ortamı sağlayacaktır.

Şehrinizde yeni bir oyuncak müzesi kurulduğunu duydunuz ve 7-8 yaş grubundaki öğrencilerinizle bu oyuncak müzesinde drama çalışması yapmaya karar verdiniz. Gerekli izinleri aldıktan sonra konuyu öğrencilerinize açtınız. Ama bu konuşma sırasında öğrencilerinizin yarısının daha önce hiç müzeye gitmediğini öğrendiniz. Müzeye gitmemiş olan öğrencileriniz müzedeki oyuncakları ellerine alıp oynayabileceklerini sanıyorlar. Bu problemi nasıl çözersiniz?

TİYATRO PERFORMANSI SONRASINDA DRAMA

Tiyatroda drama ülkemizde örnekleri pek görülmemekle birlikte özellikle İngiltere’de bazı tiyatro grupları tarafından başarılı bir şekilde uygulanan bir alternatif mekân dramasıdır. Okul gezisi kapsamında tiyatroya gelen çocuklarla tiyatro performansı sonrasında tiyatro oyununun konusu dahilinde drama atölyesi yapılmaktadır. Böylelikle çocuklar izledikleri oyuna dair fikirlerini, tepkilerini ve kendi deneyimlerini ortaya çıkartıp drama ortamında oynayabilmekte ve tiyatro oyununda işlenen konuyu sığağı sığağına tartışabilmektedirler. Tiyatroda bulunan uzman bir drama eğitmeni tarafından yapılan drama çalışmalarında, oyundaki karakterlere ek olarak oyunda görünmeyen ama önemli olabileceği düşünülen, dramatik yapıyı destekleyebilecek karakterler de çalışılmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın konusu tiyatro oyunu ile paralellliğini korurken drama çalışmasında tiyatro oyundan daha geniş bir çerçevede tartışılabilmektedir. Bu çalışmanın tiyatro binası içinde olması, oyundaki karakterleri temsil eden eşyaların veya kostümlerin kullanılmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda oyunda kullanılan bazı dekorlar da drama atölyesine getirilebilir. Fakat burada drama çalışmasındaki yaratıcılığı ve ifadeyi engelleyecek şekilde yoğun dekor veya kostüm kullanımından kaçınmak gerekir. Çünkü asıl amaç tiyatro oyununu çocuklarla tekrar ve aynen oynamak değil, oyunun konusundan hareketle çocukların kendi duruşlarını ve deneyimlerini ortaya koymalarını sağlayacak, kendi tepkileri üzerine tekrar düşünüp yansıtabilecekleri güvenli bir ortam yaratmaktır.

İngiltere’de performans sonrası drama yapan bir tiyatro olan Unicorn Tiyatrosunun tiyatroya gelen bir okul grubu ile nasıl çalıştığını aşağıdaki linkte izleyebilirsiniz:

<https://www.tes.com/teaching-resource/teachers-tv-ks1-2-drama-more-than-a-theatre-trip-6046772>

DOĞADA DRAMA

Doğada drama, çocuklara hareket özgürlüğü ve ses deneyimi için eşsiz bir ortam sağlar. Özellikle kapalı mekânlarda yaşamını geçiren çocukların iç dengelerini yakalayabilmeleri için hareketli olacakları ve yüksek ses kullanabilecekleri çalışmalara geniş yer verilmelidir.

Kentleşmenin çarpık ve hızla devam ettiği 21. yüzyılda, insanın doğa ile dengede bir yaşam sürmesi fikri hızla yok olmuş, doğayı sadece kendi lehine kullanarak doğaya zarar vermesi hâline dönüşmüştür. Bu durum, doğanın bir parçası olduğunu unutan diğer yaşamlara karşı sorumlulukların bilincinde olmayan nesiller oluşması ile sonuçlanmıştır. Bunun farkında olan eğitimci ve çevreciler insan ile doğa arasındaki iletişimin tekrar ve sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi için çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Bu çalışmalar 1900’lerin başına uzanmakla birlikte, 21. yüzyılda daha yoğun bir şekilde kendini göstererek insanlarla doğa arasında karşılıklı saygıya dayalı, çevreye zarar vermeyen davranışları sergileyecek şekilde bir iletişim kurabilmeyi amaçlamaktadır. Doğa eğitimlerinin, doğal yaşama karşı duyarlılık sağlama, çevreyi tanıma ve koruma, doğal yaşamın parçası olarak insanı algılama, doğanın insan yaşamındaki önemini kavrama, fazla enerjiden kurtulma gibi alt amaçlarının olduğunu söyleyebiliriz. Bu çıktılara ulaşmada dramatik bir öğrenme süreci sağlayan drama yönteminin kullanılması, bu değerli iletişimin daha sağlam kurulmasında yardımcı olmakta ve doğa kamplarında, çevre eğitimlerinde popüler bir yöntem olmasını sağlamaktadır.

Doğada drama çalışması öncelikle mekân genişliği açısından hareket özgürlüğünün daha net deneyimlendiği bir öğrenme ortamı sağlayacaktır. Burada özellikle küçük çocukların fazla enerjilerini boşaltabilmeleri için daha büyük hareketler ve daha yüksek sesler kullanılabilir. Mekânın genişliğinin grup hâkimiyeti açısından sıkıntı yaratmaması için de drama eğitimcisinin kurallarını sürecin başında net bir şekilde ifade etmesi gerekir. Ayrıca drama çalışması yapılacak yerde çocukların ilgisini çekebilecek başka unsurların olması ve çalışmanın dağılması tehlikesine karşı dikkatli olmak, çalışmayı bu doğrultuda planlamak gerekir.

Doğada drama yaparken doğa eğitimine dair amacın mutlaka doğa ile eşleşmesine dikkat etmek gerekir. Yani, sınıfta yaptığımız herhangi bir çalışmayı doğaya taşımak yerine, fiziksel çevre ile çalışmanın, ünite başında da ifade edildiği gibi çakışması gerekir. Bu nedenle mevsimler, doğadaki nesne veya canlılar, doğal yaşamın kuralları gibi konular ele alınabilir. Çocuklarla, seçilen doğal ortamda yaşayan hayvanlara dair dramatik bir süreç yapılandırılarak paylaşılabilir. Bu süreçte önemli olan çocukların çevrelerine dair bir keşif ve gözlem sürecine giriyor olmalarıdır. Bu sayede çalışma ile ortamın bağlantıları net bir şekilde oluşturulacak ve çocuklar “neden buradayız?” diye sormuyor olacaklardır. Milli parklar, piknik alanları, kamp alanları bu tarz çalışmalar için uygun mekânlardır. Mekâna uygun bir problem durumunun oluşturulup çocuklarla rol içinde çözülmesi doğada dramının güçlü bir alternatif mekân çalışması olmasını sağlayacaktır.

DİĞER ALTERNATİF MEKÂNLARDA DRAMA

Okul Bahçesinde ve/veya Okul Binasını Kullanarak Drama: Şimdiye kadar bahsettiğimiz mekânlar arasında en kolay ulaşılabilir yer okul bahçesi ve okul binasının bütünüdür. Hem okul bahçesi hem de okul binasının bütünü drama çalışmasının mekânı olarak kullanılabilir. Okul da kendi içinde işleyişi ve birçok unsuru olan bir sistemdir. Okul binası içindeki bu sisteme dair farkındalık oluşturmak, çocukların okulu bambaşka bir gözle algılayabilmelerini sağlamak için “okul” veya “okul binasına” dair bir problem dramatik süreç hâline getirilerek öğrencilerle paylaşılabilir. Örneğin, çocuklara uzman rolü yaklaşımı tekniği ile ilgilenecekleri konuların uzmanlık dalları verilebilir ve farklı uzmanlıklarda çocuklar okulun eşyalarının yenilenmesinden, engelli öğrenciler için uygun ortam oluşturulmasına ya da olası bir felaket durumu için okulda alınacak tedbirlerden, okuldaki kabadayı öğrenci sorunlarına kadar pek çok farklı konuda çalışabilirler. Bu süreçte çocukların mobilya ustasından, öğretmene, idareciden veliye kadar farklı roller almaları bulunduğu okul sistemine dair daha geniş bir bakış açısı kazanmalarını sağlayacaktır. Drama çalışmaları ile başlayan bu çalışmalar daha sonra gerçek projelere de ön ayak olabilirler ve örneğin okul gerçekten engelli bireyler için barışçıl bir yer hâline getirilebilir.

Drama çalışmalarının yürütüldüğü okulun bahçesi de alternatif bir drama mekânı olarak kullanılabilir. Bu noktada, yine mekâna bağlı drama anlayışının altını çizmekte fayda var. Sadece açık havada ders yapmak için değil okul bahçesinin sunduğu imkanlardan faydalanarak bir drama çalışması planlanabilir. Bu imkanların başında sınıf ortamından farklı nesne ve canlıların olmasıdır. Özellikle, okul bahçesinin ağaçlık alana sahip bir bölümü varsa çalışmayı doğada drama başlığı altında incelediğimiz gibi doğal ortam teması ile ilişkilendirebiliriz. Temel olarak bahçede olabilecek nesne ve canlılardan yola çıkarak çocukların dramatik bir süreçte problem çözmeleri sağlanabilir.

Diğer Mekânlar: Drama son derece şanslı bir alandır, çünkü edebiyat, tiyatro, resim gibi pek çok disiplinle bağlantısının rahatlıkla kurulabileceği gibi pek çok mekânla da bağlantı kurabilir ve pek çok farklı ortamı kendisi için mekân olarak seçebilir. Ünitinin

giriş bölümünde anlatıldığı gibi, çeşitli izinler, güvenlik problemleri, mekânın drama için uygunluğu, yaş grubunun bu mekân için uygunluğu, izleyici ve gürültü problemi gibi drama oturumunu sekteye uğrattıkları konuların çözülmesi ile pek çok mekân drama çalışması için seçilebilir ve drama çalışması için hazırlanabilir.

Fabrikalar, sanat galerileri, çocuk parkları, meydanlar, huzurevleri, hastane, laboratuvar, sağlık ocağı, postane, banka, bir süpermarketin içi, antrepolar, pek çok meslek erbabının atölyesi örneğin marangozhaneler, terzi dükkânları gibi mekânlar drama çalışmasının yapılabileceği alanlardır. Yetkin bir drama eğitimcisinin mekânla bağlantısı iyi kurarak yapılandırıldığı bir oturumlar ile son derece verimli ve katılımcılarının aklından hiç silinmeyecek drama çalışmaları yürütmek mümkündür.

SIRA SİZDE

5

Yukarıda bahsedildiği gibi sınıf dışında pek çok mekânda drama çalışması yapmak mümkündür. Siz de anlatılanlar dışında bir mekân önerisinde bulununuz ve burada nasıl drama çalışması yapılabileceğini, hangi koşulların sağlanması gerektiğini belirtiniz.

Özet

Dramanın alternatif bir mekânda uygulanmasının sağlayacağı katkıları sıralayabilmek

Sınıfta hep aynı şekilde işlenen bir ders monotonlaşmaya mahkûmdur. Bu nedenle de, çocukların motivasyonlarının aynı düzeyde kalmasını bekleyemeyiz. Aynı durum drama için de geçerlidir. Drama ilgi, merak ve heyecanı ayakta tutmayı başarmalıdır ki dramatik süreci öğrencilerin katılımı ile aktif bir biçimde gerçekleştirebilsin. Bu nedenle uygun durumlarda, dramayı alternatif bir mekâna taşımak öğrencilerin motivasyonunu arttıracak doğal olarak ilgi, merak ve heyecan oluşturacaktır. Bunun yanında, tavsiye edildiği gibi mekâna bağlı bir içerikte drama oturumu gerçekleştirmek, dramadaki ortamı daha gerçekçi bir şekilde destekleyerek çocukların eğitsel çıktılarına ulaşmasını kolaylaştıracaktır. Eğitim öğretim için zengin bir alternatif mekânda drama yapmak kalıcı öğrenmeyi sağlayacak bir yaşantı oluşturabilecektir. Böylelikle hem mekâna dair doğru ve etkili bir tanıtım yapılmış olacak hem de drama ve mekân işbirliği ile sınıf ortamında elde edilmesi mümkün olmayan çıktılarına ulaşılacaktır.

Drama sınıf dışında hangi mekânlarda uygulayabilmek

Drama şanslı bir alandır, pek çok disiplinle bağlantısı kurulabildiği gibi pek çok mekânda da bağlantısı kurulabilir. Dolayısıyla, drama için pek çok mekân uygun olabilir; ve burada anlatılan ortamlar çeşitlenebilir. Temel olarak drama için grubun rahat hareket edebilmesini sağlayacak bir ortama ihtiyaç vardır. Bu ortam, çalıştığımız mekânın içinde değilse, bir başka mekânla desteklenebilir. Örneğin, içerisinde hareket olanağı olmayan bir fabrikanın bahçesi drama için uygun boş alanı sağlayabilir. İyi bir drama çalışması için asal olan doğru yapılandırılmış bir plandır. Dolayısıyla hangi mekân seçilirse seçilsin (elbette yukarıdaki unsurlar da göz önüne alınarak) mekân ile katılımcı ve drama çalışmasının amaçları arasında organik bir bağ oluşturmak gereklidir. İyi bir drama planı dışında, ihtiyacımız olan diğer asallar, yetkin bir drama lideri, ve grup oluşturabilecek drama katılımcısıdır. Bu nedenle eğitsel değeri olan pek çok mekân, ilişkili bir plan ile dramanın ortamı olabilir.

1. **Kütüphanede drama:** Kütüphaneler, basılı ve online doküman zenginliği ile eğitsel açıdan önemli mekânlardır. Dramanın eğlenceli ve öğretici doğasıyla kütüphane kültürü birleşip ortaya çocukların zevkli

bir şekilde keşif yapmalarını sağlayacak bir ortam çıkmaktadır. Kütüphanede drama çalışması için gerekli olan iki asal durum: Sessizliğin sağlanması ve drama için gerekli boş alanın oluşturulmasıdır.

2. **Müzedeki drama:** Müzeler toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, hâlka açık, zengin bir kültür ve bilgi birikimini paylaşan mekânlardır ve eğitim öğretimde önemli bir yer kaplayarak dramaya uzun zaman önce kapılarını açan alternatif mekânlardır. Hem okul müzeleri hem de okulun dışındaki müzelerde drama çalışmaları yapmak mümkündür. Müzelerin kendi eserlerini korumayı temel alan özel kuralları vardır, bu kurallara uymak şartı ile müzelerde özellikle 1990'lardan başlayarak hem çocuklarla hem de yetişkinlerle yaygın olarak drama çalışmaları yapılmaktadır.
3. **Tiyatro performansı sonrasında drama:** Türkiye'de örneklerini pek göremesek de yurt dışındaki bazı tiyatro topluluklarınınca uygulanan drama çalışmalarıdır. Tiyatro performansı sonrası, oynanan oyunun konusuna dair drama çalışması yaparak çocukların kendi düşüncelerini yansıtmalarını sağlarlar.
4. **Doğada drama:** Doğal yaşama karşı duyarlılık sağlama, çevreyi tanıma ve koruma, doğal yaşamın parçası olarak insanı algılama, doğanın insan yaşamındaki önemini kavrama, fazla enerjiden kurtulma gibi amaçlarla doğada yapılan drama çalışmalarıdır. Bunların dışında, okul binaları ve bahçeleri, çocukların kendi yaşantılarındaki bir mekâna farklı bir perspektiften bakabilmeleri için dramada kullanılabilir. Ayrıca, yetkin bir drama lideri ve iyi bir planlama ile fabrikalar, sanat galerileri, çocuk parkları, meydanlar, huzurevleri, hastane, laboratuvar, sağlık ocağı, postane, banka, bir süpermarketin içi, antrepolar, pek çok meslek erbabının atölyesi örneğin marangozhaneler, terzi dükkanları gibi mekânlar drama çalışması yapılabilecek alanlardır.

Drama oturumlarında karşılaşılabilecek durumları açıklayabilmek

Dramayı sınıf dışına taşıdığımız zaman, pek çok dış etkene maruz kalılabileceğini de göz önünde bulundurmamız gerekir. Bu dış etkenlerden bazıları drama çalışmasını olumsuz etkileyebilecek potansiyeldedir. O nedenle, bunlara dair önceden bilgi sahibi olup gerekli önlemleri almakta fayda vardır. Bu unsurların ilki, güvenlidir. Dış mekânda çalışırken yine sınıf ortamı gibi eğitim öğretim için güvenli bir alan oluş-

turulması gerekir. Bunun için çalışma yapacak drama öğretmenin mutlaka mekânı önceden görmesi, ve gerekli tedbirleri alması gereklidir. Eğer mekân yaş grubunun güvenliğini tehdit ediyorsa başka bir mekân seçilmesinde fayda vardır. İkinci unsur, gürültüdür. Çocuk bahçesi gibi yerlerde, mekânın içindeki gürültü bazen drama çalışmasının yapılmasına engel olabilecek boyutlarda olabilir. Diğer taraftan da gürültü müze, kütüphane gibi alternatif mekânlarda çalışan drama grubunun diğer insanları rahatsız edebileceği bir etken hâline gelebilir. Her iki durumda da gürültü istenen bir durum değildir ve önlemlerin önceden alınması gerekir. Üçüncü unsur, dış seyircidir. Drama sınıfında dış seyirciye alışık olmayan çocuklar dış mekânlarda orada bulunan kişilerin onları izlemeleri ile karşılaşmaktadırlar. Bu durum bazen dikkat dağıtıcı olabildiği için çalışmaya zarar verebilir. Dördüncü unsur ise seçilen mekânın büyüklüğü, alanın genişliğidir. Alanın çok geniş olması durumunda, bunu kısıtlamak ve drama çalışmasının gerçekleşeceği alanı belirlemek liderin sorumluluğundadır. Aksi takdirde, çocuklar mekânın başka noktalarına dağılarak dramadan kopabilirler.

Alternatif mekânda drama çalışması planlama ve uygulama sürecini açıklayabilmek

Öncelikle mekân seçimi amaca uygun şekilde olmalıdır. Bu nedenle rastgele bir mekân seçimi değil, bilinçli ve ulaşılmak istenen hedefe varmayı kolaylaştıracak bir seçim olmalıdır. Mekâna karar verildikten sonra, drama çalışması yapacak liderin mekânı görmesi ve varsa oradaki eğitim uzmanları ile bağlantıya geçerek neler yapıp neler yapamayacağını öğrenmesi gerekir. Çalışma öncesi, gerekli izinleri aldıktan sonra, lider mekâna uygun bir planlama yapmalıdır. Çalışılacak grubun bilgi düzeyi, hazırbulunuşlukları saptandıktan sonra, gerekli durumlarda, gidilecek mekân hakkında bilgi verilmeli, mekânın kuralları gruba net bir şekilde açıklanmalıdır. Çalışma sırasında, lider mekân kullanımına dair net kurallar koyarak çalışmasını ve grubunu kontrol altında tutmalı ve çalışmasını olumsuz etkileyebilecek unsurlara karşı hazırlıklı olmalıdır. Çalışmasını tamamladıktan sonra, lider varsa mekândaki uzmanın veya görevlilerin onlardan belediklerine cevap vermelidir.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi alternatif mekânlarda yapılan drama çalışmaları **içermez**?
  - a. Isınma-Çalışma ve Değerlendirmesi olan bir drama oturumunu
  - b. Drama yapılan mekân ile katılımcı arasında bir bağ kurmayı
  - c. Drama öğretmenin çalışmanın yapılacağı alternatif mekân hakkında bilgi sahibi olmasını
  - d. Drama öğretmenin tarih ve mitoloji bilgisinin çok iyi olmasını
  - e. Drama öğretmenin öğrencileri gidilecek mekân ve yapılacak çalışma hakkında bilgilendirmesini
2. Aşağıdakilerden hangisi müzede drama çalışması sırasında çalışmayı aksatabilecek unsurlardan biri **değildir**?
  - a. Müzeyi gezen diğer kişilerin doğaçlamaları izleyerek müdahâlede bulunması
  - b. Grubun fazla ses yapmasından ötürü müzedeki uzmanlar tarafından uyarılması
  - c. Drama katılımcılarının ilgilerinin müzenin başka bölümlerine dağılması
  - d. Diğer müze ziyaretçilerinin drama liderine müdahâle etmesi
  - e. Liderin mekâna ve çalışmaya dair net kurallar koyması
3. Kütüphanede drama uygulamak isteyen Aslı öğretmen aşağıdaki koşulların hangisinde kesinlikle çalışması **yapamaz**?
  - a. Kütüphanenin küçük olması durumunda
  - b. Kütüphanedeki seminer odasının ses yalıtımının olmaması durumunda
  - c. Kütüphanede drama yapmak için gerekli izinlerinin olmaması durumunda
  - d. Kütüphanenin çok geniş olması durumunda
  - e. 7 yaş grubu ile çalışması durumunda
4. Alternatif mekânda yapılacak drama çalışması için liderin dikkat etmesi gereken en önemli unsur aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Gürültü
  - b. Güvenlik
  - c. Dış seyirci
  - d. Alan genişliği
  - e. İzin almak
5. I. Fabrika
II. Okul Binası
III. Üretim Tesisi
IV. Sergi Salonu
Yukarıdaki mekânlardan hangisinde veya hangilerinde drama oturumu yapılabilir?
  - a. I ve II
  - b. I ve III
  - c. I ve IV
  - d. I, II ve IV
  - e. I, II, III ve IV
6. “Alternatif mekânda drama yaparken, mekânla katılımcı arasında bir iletişim sağlamak gereklidir,” sözü ile aşağıdakilerden hangisi **kastedilmez**?
  - a. Daha geniş bir alana ihtiyaç duyan drama liderinin o günkü dersini okulun hemen yanındaki yeşil alanda yapmaya karar vermesi
  - b. Katılımcıların müzeye götürülerek müzedeki Helenistik döneme ait bir esere dair drama oturumu yapmaları
  - c. Gerekli izinleri alan drama liderinin “su kaynaklarının tükenmesi” üzerine yapacağı bir drama oturumu için milli parkta drama çalışması yapması
  - d. Kütüphanede drama yapan katılımcıların liderin yönergeleri ile kitaplara ve kütüphane raflarına dokunup incelemeleri
  - e. Okulda engelli bir çocuk için öğrencilerin uzman rolü olarak neler yapmaları gerektiğini konuşurken okulun yemekhanesini detaylı gezip notlar almaları
7. Drama lideri olan Gamze, 6 yaş grubu öğrencileri ile karıncaların yaşamına dair bir drama çalışması yapmak için şehirlerinde bulunan ve botanik bahçesine gitmeye karar verir. Yarım saat süren drama çalışması sırasında çocukların topraktaki karıncaları incelemelerini, kırıntıları nasıl taşıdıklarını gözlemleyip taklitlerini yapmalarını ve sonra hepsinin birer karınca olarak o sene yaşadıkları yiyecek sıkıntısına dair problem çözmelerini ister. Bu süreç boyunca çocuklar Gamze liderin belirledikleri alanı, ağaçları, toprağı ve botanik bahçesindeki bitkileri kullanırlar.
Yukarıda anlatılanlar aşağıdaki drama liderinin yaptığı hangi alternatif mekân uygulamasına dahil edilebilir?
  - a. Doğada drama
  - b. Okul bahçesinde drama
  - c. Sanat galerisinde drama
  - d. Sınıfta drama
  - e. Müzede drama

8. Alternatif mekânda drama yapmak aşağıdakilerden hangisini sağlamada yardımcı **olamaz?**

- Çocuklarda ilgi, merak ve heyecan oluşturarak motivasyonu arttırmada.
- Drama için gerekli ortamın daha kolay bir şekilde oluşturulmasında.
- Detaylı bir drama oturumu yapılandırılmasına gerek kalmamasında.
- Drama ile diğer disiplinler arasında bağlantılar kurulmasında.
- Katılımcıların gözlem yeteneklerinin artmasında.

9. Bir tiyatro performansının ardından, çocuklarla izledikleri oyunun konusu ile ilgili yapılacak olan drama oturumu aşağıdakilerden hangisini **amaçlamaz?**

- Çocukların izledikleri oyun hakkında fikirlerini açıklamalarını.
- Çocukların tiyatrodaki izledikleri konuyu derinlemesine analiz etmelerini.
- Çocukların tiyatro oyuncularının yerine kendilerini koymalarını.
- Tiyatro performansında olmayan yeni karakterlerle olaya farklı bir bakış açısı getirmeyi.
- Pasif olarak izledikleri oyunun ardından, çocuklara kendilerini aktif olarak ifade için olanak sağlamayı.

10. Aşağıdakilerden hangisi müzede drama çalışması yapmak isteyen liderin sorumluluğu **değildir?**

- Drama planlama konusunda gerekli yetkinliğe sahip olmak.
- Müzenin eser zenginliğini değerlendirerek gerekli yerlere bildirmek.
- Müzeyi çalışmadan önce ziyaret etmek.
- Müzenin varsa eğitim sorumlusu ile iletişime geçmek.
- Drama çalışmasını olumsuz etkileyebilecek unsurların farkında olmak.

Yaşamın İçinden

Kütüphanede drama Türkiye için yeni bir çalışma alanı olmakla birlikte, yavaş yavaş güzel örneklerle de karşılaşmaktayız. Örneğin son yıllarda gerçekleşen kütüphane haftası etkinliklerinde drama ile okuma atölyeleri yapılmaktadır. Bu etkinliklerin bazıları için de kütüphaneler seçilmektedir. 48. Kütüphane haftasında düzenlenen drama ve okuma atölyesi için İstanbul'daki 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Kütüphanesi seçilmiştir. Bunların dışında, kitap okuyan çocuklar projesi kapsamında çocuklarla drama çalışmaları ve rol oynama, dramatisasyon ile kitap tanımı çalışmaları yapılmaktadır. Yine kütüphaneler haftası kapsamında çeşitli özel okullar, "kütüphanede drama," "kütüphanede bir gece" gibi çocukların ilgisini çekerek dramayı kütüphane tanıtımında ve kütüphane kullanma alışkanlığı oluşturmada bir yöntem olarak kullanılan etkinliklerle düzenlenmektedirler (Hürriyet, 2015).

Kaynak: Kütüphanelerde düzenlenen etkinliklere dair bilgileri Türk Kütüphaneciler Derneği sayfasından: <http://www.kutuphane.org.tr> ya da Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü sayfasından: <http://www.kygm.gov.tr/> bulabilirsiniz.

Okuma Parçası

.... [Müze pedagojisindeki amaçları gerçekleştirebilmek] için yapılacak hizmetlerin hedef grupları çocuklar, gençler, yetişkinler, öğrenciler ve öğretmenlerdir. Burada müze pedagojisi alanında eğitim görmüş arkeoloji, sanat tarihi, tarih, güzel sanatlar, halk bilimi uzmanları ve öğretmenleri olan elemanlara ihtiyaç vardır. Bu elemanların, objeleri eğitim amacıyla hazırlamaları ve sergilemeleri, okullar ve diğer eğitim kuruluşlarıyla işbirliği yapmaları, amaçların gerçekleşmesinde çeşitli bilgi teknolojilerinden yararlanmaları öngörülmektedir. Belli amaçlar çerçevesinde müze pedagojisinde şu temel soruları sormakta yarar vardır:

- Bireyin bilgileri kendisinin geliştirmesi / inşa etmesi için müzede ne yapılıyor?
- Öğrenme nasıl aktif hâle getiriliyor?
- Ziyaretçiyi meşgul etmek / dikkatini toplamak için ne yapılıyor?
- Ortam/durum ziyaretçiye fiziksel, sosyal ve zihinsel yönden açık olarak nasıl tasarlanıyor?

Etkili müze pedagojisi, objeleri, çevresi, amacı, disiplinlerarası, humanistik ve eğlendirici yönleriyle müzenin, temel eğitim kuramları ve ilkeleri ışığında aktif bir öğrenme ve gelişme alanı olarak kullanılmasını içermektedir. Müzeyi ziyaretçi ile biraraya getiren etkileşimsel müze yaşantısında şu boyutlar yer almaktadır: Objelerle etkileşim; gözlem ve duyguları ifade etme; kendi yaşamına bağlama; ön hazırlık; bilgilenme; müzenin anlamını, bakış açısını, yapısını anlama; objelerin anlamını inceleme; objeleri okuma; kültürel değerleri ve yaşamı inceleme; gerçeği arama; mesaj analizi yapma; müzenin planını / modelini hazırlama; uygulama ve değerlendirme.

Sonuç olarak, bireyin yaşantılara dayalı olarak aktif öğrenmesini, kişisel ve sosyal yönden gelişmesini sağlayıcı bir ortamda, kaynakların kullanıldığı müze pedagojisinin gelişmiş toplumlarda olduğu gibi toplumumuzda da geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Türkiye tarihsel ve kültürel kaynaklar yönünden zengin ve çok değişik kültürlerle sürekli etkileşim içinde olmuş bir ülkedir ve bundan eğitimde yararlanmak ve Türk insanının kendi kültürünü ve farklı kültürleri tanımada ve geliştirmesinde yeni yaklaşımları denemek önemlidir. Müze pedagojisi, toplumsal kaynakları, insanları, eğitim ve diğer ilgili alanlardaki kurumları, her yaş grubunu biraraya getiren bir alandır.

Kaynak: Akyol, A. A. (2002). Müze Pedagojisi, Oluşum Tiyatrosu Drama Liderliği Kursu, Yayınlanmamış Bitirme Projesi (s. 23-24)

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. d Yanıtınız yanlış ise “Giriş” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. e Yanıtınız yanlış ise “Müzede Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. c Yanıtınız yanlış ise “Giriş ve Kütüphanede Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. b Yanıtınız yanlış ise “Giriş” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. e Yanıtınız yanlış ise “Diğer Alternative Mekânlarda Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. a Yanıtınız yanlış ise “Giriş” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. a Yanıtınız yanlış ise “Doğada Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. c Yanıtınız yanlış ise “Giriş” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. c Yanıtınız yanlış ise “Tiyatro Performansı Sonrasında Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. b Yanıtınız yanlış ise “Müzede Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Ulaş Öğretmen, müzedeki uzmanın bilgi ve deneyimlerini dinleyerek dikkat etmesi gereken noktaları öğrenmiştir. Müzenin işleyişi ve bilmesi gereken kuralları sorarak mekâna uygun bir drama çalışması planlayabilmiştir. Uzmanın müzeye geldiklerinde onlara bilgi verebileceğini öğrendiği için drama çalışması öncesinde çocukların uzmandan Frig Dönemi'ni dinlemelerini ve konuya dair sorularını ona sormalarını sağlamıştır. Aynı zamanda uzmandan Frig Dönemi'ne ait birkaç oyuncakın birebir kopyasının (replika) olduğunu öğrenerek, oturumunda çocukların dokunabilecekleri, eserin tıpatıp benzeri bir kopyasını kullanabileceğini öğrenerek, planına bu detayı eklemiştir.

Sıra Sizde 2

Yukarıda belirtilen durumda Yalçın Öğretmen'in yapması gereken, sanat galerisinde drama çalışması yapmak istediğini görevlilere ve varsa galerideki eğitim uzmanına söylemesidir. Birlikte, galeride drama çalışması için bir düzenleme yapıp yapılamayacağına karar vermeleri gerekir. Eğer eserlerin yerlerini kısa süreliğine değiştirmek mümkünse drama için gerekli alan oluşturulabilir. Eğer bunun mümkün olmadığına karar verilirse galeride dramanın gerçekleşebileceği boş bir avlu, koridor, seminer odası veya kullanılabilir bir kafeterya, hava koşulları uygunsa galerinin bahçesi olup olmadığı konuşularak galerinin içi ile bu mekânın birlikte kullanılabilir durumu tartışılabilir. Bu çözüm getirilecek durumlardan hiçbirini oluşmıyorsa, Yalçın Öğretmen'in yine de bu galerideki eserlere dair drama çalışması yapmasından vazgeçmesine gerek yoktur. Çocukların rol içinde veya dışında galeriyi gezmelerini sağladıktan sonra sınıfına gelip eserler ve heykeltıraş hakkında drama çalışması yapılabilir.

Sıra Sizde 3

Dramaya uygun bir kütüphane için öncelikle olabildiğince geniş bir boş alan gereklidir. Bu mekânın çocukların konforu için sıcak, mümkünse hâli kaplı, ve sivri köşelerin olmaması önerilebilir. Duvarların ses geçirmez özelliğinin olması kütüphanede drama yapan grubun daha rahat hareket etmesini sağlayacaktır. Drama yaparken çocukların hareketli olmaları göz önüne alınırsa kitap raflarının çocukların erişebileceği biçimde ama aralarında hareket edilebilecek yeterli alanın olması ve aynı zamanda rafların veya elektronik aletlerin duruş ve konumlanışının çocukların güvenliğini tehdit etmeyecek şekilde olması gereklidir. Burada anlatılanlar en temel özellikler olmakla birlikte, sizlerin hayal gücü ile çok daha farklı kütüphaneler kurulabilir. Sizce başka neler olabilir?

Sıra Sizde 4

Elbette, bu problemi müzeye gitmeden önce çözmek gerekiyor çünkü çocukların oyuncakları ellerine alabilecekleri gibi bir beklenti ile oraya gidip hayal kırıklığına uğramalarını engellemek önemlidir. Bu durumu anlatmanın pek çok yolu vardır: sözlü olarak, müzede çekilmiş fotoğrafları göstererek veya oyun yolu ile. Drama yetkinliğiniz varsa bunun için en güzel yöntemlerden biri deneyimleyerek öğrenmelerini sağlayacak drama yöntemi olacaktır. Müzeye gitmeden önce sınıfta bir müze çalışması yapılabilir. Çocukların kendi bedenleri veya sınıftaki malzemelerle eserler oluşturmalarını sağlayıp bu eserlerden yola çıkarak süreç için de bir problem çözmeleri sağlanabilir. Bu çalışma sırasında da müzenin kuralları ve müzenin nasıl bir ortam olduğu işlenebilir. Örneğin, öğrenciler bir eser oluşturduktan sonra o esere dokunulmaması gerektiği, bunun esere zarar vereceği, eserin yerinin ancak uzmanlar tarafından değiştirilebileceği anlatılarak çalışma boyunca buna dikkat edilmesi sağlanabilir. Aynı şekilde sınıfta bir müze ortamı oluşturularak öğrencilerin sessiz ve dikkatli bir şekilde gezmeleri yönünde öğretmen bir müze görevlisi rolünde çocukları teşvik edebilir. Böylelikle, çocukların daha gitmeden müze ortamını deneyimlemeleri ve kuralları içselleştirmeleri sağlanabilir. Bu durum da daha önce müze deneyimi olmayan öğrenciler için bir ön bilgi oluşturarak onların hayal kırıklığı yaşamalarını engelleyecektir.

Sıra Sizde 5

Bahsedildiği gibi pek çok mekânda drama çalışması yapılabilir. Örneğin bir veteriner kliniğinde drama yapılabilir. Burada öncelikle liderin "Neden sınıfta değil de burada drama yapacağım?" sorusuna amacına yönelik bir cevap verebiliyor olması gerekir. Eğer seçtiğim mekân benim drama çalışmamı destekleyecek, benim hedeflerime daha kolay ulaşmamı sağlayacak ve katılımcıların eğitsel çıktısını arttıracaksa bu mekânı seçmem mantıklı olacaktır. Kısacası, bu mekânı seçip çocukları oraya taşımaya, izinler ile uğraşmaya ve verilen emeğe değerlidir. Daha sonra sorgulamamız gereken ilk şey mekânın güvenli olup olmadığıdır. Bunun için mekânı önceden gezmek, mekândaki görevlilerle konuşmak gerekir. Eğer mekân güvenliyse ve drama yapmaya uygunsa, daha sonra çalışmayı sekteye uğratabilecek unsurlar gözden geçirilmeli, mekânın avantajları ve dezavantajları doğru değerlendirilmelidir. Çalışmanın yapıp yapılmayacağına dair son karar verildikten sonra ona göre planlama yapılmalıdır. Bu süreçte seçilecek her mekân için geçerlidir.

Yaralanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Adıgüzel, H. Ö. (2013, 15 Mayıs). Diğer Mekânların Yaratıcı Drama Mekânları Olarak Kullanımı. LPM Dergi. Erişim Tarihi 23 Kasım 2015, <http://lpmdergi.com/diger-mekânlarin-yaratıcı-drama-mekânları-olarak-kullanımı/>
- Akyol, A. A., Koman, E., Baysuğ, A., Yılmaz, M. O., Thomas-Özel, C. & Demirdelen, H., (2004). Anadolu Medeniyetleri Müzesi Eğitim Seksiyonu Projesi. Müge Artar (Ed.), Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi IV. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi içinde (s. 437-446). Ankara: ÇOKAUM.
- Dewey, J. (1937). The Educative Function of a Museum of Decorative Arts. Larry A. Hickman (Ed.), Collected Works of John Dewey, Index, 1882-1953 (s. 520-526). Charlottesville, VA: InteLex.
- Ergin, O. (1977). Türk Maarif Tarihi 1-2. İstanbul: Eser.
- McCaslin, N. (1990) Creative Drama in the Classroom. London: Longman.
- IFLA (2003). Information for All: The Key Role of Libraries in The Information Society. Erişim Tarihi 10 Kasım 2015, http://www.unige.ch/biblio/ses/IFLA/rol_lib_030526.pdf
- Öğrenciler kütüphanede sabahlayacak. (2015, 26 Mart). Hürriyet. Erişim Tarihi 10 Kasım 2015, <http://www.hurriyet.com.tr/ogrenciler-kutuphanede-sabahlayacak-28560229>
- Özbek, G. (2014) "Drama in Education: Key Conceptual Features", Journal of Contemporary Educational Studies, 65(1), 46-61.
- Paykoç, F. (2008). Müzede Düşünerek Dokunarak ve Hissederek Öğrenme. Süha Oğuzertem (Ed.), Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik II, 21-23 Mayıs 2008. Ankara: VEKAM.
- Paykoç, F. (2011). Müzede Drama. Aysel Köksal Akyol (Ed.), İlköğretimde Drama içinde (s. 127-139). İstanbul: Kriter Yayınları.

Görsellere İlişkin Web Adresleri

- Resim 6.1. https://tr.wikipedia.org/wiki/Midas#/media/File:Museumof_Anatolian_Civilizations055_kopie1.jpg
- Resim 6.2. <http://mmkd.org.tr/mardin-muzesine-altin-odul/>

7

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Dramada mekânın kullanımını açıklayabilecek,
- Farklı yaşam alanlarında drama çalışmalarında nelere dikkat etmeniz gerektiğini sıralayabilecek,
- Drama çalışmalarının yapılabileceği örnek farklı yaşam alanlarını açıklayabilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Anahtar Kavramlar

- Dramada Mekân
- Farklı Yaşam Alanları ve Drama
- Drama
- Resmi Öğrenme Ortamları
- Gayri Resmi Öğrenme Ortamları

İçindekiler

Farklı Yaşam Alanlarında Drama

GİRİŞ

“Sadece parklar ya da toplumsal alanlar değil, her bireyin kendine özgü karakteri olduğu gibi, her yer de kutsaldır.” (McCaslin, 2006, s. 361)

Ankara’da görev yapan bir araştırmacı, çocuk yuvasında kalan ve korunmaya muhtaç çocuklarla drama uygulamaları yaparak değerler eğitimi açısından gelişimlerini gözlemlemeyi amaçlamıştır. Öncelikle Ankara ilindeki çocuk yuvalarını araştırmış, hangi yuvada kaç çocuğun barınmakta olduğuyla ilgili genel bilgi toplamıştır. Sonrasında, araştırma sorusunu geliştirerek Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu’na yasal izin için başvurmuştur. İzin işlemleri sırasında öğrenmiştir ki Ankara’daki bütün çocuk yuvalarındaki çocuklar Atatürk Çocuk Yuvası’na taşınmış. Çalışmasının biçimini değiştirerek bu yuvadaki 16 çocukla çalışmaya başlamıştır. Yaratıcı drama çalışmalarını hem kaynak taraması hem de alan uzmanlarıyla görüşerek planlamıştır. Belirlediği değerler aile birliğine önem verme, dayanışma-yardımsızlık, duyarlılık, dürüstlük, hoşgörü, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve demokratik olma-özgürlük olmasına rağmen çocukların gereksinimlerine uyarlamıştır. Bu değerleri, 12 oturumda kazandırmayı amaçlamıştır. İlk iki oturumu tanışma ve güven çalışmaları için planlamıştır. Tanışmayla amaçlanan kendisinin çocuklarla tanışması kadar çocukların çocuklarla ve çocukların dramayla tanışmasıdır. İlk haftaki ısınma oturumunda müzik eşliğinde serbestçe yürüme, müzik her durduğunda yanındakine “merhaba” deme, eşini bul ve topla isim oyunları oynama etkinlikleri yapmışlardır. Dramadaki bireyden gruba ilerleyen yapıya uygun olarak ikili eş çalışmalarına geçmiştir. Eşler birbirlerine kısaca yaşam öykülerini anlatmış, devamında da eşlerin birbirlerini anlatmalarını istenmiştir.

Canlandırma aşamasında da ikili çalışmalara devam etmişlerdir. Lider grubu A ve B diye ayırmış; hem A'lara hem de B'lere birbirlerinin bilmediği cümleler vermiş ve bireylerin doğaçlama yapmalarını istemiştir. İkinci canlandırma çalışmasında, bütün grupla bir çalışma yapmıştır. Grubun içinden gönüllü olanlara küçük hikâyeler vererek canlandırmalarına rehberlik etmiştir. Değerlendirmeyi ise birkaç aşamalı planlamıştır. İlk aşamada müzik eşliğinde yürüme, müzik durduğunda dörder kişilik grup oluşturarak kendisiyle ilgili bilgileri paylaşma oyunu oynamışlardır. İkinci aşamada, çocuklarla birlikte çember olunmuş sırayla bütün çocukların teker teker ortaya gelmesi ve grubun da o çocukla ilgili bildiklerini aktarmaları sağlanmıştır. Değerlendirmenin son aşamasında ise çember olup oturmuş ve neler hissettikleriyle ilgili konuşmuşlardır. Yaşam, doğumdan ölüme kadar geçen süreyi kapsar ve bütün canlılar için ortaktır. İçinde hangi köşe başından çıkacağı tahmin edemediğiniz sürprizler barındırır. Kimi için zorlu bir süreçken kimi için de maceralı bir yolculuktur. Yaşamı boyunca insan pek çok farklı duruma karşılaşıp, pek çok farklı ortama girebilir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde "yaratıcı drama", Almanya'da "okul oyunu" ya da "oyun ve etkileşim", dramayı eğitim süreçlerinde kullanmada en deneyimli ülke olan İngiltere'de "eğitimde drama", Türkiye'de ise "yaratıcı drama" kavramları kullanılmaktadır (San, 1996). Görüldüğü gibi drama farklı şekillerde tanımlandığı gibi farklı kavramlar ile de ifade edilmektedir. Günümüzde yaratıcı drama, eğitimde drama ya da eğitimde yaratıcı drama gibi kavramlar kullanılmaktadır.

DRAMA

Sihirli bir yöntem olarak nitelendirilen drama ile insanlar kendilerini daha iyi tanıyabilmekte, yeteneklerini keşfedebilmektedirler. Dramada temel amaçlar arasında katılımcının kendini diğer bireylerin yerine koyması, böylece kendisini ve çevresini daha iyi bir şekilde tanıyabilmesi, anlayabilmesi yer almaktadır. Drama çalışmaları ile demokratik davranışlarda bulunan, konular arasında bağlantı kurabilen, bağımsız düşünebilen, hoşgörülü, yaratıcı bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır.

Drama çalışmaları, katılımcılara çeşitli sosyal rolleri ve sosyal problemleri inceleme fırsatı vermektedir. Farklı sosyal problemlerin canlandırılması bireylerin, toplumu ve toplumdaki ilişkileri daha iyi anlamalarını sağlamaktadır. Bu etkileşimler sırasında problemlerin çözüm yolları da irdelenmekte, böylece katılımcılar problem çözmeye yönelik çalışmalardan deneyim kazanmış olmaktadır. Dramanın bu yönü ise farklı ortamlarda yapılacak drama çalışmalarlarıyla etkili olarak sağlanabilir.

Drama ortamında katılımcılar yaratarak, geliştirerek ve yansıtarak kendilerini, arkadaşlarını, ailelerini ve içinde yaşadıkları gerçek dünyaya ait birçok şeyi anlamaktadırlar. Çeşitli sosyal olayları inceleyerek insanların farklı koşullarda yaşadıklarını, bu farklı koşullarda ne şekilde davrandıkları ile ilgili düşünmeye başlamaktadırlar. Farklı görüşler ortaya koyabilmekte, diğerlerine karşı kişisel görüşlerini tahlil edebilmektedirler. Bu da katılımcıları düşünce ayrılığı, tartışma ve çözüme götürmektedir.

Farklı yaşantıları tanıma, farklı rollere girerek farklı olay ve durumlarla ilgili deneyim kazanma, yaşamın çok yönlü algılanmasını ve araştırma isteğinin gelişimini sağlama, yaparak, yaşayarak öğrenme, öğrenilenlerin kalıcı olması, drama çalışmaları sonucunda bireylerde olması beklenen kazanımlar arasında sayılabilir. Bu kazanımlar dikkate alındığında dramanın bireylerin gelişiminde önemli bir etkisinin olduğu ve bu etkinin de dramanın çok yönlülüğü, farklılıkların fark edilmesi ve saygıyı geliştirmesiyle sağlanabildiği söylenebilir.

SIRA SİZDE

Drama çalışmalarında "farklı yaşantıları tanıma" bireyde gelişmesi beklenen bir kazanımdır. Bu kazanıma nasıl ulaşılabilir?

Dramada gerçek dünya ile kurgusal dünya arasında bir etkileşim vardır. Katılımcı tarafından drama, gerçekmiş gibi duyumsanmakta ve gerçek duygular yaşanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, dramada gerçekle kurgu iç içedir. Katılımcılar gerçeğin içinden kurgusal durumların içine girip çıkmaktadırlar. Drama çalışmalarına katılan bireyler, drama sürecinde durumları, olayları, ilişkileri keşfederek öğrenmektedirler. Katılımcılar gerçek dünyadaki bilgi ve deneyimlerini hayali bir dünya yaratmak için kullanmakta ve dramada tasarladıkları durumları ve rolleri tanımlarken olayları ve ilişkileri incelemeyi öğrenmektedirler (Öztürk, 2013).

Drama, bireylerin kendilerinde var olan yaratıcılıklarının gelişimini desteklemekte, hayal güçlerini geliştirmekte, gelişimsel özelliklerine ilişkin beceriler kazandırarak çok yönlü gelişim göstermelerine olanak vermektedir. Drama yardımıyla insanların kendilerini ve çevrelerini yüzeysel değil derinlemesine ve evrensel boyutlarda görmesi sağlanmaktadır. Ayrıca anne-baba-çocuk ilişkileri, okul aile ilişkileri, kent yaşamı ve sorunları, çevre sorunları gibi konular ele alınarak katılımcılar bu konularda bilgilendirilmekte, çözüm yolları bulma gibi amaçlara yönlendirilmektedirler (McCaslin, 1990; 2006).

DRAMA EĞİTİMİNDE ORTAM

Öğrenme ve bağlam bir arada kullanıldığında, resmî, gayri resmî ya da resmi olmayan ortamlar olarak tanımlanmaktadır. Gayriresmî ortamlar olarak ise resmi eğitimin verildiği yerler dışındaki ortamlar kastedilmektedir. Bu tür ortamların, konum, katılımcılar arası

ilişki, içerik, eğitim ve değerlendirme başlıklarında neler kastettiği ise alanyazında net olarak yer almamakla beraber her bir başlığın resmi olmayışı şeklinde de yorumlanabilmektedir (Vadeboncoeur, 2006).

Yapılandırılmış gayriresmî ortamlar ise eğitim için önemli ortamlardır. Böyle ortamlar, bireylerin hem bilişsel hem sosyal hem de psikolojik gelişimlerinde önemli rol oynamaktadır (Greenfield ve Lave, 1982; Resnick, 1987; Vadeboncoeur, 2006). Greenfield ve Lave (1982)'nin çalışmaları, gayri resmi eğitim ortamlarının bilişsel gelişime etkisi üzerinde dururken, Resnick (1987)'in çalışmaları farklı gelişim alanlarını nasıl etkilediğini vurgulamaktadır. Her iki gruptaki araştırmacılar da resmî ve gayri resmi eğitim/ öğrenmeyi karşılaştırmışlar ve benzer vurgular yapmışlardır.

Greenfield ve Lave (1982) gayriresmî ortamların eğitim üzerindeki etkisini ele almaktadır. Her iki eğitimi karşılaştırarak aşağıdaki tabloda yer alan sekiz özellik belirlemiştir.

Tablo 7.1

Greenfield ve Lave (1982)'nin eğitim ortamları karşılaştırması

Resmî Eğitim	Gayriresmî Eğitim
Günlük yaşamdan uzaktır.	Günlük yaşam etkinliklerinde yer alır.
Öğretmen bilgiyi sunar.	Öğrenmesinden ve yeteneklerinin gelişiminden birey sorumludur.
Kişisel değildir.	Kişiseldir ve kişisel ilişkiler uygun öğretmenlerdir.
Eğitim bilim ve program açıktır.	Eğitim bilim ve program gizlidir.
Değişim ve süreksiz olmak değerlidir.	Akıcılığın ve geleneğin korunması söz konusudur.
Sözlü alışverişle öğrenme	Gözlem/ taklitle öğrenme
Sözlü sunumla ders anlatma	Göstermeyle ders anlatma
Daha az sosyal güdülenme	Yeni yetişenlerin yetişkin hayatına olan sosyal katkısıyla güdülenir

Resnick (1987) ise çalışmasında bilişsel antropologlar, sosyologlar ve psikologların yaptıkları araştırmaları analiz etmiş ve resmî ve resmî olmayan öğrenmeyi dört boyutta karşılaştırmıştır. Bu boyutlar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Resmî Öğrenme	Gayriresmî Öğrenme
Bireysel düşünme	Paylaşımli düşünme
"Kuramsal düşünce" (kitaplar eğitimde önemlidir ancak ölçme-değerlendirme esnasında kullanılmaz.)	Araç kullanma
Semboller kullanma	Bağlamsal muhakeme
Genellenmiş beceri ve bilgi	Kişiyeye özel yeterlilikler

Dramanın Önemi:

- Farkındalık kazandırır,
- Bağımsız düşünmeyi sağlar,
- İş birliği yapabilme özelliğini geliştirir,
- Sosyal ve psikolojik duyarlılık yaratır,
- Dört temel dil becerisini (konuşma, dinleme, okuma, yazma) geliştirir,
- Sözel olmayan iletişimin öğrenilmesini sağlar,
- Yaratıcılık ve estetik gelişimi sağlar,
- Etik değerlerin gelişmesine olanak sağlar,
- Kendine güven duyma, karar verme becerilerinin gelişmesini sağlar,
- Kaslarını hareket ettiren yeni yöntemleri bulmayı, denemeyi ve bedenini çok yönlü geliştirmeyi sağlar,
- Hata yapma korkusu olmaksızın yeni davranışlar geliştirmeyi sağlar,
- Sanat formlarına duyarlılık göstermeyi sağlar,
- Duygunun sağlıklı ve kontrollü boşalmasına olanak verir,
- Kendini tanımayı sağlar,
- Kendini ifade etmede güven kazandırır,
- Bilgiye ulaşmaya ve onu kullanmaya istekli duruma getirir (Tuluk, 2004).

"Bütün dünya bir sahnedir."
William Shakespeare (McCaslin, 2006)

Tablo 7.2

Resnick (1987)'in öğrenme ortamları karşılaştırması

Greenfield ve Lave (1982) resmî ve gayriresmî ortamları tanımlarken "eğitim"e vurgu yaparken, Resnick (1987) öğrenmeye vurgu yapmaktadır. Dramayla ilgili okuduğunuz bölümleri ve yazıları düşündüğünüzde, hangi kavramın daha uygun olduğunu düşünürsünüz? Neden?

Her iki çalışmanın vurguladıkları ortak nokta, gayriresmî olarak adlandırılan sınıf dışı ortamların eğitim ve öğrenme üzerinde etkili olduğudur. Bu tür eğitim ve öğrenme ortamlarının ise L. S. Vygotsky tarafından geliştirilen sosyo kültürel kuramla örtüştüğü, ilgili pek çok açıdan söylenebilir. Bunlardan bazıları ise sosyal yaşantı içerisinde bireyin yeri, kültürel araçların kullanımı, vb.dir. Öğrenme ise her zaman, bir ortam içerisinde gerçekleşir. Bu nedenle de ortam, ortamın özellikleri ve bu özelliklerin sosyal yapı içerisindeki

SIRA SİZDE

kullanılabilirliği önemlidir (Vadeboncoeur, 2006). Drama etkinliklerinde belirlenen ortamın özellikleri ise yukarıda belirtilen nedenlerden ötürü önem arz etmektedir.

SIRA SİZDE

L. S. Vygotsky'nin sosyokültürel kuramı ile drama etkinliklerinde ortamın önemi arasında nasıl bir ilişki vardır?

DRAMA EĞİTİMİNDE ORTAM ÖZELLİKLERİ

Drama, ortam olarak sadece sınıflarda ve okullarda uygulanan bir eğitim yöntemi olmaktan öte, katılımcılara uygun her ortamda çalışmaların planlanabileceği ve uygulanabileceği bir disiplindir. Drama paylaşımlarının gerçekleştirileceği ortamın özellikleri drama liderinin belirlediği etkinliklere, birlikte çalışacağı grubun özelliklerine, içeriğe ve amaçlara göre değişebilmektedir.

Drama çalışmaları yapılacak olan ortamın çalışmaya hazır hâle getirilmesi önemlidir. Çünkü drama yapılacak ortam gruptaki bireylerin yaratıcılıklarını, psikolojik durumlarını, hareketlerini, aktif katılımlarını ve güvenliklerini etkiler. Bunun yanında bu mekânların özellikleri çalışmanın konusunu ve kullanılacak olan yöntemi etkilemektedir. Örnek verilecek olursa, bazı ortamlar fen çalışmaları ve drama iş birliğine destek olurken bazı ortamlar sosyal çalışmalar ile dramanın bütünleştirilmesine olanak sağlar. Bu nedenlerle, farklı ortamlarda yapılacak olan drama çalışmalarında çevresel özellikler ve çalışılan grubun sayısı göz ardı edilmemelidir.

Çalışılacak mekânların, grubun drama gereksinimlerini karşılayacak ve yaratıcılığını kısıtlamayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Drama liderinin bu ortamları önceden görmesi ve incelemesi, yetkililerden gerekli izinleri alması, bu mekânlarda bulunan görevlilere yapılacak olan drama çalışması hakkında bilgi vermesi çalışmanın yürütülmesini kolaylaştırmaktadır.

Farklı mekânlarda yapılacak olan drama çalışmalarında dikkat edilmesi gereken bazı unsurlar vardır. Bunlardan birincisi birlikte çalışılan gruptur. Gruptaki bireylerin çalışmaya gönüllü olarak katılımları esas alınmalıdır. İkincisi ise hazırlanan drama programı ve programın içeriğidir. İçerik, çalışılan ortama, gruba ve amaca göre belirlenir. Çalışma grubunun yaşı, büyüklüğü planlamada önemli unsurlardır.

Drama, eğitimin farklı alanlarında kullanıldığı gibi farklı yaşam alanlarında da kullanılabilir. Bu farklı yaşam alanlarına örnek olarak huzurevleri, meydanlar, hastaneler, cezaevleri, ibadet alanları, öğrenci yurtları verilebilir. Örneklerden de görüleceği şekilde, drama için gerekli ortam çalışma grubuna uygun her yer olabilir. Bu tür drama uygulamalarında ise lider/öğretmenin dikkate almasını gerektiren özel durumlar bulunmaktadır (Adıgüzel, 2013; McCaslin, 1990; 2006).

FARKLI YAŞAM ALANLARINDA DRAMA

“Eğitimi bırakıp da kendimi çocuk ruhbilimine verdikten sonra elimden her çeşit çocuk geçti –kundakçılar, hırsızlar, yalancılar, yatağını ıslatanlar, kötü davranışlılar. Çocuk eğitimindeki yıllar süren yoğun çalışmam beni inandırdı ki, yaşamın itici güçleri hakkında oldukça az şey biliyorum. Bununla birlikte kendi çocuklarıyla uğraşan anne ve babaların bildiklerinin benden de az olduğu kanısındayım. Çünkü şuna inanıyorum ki zor çocuk hemen hemen, her zaman evde yanlış davranış görmüş çocuktur ve bunun sorumlusunun da anneye baba olduğunu çekinmeden söyleyebilirim. Ruhbilimin amacı nedir? Ben sağaltma sözcüğünü öneriyorum. Ama ne tür bir sağaltma? Karayı ya da portakal rengini seçme alışkanlığımın sağaltılmasını istemiyorum.... Hiçbir öğretmenin bir çocuğun davul çalıp gürültü etmesini sağaltmaya hakkı yoktur. Uygulanması gereken tek sağaltma, mutsuzluğun sağaltılmasıdır.” (Neil, 1996).

Çocukların mutsuzluklarının sebepleri neler olabilir? İstedikleri oyuncuğun anne-babaları tarafından alınmamış olması mı? Yoksa gitmek istedikleri bir yere gitmelerine izin verilmemiş olması mı? Belki de istedikleri çizgi filmi izleyememek ya da akşam olduğunda yatmak mecburiyetinde olmaktır? Ya da bütün bunların çok ötesinde sebepler mutsuz ediyordur çocukları. Anne-babalarıyla birlikte yaşama imkânları olmayan çocuklar ve onların bakımıyla ilgilenecek yakın akrabalarının yokluğu sebebiyle sokaklarda ya da yetiştirme yurduna gitmek zorunda kalıyorlar. Sokakta yaşarken bir taraftan yaşamlarını sürdürmek adına çalışmak mecburiyetindedir. Hatta bazen herhangi bir şeyi sahibinden izinsiz alması ya da büyükleri tarafından “az yatar, çıkarsın” düşüncesiyle suçla itilmenin sonucu olarak cezaevinde yaşamak zorunda bırakılıyorlar. Ya da doğup büyüdüğü yerleri güvenlik, iş bulma, vb. nedenlerle terk ederek başka yerlere göç etmek zorunda kalıyorlar. Hatta özellikle günümüzde, anavatanında olan çatışmalar ya da savaş nedeniyle başka ülkeye iltica etmek durumunda kalan çocuk sayısı artıyor. Bazı durumlarda ise anne-babası yanında da olsa yaşamını hastanede sürdürmek durumunda olan çocuklar vardır. Anlaşılabacağı üzere, çocuk mutsuzluğunun daha derin sebepleri olabilir ve bu sebeplerin hiç birisi çocukların istediği, onların elinde olan durumlar değildir.

Zor koşullarda yaşayan çocukların ise dinlenilmeye, duyulmaya, anlaşılmaya, değerli olduklarını hissetmeye ve dünyadaki yerlerinin varlığını ve değerini keşfetmeye ihtiyacı vardır. Bu süreç ise akademik bilgi aktarımından daha çok içinde yer aldıkları, kendilerini ve dünyayı keşfettikleri etkinlikler yoluyla olabilir ki bu etkinliklerden birisi de yaratıcı dramadır.

Farklı yaşam alanlarında dramanın temel amacı, zor şartlarda yaşamını sürdürmeye, dünyayı anlamaya ve kendisinin dünyadaki yerini bulmaya çalışan çocuklara bu süreçte destek olmaktır. Bu amaca ulaşmak içinse dramanın temel aşamaları tiyatro tekniklerinden faydalanarak planlanır.

Dorothy Heathcote, Cecily O’Neill ve Augusto Boal yaratıcı dramanın eğitim dışında farklı alanlarda da çocuklar, gençler ve yetişkinlerle uygulanmasının öncülerindedir. Her bir drama uzmanının alana katkıları getirdikleri farklı teknikler ve yaklaşımlarla ilişkilidir (Wager, 2014). Bu tekniklerden birisi **Uzman Mantosu**’dur.

Uzman Mantosu, Dorothy Heathcote tarafından, yeni başladığı için ne yapacağını şaşırarak drama liderleri/ öğretmenleri için geliştirilmiş bir tekniktir. Teknik iki kelimedenden oluşmuştur: uzman ve manto. Uzman ile kastedilen, yapılacak çalışmanın ne ile ilgili olduğu, geliştirilen mantıklı ve gerçekçi bilgiye saygı duyulmasıdır. Manto kelimesi ise insanların görevleri nedeniyle üzerlerine aldıkları sorumluluğu ya da otoriteyi karşıladığı için seçilmiştir. Bir araya özellikle getirilen bu iki kelimenin oluşturduğu ortak anlam ise etik, sorumlu vatandaş üzerine yorum yapabilmektir. Uzman Mantosunun diğer yaklaşımlar içerisindeki yeri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Heathcote, 2010a).

Bir ortamda çocuğa olan davranışları gözlemlediğinizde, çocuğa bakış açısını da analiz etmiş olursunuz. Dorothy Heathcote (2010a)un bu durumu özetleyen yazısı aşağıda paylaşılmıştır.

Öğretme yöntemi	Baskın öğretmen rolleri	İletişimde öğrencinin rolü	Baskın iletişim formu
Geçiş eğitimi	Değerlendirme + yargılama	Yapılan işin öğretmene sunulması	Değerlendirme için en iyi taslağı sunmak
Drama çerçevesi uzman mantosu yaklaşımı	İştirak etme + katkı sağlama	Arkadaşlar ve öğretmen ile işbirliği yapmak	Birbirine açıklamak
Sorarak öğretme metodu	Cevap verme, dinleme ve anlama	Arkadaşlar ve öğretmen ile paylaşmak	Olayları araştırmak

Tablo 7.3
Uzman Mantosunun diğer yaklaşımlar içerisindeki yeri

Uzman Mantosunun aşamaları ise dairelerle ifade edilmektedir:

Daire 1: “-miş gibi” ögesini oluşturmak (Katılımcılarla birlikte bir kuruluşa dönüşmenin onaylanması)

Daire 2: Programı yürütmek için kuruluşla ilgili gerekli zorunlu ögeler öğretmen tarafından önceden belirlenir.

Daire 3: Kuruluşla ilgili ortak bir amaç duygusu oluşturmak. Bu kısmen ilk görevler aracılığıyla başarılabilir.

Daire 4: Kuruluşun tarihi ögeleri tanıtılır.

Daire 5: Uygun olan her aşamada zorunlu ögeler oluşturulur.

Daire 6: Çalışma çocukların olduğu kadar öğretmenin de yaratıcılığına bağlı olarak ilerler.

Daire 7: Öğretmenin rol alması, kuruluş içindeki düzenlemeyi değiştirebilir (Heathcote, 2010b).

Uzman Mantosu, liderin/ öğretmenin otoritesinden ziyade bütün katılımcıların bilgi ve deneyimlerinden yola çıkarak öz-farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu teknikte, öğrenciler kendilerine herhangi bir alanda uzman rolü alırlar. Bu rollerin içerisinde gerçek yaşam sorunlarını birlikte araştırır ve yeni bilgi geliştirirler. Dramanın uygulandığı sınıflarda, bu nedenle, öğretmenin temel otorite olduğu bir durum yoktur. Aksine güç paylaşılır, öğrenme eşit ve birbiriyle ilişkilidir. Bu teknikteki uzman belli bir bilgiyi öğretenden değil, bütün katılımcıların düşüncelerini oluşturabileceği ve paylaşabileceği hoşgörülü alanlardır (Wager, 2014).

Cecily O’Neill, Dorothy Heathcote ve Gavin Bolton tarafından da kullanılan **Süreçsel Drama** kavramını geliştirmiş farklı bir forma sokmuştur. Bu teknik, yazılı bir metin üzerinden hareket etmez, sonucu öngörülemez, süreç önemli ve genişletilebilir. Yazılı ve önceden belirlenmiş bir metin olmasa da bu teknikte güçlü bir ön-metin vardır. Ön-metin bazen bir cümle, bazen bir gazete haberi bazen de bir resimdir. Sunulan bu ön-metin zaman, ortam, olay ve kişi gibi drama için önemli bilgilerin ya hepsini ya da bir kısmını içerir ve dramayı başlatan işte budur. Drama çalışmasının devamı ise her zaman planlanmaz, doğaçlama olarak devam eder (Özbek, 2014).

Drama alanına Augusto Boal tarafından kazandırılan yaklaşım ise **Ezilenlerin Tiyatrosu**dur. Ezilenlerin Tiyatrosu, Paulo Freire’nin Ezilenlerin Pedagojisi isimli eleştirel eğitim akımından yola çıkarak geliştirilen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda, var olan tarihî, sosyal ve politik yapının irdelenmesi amaçlanmaktadır. Katılımcılarla yürütülen çalışmalarda kullanılan dört farklı teknikten birisi **Forum Tiyatrosu**dur. Forum Tiyatrosu tekniği Augusto Boal tarafından olası farklı çeşitli çözümlerin gerçek yaşamda uygulanmadan önce ezilenler tarafından kurgusal dünya olan sahnede denenmesi amaçlanarak geliştirilmiştir. Sahneden kasıt bir tiyatro oyunu değil; eğitimciler, terapistler ve sosyal hizmet uzmanlarının da kullandıkları yaşamın ta kendisidir. Uzmanlar yaşamdan çeşitli kesitler alırlar. Bu kesitler ırkçılıktan cinsiyet ayrımcılığına kadar farklı sosyal konulardan olabilir (Wager, 2014).

Ezilenlerin Tiyatrosu yaklaşımıyla ilişkili ikinci teknik ise **İmge Tiyatrosu**dur. Bu teknik bir heykel çalışmasıdır. Ancak seyircinin doğrudan katılımını gerektirir. Üç aşamalıdır: somut imge oluşturma, ideal imgeyi kurgulama ve geçiş imgesi yaratma. İlk aşamada, bir katılımcı, grubundaki bütün katılımcıların da ilgisini çekeceğini düşündüğü bir temayı diğer katılımcıların bedenlerini bir kilmiş gibi kullanarak ifade eder. Söz kullanılmamalıdır. Bunun yerine, çok zorlandığında, heykeline vermek istediği yüz ifadesi formunu kendi yüz ifadesiyle verebilir. Oluşturulan heykel, gruptaki bütün katılımcılar tarafından anlamlı hâle gelinceye kadar değiştirilir. Herkes imgeyi anlamlandırdığında ikinci aşamaya geçilir. İlk aşama var olan durumu canlandırırken ikinci aşamada ‘olması gereken’ yine heykel formunda canlandırılır. Üçüncü ve son aşamada ise var olan gerçeklikten, olması

“Çocuk çiçektir: ‘Sana ilgi ve zaman vereceğim.’
Çocuk ‘mum’dur: ‘Aydınlanmak için bana güvenebilirsin.
Çocuk ‘yankı’dır: ‘Hayır, sana gösterdiğim gibi yapı!’
Çocuk ‘arkadaş’tır: ‘Sana karşı iyi olursam sen de . . . . . yapar mısın?’
Çocuk ‘düşman’dır: ‘Sizinle ilgili sorun şudur. . . . .’
Çocuk ‘hamur’dur: ‘Zaman içinde istediğim gibi bir sınıf olacaksınız.’
Çocuk ‘pota’dır: ‘Ben ve sen anlayışlarımızı karıştırmaya devam etmeliyiz.’
Çocuk ‘makine’dır: ‘Dönemin sonunda herkes şunları yapabilmelidir.’
Çocuk ‘kap’tır: ‘Benim bilgim sizleri dolduracak. . . . .’
Peki, sizin için çocuk kimdir ya da nedir?

Sonuç: “Seyirci” kötü bir sözcük!
Sonuç hiç kuşku yok ki işte bu kadar basittir: “Seyirci” kötü bir sözcük! Seyirci bir insandan daha az birşeydir ve mutlaka onu insanlaştırmak, tüm eylem kapasitesini yeniden yapmak, harekete geçirmek gereklidir. O da aynı zamanda seyirci de olabilen ve oyuncu diye adlandırılan insanlarla eşit bir biçimde bir özne ve oyuncu olmalıdır.
Boal (1996)

gerekene geçiş formunun canlandırılması istenir. Bu yolla, bütün katılımcılar tarafından onaylanan heykel gruplarıyla gerçek durumun değiştirilmesi-dönüştürülmesi şansı verilmiş olur (Boal, 1996).

Augosta Boal'in Ezilenlerin Tiyatrosu kitabı Türkçeye çevrilmiştir. Daha ayrıntılı bilgi için bu kitabı okuyabilirsiniz. Kaynak: Boal, A. (1996). Ezilenlerin Tiyatrosu. İzmir: Etki Yayınları.

K İ T A P

Yukarıda sunulan birkaç tekniğe ek olarak dramanın temel iki tekniği de farklı alanlarda drama çalışmalarında kullanılır: Doğaçlama ve rol oynama (Wager, 2014). Bunlara ek olarak, psikodrama ve sosyo dramadan da yararlanılabilir. Ancak her ikisi de uzmanlık gerektiren alanlardır (McCaslin, 1990).

Farklı yaşam alanlarında çocuklarla yapılan drama çalışmalarında dikkat edilmesi gereken araçlar şunlardır;

- Çalışmayla ilgili gerekli yasal izinler çalışmanın öncesinde gerek kurumlardan gerekse aileler ya da yasal vasilerden alınmalıdır.
- Çocukların özel ilgi ve gereksinimlerinin farkında olunmalıdır.
- Çocuklara kendilerini ifade etme şansı verilmelidir.
- Lider/öğretmen, çocuklardan daha güçlü bir pozisyonda olmadığından ve çocuklara bu şekilde hissettirmedeğinden emin olunmalıdır.
- Çocuklara drama oturumları sırasında paylaştıkları sırların üçüncü kişilerle paylaşılmayacağını aktarmalıdır.
- Her ne kadar çalışmaların yürütüleceği ortam önemliyse de Wager (2014)'a göre daha önemlisi gruptaki bireylerin birbirine güven duymasıdır. Bu nedenle, güven çalışmaları yapılması iyi olabilir.
- Çalışma grubu farklı yaşlardan çocuklardan oluşacaktır. Her yaşın gelişimsel özelliklerini bilmeniz önemlidir.
- Çalışma grubundaki çocuklar farklı kültürlerden geleceklerdir. Çocukların geldikleri kültürler hakkında sahip olacağınız bilgiler planlama ve uygulamada yararlı olacaktır.
- Çocukların ana dilleri farklı olabilir ve sizin kullandığınız dile hâkim olmayabilirler. Anlaşmanızda yardımcı olabilecek, güvenilir birinden yardım istenmelidir. Planlama yaparken bu durumu göz önünde bulundurmak gerekir.
- Grup dinamiğinin oluşması ancak çocukların birbirini tanımasıyla mümkündür. İlk haftalarda tanışma çalışmalarına yer verilmesi önerilmektedir.
- Çocuklara yapılması planlanan drama çalışmaları hakkında bilgi verilmelidir.
- Çalışmalar gönüllülük esasına dayanmalıdır.
- Çalışmanın başlangıcında etkinlikleri bütün grupta yapacak şekilde planlama önemlidir.
- Çalışmalar, her yaşam alanının özelliğine göre planlanmalıdır. Bununla ilgili birkaç örnek aşağıda sunulmuştur.

Sokakta Yaşayan Çocuklarla Drama

Çocuğun, uygun bir yaş sınırına ulaşmadan önce çalışmasına izin verilemez hiçbir durumda sağlığına ve eğitimine zarar verecek, bedensel, zihinsel ya da ahlaki gelişimine engel olacak bir işte çalışmasına sebebiyet veya izin verilemez.

“Bu öyküde ne yazık ki hâlâ çok yaygın olan çocuk işçiliği sorunundan yola çıkılmıştır. Birleşmiş Milletlerin 2010 yılı istatistiklerine göre, tüm dünyada yaşları beş ile on dört arasında değişen 150 milyon çocuk acınası koşullarda çalışmakta ve bu çocukların haklarına saygı gösterilmemektedir. Öyküdeki çocuklar gibi, işçi çocukların çoğu dinlenme, eğlenme ya da oyun oynama olanağından yoksundur.”

“1. İlike Çocuk her türlü ihmal, zulüm ve sömürüye karşı korunur. Her ne şekilde olursa olsun çocuk ticaret konusu olamaz.”

Alex Cabrera, Gülücükler Şatosu, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları

Hangi şehirde yaşıyor olursanız olun, yaşadığınız şehrin muhtemelen en işlek caddesine çıktığınızda iki farklı grup çocuk görürsünüz. Temiz elbiseleri ve ayakkabılarıyla muhtemelen anne ya da babalarının elini tutmuş yürüyen çocuklar ve ne kadar zamandır üzerinde olduğunun tahmin edilemediği kıyafetler içerisinde dilenen, mendil satan ya da kırmızı ışıkta arabaların camlarını silmeye çalışan çocuklar. Sokakta çalışırken gördüğünüz kimi çocuklar akşam olduğunda evlerine giderken kimisi de kendileri gibi arkadaşlarıyla kaldığı, muhtemelen terk edilmiş bir ev ya da iş yerine gidiyordur. İkinci grup çocukların kaldıkları yerde, kendileri gibi olan ama sokakta çalışmayan çocuklar da olabilir. İşte bu çocuklar, çeşitli sebeplerden dolayı yaşamlarını sokaklarda geçiren çocuklardır ve tıpkı bütün çocuklar gibi, sevgiye, ilgiye, güvene ve oynamaya ihtiyaçları vardır.

Çocukları sokağa iten çeşitli sebepler göç, gecekondulaşma, yoksulluk, aile ilişkisi ve öğrenim durumu gibi nedenlerdir. Bir önceki cümlede sayılan bütün sebepler ise çocukların mutsuzluk, yalnızlık ve terk edilmişlik gibi duyguları hissetmesine sebep olabilmekte, bu durum ise onları her türlü suça açık, her türlü art niyetli davranışa maruz kalabilecek duruma getirmektedir. İçinde yaşadıkları dünya, gerçek yaşam onlar için zordur. Hiçbir devlet ise geleceğin yetişkini olacak çocukları, sokaklarda yalnız ve başıboş bırakamaz. Bunun için çeşitli eğitim ve rehabilitasyon merkezleri açılmakta; sokak çocukları için programlar geliştirilmektedir. Bu çalışmalardan biri de şüphesiz ki drama olmalıdır (Bayer, 2006).

Uygulama öncesinde çalışma yapılacak mekânın ayarlanması ve dramaya uygun hâle getirilmesi önemlidir. Çocukların temel ihtiyaçlarının doyurulmuş olduğundan emin olmak gereklidir. Çocuklarla gönüllülük esasına dayalı olarak çalışılmalıdır. İlk çalışmalar mutlaka tanışma etkinlikleri olmalıdır. Tanışma etkinlikleri sadece sizin çocuklarla tanışmanız değil, çocukların birbirleriyle ve çocukların dramayla tanışması içermelidir.

Örneğin ısınma çalışmasında, ilk kez tanıştığınız bir grupla önce tanışma aktiviteleri yapmalısınız. Bu bir topla olabileceği gibi bir yumak ipe de olabilir. Diğer bir seçenek de belli bir ritimle ismin hecelenerek kullanılması olabilir. Çalışmaya müzik eşliğinde devam edebilirsiniz. Müziğin ritmine uygun hızlı-yavaş-orta hızda yürüme, koşma; müzik durduğunda durma şeklinde olabilir. Bu oyunu müzik durduğunda o an istediği bir heykel olma oyununa dönüştürüp devam ettirebilirsiniz. Esas oyunda, amaçlarınıza ve çocukların gelişim düzeyine uygun bir hikâye getirerek başlangıcını okur, devamını çocuklarla tartışabilirsiniz. Hikâyenin dramatisasyonu için çocuklara hikâyede geçen kişilerin kimler olduğunu, neler yaptıklarını sorup birlikte bu hikâyeyi canlandıracağınızı söyleyebilirsiniz. Sözlü olarak alacağınız değerlendirmeye de etkinliği sonlandırabilirsiniz.

Hastane Ortamındaki Çocuklarla Drama

Hastanede yatması gereken çocuklar, gerek ailelerinden ayrılma korkusu yaşadıklarından gerekse hastane ortamının ürkütücü havasından dolayı duygusal açıdan zarar görebilirler. İlk başta ayrılığa şiddetli ağlama ile karşılık veren çocuk ilerleyen süreçte ise reddetme yoluna giderek kendisini kapatabilir. Sahip olduğu ben-merkezci düşünceden dolayı hastaneye yatmasının temel sebebinin kendi yaptığı hatalar olduğuna inanabilir ve sınırsız hayal gücüyle etrafında olup bitenleri farklı yorumlayıp korku geliştirebilir. Özellikle uzun bir süre boyunca hastanede kalmak zorunda olan çocuklarda farklı duygusal tepkiler görülebilir. Bunlar parmak emmeden alt ıslatmaya ve daha ağır travma göstergelerine kadar ilerleyebilir (Acehan, 2011).

Bu süreçle baş edebilmesi için çocuğa sunulabilecek yardımlardan biri de dramadır. Dramanın teröpatik etkisi çocuğun içinde yaşadığı koşulları anlamlandırarak baş etme stratejileri geliştirmesine yardımcı olacaktır. Bu ortamdaki çocuklarla yapılacak drama çalışmalarında hastane yetkilileriyle görüşülerek hem izinlerin hem de çocukların hasta-

nede kalış süreleri, hastaneye yatış sebepleriyle ilgili bilgilerin alınması etkili bir planlama için faydalı olacaktır. Süreçte gerekli durumlarda bir psikologdan yardım alınması da önerilmektedir. Hastane yönetiminden drama çalışmaları için ayrı bir oda talep edilebilir ve bu oda önceden incelenerek hazır hâle getirilebilir. Çalışmanın yapılacağı odanın, diğer hastaların kolay erişemeyeceği, gürültüden uzak ve steril olması önemlidir.

Örneğin süreç drama çalışmaları uygulanabilir. Bunun için bir tema belirlenir. Çocuklara uygun olabilecek bir ön-metin seçilir. Ön-metin hakkında çocuklarla konuşulur. Karakterler belirlenebilir. Bu karakterlerin rol alması sağlanabilir. Süreçte kuklalardan da yararlanılabilir. Kuklalar belirlenen karakterin rolüne bürünerek canlandırmalarda bulunabilir. Değerlendirmeye duygu ve düşünceleri alınarak bir sonraki uygulama için plan geliştirilir.

Cezaevlerinde Kalan Çocuklarla Drama

Günümüzde pek çok çocuk farklı nedenlerden ötürü suça itilmekte, suç olarak nitelendirilen eylemler içerisinde bulunmaktadır. Suç kavramı her ne kadar eski bir kavram olsa da çocuk kelimesiyle yan yana gelerek çocuk suçluluğu kavramını oluşturması 19. yüzyıla dayanmaktadır.

Çocukların işledikleri tespit edilip onaylanmış suçları neticesinde özgürlükleri ellerinden alınarak çocuk eğitim evleri, çocuk ceza infaz kurumları ya da kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklar için ayrılmış özel bölümlerine yerleştirilmektedirler. Bu konuda Türkiye Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları), Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri) ve Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kurallar (Pekin- Beijing Kuralları) sözleşmelerini tanımış, imzalamış ve sorumluluklarını almıştır. Bu sorumluluklar çerçevesinde, Avrupa Konseyi tarafından “Çocuk Suçluluğunu Ele Almada Yeni Yaklaşımlar ve Çocuk Adaletinin Rolü” konusunda Türkiye’nin de yer aldığı 21 üye devlet temsilcisi tarafından uzmanlar komitesi oluşturulmuştur. Bu komitenin çalışmalarından biri de 16 Haziran 2003 tarihinde Suç Problemleri Avrupa Komitesine (CDPC) tavsiye kararları sunmak olmuştur.

Türkiye’nin de imzaladığı sözleşmeler çerçevesinde, amaç çocuğun cezalandırılması değil, çocuğun tekrar kazanılmasıdır. Buna dayanarak kurulan mahkemelerde çocuğun suçluluğu ispatlanmış ve cezalandırılma şartı getirilmişse bile bu en düşük düzeyde olmaktadır. Cezası kesinleşmiş çocukların ise toplumla bütünleşmesi için gerekli uyarlamalar yapılmalıdır (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Ekim 2009-Ekim 2010).

Bu uyarlamalardan birisi elbette ki, bireyin kendini ifade etme şansı bulduğu, kendinin güçlü ve zayıf yönlerini görmesini sağlayan drama çalışmalarıdır. Böyle bir ortamda gerçekleştirilecek drama çalışmaları için Adalet Bakanlığından resmî izin alınarak çalışmanın ayrıntılarıyla açıklanması gereklidir. Çocukları suça iten sebepler tam olarak bilinmediği, geçirdikleri ve belki de hâlâ geçiriyor oldukları mahkeme sürecinin oluşturacağı psikolojik etki ve varsa ailelerinden ayrılmanın yaratacağı duygusal durum göz önünde bulundurularak planlama yaparken çocukların ilgileri, ihtiyaçları ve gelişim özellikleri noktalarında dikkatli olmak gerekmektedir. Çalışma için ayarlanan ortam ise mutlaka lider/öğretmen tarafından önceden ziyaret edilmeli, gerekli düzenlemelerin yapılması hususunda kurum yetkilisiyle işbirliğinde olunmalıdır. Drama uygulamalarına tanışma ve rahatlama etkinlikleriyle başlanması, devamında da güven çalışmalarına yer verilmesi önerilir.

Örneğin ilk çalışmada herkes adını heceleyerek, sadece kendine özgü bir ritimle adını söyleyebilir. Devamında “Ben ...(isim).... ..kendimle ilgili en çok sevdiğim özellik..... olmamdır.” şeklinde bir cümle verilir ve her çocuğun tamamlaması iste-

“2. İlke: Çocuk, özel olarak korunma hakkına sahiptir; yasalarda ve başka yollarla, sağlıklı ve ölçülü bir biçimde, özgür ve onurlu bir birey olarak bedensel, zihinsel, ahlaki, manevi ve sosyal gelişimini mümkün kılacak fırsat ve kolaylıklardan yararlandırılır. Bu amaçla çıkarılacak yasalarda, çocuğun en yüksek çıkarları önceliğe sahiptir.”
Aleix Cabrera, Pamuk Çocuk, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları

nir. Bu aşamadan sonra çocuklara istedikleri bir boş alanı kendilerine ayırıp oraya geçip, istedikleri gibi oturmaları söylenir. Oturdukları boş alanın aslında kendilerine ait bir ev olduğu anlatılır. Bu ev kendilerine aittir. Yine kendilerine ait olan, kimsenin göremediği, sadece onların görebildiği sihirli boyaları vardır. Üstelik bu boyalar, onlar hangi renk isterse o renk olabilmektedir. Ancak bu boyaların diğer önemli bir özelliği ise sadece müzik açıldığında etkin hâle gelebildiği, çocukların onları ancak müzikle beraber görüp kullanabildiğidir. Lider/öğretmen müziği açtığında her çocuk kendisine ait boyalarla, kendisine ait evi istediği gibi boyayacak, müzik durduğunda ise boyalar yok olacaktır. (Bu noktada lider/öğretmen ilk aşama olarak evin sadece içinin boyanacağıyla ilgili sınırlandırabilir ya da dışını da boyamak isteyenlere izin verebilir.) Lider/öğretmen, önceden belirlediği ve çocuklara uygun olan bir şarkıyı açar. Çocukların istedikleri gibi resim yapmaları için onlara fırsat verir. Yeterli süre tanındıktan sonra müzik kapatılır. Her çocukla yaptığı resim hakkında konuşulur. Grubun büyüklüğüne bağlı olarak, eğer küçük bir grupla çalışılıyorsa, her çocuğun resmini içinde sanki yaşıyormuş gibi canlandırması istenir. Çalışmanın çocuklarla değerlendirmesi yapılarak sonlandırılır.

Yetiştirme Yurtlarında Kalan Çocuklarla Drama

Anne ve babasından her ikisi ya da biri vefat eden, anne ve babası tarafından çeşitli sebeplerle terk edilen ya da aile içinde istismara uğramış çocukların 18 yaşına kadar ya da özel durumlarda daha ileri yaşlara kadar kaldıkları yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlıdır. Türkiye'deki 81 ilde hizmet vermektedirler. 2828 numaralı Sosyal Hizmetler Kanunu'na göre 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukların korunması, bakılması ve bir iş veya meslek sahibi olmalarının sağlanması ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli ve yükümlüdürler. Yetiştirme yurtlarında gerek çalışan görevliler gerekse yaşamını sürdüren çocuklarla yapılan akademik çalışmalarda farklı sorunların olduğu gözlenmiştir. Bu sorunlar, fiziksel ortam elverişsizliğinden personel yetersizliğine, yurttaki yaşayan çocukları örgün okulların almak istememesinden çocuklarla personel arasındaki iletişim eksikliğine kadar değişen bir yelpazededir. Buna ek olarak, bu kurumlarda yaşayan çocuklarda sevgi, saygı, çalışkanlık, sorumluluk, dürüstlük, yardımlaşma, hoşgörü

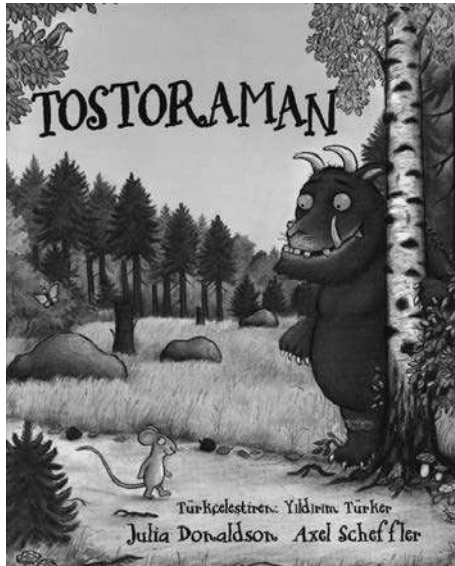
gibi bazı değerlerin sevgi yoksunluğu sebebiyle kazanılmadığı düşünülmektedir (Bakırcı, 2014).

Bu yurtlarda kalan çocuklarla planlanıp uygulanacak drama etkinlikleri, çocukların kim olduklarının farkına varma, dünyadaki yerlerini ve değerlerini algılamada yardımcı olmalıdır. Bunun yanında, toplumsal yaşamda kabul görmelerini kolaylaştıracak, kendilerine yer edinmelerini sağlayacak değerlerin kazanılması da amaçlanmalıdır. Bu açıdan bakıldığında Süreçsel Drama yaklaşımıyla hazırlanacak bir programın olumlu etkileri olacaktır.

Örneğin gücün sadece fiziksel olmadığının anlatılmak istendiği bir drama oturumunda, çalışmaya çocuklara resimli bir kitabın gösterilmesiyle başlan-

Resim 7.1

Gücün sadece fiziksel olmadığını vurgulandığı bir kitap

bilir. Bu resimli kitap, resimleriyle durumu canlandıran Tostoraman isimli hikâye olabilir. Çocuklara hikâyenin resimleri gösterilerek karakterler ve neler yaptıkları hakkında konuşulur. “Eğer böyle bir ormanda yaşasaydık.....”la başlayan sorular sorulur. İlk oturum için başlangıç sorusu “..... ormanda başka hangi canlılar yaşıyor olabilirdi?” olabilir. Yaşayan başka canlıların özellikleri (nasıl konuştukları, nasıl yürükleri, nasıl beslendikleri, ne kadar güçlü oldukları, vb.) hakkında konuşularak konuşulanlar üzerinden canlandırmaya geçilir. Doğaçlama ve rol oynamanın kullanıldığı esas oyun aşamasından sonra çocuklarla değerlendirme yapılarak bir sonraki oturumla ilgili kısa bir paylaşım yapılır.

Tostoraman hakkında daha fazla bilgi ve kitabın eleştirisi için aşağıdaki linki inceleyebilirsiniz. <http://www.birdolapkitap.com/2010/02/24/farenin-fendi-tostoramani-yendi/>

İNTERNET

Göç Eden Çocuklarla Drama

Göç birey ya da grup olarak insanların sembolik ya da siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanları ya da toplumlara doğru olan coğrafi bir hareketlilik ve bu hareketin neticesi olan nüfus dinamiğidir. Göçmenlik ülkesini gönüllü olarak terk edip refah içinde yaşayacağını düşündüğü bir ülkeye, o ülkenin yetkililerin izni dâhilinde olan kalıcı bir hareketliliktedir. Günümüzde, küreselleşmenin de etkisiyle değişen iç dinamikler, sınıfsal, etnik ve dini ayrılıklar sebebiyle göç hareketleri oldukça yoğundur. Dış göç başka ülkelere doğru olurken, iç göç ülke içerisinde yaşanabilmektedir (Kara ve Korkut, 2010). Türkiye dış göçte gerek doğu gerek batı gerek kuzey gerekse de güney sınırlarından yoğun olarak tercih edilen bir ülkedir. İç göçte ise özellikle metropol şehirlere doğru bir göç dalgasından bahsetmek mümkündür. Büyükşehir yaşamına ayak uyduramayan ailelerin çocuklarının ise suça en yatkın grubu oluşturduğu veriler arasındadır (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Ekim 2009-Ekim 2010). Göç ederek farklı bir kültürde kendini ifade etmek, kendini o kültürdeki akranlarına kabul ettirmek ise çocuklar için zor olabilmektedir (Kara ve Korkut, 2010; Uşaklı, 2015). Bu zorluk içerisinde, drama yöntemi çocukların kendilerini tanıma ve ifade etmelerinde; kendilerine akranları arasında yer edinmede uygun bir yöntem olabilir. Yapılacak drama uygulamalarında İmge Tiyatrosu, Forum Tiyatrosu ya da Süreçsel Drama teknik ve yöntemlerini diğer yöntem ve tekniklerle birlikte kullanmak hazırlanacak programın etkililiğini artırabilir. On hafta sürecek bir çalışma için planlanacak oturumlarda sırasıyla aşağıdaki temalara yer verilebilir:

İlk hafta: “ben kimim?” ---tanışma etkinlikleri

İkinci hafta: “en çok sevdiğim şey nedir?” ---- öz tanıma ve öz tanıtım

Üçüncü hafta: “çevremdeki insanlar kimlerdir?” (arkadaşlıklar, yeni arkadaş edinme)

Dördüncü hafta: “arkadaşlarımla iletişim hâlinde olmak”

Beşinci hafta: “yapmak zorunda olduklarım”

Altıncı hafta: “oyunu nasıl planlarım?”

Yedinci hafta: “arkadaşlığın önemi”

Sekizinci hafta: “yeni olmak; diğer insanları tanımanın önemi”

Dokuzuncu hafta: “sorumluluklarımı nasıl başarabilirim”

Son hafta: “problem çözme durağı” (Uşaklı, 2015).

Örneğin üçüncü haftanın ısınma etkinliğinde müzikli sandalye oynanarak grubun enerjisi ortak bir paylaşıma dönüştürülebilir. Sonrasında yanındaki tanıma oyunu oynanabilir. Çalışma halka olmayla başlar. Önce gözler açık, sonrasında kapalı şekilde devam edebilir (Eğer çocukların göz kapatmayla ilgili sorunları yoksa). Her çocuk kendinden bir öncekinin, kendinin ve kendinden bir sonrakinin adını söyleyecektir. Oyun grubun dinamiğine göre birkaç kez oynatılır. Oyunun devamında her çocuğun bir meslek grubunu düşünmesi istenebilir. Sırasıyla çocuklar düşündükleri meslek grubunun adını

söylerler. Esas oyunda çocuklara bu meslek gruplarının hepsinin bir arada yaşayabildiği nasıl bir ortam olabileceği sorularak fikirleri alınır. Ortam ve roller kurgulandıktan sonra doğaçlama ve rol oynama aşamasına geçilir. Bundan sonrası öğretmenin yaratıcılık ve etkili liderlik becerilerine kalmıştır. Çalışmanın sonunda ise neler hissettikleriyle ilgili resim yapmaları istenir.

Mülteci Çocuklarla Drama

Mülteci, iltica eden anlamına gelmektedir ve iltica etmek sığınmak demektir. Şüphesiz ki hiç kimse evini, kimi zaman ailesini, sevdiklerini, düzenini, yaşadığı şehri, ülkesini, çoğunlukla konuştuğu dili geride bırakarak başka bir ülkeye gitmek istemez. Ancak kendi kontrolleri dışında gelişen ve can güvenliklerini tehlikeye sokan durumlar nedeniyle başka bir ülkeye, yeni ve mutlu bir hayata başlamak ümidiyle zorunlu olarak iltica ederler. Bu nedenle, iltica umuda yolculuk olarak da tanımlanmaktadır (Kara ve Korkut, 2010; Uşaklı, 2015).

Ancak umuda yolculukta en çok yer alanlar çocuklardır. Üstelik yaşları gereği sahip oldukları özel gereksinimlere rağmen ki bu özel gereksinimlerden ilki temel ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Çocuklar için temel ihtiyaçlar sağlıklı ve dengeli beslenme ile düzenli uykudur. Diğerleri kendini güvende hissetme, sevmeye sevilme ve saygıdır. Sağlıklı çocuklar temel gereksinimlerini düzenli olarak karşılanan çocuklardır. Bu durum, ne yazık ki mülteci çocuklarda tersidir. Anlayamadıkları bir karışıklığın içerisinde, sağlıklı gelişim haklarından mahrum kalarak büyümektedirler (Velipaşaoğlu, 2008). Buna ek olarak ise sığındıkları ülkede devam ettikleri eğitim yaşantılarında da çeşitli sorunlarla karşıla-

şabilmektedirler. Bunlar arkadaş çevresinden dışlanma, alay edilme, dalga geçilme ve hatta ırkçı söylem ve davranışlara maruz kalma şeklinde olabilir. Yetişkinlerin ise çocukların sağlıklı ortamlarda gelişmelerini sağlamanın yanında, karşılaştıkları bu durumu anlamlandırabilmelerine yardım etme sorumlulukları vardır. Bunun etkili yollarından biri ise yaratıcı dramadır.

Mültecilerle yapılacak drama çalışmalarında dil birliğini sağlamak karşılaşılabilecek önemli bir sorundur. Bu sorunu çözmek için her iki dili de bilen birinden yardım istenebilir. Zor bir ortamdan gelmiş ve zorlu koşullarda yaşamlarını sürdüren mülteci aileler de çalışmayla ilgili bilgilendirilmeli ve çocuklarıyla çalışmaları konusunda izinleri alınmalıdır. Önemli diğer bir unsur ise çalışmanın yürütüleceği ortamdır. Uygun bir ortam çalışma öncesinde belirlenmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Yaratıcı drama uygulamalarında Boal'in İmge Tiyatrosu tekniği dil sorununu en aza indirmek ancak var olan durumu sorgulayarak çözüm yollarını keşfetmek için; Forum Tiyatrosu tekniği ise özellikle ev sahibi konumundaki çocuklarla bir araya getirilerek farkındalık oluşturmak amacıyla kullanılabilir (Linds ve Goulet, 2010; Uşaklı, 2005).

Örneğin ısınma çalışmalarına heykel oyunuyla başlanabilir. Heykel oyununda müzikten yardım alınabilir. "Ben kimim?" teması bu oyuna entegre edilebilir. Müzik durduğunda her çocuğun kendini ifade edeceği bir şekilde durması istenir. Her seferinde farklı bir özelliğinin şeklinde donmalı, arkadaşlarının heykellerinden etkilenmemelidir.

Resim 7.2

Mülteci çocuklarla yapılan bir yaratıcı drama atölyesi

Kaynak: <http://www.sabah.com.tr/ankara-baskent/2015/04/26/multeci-cocuklara-drama-atolyesi>

İkinci aşamada çocuklar 1-2 diye sayılarak iki gruba ayrılarak tek sıra hâlinde, yüzleri birbirlerine dönük olarak karşılıklı sıra olurlar. Her çocuk karşısındaki çocukla eş olur. Müzik açıldığında önce birinci grup ikinci gruptaki arkadaşlarına, sonra ikinci gruptakiler birinci gruptaki arkadaşlarına olmak üzere, kendilerinin en mutlu oldukları andaki heykellerini yaparlar. Lider/öğretmen, “Mutlu Çocuklar Heykel Müzesi”ne geldiğini söyleyerek heykeller arasında gezip heykeltıraşlarla sohbet etmeye çalışır. Sonrasında ise Uzman Mantosu tekniğine uygun olarak uygulamasına başlar. Uzman Mantosundaki kurum “Mutlu Çocuklar Heykel Müzesi”dir. Çocuklarla bu müzenin yeri, çalışanları, vs. hakkında konuşur. Devamında karakterlerin belirlenmesiyle rol oynama ve doğaçlamaya geçilir. Değerlendirme duyguların jest ve mimiklerle gösterimi şeklinde alınır.

Mülteci çocuklarla yapılan drama çalışması haberi için aşağıdaki linki inceleyebilirsiniz.
<http://www.haberler.com/irak-ve-suriyeli-multeci-cocuklara-yaratıcı-drama-7236652-haberi/>

İNTERNET

Drama etkinliklerinde gidilebilecek başka ne tür farklı yaşam alanları olabilir? Örnek veriniz.

SIRA SİZDE

Farklı Yaşam Alanlarında Dramanın Önemi

Drama çalışmalarının planlanması ve yürütülmesi çoğunlukla drama liderine bağlıdır. Çalışmaların gerçekleştirildiği ortamın ise ikinci bir öğretmen olduğu düşünülebilir. Bunun nedeni, ortamın kişiler üzerindeki psikolojik ve sosyal etkileridir. Bazı ortamlar öğrenmeye güdüleme, kendini ifade etme, yaratıcılığını ortaya koyma, çevresindekilerle etkileşime girme gibi bilişsel, psikolojik ve sosyal alanlarda olumlu yönde etkiye sahipken bazıları tam tersi bir etkiye de sebep olabilir. Liderin bu durumu gözden kaçırmayarak planlama yapması önemlidir (Adıgüzel, 2013).

Farklı yaşam alanları ise oturumların amacıyla orantılı olarak, yeni bir ses, yeni bir soluk, yeni bir dokunuş olabilmektedir. Bu yenilik, iyi bir planlamayla olumlu etkilerin ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir.

Özet

Dramada mekânın kullanımını açıklayabilmek.

Dramada mekân seçimi, katılımcıların yaşlarına, gelişim özelliklerine, ilgi, ihtiyaç ve gereksinimlerine göre yapılmalıdır. Mekân, kişilerin üzerinde gerek psikolojik gerekse sosyal etkiye sahiptir. Bu etkinin, duyuların önemli olduğu bir etkinlik olan dramada katılım, alınacak roller, role girme, yaratıcılık, doğaçlamalar ve spontanlık gibi eylemleri yüksek oranda değiştirdiği söylenebilir. Drama çalışmasına karar verip grup belirlendikten sonra liderin yapması gereken önemli işlerden biri de çalışmanın yapılacağı mekânı önceden incelemektir. Yaptığı incelemeler sonucunda gerekli gördüğü değişiklikleri, mekânın idarecileriyle görüşerek çalışma öncesinde yapmalıdır. Bu değişiklikler, mekânın temizliği, havalandırması, duvarları, yerlerin halıyla kaplı olup olmaması, vb. unsurlar ile ilgili olabilir. Çalışma grubunun yapısı, ilgi ve gereksinimleri de mekânın seçilmesi ve düzenlenmesinde önemlidir.

Farklı yaşam alanlarında drama çalışmalarında nelere dikkat etmeniz gerektiğini sıralayabilmek.

Drama uygulamaları, sınıf-içinde olabileceği gibi, sınıf-dışında da planlanabilir. Bu konudaki çalışmalara Dorothy Heathcote, Cecily O'Neill ve Augusto Boal'in yazı ve uygulamalarında rastlanmaktadır. Bu üç drama uzmanı, dramanın "hayatın provası" olduğundan yola çıkarak yaşamımızın parçası pek çok mekânda uygulanabileceğini vurgulamışlardır. Sınıf-dışında planlanan drama etkinliklerinde ortam özellikleri önem arz etmektedir. Sınıf-dışında yapılacak etkinlikler müzeler, park ve oyun alanları gibi alternatif mekânlar olabileceği gibi hastaneler, yetiştirme yurtları gibi farklı yaşam alanları da olabilmektedir. Bu farklı yaşam alanları her ne kadar toplumun belli bir kesimine yabancı gelse de bazı insanların tek alternatifidir. Dramayı sadece sınıf içerisine hapsedmek ise diğer yaşam alanlarında hayatını sürdürenler için bir kayıp olabilecektir.

Farklı bir yaşam alanında drama oturumu planlayan lider:

- Gruptaki katılımcıların gönüllülüğünü sağlamalı,
- Drama oturumunu planlarken katılımcıların ilgi, ihtiyaç, gereksinim ve gelişim düzeylerini dikkate almalı,
- Uygulamanın yapılacağı alanı önceden ziyaret etmeli,
- Katılımcıların özelliklerini bilmeli,
- Gerekli izinleri önceden almalı,
- Planlamasında güvenle ilgili gerekli önlemleri almalıdır.

Drama çalışmalarının yapılabileceği örnek farklı yaşam alanları açıklayabilmek.

Drama çalışmaları birbirinden çok farklılık gösteren yaşam alanlarında uygulanabilir. Bunlara örnekler: hastaneler, cezaevleri, sokak çocukları, yetiştirme yurtları, mülteci ortamları, vb. olabilmektedir. Her ortamın kendine ait bir kültürel yapısı vardır ve her çocuğun bu ortamda yaşamasını gerekli kılan farklı nedenler bulunmaktadır. Derinlemesine bakıldığında ise bu mekânların hiçbirinin çocukların kendi tercihleri olmadığı görülebilir. Çoğunlukla çocuklar bununu sebebini de anlayamamaktadırlar. İşte bu noktada dramanın sağaltıcı etkisinden yararlanılabilir. Çocuğunun sebebini çözemedikleri durumları irdeleme, keşfetme, analiz etme, değiştirebilme gücünü kendinde bulma imkânları drama aracılığıyla yaratılmış olacaktır.

Kendimizi Sınavalım

- Eğitimde dramanın önemine vurgu yapan aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?
  - Bilgiye ulaşmaya ve onu kullanmaya isteksiz duruma getirir.
  - Sosyal ve psikolojik duyarlılık yaratır.
  - Hata yapma korkusu olmaksızın yeni davranışlar geliştirmeyi sağlar.
  - Etik değerlerin gelişmesine olanak sağlar.
  - Sanat formlarına duyarlılık göstermeyi sağlar.
- Dramada farklılık kavramını vurgulamada kullanılan kavram aşağıdakilerden hangisidir?
  - Teknolojik farklılıklar
  - Canlılar arası farklılıklar
  - Farklılıklara saygı
  - Farklı son
  - Farklı anne-baba tutumları
- Aşağıdakilerden hangisi gayri resmi ortam özelliklerinden biri **değildir**?
  - Günlük yaşam etkinliklerinde yer alması.
  - Kişisel ve kişisel ilişkilere uygun öğretmenler olması.
  - Öğrenmesinden ve yeteneklerinin gelişiminden bireyin sorumlu olması.
  - Eğitim bilim ve programın açık olması.
  - Göstermeyle ders anlatmanın söz konusu olması.
- Farklı yaşam alanında drama oturumu planlayan lider aşağıdakilerden hangisine **dikkat etmez**?
  - Uygulamanın yapılacağı alanı önceden ziyaret etmeye.
  - Drama oturumu planlarken kendi ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almaya.
  - Görevlileri çalışma hakkında önceden bilgilendirmeye.
  - Gruptaki katılımcıların gönüllülüğünü sağlamaya.
  - Planlamasında güvenlikle ilgili gerekli önlemleri almaya.
- Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde İmge Tiyatrosunun aşamaları tam ve doğru sırayla verilmiştir?
  - Somut imge oluşturma-heykele şekil verme-heykelin şeklini değiştirme
  - Heykele şekil verme-ideal imgeyi kurgulama-geçiş imgesi yaratma
  - Somut imge oluşturma-soyut imge oluşturma-ideal imgeyi kurgulama
  - Soyut imge oluşturma-ideal imgeyi kurgulama-geçiş imgesi yaratma
  - Somut imge oluşturma-ideal imgeyi kurgulama-geçiş imgesi yaratma
- Aşağıdakilerden hangisi drama uygulaması yapılan farklı yaşam alanlarından biri **değildir**?
  - Cezaevleri
  - Yetiştirme yurtları
  - Müzeler
  - Hastaneler
  - Mülteci kampları
- Farklı yaşam alanlarında drama uygulamalarını destekleyen, yöntem ve tekniklerinin sıklıkla çalışmalarda kullanıldığı drama liderleri/uzmanları aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?
  - Dorothy Heathcote, Gavin Bolton, Augusto Boal
  - Dorothy Heathcote, Augusto Boal, Brian Way
  - Gavin Bolton, Brian Way, Augusto Boal
  - Dorothy Heathcote, Cecily O'Neill, Augusto Boal
  - Cecily O'Neil, Gavin Bolton, Brian Way
- Dramayla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?
  - Drama sadece eğitim alanından olan kişiler tarafından uygulanabilir.
  - Dramanın tarihçesi tiyatroyla başlatılır.
  - Dramanın yöntem olarak kullanıldığı alanlar çeşitlidir.
  - Drama sadece sanat eğitimi alanında kullanılmaktadır.
  - Drama, tiyatronun bir alt disiplindir.
- Drama ve gerçek dünya arasındaki ilişki aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?
  - Dramada gerçeklik yoktur; tam aksine hayal gücü vardır.
  - Gerçek dünya ile kurgusal dünya arasındaki etkileşim dramada önemli yer tutar.
  - Gerçek dünyadaki bilgi ve birikimler, dramada kullanılmaz.
  - Drama sürecinde kurgusal dünyada git-geller yaşanmaktadır.
  - Gerçek dünya, yine gerçek dünya içerisinde keşfedilir.
- Drama bireylerin gelişmelerine ilişkin beceriler kazandırmakta, bu da bireylerin ..... göstermelerine olanak sağlamaktadır. Yukarıdaki cümleyi en iyi tamamlayan ifade hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?
  - Bilgilerini
  - Sevgilerini
  - Cömertliklerini
  - Çok yönlü gelişim
  - Duyarlılık

Yaşamın İçinden

“Mısırları Patlatmak İçin....”

Hepimiz için çok tanıdık mısırlar ama belki alıcı gözle pek bakmamış olabiliriz onlara.... Bana göre her türlü lezzetlidir. Tuzlu ve yağlı, tatlandırılmış olanı ya da kendi hâlinde doğal tadında olanı... Bunlar patlamış mısırlar... Peki ya patlamadan önceki hâlleri nasıldır? Gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz o hâllerini?.. Bir torbanın içinde ya da başka bir yerde durup dururlar öylece... Birini diğerinden ayırt etmek hiç de kolay olmaz, bu hâldeyken... Ancak, uygun bir ısıda ve makul bir sürede patlamalarını sağladığımızda işler değişir. O “tıpa tıp ayrılmış gibi görünen” mısırların her biri kendi özgün şekilleriyle yeni yüzlerini almışlardır artık... Şimdi daha dikkatlice bakın torbadaki mısırlara, bir de kalıbından çıkıp özgürlüğüne kavuşmuş patlamış mısırlara... Öylece hiçbir işleme tabi olmadan kendi hâlinde duran mısırlar, uygun ortamı bulunca şekilden şekle girerler. Her biri adeta sanat eseri misali eşsiz bir formda... Hiç bir patlamış mısır birbirinin aynısı değildir. Doğasının izin verdiği maksimum bir sınırı vardır ama bu sınırlar içinde kendine özgü bir kimliğini bulmuştur. Tıpkı bizler gibi.

Biz de kendimize özgüyüz, görebilene tabii... Görünüşte birbirimize çok benzer gibi görünsek de her birimizi diğerinden farklı kılan özelliklerimiz vardır. Hem özelliklerimiz farklıdır hem de onları görür kılma yollarımız farklıdır. Sözün kısası her birimiz kendimizi farklı şekilde ifade edebiliriz, bu doğal bir süreçtir, doğal olmayan bu çeşitliliği görmemezlikten gelmek ya da farklılıklara onay vermemektir. Mısırlar nasıl kalsın? Siz karar verin şimdi...

.....Birisini anlayabilmek için onu tanımak gerekir. Tanımak ise, karşımızdakinin fiziksel özelliklerini, ismini, okulunu vb bilmekten çok daha derin bir yakınlaşmayı ifade eder. Hemen tanıyabilir miyiz birbirimizi? Tabi ki zamana, ortama, ortak noktalara gereksinim duyarız... Kendimizi açmak için. Bu öyle bir süreçtir ki kendimizi sadece karşımızdakine değil, kendimizi kendimize de açmaktır aslında. Birçok kişi kendini kendine göstermeye ortam bulamadan, bu yüzleşmeyi yaşayamadan hayatını sürdürür gider... Ben onlara “kendine yabancı insanlar” diyorum. “Kendine yabancı kişilerin” kendisiyle tanışma şansı kaçmış değildir. Bu şans onlara “drama” kimliğinde sunulmuştur. Bana göre “drama” mısırları patlatmak için biçilmiş kaftan. Drama sürecinde mısırları patlatmak için her türlü olanak sunuluyor bize. Kendimizle buluşuyoruz, aynaya bakıyoruz, kendimizle konuşuyoruz, dinliyoruz, kendimizi ve diğerlerini... Kısacası kendi özgün dilimizi okumaya başlıyoruz. Sonrası kolay... Bir bakıyoruz ki bizi dünyaya yakınlaştıran engin bir hoşgörü ve özgüven, empatik bir anlayış ve yaratıcı düşünme be-

cerileri bizim bir parçamız olmuş çıkmış. Mısırlar patlamış anlayacağınız... Drama kendimizle ve dünya ile anlaşmanın ortak bir dili olarak hayatımızı kolaylaştırıyor, zenginleştiriyor, tatlandırıyor...

Kaynak: Prof Dr. Belma Tuğrul (2013). **10 Ekim Ulusal Drama Günü Bildirisi**, Oluşum Drama Enstitüsü, <http://www.olusumdrama.com/ulusal-drama-gunu-2013-prof-dr-belma-tugrul/>.

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. a Yanıtınız yanlış ise “Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. c Yanıtınız yanlış ise “Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. d Yanıtınız yanlış ise “Eğitim ve öğrenimde ortam” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. b Yanıtınız yanlış ise “Farklı Yaşam Alanlarında Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. e Yanıtınız yanlış ise “Farklı Yaşam Alanlarında Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. c Yanıtınız yanlış ise “Farklı Yaşam Alanlarında Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. d Yanıtınız yanlış ise “Farklı Yaşam Alanlarında Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. c Yanıtınız yanlış ise “Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. b Yanıtınız yanlış ise “Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. d Yanıtınız yanlış ise “Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Gerek eğitim gerekse drama uzmanları tarafından drama, “hayatın provası” olarak kabul edilmektedir. Drama çalışmalarını ekseninde yapılan bütün çalışmalar bu kazanıma ulaşmada önemlidir. Ek olarak, drama uygulamalarında farklı yaşam alanları seçmek ise yaparak, yaşayarak öğrenme perspektifinden önemli bir katkı sağlayacaktır.

Sıra Sizde 2

Eğitim daha genel bir kavram olmakla beraber öğrenme dar bir anlam ifade etmektedir. Eğitim, sosyal ve tarihsel olarak oluşturulmuş bir kurum olarak daha genel bir yapı göster-

mekte; öğrenme ise bireyde gerçekleşen işlemler olarak kişiye özgü bir kavram olarak kabul edilmektedir. Drama ise, bireye özgü olmakla birlikte sosyal ve kültürel yapıyı da barındırmaktadır. Bu noktadan hareketle her iki sınıflandırmanın dramanın yapısıyla çelişmediğini, ancak öğrenmenin drama için daha uygun bir kavram olduğunu söylemek mümkündür.

Sıra Sizde 3

L.S. Vygotsky ile ortam arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Vygotsky sosyal süreçlerin bilişsel süreçlerde önemli olduğunu, öğrenmenin bağlam içerisinde spontan olarak gerçekleştiğini vurgular. Bu durum, drama etkinliklerinde sosyal, psikolojik ve fiziksel olarak ele alınan ortamların uygunluk göstermektedir.

Sıra Sizde 4

“Daha ne kadar farklı yaşam alanı olabilir ki?” dediğinizi duyar gibiyim. Ancak kendinizi zorlamanızı istiyorum. Örneğin, kadın sığınma evleri olabilir mi? Ya da huzurevleri? Elbette pek çok farklı yaşam alanı bulunmaktadır. Seçtiğimiz yerler ise çocukların yaşamlarını sürdürmek zorunda kaldığı ortamlar.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Acehan, G. (Nisan 2011). Hastaneye Yatmanın Yaş Dönemlerine Göre Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Hemşirenin Rolü. Alıntı: http://www.acibademhemsirelik.com/e-dergi/yeni_tasarim/files/Hastaneye%20Yatman%C4%B1n%20Ya%C5%9F%20D%C3%B6neme%20.pdf, 23.12.2015 tarihinde.
- Adıgüzel, Ö. (2013). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bakırcı, M. (2014). Yetiştirme Yurdunda Kalan Çocukların Eğitim Problemleri- Değerler Eğitimi ile İlişkili bir Değerlendirme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 75-106.
- Bayer, M. (2006). Sokak Çocuklarının Eğitiminde Drama ve Tiyatronun Kullanılması ve Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Boal, A. (1996). *Ezilenlerin Tiyatrosu*. İzmir: Etki Yayınları.
- Cabrera, A. (2013a). *Çocuk Hakları 2-Pamuk Çocuk*. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitaplığı.
- Cabrera, A. (2013b). *Çocuk Hakları 9-Gülücükler Şatosu*. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitaplığı.
- Fadul, J. A. (2014). *Encyclopedia of Theory & Practice in Psychotherapy & Counseling*. Raleigh, USA: Lulu Press.
- Greenfield, P. & Lave, J. (1982). Cognitive aspects of informal education. Daniel A. Wagner & Harold W. Stevenson (Ed.), *Cultural Perspectives on Child Development* içinde (s. 181-207). San Francisco: Freeman.
- Heathcote, D. (2010a). 13. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama/Tiyatro Kongresi Açılış Bildirisi 21- 23 Kasım 2008. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 5 (9-10), 29-37.
- Heathcote, D. (2010b). 13. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama/Tiyatro Kongresi Atölye Çalışması 21-23 Kasım 2008. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 5 (9-10), 37-99.
- Kara, P. & Korkut, R. (2010). Türkiye’de Göç, İltica ve Mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, 467, 153-162.
- Koman, E. ve Koman, E. (2008). *Çocuklar için Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin uygulanmasını izleme ve raporlama el kitabı*. Ankara: Creative Commons Attribution- Non-Commercial-No- Derivative-Works.
- Linds, W. & Goulet, L. (2010). (Un)Intentional Spaces: Co-determined Leadership Through Drama/theatre. W. Linds, A., Sammel, & L. Goulet (Ed.), *Emancipatory Practices: Adult/Youth Engagement for Social and Environmental Justice* (s. 221-240). Rotterdam: Sense Publishers.
- McCaslin, N. (1990). *Creative Drama in the Classroom and Beyond* (5. Baskı). New York: Longman.
- McCaslin, N. (2006). *Creative Drama in the Classroom and Beyond* (8. Baskı). Boston: Pearson Education, Inc.
- Müftü, G. Ve Arkadaş, A. (2008). *Hükümet Dışı Kuruluşlar için Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin Uygulanmasını İzleme ve Raporlama El Kitabı*. Ankara: Creative Commons Attribution- Non- Commercial-No-Derivative-Works.
- Neil, A. S. (1996). *Bir Eğitim Mucizesi*. Adana: Baki Kitap ve Yayınevi.
- Özbek, G. (2014). Drama Kuram ve Kuramcıları. Aysel Köksal Akyol (Ed), *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 3* (s. 45-64). Ankara: Hedef, CS Yayıncılık.
- Resnick, L. B. (1987). The 1987 Presidential Address Learning in School and Out. *Educational Researcher*, 16 (9), 13-20. http://www.jstor.org/stable/1175725?seq=1#page_scan_tab_contents.
- TBMM İnsan Hakların İnceleme Komisyonu (Ekim 2009-Ekim 2010). 23. Dönem 4. Yasama Yılı Faaliyet Raporu 23 (s. 122-146). Ankara: TBMM Basımevi.
- Tuluk, N. (2004). Yaratıcı Drama. *Pivolka*, 15, 10-15.
- Uşaklı, H. (2015). Enhancing Social Emotional Learning: Drama with Host and Refugee Children in Turkey. *International Journal of Human Behavioral Science*, 1 (2), 22-29.
- Velipaşaoğlu, S. (2008). Mülteci Çocuklar. *Türkiye Klinikleri J Pediatri Sci*, 4 (6), 56-61.
- Vadeboncoeur, J. A. (2006). Chapter 7: Engaging Young People: Learning in Informal Contexts. *Review of Research in Education*, 30(1), 239-278. doi: 10.3102/0091732X030001239
- Wager, A. C. (2014). Applied Drama as Engaging Pedagogy: Critical Multimodal Literacies with Street Youth. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Vancouver: University of British Columbia.

8

Amaçlarımız

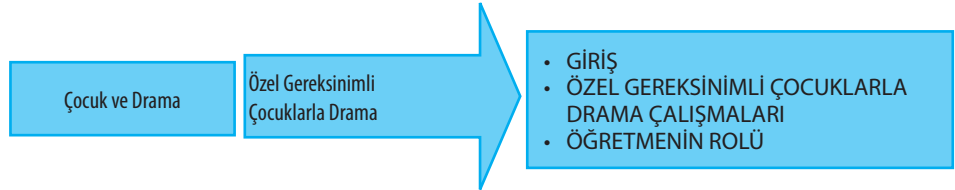
Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Dramanın özel gereksinimli çocukların gelişimindeki etkisini açıklayabilecek,
- Özel gereksinimli çocuklarla planlanacak drama etkinliklerinde kullanılacak modellerden üçünü tanımlayabilecek,
- Özel gereksinim alanlarına uygun drama çalışması planlamada dikkat edilecek noktaları sıralayabilecek,
- Özel gereksinimli çocuklarla çalışmalar yapan drama lideri/öğretmenin özel-liklerini açıklayabilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Anahtar Kavramlar

- Drama
- Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama
- Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama
- Öğretmenin Rolü

İçindekiler

Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama

GİRİŞ

“5. İlke Fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan engelli çocuğa kendi durumunun gerektirdiği özel tedavi, eğitim ve bakım sağlanır.Hiçbir çocuk görmesini, duymasını, hareket etmesini ya da düşünmesini engelleyen sıkıntısını çektiği bir durum nedeniyle dışlanamaz veya imkânlardan daha az yararlandırılmaz. Toplum bu zorlukların varlığını kabul ederek, çocuğun öğrenimiyle, sağlığıyla ve boş vaktini değerlendirilmesiyle ilgili günlük etkinliklerini kolaylaştıracak öğretmenlerin, doktorların ve diğer ilgililerin desteğini ve gerekli araçları sağlamalıdır.Aleix Cabrera, Riki'nin Yeni Dünyası. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları”

Bir araştırmacı, zihinsel yetersizliği olan çocuklara sosyal beceri kazandırmada drama yönteminin etkililiğini araştırmaktadır. Bu araştırma amacına uygun olarak, gerekli izinleri aldıktan sonra (çocukla çalışma izni) bir ilköğretim okulunda yer alan özel eğitim alt sınıfından üç çocukla çalışmasını uygulamıştır.

Çalışmaya başlamadan önce sınıf öğretmenleriyle görüşmüş, çalışmasının amacı doğrultusunda, sosyal beceri eğitimi almayan çocukları belirlemiştir. Öğretmenleriyle görüşmesinde, çocukların gelişim düzeyleri ve gerek okul içi gerekse okul dışında ihtiyaç duydukları sosyal beceriler hakkında bilgi edinmiştir. Ailelerle de görüşerek çalışma hakkında bilgi vermiş, çalışma süresi boyunca evde sosyal becerilere yönelik uygulama yapılmamasını rica etmiştir. Her üç çocuk da orta derecede zihinsel yetersizliğe sahiptir.

Araştırmacı geliştirdiği eğitim programının pilot çalışmasını yaptıktan sonra yeniden düzenleyerek uygulamıştır. Isınma aşamasında çocuklarla kendini tanıtmaya oyunu oynamıştır. Daha önceden tanışmış olan çocuklar 30 dakika boyunca oyunu oynamışlardır. Bu etkinlik üç oturum süresince devam etmiştir. Esas oyun etkinliklerine geçmeden uygulamacı, ortam düzenlemesi yaparak çocukların birbirleriyle yüz yüze iletişim kurmalarını sağlamıştır. Bu aşama, çocukların kendini tanıtmaya becerisiyle ilgili beş davranış temel alınarak hazırlanmıştır. Araştırmacı bu aşamanın başında kendini tanıtmış, birlikte ne yapacaklarını açıklamıştır. Her hedef davranış oturum başında çocuklara aktarılmış ve hikâye okunduktan sonra, okunan hikâyeye ilgili birlikte oyun oynayacakları söylenmiştir. Bu oyunlarda her birinin üstlenmesi gereken bir görev olduğu belirtilmiş, okunacak öyküdeki roller hakkında açıklama yapılmıştır. Anlayıp anlamadıkları sorulup cevap alındıktan sonra görevlerini yerine getirmeleri durumunda bir yıldız alacakları, beş yıldız aldıktan sonra ise bir hikâye kitabı kazanacakları iletilmiştir. Birbirlerine bir anı ya da hikâye anlatmaları sağlandıktan sonra lider yönergeyi vermiştir: “Çocuklar şimdi size kendini tanıtmaya ile ilgili bir öykü okuyacağım, dikkatli bir şekilde beni dinleyin sonra öyküde geçen olayları sırayla canlandırın.”

Öykü şöyledir: “Murat’ın babasının görev yeri değiştiğinden İstanbul’a taşınmışlardı. Bu yüzden Murat yeni bir evde yaşayacak ve yeni bir okula gidecekti. Bu durumda Murat yeni arkadaşlar edineceği için çok heyecanlıydı. Okulun ilk günü heyecanı bir kat daha artmıştı. İlk gün okula giderek yeni sınıfına girdi. Sınıfta daha önce tanımadığı çocuklar vardı. Murat sınıfa girer girmez en ön sırada oturan Aysu’nun yanına doğru gitti. Yaklaşık bir metre karşısında durarak yüzüne baktı. Sonra “Selam benim adım Murat” diyerek kendini tanıttı. Bu durum karşısında Aysu da Murat’a kendi adının Aysu olduğunu ve tanıştıklarına memnun olduğunu söyledi.”

Hikâyedeki görevler çocuklar tarafından yerine getirildikten sonra değerlendirme etkinliğine geçilmiş, bu aşamada da bireysel değerlendirmeler alınmıştır. Değerlendirme aşamasında çocuklardan etkinlik boyunca yaptıklarını özetlemeleri ve bu davranışları hangi ortamda, nerede uygulayabilecekleri hakkında konuşmaları sağlanmıştır.

Uygulamacı araştırmacı etkinlik süresi boyunca gözlemlerini çocuklarla paylaşarak geri bildirim vermiştir. Etkinlik sonunda ise hepsine teşekkür ederek sözlü pekiştirici vermiş ve etkinliği sonlandırmıştır (Avcıoğlu, 2012).

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARLA DRAMA ÇALIŞMALARI

Özel gereksinimli çocukların yaşam becerileri, sosyal beceriler ile dil ve iletişim becerilerinin desteklenmesi önemli ve gereklidir. Bu desteklerden biri de bireyin kendini grup içerisinde ifade etmesine ve yaparak-yaşayarak öğrenmesine fırsat veren drama etkinlikleridir. Drama etkinlikleri yoluyla, özel gereksinimli çocuklar sağaltıcı bir sürecin içerisine girerler. Sağaltıcı süreçle vurgulanmak istenen, psikodrama ya da sosyodramadan ziyade çocukların zevk aldığı, kendilerine duygusal özgürlük, zihinsel uyarım, başarıyla elde edilen kişisel doyum ve hatta en önemlisi hayal gücünü kullanma ve genişletme imkânı buldukları sanat biçimidir (McCaslin, 1990). Bu sağaltıcı sürecin ise temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri ve sürdürme becerilerinde etkili olduğu, alanyazında karşılaşılabilecek pek çok çalışmaya ek olarak Kara ve Çam (2007)’in çalışmalarlarıyla da bulunmuştur.

Özel gereksinimli çocuklara uygun drama etkinlikleri planlanırken farklı modellerden yararlanmak mümkündür. Bu modeller içerisinde Yaratıcı-Etkileyici Model, Görevler ve Beceriler Modeli ile Kendini Savunma Modeli çocuklarla yaygın olarak kullanılan üç modeldir (Bayhan ve Yükselen, 2007).

Yaratıcı-Etkileyici Model, en önemli ve yaygın olarak kullanılan modeldir. Model grubun bütün olarak ya da bireysel olarak yaratıcılıklarını fark etmeleri ve kendileriyle ilgili beğendikleri yönlerine odaklanmalarına imkân vermektedir. Sözlü iletişimin yanında sözsüz iletişim örnekleri de yer almaktadır. Kişiler arası iletişim ve etkileşim yüksek düzeydedir. Gerek öz saygı ve öz güven gerekse grup içi dinamiğinin oluşmasında etkilidir. Modelin drama uygulamalarında önerdiği basamaklar aşağıdaki gibidir:

- Oyununun gelişimsel basamaklarını göz önünde bulundurun. Planlama yaparken simgesel oyundan (gerçek nesneye ulaşılamayan durumlarda onun zihinde canlandırılarak varmış gibi davranması yerine başka nesne koyması) projektife (alguların yorumlanması), sembolik oyundan (nesnelerin sembolik kullanımı) taklidi oyuna ilerleyen bir çalışma kurgulayın.
- Farklı hareket ve ses çalışmaları yapın.
- Grup katılımcılarının deneyimlerini grupla paylaşması için imkân sağlayın.
- Karışık kelime grupları yerine sade, açık ve net ifadelerle iletişim kurun.
- En basit düzey olan yerde yuvarlanma gibi hareketlerle çevreyle iletişim kurmalarını sağlayın.

Yaygın olarak kullanılan Yaratıcı-Etkileyici Modelin uygulanabilir olduğu yetersizlik türü hangisi/ hangileri olabilir? Neden?

SIRA SİZDE

Görevler ve Beceriler Modeli, duyguların tanınması ile beraber genel sosyal becerilerin öğrenilmesine doğru ilerleyen bir süreç planlanmaktadır. Planlamada adım adım ilerleyen aşamalara dikkat edilmelidir. Bu aşamalar sırasıyla: Problem durumunu düzenleme, iyileştirme yolları ile ilgili planlama yapma ve duyguları yansıtma şeklindedir. Problem durumunu düzenleyebilmek ise ancak hissedilen duyguların tanınması ve çözümlenmesiyle mümkün olabilmektedir. Bu ise katılımcıların hâli hazırda var olan değerlerinin belirlenmesini kapsamaktadır.

Kendini Savunma Modeli, bireyin kendi farkındalığının farkına varması üzerine odaklanmıştır. Modele göre, kişi ancak bu şekilde içinde bulunduğu grupta kendini ifade edebilmekte ve kendini savunabilmekte, böylece de hissettikleri baskıyı tanımlayarak kendilerini başka ortamlarda da savunabilmektedirler. Model bu açıdan, Augusto Boal'in "Ezilenlerin Tiyatrosu" kitabında belirttiği zor durumlarla baş edebilme ve öğrenmede tiyatro tekniklerini kullanma odağıyla benzerdir. "Ezilenlerin Tiyatrosu" da bireylerin hissettiklerini sergilemesini ve hem gerçek hem de hayali dünyanın özerkliğini ortaya çıkarmasını amaçlamaktadır. Böylece hayal dünyamızda kendimizle ilgili yaptığımız değişiklikleri gerçek yaşamda da değiştirmeye cesaret edebiliriz (Bayhan ve Yükselen, 2007).

Örnek olayda anlatılan araştırmacının izlediği yöntem düşünüldüğünde hangi modelle uyumluluk gösterdiği söylenebilir?

SIRA SİZDE

Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama Uygulamalarında Dikkat Edilmesi Gerekenler:

Drama uygulamalarında bireysel farklılıklara saygı esastır ve liderin planlamadan uygulamaya kadar bunu göstermesi gereklidir. Bu nedenle, drama oturumunu planlayan liderin öncelikle bireysel bir farklılık olan özel gereksinimin farkında olması ve yeterli bilgi birikimine sahip olması gereklidir. Bunun yanında, öğretmenin bütün özel gereksinimli çocuklarla drama uygulaması yaparken dikkat etmesi gereken genel ilkeler vardır. Bunlar;

- Güvenli bir ortamın hazırlanması,
- Drama yapılacak ortamın düzenlenmesi,
- Planlamada gelişim düzeyi, ilgi ve ihtiyaçların göz önünde bulundurulması,
- Özel gereksinimli çocukların diğer çocuklara oranla daha çok yardıma ihtiyaç duyduğunun bilinmesi,
- Daha fazla ve sık tekrar yapılması,
- Özel gereksinimli çocuğun güdülenmeye daha çok ihtiyaç duyduğunun farkında olunması,
- Gruplar hâlinde çalışılması,
- Özel gereksinimli çocuğa göre drama planının düzenlenmesi,
- Hem planlamada hem de uygulamada günlük yaşam deneyimlerinden yararlanılması,
- Gerçekçi ve aynı zamanda eğlenceli unsurları barındırması,
- Cinsiyet eşitliği, kendine güven, problem çözme gibi konularla güvensizlik yaratan durumların en aza indirilmesi,
- Basite indirgenerek uygulama yapılması,
- Özel gereksinimli bireyin içinde bulunduğu grupta ilişki kurabilmesi ve birlikte bir şeyler yapabilmesinin sağlanması,
- Verilen yönergelerin açık, anlaşılır ve net olmasının sağlanması,
- Her çocuğun istediği şekilde dramaya katılabilmesidir (Aral ve Can Yaşar, 2014; Dörger, 2003; Eratay, 2014).

Yukarıda belirtilen genel ilkelerin yanında, her gereksinim grubuyla drama uygulaması planlanırken dikkat edilmesi gereken noktalar da bulunmaktadır. Her bir gereksinim grubunun planlamasında dikkat edilmesi gerekenlerin farkında olmak drama liderinin/öğretmenin işini kolaylaştıracaktır. Bu noktalar, aşağıda başlıklar altında vurgulanmaya çalışılmıştır.

Özel gereksinim, bireye özgü olmakla beraber belirli gruplar altında incelenir. Bunlardan bazıları zihinsel yetersizlik, işitme yetersizliği, görme yetersizliği, bedensel yetersizlik, dil ve konuşma güçlüğü ve öğrenme güçlüğüdür. Pek çok kişi tarafından görünmez olan diğer bir özel gereksinim grubu ise üstün yetenekli çocuklardır (McCaslin, 1990).

Üstün Yetenekli Çocuklarla Drama

Üstün yeteneklilik, belirli bir zihinsel potansiyele, yaratıcılık, bellek ve motivasyon gibi özelliklere sahip olma olarak tanımlanmaktadır. Kalıtım ve çevrenin etkisiyle açıklanan üstün yetenekli çocuklar, toplumsal olarak fark edilmeli, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun programlarla desteklenmelidirler (Dağlıoğlu, 2014). Üstün yetenekli çocuklara uygun programlardan biri de drama çalışmalarıdır. Bu tür çalışmalarla, çocuklar kendileri tarafından yazılan oyunları oynama, kostüm ve sahne tasarımı ve uygulaması gibi alanlarda yeteneklerini kullanma fırsatı bulacaklardır. Üstün yetenekli çocukların karakter özelliklerinin drama etkinliklerine yansımaları dört başlık altında incelenebilir. Bu başlıklar açıklamalarıyla birlikte aşağıda verilmiştir.

Yüksek düzeyde dikkat: Üstün yetenekli çocuklar, diğer alanlarda olduğu gibi drama çalışmalarında da ciddi çalışma gösterirler. Doğaçlamalarda detaylandırma ve yapılandırma söz konusudur. Buna ek olarak çok iyi oynamaya odaklanmışlardır. Çoğunlukla ulaşmada başarılı oldukları amaçları iyi bir ürün, ciddi katılım ve ortalamanın üstünde bir performanstır.

Sosyal liderler: Çalıştıkları grupların içinde baskındırlar. Çok çalışırlar ve arkadaşları tarafından istindik bir sonuca varma konusunda takip edilirler.

Yaratıcı entelektüeller: Özgündürler. Durumları seçme özgürlüğü isterler ve çoğunlukla gülünç olan özgün çalışmalarda bulunurlar.

Asiler: Grup içerisinde kurallara uymayanlar, düzeni bozuyor gibi algılsalar da zaman zaman destekleyici de olabilmektedirler. Uygun bir yönlendirmeyle farklı ve ilginç sonuçlar ortaya çıkarabilirler. Ancak zaman zaman arkadaşları arasında birlikte çalışma noktasında uyumsuz olabilirler.

Üstün yetenekli çocuklar, zorlayıcı oldukları kadar pek çok şeyi tek bir seferde düşünebilme yeteneğine sahip, güç konuları çözmeye heveslidirler. Drama da yapısı gereği gerilim unsurlarını barındırmakta, farklı düşünebilmeyi kapsamaktadır. Bu nedenlerle drama, üstün yetenekli çocukların eğitiminde önemli bir yöntemdir.

Bir öğretmen, üstün yetenekli çocuklarla drama çalışması planlarken;

- çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaya,
- onlara farklı seçenekler sunmaya ve bu seçeneklerde onları özgür bırakmaya,
- problem durumları, gerilim unsurları geliştirmeye,
- grup içerisinde birbirlerini dinlemelerine dikkat etmelidir. Buna ek olarak, çocukları anlamaya çalışmalı, onlara saygı duyduğunu göstermelidir (McCaslin, 1990).

1977 yılında kaynaştırma uygulamalarında görülen sorunlara cevap niteliğinde New York'ta kurulan Ufaklıklar Projesi tiyatro topluluğu, çeşitli yetersizliklerden etkilenmiş çocuklara ulaşan etkili bir araç, eğitim programıdır. Bu toplulukta geliştirilen kuklaların her birinin ayrı bir yetersizliği bulunmaktadır: kör, sağır, serebral palsi, zihinsel yetersizlik ve öğrenme güçlüğü. Ek olarak grupta iki normal gelişim gösteren kukla bulunmaktadır. Bu iki kukla, program boyunca diğer kuklalara saygı duymayı öğrenecek olan kuklalardır. Uygulamanın bir basamağı her bir yetersizlikten etkilenen kuklaya adanmıştır ve bu basamağı, soru-cevap süreci takip etmektedir. Bu program dünya çapında farklı ülkelerde uygulanmış kâr amacı gütmeyen bir uygulamadır. Kültürel ve yerel uyarlamaları yapılmıştır (McCaslin, 1990).

SIRA SİZDE

3

Üstün yetenekli çocuklar günümüzde daha yoğun olarak dikkat çekmeye başlamıştır. Bu çocuklarla ilgili yapılan araştırmalar, yaratıcılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Eğer böyle çocuklarla drama çalışması yürütecek olsaydınız kendiniz açısından neler yapar, nelere dikkat ederdiniz?

Örneğin, bu çocuklarla bir drama oturumunun ısınma aşamasında nesnelere tanıma ve nesne hakkında hikâye üretme oyunu oynanabilir. Çocukların sayısından fazla olmak kaydıyla, iç göstermeyen bir poşete farklı doku, şekil, boyut ve büyüklükte nesnelere konulur. Çocuklar sırayla poşetin içinden birer nesneyi ellerine alır ve poşetten çıkarmadan ne olabileceğiyle ilgili tahminler yürütür. Poşetten çıkardıktan sonra ise bu nesneyle ilgili bir hikâye üretmesi istenir. Bütün çocuklar poşetten nesne çekene kadar süre verilir. Sonrasında ise hikâyeler sırayla dinlenir. Esas oyun aşamasında lider/öğretmen bu hikâyelerden yararlanarak bir doğaçlama geliştirebilir. Doğaçlamada roller çocuklar tarafından belirlenir ve her çocuk istediği rolü alır. Süreçte gerilim unsurlarına yer verilerek çocukların alternatifler düşünmeleri istenir. Düşünceleri dinlenir. Gerilimler çözüldükten sonra değerlendirilmeye geçilir. Neler hissettikleri sorularak duyguları alınır.

Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklarla Drama

Zihinsel yetersizliği olan çocuklar, çevrelerine uyum sağlamakta zorlanan, bunun için dışarıdan desteğe ihtiyaç duyan, becerileri normal gelişim gösteren akranlarına oranla daha yavaş öğrenen ve kavramları daha geç ve güç öğrenen çocuklardır. Dikkat süreleri kısadır ve ilgileri kısa sürelidir. Bu durumsa etkinliklerde çabuk yorulmalarına ve başladıkları işi tamamlamada zorlanmalarına sebep olur. Yönergeleri anlamaları ve bu yönergelere uygun davranmaları güçtür. Alıcı ve ifade edici dilde gerilikler görülür. Psikomotor becerilerde de normal gelişim gösteren akranlarının gerisindedirler. Düşük öz güven ve öz kontrol diğer bir özellikleridir. Bu nedenle de yeni durumlara, ortamlara alışmakta güçlük çekerler. Ancak bu, çevreleriyle iletişime kendilerini kapattıkları anlamına gelmemektedir. Tam tersine, az da olsa çevrelerinden gelen uyarıcıya tepkide bulunabilirler (Aral ve Yaşar, 2014). Bu grupta yer alan özel gereksinime sahip çocuklar 2006 Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre hafif, orta, ağır ve çok ağır olmak üzere gruplandırılmaktadırlar (MEB, 2006). Gruplandırma, sunulacak özel eğitim hizmetlerinin nitelik ve türünü belirlemeye yardımcı etmektedir.

Zihinsel yetersizlikten etkilenmiş çocuklar için hazırlanan programlarda, çocukların özel gereksinimleri dikkate alınmalı; öz bakım becerileri, sosyal beceriler ve iletişim becerilerinin yanı sıra yaşamlarını ekonomik olarak bağımsız geçirebilecekleri beceriler kazandırmaya özen gösterilmelidir. Bunun başarılması ise ancak çocuklara başarı duygusunun tattırılarak kendilerine olan güvenlerinin geliştirilmesi ile mümkündür. Drama çalışmalarını kazanan-kaybeden yapısı olan çalışmalar olmadığından, başarı duygusunun etkili planlamayla, en yüksek düzeyde hissedilebileceği etkinliklerdir (Aral ve Yaşar, 2014).

Zihinsel yetersizlikten etkilenmiş çocuklarla drama uygulaması planlayan bir liderin/öğretmenin ise aşağıdakilere dikkat etmesi, çalışmanın etkililiğini artırmak açısından önerilmektedir:

- Yönergeyi açık ve net olarak verin: Karakter kim? Bu karakter nasıl yürür? Karakter şimdi ne yapıyor? Bunu nasıl yapıyor? Karakter ne söylüyor? vb.
- Verdiğiniz yönergeyi tekrar edin.
- Becerileri tekrar edin.
- Uygulamalarda model olma, ipucu verme, genelleme yapma, sözel ve fiziksel destek sağlama gibi yöntemleri kullanın.
- Taklit yeteneklerinin iyi olduğunu farkında olun.
- Motivasyonlarının düşük olduğunu gözden kaçırmayın.
- Normal gelişim gösteren akranlarına oranla daha fazla yardıma ihtiyaç duyduklarını unutmayın.
- Dikkat sürelerinin kısa olduğunu farkında olarak kısa süreli dikkat gerektiren etkinlikler planlayın.

"Fiziksel engellerin yerine veya hatta bundan dolayı, işitme, görme ya da dil ve konuşma yetersizliği olan ya da fiziksel koordinasyon sorunu yaşayan ya da yürüyemeyen bir çocuk kendi hayal gücünün kanatlarında bu cezaevinin duvarlarından kaçmaya imkân tanıyan bir fırsata ihtiyaç duyuyordur. Yaratıcı drama ona, özel gereksinimine uygun olarak düzenlenmiş amaçlar aracılığıyla, bu fırsatı sunar."
Nellie McCaslin, 1990, s. 329

- İletişim becerilerinde iyi olmadıklarından ses ve hareket kullanarak yapılan sözsüz iletişim yöntemlerini kullanın.
- Isınma oyunlarında müzik kullanmak, oyunlarla başlamak güven ortamının kurulmasına yardımcı olacaktır.
- Basit hikâyelerin canlandırılması için zamana ihtiyaç duyabileceklerini unutmayın.
- Başlangıçta ödüllendirmelere sıklıkla yer verin.
- Müzik, resimli kitaplar, ritim gibi görsel-işitsel algıyı geliştirecek etkinliklere yer verin.
- Çalışmalarınızda ritim çıkaran aletleri kullanın ve çocukların kullanmalarına izin verin.
- Rol oynamalarında destekleyin (Aral ve Yaşar, 2014, McCaslin, 1990).
- Soyut düşüncüyü algılama ve geliştirmede problem yaşadığının farkında olun.
- Grup oyunlarında kendilerini daha iyi hissedeceklerinden, başlangıçta grup etkinlikleri planlayın.
- Bireysel olarak kendine ait bir rol belirlediğinde grup etkinliklerinden çıkmaya hazır olduğunu gösterir. Bir sonraki adım olan bireysel rollerin alındığı etkinliklere geçebilirsiniz.
- Hikâyeler sunulurken çocuğun yaşamına anlam katacak bir hikâye olmasına dikkat edin (McCaslin, 1990).

Süreklilik arz eden bir yaratıcı drama programı, başlangıçta dil, etkileşim, sosyal ve duygusal açıdan sorun yaşayan zihinsel yetersizlikten etkilenmiş çocukların, kendilerini daha iyi ifade edebilmek, sosyal iletişim ve etkileşimde bulunabilmek gibi alanlarda ilerleme açısından fırsat olacaktır. Yıllarca dramayı yöntem olarak kullanmış bir öğretmenin de belirttiği gibi “Bu çocuklar başlangıçta emeklemeye ihtiyaç duyarken sonrasında kendi başlarına yürürler.” Ve bu aşamaya geçtiklerinde, ilerlemeleriyle bizi şaşırtırlar (McCaslin, 1990).

Örneğin, günlük yaşam becerilerinden olan kişisel bakım ve temizlik becerisine yönelik planlanan bir drama oturumunun ısınma aşamasına el açıp kapanarak başlanabilir. Bu çalışmayı, elden başlayarak bilek, dirsek, kol, omuz, ayak, diz, bacak, bel ve boyun takip edebilir. Elin açıp kapanmasından sonraki aşamalarda dairesel hareketler kullanılabilir. Bu hareketler çocuklara belirli bir ritimle verilir ve çocuklarla ortak ritim yakalanana kadar uygulamaya devam edilir. Esas oyun aşamasında grupla bir çalışma planlanabilir. Çocukların yaşantısından bir tema paylaşılır. Bu tema, uyandıktan sonraki rutinlerle ilgili olabilir. Tema çocuklara aktarıldıktan sonra fikirleri alınabilir. Alınan fikirler, pantomimle canlandırılabilir. Değerlendirme aşamasında ise yapılan pantomim çalışmasındaki canlandırmalar hakkında sırasıyla konuşulabilir. Bütün aşamalarda model olma, ipucu verme, genelleme yapma, sözel ve fiziksel destek sağlama teknikleri uygun zamanlarda kullanılmalıdır.

İNTERNET

Aşağıda verilen uygulama örneğinde, canlandırma aşamasında açık ve net yönerge vermenin, yönergeyi ve çalışmayı tekrar etmenin ve pekiştirici kullanmanın bir örneğini bulacaksınız. <https://www.youtube.com/watch?v=YJ9FQFGAyzk>

İşitme Yetersizliği Olan Çocuklarla Drama

İşitme yetersizliği olan birey, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1997)’de “işitme duyarlılığının kısmen ya da tamamen yetersizliğinden dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanmada ve iletişimde güçlük nedeniyle bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenme durumu” olarak tanımlanmıştır (Eratay, 2014).

İşitme, yaşantımızda oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu önem bütün gelişim alanlarını etkilemesinden kaynaklanır. Çocukta görülen işitme kaybı, sadece dil gelişimini değil

aynı zamanda sosyal ve bilişsel gelişimi de etkilemektedir. Bu etkiden dolayı ise işitme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklar akranlarıyla iletişime girmeye çekinir, iki ya da üç kişilik gruplarla oynamayı tercih ederler. Bu durum da akranlarıyla arkadaşlık ilişkisi geliştirmelerini, etkileşime girmelerini zorlaştırır (Acar Şengül, 2014).

Grupla çalışmanın ön planda olduğu drama çalışmaları, bu noktada işitme yetersizliği olan çocukların grup içerisinde kendi varlıklarını kabul ettirmelerini kolaylaştırır. Buna ek olarak Ömeroğlu (1992)'nin de belirttiği gibi, okul öncesinde işitme yetersizliği olan çocukların kaynaştırılmasında drama eğitiminin kullanılması işitme yetersizliği olan öğrencilerin normal akranlarını model alarak uygun davranışlar kazanmalarına fırsat verebilmektedir. Bu nedenle de kaynaştırma ortamlarında dramaya yer verilmelidir. İşitme yetersizliği olan bireyin drama uygulamalarına katılmasıyla iletişim becerilerinde gelişme olacak, empati kurma becerisi gelişecek, duygu ve düşüncelerini aktif şekilde ifade edebilme fırsatını yakalayacaktır (Aral ve Yaşar, 2014).

İşitme yetersizliğinden etkilenmiş çocuklarla drama uygulaması planlayan bir liderin/öğretmenin aşağıdaki noktalara dikkat etmesi önerilmektedir:

- Ortam düzenlemesinde çocuğun gereksinimleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- İşitme yetersizliği olan çocuğun, drama liderinin ağız hareketlerini görebileceği bir yerde, karşısında olması gerekir (Eratay, 2014).
- Sözel iletişim önemlidir.
- Pantomim, kullanılacak önemli bir tiyatro tekniğidir. Bu tekniği basit, rutin etkinliklerle başlatmalı devamında daha zor durumların canlandırmasına geçilmelidir.
- Müziği hissedemese de ritmi hissedebilen bu çocuklar ritme uygun dans edebilirler.
- Bütün sözsüz etkinlikler bu çocuklarla uygulanabilir (Acar Şengül, 2014).

Örneğin, amacı günlük yaşam becerilerinden beslenme becerisi olan ve restoranda geçen bir drama etkinliğinin ısınma çalışmasında lider/öğretmen bütün grupla ayna etkinliğiyle başlayabilir. Ayna etkinliğinde restoranda gösterilmesi beklenen davranışlar çocuklarla taklit edilir. Esas oyun aşamasında, pantomim tekniğiyle “bir restorandaymışız” canlandırmaları yapılır. Çocuklarla değerlendirme, etkinliğin bedensel ifadesi, jest ve mimikler yoluyla yapılır.

Görme Yetersizliği Olan Çocuklarla Drama

Görme yetersizliği, bireyin görme gücünde olan kayıptan dolayı diğer bireylerle olan iletişiminin olumsuz etkilenmesi, bunun da akademik performansı ve sosyal uyumunu sınırlandırması olarak tanımlanabilir. Görme yetersizliğinden etkilenen çocukların diğer gelişimsel alanlarda da sorun yaşadığı görülebilmektedir. Dil gelişimi açısından yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu çocukların bireysel ilgi ve etkinlikleri hakkında daha çok konuştukları, akranlarından ise daha az bahsettikleri görülmektedir. Bu nedenle, ben merkezci bir dilin hâkim olduğu söylenebilir. Buna ek olarak güncel konular ve o esnada konuşulan konularla ilgisi bulunmayan sorular sordukları da diğer bir bulgudur. Sosyal gelişimde, çevrelerindeki insanların yüz ifadelerini görememekten dolayı sosyal davranışları gözlemlenme şansları pek olmayabilir. Büyük kas gelişiminde ise yetersizliklerinden dolayı çevrelerini keşfetme ihtimalleri düşmekte, bu da pratik bilgiye ilişkin uzamsal kavramlarda sorun yaşamalarına sebep olmaktadır. Diğer gelişim alanlarını da olumsuz olarak etkileyebilen görme yetersizliğinden etkilenmiş bireylere verilecek eğitimde amaç, çocukların bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamaktır. Buna dayanarak söylenebilir ki drama etkinliklerinin işitme ve dokunma duyularını geliştirerek kendilerine olan güvenlerini artırma ve güvenli hareket etmede olumlu etkisi vardır.

New York'ta bulunan Ulusal Engelliler Tiyatro Atölyesi, Rick Curry tarafından 1977'de kurulmuş olan bedensel yetersizlikten etkilenmiş bireylerden oluşan karma bir gruptur. Belirtilen hedefleri, diğer drama okullarıyla aynıdır. Pantomim, doğaçlama ve oynama yoluyla tiyatro sanatına ilişkin kabul geliştirir, tiyatro tekniklerini öğrenir ve kendi performans becerilerini geliştirirler. En önemlisi ise öz güven kazanır ve kendilerini anlarlar. Curry, kurduğu bu tiyatro atölyesiyle, 1977 yılında, tiyatro sahnesinde yer alma sırasının artık bedensel yetersizliği olan bireylere geldiğine inanmıştır (McCaslin, 1990).

Görme yetersizliği olan bireylerle drama yapılırken dikkat edilmesi gerekenler:

- Drama yapılacak ortamın iyi düzenlenmesi,
- Dramayı uygulayacak kişinin verdiği sözel yönergeleri ayrıntılandırması,
- İfadelerin sözle resim yapar şekilde verilmesi,
- Çocukların dokunarak keşfetmesine izin verilmesi ve hatta teşvik edilmesi,
- Birbirlerini yönlendirme amacıyla ve güven açısından ikili eşlerle çalışılması,
- Çalışmalara yerde oturarak başlanması ve ayağa geçişe kadar yumuşak bir geçiş izlenmesidir.

Drama çalışmalarında fonolojik duyarlılık ve ses ayırt etme çalışmalarının yanı sıra dokunsal algı, bağımsız hareket ve yönelim, çevresel işaret ve ipuçlarını tanıma becerilerinin geliştirilmesi etkinliklerine yer verilmelidir (Aral ve Yaşar, 2014).

Örneğin, sosyal becerilerin desteklenmesi planlanan bir drama oturumunda, ısınma oyunu olarak müzik eşliğinde buzdan çözülme oyunu oynanabilir. Oyunun başlangıcında katılımcılar yerde oturur pozisyonda olan birer buz kütesidirler. Müzikle birlikte, lider sırasıyla komutları verir ve katılımcılar komutlara uygun olarak yavaş yavaş çözünürler. Sırasıyla baş, omuz, kol, bel ve bacaklar ve sonunda da bütün vücut çözünür. Çözündükçe müziğin ritmine uygun, yavaş yavaş ayağa kalkarak hareket ederler. Oyunun devamında, yanlarındaki arkadaşlarını yüzüne, saçına ve ellerine dokunarak tanımaya çalışabilirler. Esas oyun aşamasında, yanlarındaki arkadaşlarıyla ikili rol kartları aracılığıyla canlandırmalar yapabilirler. Rol kartları, az görenler için iki kişinin olduğu resimlerden oluşabilir. Renklidir ve canlı renkler seçilmiştir. Çocukların görmelerine uygun boyuttadırlar. Sözlü olarak değerlendirme yapıldıktan sonra oturum sonlandırılabilir.

Ortopedik Yetersizliği Olan Çocuklarla Drama

Ortopedik yetersizlik, sinir sisteminin zedelenmesi, hastalıklar, kazalar ve genetik problemler nedeniyle kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi sonucunda meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler olarak tanımlanmaktadır (Eratay, 2014). Bu yetersizlik kimi durumlarda gözle görülemezken (yorgunluk vb.) kimi durumlarda ise gözle görülebilir (kollar ve bacaklarda uzunluk farkından dolayı duruş bozuklukları, yardımcı araç kullanımı vb.) dir. Kimi çocuklarda ise ortopedik yetersizliğe ek yetersizlikler eşlik edebilir; zihinsel yetersizlik gibi. Bu durum anlama ve kavramada güçlük gibi algılama eksikliklerine yol açabilmektedir. Eşlik edebilecek diğer ek yetersizlikler ise dil ve sosyal gelişim alanında görülebilir. Aşırı korumacı tutum nedeniyle çocukların bağımsız kişilik geliştirmeleri güçleşir ve başkalarına bağımlı bir yaşam geliştirmelerine sebep olabilir (Aral ve Yaşar, 2014).

Özel gereksinimli çocuklarla drama çalışmalarında dikkat edilmesi gerekenlere ek olarak bu çocuklarla yürütülecek drama oturumlarında aşağıdaki maddeler konusunda dikkatli olunması etkili çalışmalar için önerilmektedir:

- Özellikle ısınma aşamasında uygulanacak olan oyunların, çocukların beden ve hareket gelişimini destekleyecek nitelikte seçilmesi,
- Bireysel ihtiyaçlarını (tuvalet, su içmeleri vs.) karşılayabilmeleri için yeterli sürede ara verilmesi,
- Bireyin kendi yetersizliğini yenebileceği farklı alanlara yönlendirilmesi,
- Öz algı geliştiren etkinliklere yer verilmesi,
- Bedenlerini tanıma, kullanma ve kendilerini beden hareketleriyle ifade edebilme becerilerini geliştirecek etkinlikler planlanması,
- Sözel etkinliklere yönlendirilerek kendilerini daha rahat ifade etmelerine imkân tanınması ve böylece öz güvenin geliştirilmesi,

- Bağımsız hareket becerilerinde zorlanan çocuklar için eşli oyunlar planlanması,
- Alanların rahat hareket etme imkânı sağlayacak şekilde düzenlenmesi (Aral ve Yaşar, 2014).

Drama bireyin kendi yetersizliğini yenebileceği alanlardan biridir. Yetersizliği olan bireylerin çoğu zamanının oldukça büyük bir kısmını hastane ortamında geçirmektedir. Drama bireyin hastane ortamından biraz olsun uzaklaşıp hem eğlenip hem de sosyal bir ortamda bulunmasına fırsat vermiş olur (Aral ve Yaşar, 2014; Eratay, 2014).

Dil ve Konuşma Güçlüğü Gösteren Çocuklarla Drama

Dil ve konuşma yetersizliği olan çocuklar genellikle iletişim becerilerinde aksaklıkları olan çocuklardır. Bazıları sadece konuşma güçlüğü çekerken bazıları sadece dil bozukluğu gösterebilir. Hem konuşma güçlüğü yaşayan hem de dil bozukluğunun bir arada görüldüğü durumlar da vardır. Her durumda da çocuklar çevreleriyle olan ilişkilerinde problem yaşayabilir, bu durum da sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyebilir. Bu, çocuklarda öz güven kaybı olarak görülebilir. Çocuklar arkadaş grupları içerisinde alay edilme, aşağılanma, utandırılma gibi sosyal mesajlardan ötürü konuşmaları gereken ortamlara girmek istemeyebilir, kendi görüşlerini ifade etmeye çekinebilir ve alacakları tepkiye göre davranış değiştirebilirler. Bu durum akademik becerilerine de olumsuz yansiyabilir (Aral ve Yaşar, 2014).

Drama çalışmaları, doğasında yer alan bireye saygı ve kendini özgürce ifade etmeden dolayı, gelişimde etkili bir yöntemdir. Çocuklar kendilerini rahat ifade edebilecekleri bir ortam bulmuş olur. Dil ve konuşma güçlüğü yaşayan çocuklarla drama etkinlikleri planlanırken ise dikkat edilmesi gerekenler;

- Çocukların konuşma sırasında istedikleri şekilde konuşmalarına izin verilerek onların konuşmaya teşvik edilmesi,
  - Ritim çalışmaları, şarkı söyleme, koro tipi etkinlikler ve karakter canlandırma gibi çalışmaların öz-güven kazanımı için kullanılması,
  - Pantomim çalışmalarına yer verilmesi
- şeklinde özetlenebilir.

Çocuklar genellikle dramayı eğlenceli bulmaktadırlar ve genellikle drama sırasında problemlerini unuturlar. Problemini unutan çocuk konuşma ve çevresiyle iletişimde daha girişken olabilmektedir (Aral ve Yaşar, 2014).

Örneğin, dil ve iletişim becerilerini desteklemek üzerine kurgulanmış bir drama oturumunda, ısınma çalışmasında çığlık oyunu oynanabilir. Bu oyun, sesli bir etkinlik olacağı için mümkünse ses yalıtımı olan bir odada ya da rahatsızlık vermeyecek bir ortamda uygulanmalıdır. Oyunda çocuklar A-B-C olarak üç gruba ayrılır. Her grup bireyleri yanyana sıralanırlar. A ve B grupları karşılıklı olarak dururken C grubu bu iki grubun arasında, bütün bireyleriyle A grubuna dönük olarak konumlanırlar. Lider B grubuna, A grubuna iletmeleri için bir kelime verir. C grubunun görevi ise bağırarak kelimenin A grubuna iletilmesine engel olmaktır. Oyun çocuklarla tekrar edildikten sonra esas oyuna geçilir. Esas oyunda lider/öğretmen buldukları yerin bir çiftlik ve kendisinin de çiftliğin sahibi olduğunu söyler. Çiftlikte hangi hayvanların olabileceği ile ilgili kısa bir konuşmadan sonra çocukların seçtikleri bir hayvanın rolüne girmesine rehberlik eder. Oyun lider/öğretmenin yaratıcılığıyla kurguladığı gerilim unsurlarıyla devam ettirilir. Değerlendirme sözlü olarak alınır. Her çocuk dikkatle, sözü kesilmeden, cümlesi tamamlanmadan, göz teması kurularak dinlenilir.

Öğrenme Güçlüğü Gösteren Çocuklarla Drama

Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklar; merkezi sinir sisteminin hatalı işleyişi, davranış bozuklukları gibi özellikler sıralanarak tanımlanmaktadır. Özellikleri arasında sosyal uyum ve kişilik problemleri, çalışma becerilerini kullanmada yetersizlik, dikkat bozukluğu ve aşırı hareketlilik, görsel ve işitsel algı bozuklukları, düşünme ve bellek problemleri, okuma-yazma ve matematik alanlarında yetersizlikler bulunmaktadır (Aral ve Yaşar, 2014; Eratay, 2014).

Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklarla drama etkinlikleri iletişim ve etkileşim becerilerini geliştirmektedir. Sosyal uyum problemi gösteren bu çocuklar uygulanan drama çalışmalarıyla sosyal becerilerini geliştirebilme imkânı bulabilmektedirler. Buna ek olarak, drama çalışması içerisinde çocuklar hareket etmeye olanak buldukları için rahatlayarak kendilerini kontrol etmeyi öğrenebilmektedirler. Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklarla drama çalışması planlanırken;

- Çocuklarda dikkat, algı ve bellek geliştirici etkinliklere yer verilmelidir.
- Çalışmanın yapılacağı ortamdaki uyaranlar azaltılmalıdır.
- Drama planının çocuğun bireysel ve özel gereksinimlerine uygunluğuna dikkat edilmelidir.
- Verilen yönergeler açık ve net olmalıdır (Eratay, 2014; Aral ve Yaşar, 2014).

ÖĞRETMENİN ROLÜ

Özel gereksinimli çocuklarla drama planı hazırlayan bir lider/öğretmen sorumlu oldukları etik değerleri benimsemeli, bu etik değerlere aykırı tutum ve davranışlar göstermemelidir. Bu etik değerler şöyle sıralanabilir:

- Bu etik değerlerden ilki insan onuruna saygı duymadır. Drama lideri/ öğretmeni her bireyi ciddiye almalıdır.
- İkinci etik değer, uluslararası düzenlemeleri (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi vb.) bilmesi ve uygun hareket etmesidir.
- Üçüncü olarak, katılımcıların dünyayı algılayışlarında, estetik değerlerinin gelişiminde onlara yeni ufuklar açması; iyi hissediş ve kendini her alanda geliştirmenin diğer bütün faydalardan önceki amaç olmasıdır.
- Dördüncü etik değer, katılımcıların paylaştığı özel bilgilerin korunması, üçüncü kişilerle paylaşılmasıdır.
- Beşinci olarak, bağımlılık oluşturacak her türlü yasak maddeyi kullanmama, bu konuda örnek davranış oluşturmama, önüne geçmek üzere ise eğitim vermeleridir.
- Altıncı etik değer kapsamında, kültürler arası iletişime değer vererek insancıl bakış açısıyla hareket etmelidirler.
- Son etik değere göre ise bilimsel olarak kendilerini geliştirmeli ve hatta bu bilimsel bilgiyi katılımcılarıyla paylaşmalıdırlar.

Bu etik değerlere ek olarak, drama lideri/öğretmenin mesleki davranışlarda da dikkat etmesi gereken unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar, gösterdikleri davranıştan kurdukları iletişime, güven duymadan şiddeti reddetmeye, özeleştiriden yeniliklere açık ve hazırlıklı olmaya kadar pek çok alt madde içermektedir (Yaratıcı Drama Eğitimcileri/Liderleri ve Tiyatro Pedagoglarının Davranış ve Tutumuna İlişkin Etik Bildirge, 2011).

Etik değerleri benimseyen drama lideri/öğretmenin öğrenenlerin kapasitesini güçlendirme ve öğrenenlerin durumunu dikkate alma sorumlulukları da bulunmaktadır. Bu sorumluluklar kapsamında dikkat etmesi gerekenler:

- Her özel gereksinim grubunun, diğer gruplardan ayrı gereksinimleri bulunmaktadır. Drama lideri/öğretmeni bu gereksinimler hakkında yeterli bilgi ve donanıma sahip olmalıdır.
- Drama konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmalıdır.
- Ortam güvenliği ön planda tutacak şekilde düzenlenmelidir. Bunun için özel gereksinim grupları dikkate alınmalıdır.
- Engelin türü ve derecesine uygun gruplar oluşturulmalıdır. Bu gruplar, kaynaştırma yoluyla da oluşturulabilir.
- Özel gereksinimin yanında bireysel ilgi ve ihtiyaçlar da planlama esnasında göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çalışmalara duyu etkinlikleriyle başlanmalıdır.
- Bütün aşamalarda özel gereksinim grubu dikkate alınarak planlama yapılmalıdır.
- Okul öncesi eğitimin temel ilkeleriyle örtük bir planlama yapılmalı, çocukların yapabildiklerinden başlanmalıdır.
- Kurgulamada basitten karmaşığa, kolaydan zora ilkesi benimsenmelidir.
- Süre, bireysel farklılıklara göre ayarlanmalıdır. Ayarlama dikkat süreleri de düşünülmalıdır.
- Küçük gruplarla çalışmaya başlanmalıdır.
- Pantomim çalışmaları etkili bir yöntemdir.
- Drama çalışmalarında öncelikli kazanım grup dinamiğini oluşturmalı, gruba uyum ve güven olmalıdır.
- Ritim, hareket ve müzikli oyunlardan faydalanılmalıdır.
- Özel gereksinimli çocukların eğitiminde kullanılan model olma, yardım etme, sözel ve fiziksel ipucu verme, dokunma ve ödüllendirme stratejileri yer almalı, destek aşamalı olarak geri çekilmelidir.
- Çocukların role girmelerini kolaylaştıracak maske, kostüm gibi materyaller kullanılmalıdır.
- Değerlendirmede basit sorular sorulmalı, bedensel ve sanatsal ifadeye yer verilmelidir.
- Aile katılımı çok önemlidir. Ailelerin de katılacağı etkinlikler planlanmalıdır (Aral ve Yaşar, 2014).
- Özel gereksinimli bireye göre etkinlikler derecelendirilmelidirler.
- Etkinliğin planlanmasındaki tutarlılık çocuğun ne yapacağını bilmesi açısından önemlidir (Özen, 2010).

Özel gereksinimli çocuklarla yapacağınız uygulama çalışması için gittiğiniz eğitim kurumunda yetkinliğinizi test etmek isteyen bir öğretmen size “dramayı özel gereksinimli çocuklarla uygularken neye dikkat edersiniz?” diye sordu. Bu öğretmene nasıl cevap verirdiniz?

Özet

Dramanın özel gereksinimli çocukların gelişimindeki etkisini açıklayabilmek

Özel gereksinimli çocuklar, sahip oldukları gereksinimden dolayı saygı duyulmak yerine, çoğunlukla eğitim dışına itilmektedirler ve bu durum öz güvenlerini zedelemekte ve kendi başlarına yaşamlarını sürdürmelerini zorlaştırmaktadır. Drama, doğası gereği, bireysel farklılıklara ve ilgi, isteklere karşı duyarlıdır. Drama uygulamalarında bireyler kendilerini belirli sınırlar içerisinde özgürce ifade etme, bedenlerini ve duygularını tanıma, grubun içerisindekilerle iletişim kurma, kurulan iletişimde saygılı olma şansı yakalamaktadırlar. Bunu da her canlının en çok sevdiği yolla, oynayarak başarmaktadırlar. Bu açılarından bakıldığında ve uygulama örnekleri incelendiğinde dramanın özel gereksinimli bireyleri bütün gelişim alanlarında desteklediği görülmektedir. Drama yaşantıları yoluyla, özel gereksinimli bireyler kendilerini ifade etme, bir grubun içerisinde davranma, yapabildiklerinin farkına varma gibi pek çok kazanım elde ederler.

Özel gereksinimli çocuklarla planlanacak drama etkinliklerinde kullanılabilir üç modeli tanımlayabilmek

Yaratıcı-Etkileyici model yaygın olarak kullanılan bir modeldir. Kişiler arası iletişim ve etkileşim en üst düzeyde olmakla birlikte planlamada basamak basamak ilerlenir. Gelişimsel oyun basamakları planlamada göz önünde bulundurulur. Görevler ve Beceriler Modelindeki uygulamalarda hedef sosyal becerilerin kazandırılmasıdır. Bunun için de duygulardan başlanarak aşama aşama gidilir. Kendini Savunma Modeli kişinin kendini ifade etmesi ve gerekli durumlarda kendini savunması üzerine odaklanır. Kurgusal dünyada bunu başarabilenlerin gerçek yaşamda da başarabileceği söylenmektedir.

Özel gereksinim alanlarına uygun drama çalışması planlamada dikkat edilecek noktaları sıralayabilmek

Özel gereksinimli çocuklarla drama çalışmaları planlanırken ortamın güvenliği sağlayıcı ve katılımcıların birbirleriyle etkileşimlerine olanak sağlar şekilde düzenlenmesi, çocukların özel gereksinimleri, derecesi, kişisel ilgi ve ihtiyaçları ile gelişim düzeylerinin göz önünde bulundurulması, pandomim gibi tekniklerden yararlanılması önemli noktalardan biridir. Ayrıca tekrar yapılması, günlük yaşam deneyimlerinden yararlanılması, uygulama esnasında ipucu verme gibi stratejilerin zamanında ve doğru olarak kullanılmasının planlanması önemlidir. Uygulamalarda basitten karmaşığa, kolaydan zora ilkesine uygun hareket edilmesi, yönergelerin açık net ve anlaşılır olması noktaları planlamada dikkat edilmesi gereken hususlardır.

Özel gereksinimli çocuklarla çalışmalar yapan drama lideri/öğretmenin özelliklerini açıklayabilmek

Drama lideri/öğretmeni etik değerlere uygun mesleki davranışlarda bulunmalıdır. Gerekli bilimsel, alan ve drama bilgisine sahip olmalıdır. Planlamada dikkat edilmesi gereken noktaların farkında olarak planlamalarını yapmalıdır.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi özel gereksinimli bireylerle drama uygulamalarında öğretmenin dikkat etmesi gereken unsurlardan biri **değildir**?
  - a. Öğretmen drama sürecinde konuları bireylerin yaşına ve yetersizliğine göre belirlemelidir.
  - b. Esas oyun çalışmasında her çocuğun konuşması, açıklamalar yapması için özel planlama yapılmalıdır.
  - c. Drama ortamını bireyin özel gereksinimine göre düzenlemesi gerekir.
  - d. Drama özel gereksinimli bireylerle uygulanırken baste indirgenerek uygulanmalıdır.
  - e. Öğretmenin drama sürecinde bireylere verdiği yönergeler açık, anlaşılır ve net olmalıdır
2. Aşağıdakilerden hangisi özel gereksinime eğitim alanında saygı duyulduğunun bir belirtisidir?
  - a. Sözlü pekiştirme vermek
  - b. Ailesinden maddi destek almak
  - c. Hayal kurmaktan ziyade gerçekçi olmalarını sağlamak
  - d. Çoğunlukla akademik becerileri öğretmek (sayı saymak, toplama yapmak, vb.)
  - e. Uygun yöntem, teknik ve materyalleri kullanmak
3. İlköğretim bünyesinde yer alan bir özel eğitim sınıfında zihinsel yetersizlikten etkilenmiş çocuklarla ilk kez drama uygulaması yapacak olan Deniz öğretmen, çalışmasının etkili ve verimli olması için okul müdüründen bazı ricalarda bulunmak üzere randevu aldı. Aşağıdakilerden hangisi Deniz öğretmenin ricalarından biri **olamaz**?
  - a. Drama uygulamasının yapılması için herhangi bir sınıf verilmesi.
  - b. Isınma çalışmalarında kullanmak üzere bir CD çalar ayarlanması.
  - c. Oluşturacağı yıldız tablosunda beş yıldız alan çocuğa bir hikaye kitabı vermeyi planladığından bu hikaye kitabının temin edilmesi.
  - d. Tanışma etkinliğinde kullanılmak üzere ritim aletleri alınması.
  - e. Uygulamayı okulda bulunan drama atölyesinde yapması konusunda gerekli izinin verilmesi
4. I. Sözsüz iletişim örnekleri yer alır.
II. Oyunun gelişimsel basamakları planlamada göz önünde bulundurulur.
Yukarıda özellikleri verilen özel gereksinimli çocuklarla drama modeli hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?
  - a. Kendini Savunma Modeli
  - b. Bilimsel Süreç Becerileri
  - c. Yaratıcı-Etkileyici Model
  - d. Proje Yaklaşımı
  - e. Görevler ve Beceriler Modeli
5. I. Yüksek düzeyde dikkat
II. Sosyal liderlik
III. İkna edilebilir
IV. Yaratıcı entelektüel
Yukarıdakilerden hangisi üstün yetenekli çocukların karakter özelliklerindedir?
  - a. Yalnız III
  - b. I ve II
  - c. I ve III
  - d. II ve IV
  - e. I, II ve IV
6. “Çocuklar başlangıçta emeklemeye ihtiyaç duyarken sonrasında kendi başlarına yürürler” sözü ile aşağıdaki hangi gruba atıf yapılmaktadır?
  - a. Bebeklikteki psikomotor gelişim.
  - b. Özel gereksinimli çocuklar.
  - c. Liderler.
  - d. İlköğretim öğrencileri.
  - e. Normal gelişim gösteren insan yavrusu.
7. Aşağıdakilerden hangisi zihinsel yetersizlikten etkilenmiş çocuklara verilecek yönergede bulunması gerekli bir özelliktir?
  - a. Açıklık
  - b. Her şeyi kapsama
  - c. Hareketle birlikte verilme
  - d. Hikayeleştirme
  - e. Bireysel olma

8. Altı yaşında, işitme kaybı olan bir çocuğun annesine uzmanlar drama çalışmalarına katılmasını önermiştir. Anne hemen bir drama eğitimi veren kuruma gitmiştir. Kurumla görüştüğünde pantomimin yanı sıra müzik eşliğinde dans etme gibi pek çok etkinliğin drama çalışmalarında yer aldığını öğrenmiştir. Annenin bu çalışmalar aklına yatmamış, çocuğunun ortamda zarar göreceğine inanmıştır. Anne sizinle aynı ortamdayken bu konuyu açmıştır. Aşağıdakilerden hangisinin anneye söylemesi işitme yetersizliğinden etkilenen çocuklarla drama çalışmaları açısından **yanlıştır**?

- Drama çalışmaları yardımıyla çocuğunun duygu ve düşüncelerini aktif şekilde ifade edebileceği
- Sözsüz etkinliklerin yanında sözlü iletişimin de desteklendiği
- Öğretmenin çocuğuyla aynı ortamdayken çocuğun ağız hareketlerini görebileceği bir yerde duracağı
- Müziği duymasa da ritmi hissedebileceği ritim çalışmaları yapıldığı
- Isınma oyunlarında hareketli etkinliklere yer verildiği

9. Aşağıdakilerden hangisi bir drama lideri/öğretmeninde bulunması gereken özelliklerden biridir?

- Ailelerine çocuklarıyla yaptığı özel görüşmede konuştuklarını iletmesi
- Kültürlerarası iletişime değer vermesi
- Dramayı iyice öğrendikten sonra, artık öğrenecek bir şey kalmadığında uygulamalar yapması
- Çocuklarla anladıkları dilden konuşmacı (bağırarak anlıyorsalar bağırarak)
- Kendi başarılarının farkında olup çevresiyle paylaşmanın, başarılarını anlatması

10. I. Dikkat, algı ve bellek geliştirici etkinliklere yer verilmeli

- Ortamda bulunan fazla uyaranlar çıkarılmalı
- Yönergeler hikâyeleştirilmeli
- Lider çocukların ağız hareketlerini görebileceği bir yerde durmalı

Yukarıda verilen önerilerden hangisi öğrenme güçlüğü gösteren çocuklarla drama uygulamalarında dikkate alınır?

- Yalnız I
- I ve II
- III ve IV
- I, II ve III
- I, III ve IV

Yaşamın İçinden

“Etkinlik, öğrenmenin temel şartlarından birisidir ve birey etkin olduğu sürece öğrenir. Yaratıcı dramatik oyun da çocuğun kendini ve başkalarını tanımasını, dil-sosyal-zihinsel yönden gelişimini, işbirliği ve iletişim kurmasını, yeni bilgiler edinmesini, öz güvenini ve yaratıcılığını geliştirir, olayları derinlemesine araştırma fırsatı verir. Drama ile eğitimde önemli olan çocuğu kendine yeterli hale getirmek ve yaratıcı ortamlar sağlayarak başarılı kılmaktır.

Drama deneyimi; zihinsel veya fiziksel özürü veya sosyal avantajsız herkesin yaşantısını zenginleştirir ve dramayı paylaşmakta hiçbir engel yoktur. Oynaması engellenen çocuk zihinsel, duygusal ve fiziki yönden fakirleşir.

.....

Özel eğitim gerektiren çocuklarla çalışırken;

- Önceden tahmin edemeyeceğiniz cevaplar karşısında ümitsizliğe kapılmamalı,
- Grubun kendi tecrübelerinden fikirler seçip, bunları kullanmalı,
- Beklenmedik durumların sık sık beklenmedik gelişmelere yol açabileceğini göz ardı etmemeli,
- Bu çocukların kendilerine güvenen ve bağımsız bireyler olmalarına yardım etmek için dramanın yararları hep akılda tutulmalıdır.

Drama çalışmalarından sonra birey ve grupta belirli değişikliklerin olduğu çok sık gözlenir. Tamamıyla bölünmüş bir grup birlik duygusu kazanabilir ya da gergin ve çekingen çocuk lidere sıkıntısının nedeni ile ilgili ipuçları vermeden rahatlayabilir.

Özürü olan çocuğun sıklıkla duygusal problemi de vardır. Bu nedenle hedefine ulaşmadaki destek ve cesareti, öğretmen ona drama yoluyla verebilir.”

Kaynak: Gönen, M. (2010). Özürü Çocukların Eğitiminde Drama. Ömer Adıgüzel (Ed.). *Yaratıcı Drama: 1999-2002 Yazılar* içinde, (s. 291-292). Ankara: Naturel.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. b Yanıtınız yanlış ise “Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama Uygulamalarında Dikkat Edilmesi Gerekenler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. e Yanıtınız yanlış ise “Giriş” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. a Yanıtınız yanlış ise “Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama Uygulamalarında Dikkat Edilmesi Gerekenler” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. c Yanıtınız yanlış ise “Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. e Yanıtınız yanlış ise “Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama Çalışmaları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. b Yanıtınız yanlış ise “Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama Çalışmaları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. a Yanıtınız yanlış ise “Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama Çalışmaları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. e Yanıtınız yanlış ise “Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama Çalışmaları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. b Yanıtınız yanlış ise “Öğretmenin Rolü” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. b Yanıtınız yanlış ise “Özel Gereksinimli Çocuklarla Drama Çalışmaları” konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Her yetersizlik türüne uygun olarak kullanılabilir. Çünkü bütün yetersizlik gruplarına hitap etmekte, planlamada lider/öğretmene kolaylık sağlamaktadır.

Sıra Sizde 2

Görevler ve Beceriler Modeliyle uyumlu olduğu söylenebilir. Çalışma sürecinde araştırmacı ele aldığı hedef davranış hakkında öncelikle katılımcılarla konuşmuş, birer hikâye ya da anılarını paylaşmalarını sağlamıştır. Sonrasında okuduğu hikâyede ise belirli görevler vermiş ve bu görevleri yerine getirmelerini istemiştir. Görevleriyle ilgili çocuklara geri dönüşte bulunmuştur.

Sıra Sizde 3

Yaratıcı çocuklarla çalışmak yaratıcı olmayı gerektirir. Ben olsam, kendi sınırlarımı keşfederek aşmaya çalışırdım. Bunun için olayları farklı açılardan değerlendirir, sorunlara alternatif çözüm yolları geliştirdim. Sürekli kendimi güncellemeye çalışır, çevreme karşı daha duyarlı olurum. Bunların dışında siz neler yapardınız?

Sıra Sizde 4

Ben olsam, öğretmene şu şekilde cevap verirdim: “Öncelikle çocukların özel gereksinimini ve derecesini öğrenirdim. Eğer bu konuyla ilgili bilgim yoksa kaynak araştırması yapar bilgi toplardım. İkinci olarak öğretmenleriyle görüşür, çocukların neler yapabildiklerini sorardım. Çocukları bir müddet gözlemlene şansım varsa eğer ilgi ve ihtiyaçlarını belirlemeye çalışırdım. Bana uygulama yapmam için ayarlanan alanı incelerdim. Bu tür bilgileri topladıktan sonra planlamaya geçerdim. Eğer değişikliğe ihtiyaç varsa ortamda gerekli düzenlemeleri yapardım. Planlamamı özel gereksinim grubuna göre yapar; müzik ve pandomimden yararlanmaya çalışırdım. Yönergelerimde açık ve net olurum. Onlara saygı duyar ve bunu da model olarak gösterirdim. Uygulama esnasında doğru zamanda pekiştireç verir, sonraki uygulamalarda ise yavaş yavaş geri çekerdim.”

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Acar Şengül, E. (2014). İştme Kaybı. E. Nilgün Metin & Arzu İpek Yükselen (Ed), *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 1* (s. 385-394). Ankara: Hedef, CS Yayıncılık.
- Aral, N., & Yaşar, M.C. (2014). Özel Eğitimde Drama. Aysel Köksal Akyol (Ed), *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 3* (s. 131-148). Ankara: Hedef, CS Yayıncılık.
- Acıoğlu, H. (2012). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklara Sosyal Beceri Kazandırmada İşbirliğine Dayalı Öğrenme ve Drama Yöntemlerinin Etkililiği. *Eğitim ve Bilim*, 37 (163), 110-125.
- Bayhan, P. & Yükselen, A. (2007). Özel Gereksinimli Çocuklarda Drama Modelleri ve Oyun. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1 (3-4), 45-55.
- Cabrera, A. (2013). *Çocuk Hakları 5-Riki'nin Yeni Dünyası*. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitaplığı.
- Dağlıoğlu, H. E. (2014). Üstün Yetenekli Çocuklar. E. Nilgün Metin & Arzu İpek Yükselen (Ed), *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 1* (s. 481-497). Ankara: Hedef, CS Yayıncılık.
- Diken, H. İ. & Batu, S. (2013). Kaynaştırmaya Giriş. İbrahim H. Diken (Ed.), *İlk Öğretimde Kaynaştırma* (2. Baskı) (s. 1-24). Ankara: Pegem Akademi.
- Dörger, D. (2003). VI. Workshop. Özel Eğitim ve Drama. İnci San (Ed.), *Drama ve Öğretim Bilgisi: V. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Semineri* içinde (2. Baskı). Ankara: Naturel.
- Eratay, E. (2012). Özel Eğitimde Drama Dersinin Değerlendirilmesi (Bir Eylem Araştırması Örneği). *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 1 (3), 97-110.
- Eratay, E. (2014). Özel Gereksinimli Çocuklarda Drama. Emine Eratay (Ed.), *Özel Eğitimde Sanatsal Etkinlikler* içinde (s. 119-139). Ankara: Eğiten Kitap.
- Kara, Y. & Çam, F. (2007). Yaratıcı Drama Yönteminin Bazı Sosyal Becerilerinin Kazandırılmasına Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 145-155.
- McCaslin, N. (1990). *Creative Drama in the Classroom and Beyond* (5. Baskı). Boston: Pearson Education, Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006, 31 Mayıs). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. 26184 Sayılı Resmî Gazete.
- Özen, A. (2010). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Oyun. İbrahim H. Diken (Ed). *Erken Çocukluk Eğitimi* içinde (s. 433-458). Ankara: Pegem Akademi.
- Yaratıcı Drama Eğitmenleri/ Liderleri ve Tiyatro Pedagoglarının Davranış ve Tutumuna İlişkin Etik Bildirge (Sözleşme) (2011). *Yaratıcı Drama Dergisi*, 6 (11), 99-104.
- Yükselen, A. (2014). Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar için Yaratıcı Drama Eğitimi. Necate Baykoç (Ed) *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim* içinde (2. Baskı) (s. 425-440). Ankara: Eğiten Kitap